UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM

Ukrainian Museum-Archives of Cleveland
Displaced Persons Camp Periodicals Collection

Item in Public Domain or an Orphan Work:

The United States Holocaust Memorial Museum Library respects the copyright and intellectual property rights associated with the materials in its collection. According to the Library's knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work--or if you know who does--please contact the USHMM Library by phone at 202-479-9717, or by email at reference@ushmm.org.

Also available via libraria.ua.

30.-

THE UKRAINIAN FARMER

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ
У ТАБОРІ М. ФЮСЕН

УКРАЇНСЬКИЙ
Ь. 399
МУЗЕЙ-АРХІВ

Рік I 1946 N 1

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР"

Орган Спілки селян-хліборобів у таборі Фюсен.

Травень 1946 р.

Ч. I.

З М І С Т

Сторінки:

I. Наші завдання. Передова..... I.

2. Основні нормативи для культури городніх рослин. Доцент Л..... 2.

3. Чи може рости ліс на Півдні України. Проф. Б.... 7.

4. Солодкі вина спеціяльні. - Інжен. Божак Гриць 9.

5. Технічна школа готує фахівців сільського господарства. - П.К..... I2.

6. Сумні дати. Пам'яті С.Петлюри та Свг.Коновальця. I4.

7. Отаман наш поліг. /Поезія/. О. Кобець..... I5.

8. Карпатська Україна - проти фашизму. - Інж.Божак. I5.

9. Гірська елегія. - Олена Самійлович..... I9.

I0. Сповідь. - Ол.Воронин..... I9.

II. На Теплого Олексія /поезія/. О.В..... 23.

I2. Короткі вісті..... 23.

Ціна примірника

2 нім.РН.

СВЯТИЙ ЮРІЙ ПО ПОЛЮ ХОДИТЬ,
ХЛІБ-ЖИТО РОДИТЬ.

НАШІ ЗАВДАННЯ

Шевченкові мріялось і вдень і вночі про тихий, світлий, благословенний рай на українській землі, про веселі села серед верб, про квітучі садки коло хат і мирні радощі людей нелукавих, добрих, роботящих. Але, на жаль, українське селянство терпіло велике лихо і мільйони кращого селянства на Україні загинуло, бо не користувалося природніми, незаперечними правами людини - свободою, власністю, безпекою, та не мало змоги опіратися гнітові.

Опинившись на еміграції, ми, селяни, повинні організуватися та захищати свої права і самим собі кувати долю в майбутньому. Організація хліборобського класу є основною передумовою повстання української сили взагалі і держави зокрема. Ми не можемо байдуже ставитися до загальної справи, і тут на еміграції, повинні з'єднатись в одно ціло, з однією думкою, прагнути до нашої єдности та організації, яка нам тепер найбільше потрібна.

Українці - з природи своєї - люди наполегливі та вперті, але ця впертість частіше виявляється в опорі, ніж у наступі, а тепер нам особливо треба докласти всіх зусиль, щоб покращити свою долю. Національна солідарність вимагає, щоб наші внутрішні розбіжності відступали на задній плян перед загально-національною справою, щоб супроти зовнішнього світу стояли ми однією лавою, щоб з нами рахувались, щоб до нашого голосу прислухались, щоб весь світ зрозумів нас, наше право на людське життя, щоб відчув наше горе та боронив нас.

Хто не хоче бути відірваним і затоптаним у чужому натовпі, а хоче помогти своєму рідному народові та країні, той мусить об'єднатись та піклуватись за долю всіх нас, бо наше майбутнє, в першу чергу, залежить від нас самих та нашої організованости. В ці критичні часи часто буває, що люди в однаковій біді або кидаються один на одного і нищать себе взаємно, або вони, зміцнені почуттям єдности, товариськости і свідомости небезпеки, стають до боротьби, як воїни, і перемагають спільно.

Наша Селянська Спілка на еміграції ставить собі на меті - для цієї частини суспільства, яка є найчисленніша на еміграції і найбільш працездатна, але й найбільш неорганізована, здійснити завдання:

1/ Зберегти селянство від розпорошення та захистити його працю в поденній праці.
2/ Пристосувати його до життя на еміграції, шляхом тимчасової перекваліфікації.
3/ Репрезентувати перед законними чинниками селянство, як трудову, продукційну частину українського народу.
4/ Підвищувати фахову етику та моральний рівень своїх членів, шляхом виховної праці, щоб організоване селянство змогло зрости також і ідейно.

ВСІ ДО СЕЛЯНСЬКОЇ СПІЛКИ!

ВЕСНА - НАШ БАТЬКО І МАТИ:
ХТО НЕ ПОСІЄ, НЕ БУДЕ ЗБИРАТИ.

ОСНОВНІ НОРМАТИВИ ДЛЯ КУЛЬТУРИ ГОРОДНІХ РОСЛИН

Основні нормативи для культури городніх рослин, подані нижче цифровим матеріялом в окремих таблицях, можуть бути корисні для всіх українців-хліборобів, а також аматорів городництва, які, опинились за межами своєї рідної землі, матимуть бажання і можливість працювати в тій чи іншій мірі в галузі городництва, але не мають ніякої фахової літератури з цієї ділянки сільсько-господарського виробництва.

Ці міркування і стали за основну підставу при опрацьованні нами нормативів культури городніх рослин.

Складаючи цей маленький довідничок з городництва, ми використали різні джерела фахової літератури, але нормами з наших табличок можна користуватись лише тоді, коли ми врахуємо всі природні умови тих місцевостей, де нам доведеться займатись городництвом.

ТАБЛИЦЯ I.

ВАЖЛИВІШІ З ГОСПОДАРСЬКОГО ПОГЛЯДУ БІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ГОРОДНІХ РОСЛИН.

Назва рослин.	Схожість насіння /на %%/.	Термін зберігання схожости насіння /на роки/.	Час проростання насіння /на дні/.	Кращий вік насіння для посіву /на роки/.	Вегетативний період рослин /на тижні/.	Кількість насіння /штук в I грамі/.
Баклажани - I-річна..	80-85	4-7	6-12	Свіж.2	22-24	200-225
Буряк стол.2 р.	80-90	2-4	8-10	--	20-24	80- 96
Брюква 2 р.	95	4-6	4-7	I-2	24-30	280-300
Гарбуз I р.	90	6-9	5-6	2-3	16-24	4-8
Дині I р.	90-95	8-10	6-8	3-4	16-20	20-270
Кавуни I р.	90	5-8	8-15	2-3	18-22	7-40
Капуста брюсельс.2 р.	95	4-5	4-5	Свіж.2	24-38	360-400
Кап.спарж. 2 р.	90-95	3-4	5-6	--	20-28	320-400
Капуста качанна2 р.	95-98	4-6	4-5	--	14-24	240-280
Кацвітна 2 р.	--	--	--	--	10-20	280-320

Кмин, I річна.	50-60	2-3	I6-20	Свіж.	--	400
Кольрабі, 2 р.	95	4-5	4-5	Свіж.2	I2-I6	480
Кріп, I р.	90	2-3	8-I0	Свіж.	8-I6	540-560
Майоран, I р.	70-75	I-2	I0-I4	--	22-24	5600-6000
Морква, 2 р.	65-75	3-4	--	Свіж.2	I2-20	720-800
Огірки, I р.	90	8-I0	5-6	3-4	I4-20	48-56
Пастерн.2 р.	70	2-2	I0-I2	Свіж.	2I-24	240-280
Перець стручк., I р.	80-85	3-4	8-I0	--	22-24	I60-I80
Петрушка, 2 р.	60-70	2-3	I4-20	--	I2-24	720-800
Помідори, I р.	80-90	3-4	6-8	--	20-24	280
П о р, 2 р.	65-75	2-3	I0-I4	Свіж.	24-28	320
Ревінь, багатор.	80-90	--	8-I0	--	--	75-80
Редиска, I р.	90-95	3-4	4-5	--	4-8	I05-II0
Редька, 2 р.	--	--	5-7	Свіж.2	I0-I6	--
Ріпа, 2 р.	--	--	5-6	--	--	720-800
Салата, I р.	--	3-5	8-I0	--	8-I2	800-I280
Сельдерей, 2 р.	65-75	2-3	I4-20	Свіж.	24-28	I600-2000
Спаржа багатор.	60-70	--	20-25	--	--	200-225
Цибуля, 2 р.	50-65	--	I0-I4	--	24-28	240-280
Шпинат, I р.	90-95	3-4	5-6	Свіж.2	4-6	95-I20
Щавель, багатор.	60-65	2-3	8-I0	Свіж.	--	800-960

У в а г а: В кожному наступному числі "Українського Господаря" будемо подавати нормативи з інших галузів сільського господарства.

ТАБЛИЦЯ 2.

ГУСТОТА ПОСІВУ та посадки городніх рослин, кількість насіння на грядку 25 метрів квадр., число рослин на грядці та урожай з грядки.

Назва рослин.	Віддалення /на сантиметри/ між рослинами.	Віддалення /на сантиметри/ в рядках.	Кількість насіння на I грядку /грамів/.	Кількість рослин на I грядці після проривки.	Урожай з грядки.
Баклажани	40-50	40-50	6-I0	I00-I60	300-400кг.
Буряки	25-30	I5-25	I00-I25	350-360	75-I00кг.
Брюква	30-40	30-40	--	I50-270	I00-I20"
Гарбузи	200-250	200-250	2-4	4-6	I00-200"
Дині	I50-200	I50-200	4-8	6-I2	25-30пт.
Кавуни	--	--	6-I2	--	75-I00кг.
Капуста брюсельська	50	50	--	I00	50-I00"
" качанна	40-80	40-80	--	40-I60	I00-200"
" спаржева	50-60	50-60	--	70-I00	70-I00пт.
" цвітна	40-60	40-60	--	70-I50	70-I00"
Кмин	I5-25	I5-25	5-6	200-II00	4-I0кг. насіння.
Кольрабі	30-50	30-50	--	I00-270	50-75кг.
Кріп	25-30	5-I0	6-I2	830-2000	20 кг.зелені ± 50 кг.стеб.

Назва рослин.	Віддалення /на сантиметри/		Кількість насіння на I грядку /грамів/.	Кількість рослин на I грядці після проривки.	Урожай з грядки.
	Між рослинами.	В рядках.			
Майоран.....	—	I2-25	I0	330-830	20-40 кг.
Морква.....	I5-25	8-I5	30-40	660-2000	50-I50"
Огірки.....	50-I20	I5-30	I2-20	65-330	700-1000шт.
Пастернак.....	25-30	I5-25	I8-20	330-660	40-II0 кг.
Перець стручков.	25-40	25-40	—	I60-400	500-I000стр.
Петрушка.....	I5-25	I0-I5	I2	660-I600	25-30кг.зел.
Помідори.....	75-I00	75-I00	—	25-44	30-50кг.
П о р.....	I5-25	I0-25	I0-I2	400-I600	40-60кг.цib.
Ревінь.....	60-I00	60-I00	I2	25-70	40-50кг.
Редиска.....	I5-25	8-I2	40-60	850-2000	50-75кг.
Редька.....	25-30	25-30	I0-I5	270-400	I00-I50кг.
Ріпа.....	—	—	4-6	—	—
Салата.....	I5-25	I5-25	3-6	400-II00	40-50кг.
Сельдерей.....	25-40	I5-25	3-4	250-660	40-60кг.
Спаржа.....	50-I00	50-I00	—	25-I00	I2-25кг.
Цибуля.....	I5-25	I0-25	I0-I2	400-I600	I6-24кг.
Шпінат.....	25-30	I0-I0	6-I2	550-I000	I00-I50кг.
Шавель.....	—	—	3-4	—	30-50кг.

ТАБЛИЦЯ 3.

НОРМИ З РЕПРОДУКЦІЇ насіння городніх рослин.

Назва рослин	Віддалення між рослинами /на сантиметри/		Рослин на I гектар.	Урожай насіння з I000 рослин.
	Між рядками.	В рядках.		
Баклажани.....	50	50	40.000	2-3 кг.
Буряки столові....	60	60	27.700	60-80"
Брюква.....	50	50	40.000	40-80"
Гарбузи.....	250	250	I600	400-500 кг.
Дині.....	200	200	2500	6-8 "
Кавуни.....	—	—	—	I2-I6 "
Капуста брюсельська	60	60	27.700	4-6 "
Капуста качанна...	60	60	—	6-8 "
Капуста спаржева..	—	—	—	4-6 —
Капуста цвітна....	—	—	—	4-6 "
Кмин.....	30	30	III.000	I0-I2 "
Кольрабі.....	50	50	40.000	6-8 "

Кріп	30	15	222.000	16-20 кг.
Майоран	30	30	111.000	—
Морква	60	60	27.700	5-40 кг.
Огірки	100	25	40.000	4-6 " з тисячі овочів.
Пастернак	40	30	83.000	40-80 кг.
Перець стручков.	30	30	111.000	0,50 - 1 кг.
Петрушка	25	25	160.000	20-40 кг.
Помідори	100.	100	10.000	4-6 "
Порр	30	15	222.000	4-6 "
Решіть	100	100	10.000	—
Редиска	50	25	80.000	10-12 кг.
Редька	100	100	10.000	40-60 "
Ріпа	50	50	40.000	8-20 "
Салата	30	30	111.000	0,25-0,50 кг.
Сельдерей	—	—	—	—
Спаржа	100	50	20.000	40-50 кг.
Цибуля	30	30	111	4-6 "
Шпінат	—	—	—	3-4 "
Шавель	—	—	—	8-12 "

ТАБЛИЦЯ 4.

НОРМИ ШТУЧНИХ ДОБРИВ для городніх рослин /кілогр. на 1 гектар/.

Назва рослин.	Грунти легкі			Грунти тяжкі.		
	Чілійська селітра	30% калійні солі.	16% суперфосфат.	Чілійська селітра.	30% калійні солі.	16% суперфосфат.
Баклажани	145	170	430	145	130	430
Буряки столові	215	290	430	260	160	430
Брюква	260	290	430	260	160	430
Гарбузи	230	160	505	85	130	505
Капуста	260	290	430	260	160	430
Картопля	145	215	430	170	130	430
Квасоля	55	290	460	55	170	460
Кольрабі	145	170	430	145	130	360
Морква	145	170	430	-	-	430
Огірки	230	160	505	85	130	505
Пастернак	145	170	430	145	130	430
Петрушка	145	-	-	-	-	-
Помідори	145	170	430	145	130	-
Редиска	-	-	-	170	-	-
Ріпа	55	290	460	55	170	460
Салата	260	290	430	260	160	430
Сельдерей	170	-	430	170	-	—
Порр	100	185	360	260	160	430
Цибуля	-	-	-	55	170	460
Шпінат	260	290	430	260	160	430

ТАБЛИЦЯ 5.

ВІДОМОСТІ ПРО ПАРНИКОВУ КУЛЬТУРУ городніх рослин /в поросічних українських умовах/

Назва рослин.	Рід парника: теплий, півтеплий, холодний	Товщина пару землі під рослинами. /на сантиметри/	Час посіву насіння.	Вегетативний період рослин /на дні/	Температура повітря в парнику За Реомюр.: Краща темпер.	Припустимо коливання	Число рослин під одною рамою /вікном/.	Урожай зпід I рами.
Баклаж.	Півтепл	До 20 см.	З.П.	I50-I80	20-25°	I5-30°	I2-I5	50-I00 овоч.
Капуста качанна	Півтепл.	-	-	90-II0	I2-I5°	I0-25°	-	20кг.
Огірки..	Тепл., півтеплий..	До I6 см.	З.П.	80-II0	I8-20°	I5-30°	2-I2	30-200 овочів
Перець стручк.	Теплий.	—	—	I60-I80	20-22°	I5-30°	25-30°	I60-240 овочів.
Помідори	Тепл., півтепл.	До 25 см.	З.П.	90-I20	20-22°	—	6-8	40-80 овочів
Редиска	Півт., холодн.	До 20 см.	З.П.	2I-40	I2-I5°	I2-25°	350-400	350-400
Редька..	—	—	—	40-70	I2-I5°	I5-25°	I20-200	I20-200
Салата..	Тепл., півт.	До I0 см.	—	30-60	I2-I5°	I5-25°	40-50	40-50
Спаржа...	—	—	—	20-25 по-садж. корінням.	I2-I5°	—	I8-20	—

ДОДАТОК ДО ТАБЛ.5-Ї.

ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПАРНИКИ.

I. ВИДИ ПАРНИКІВ. I. Т е п л і. Глибина до одного метра. Температура повітря в парниках I8-25° Реомюра. Для ранньої культури овочів. 2. П і в т е п л і. Глибина до 2/3 метра. Температура повітря в парниках I2-I5° Р. Для пізньої культури овочів і одержання ранньої розсади. 3. Х о л о д н і. Розсадники. Глибина I/3 метра. Температура повітря в парниках 8-I2° Реомюра. Для пізньої розсади.

II. ПЛОЩА одно-парникової рами /вікна/ рівна I x I,50 м.

Ш. ЧАС НАБИВАННЯ ПАРНИКІВ ЗЕМЛЕЮ /в пересічних українських умовах/: I. Ранне – в першій половині л ю т о г о. 2. Середнє – в другій половині л ю т о г о та першій половині б е р е з н я. 3. Пізнє – з половини б е р е з н я.

IУ. ВПЛИВ РІЗНОГО ГНОЮ В ПАРНИКАХ. 1. Кінський – температура до 45° Реом. діє 4 – 4,5 місяці. 2. Великої рогатої худоби – до 20° Р., діє до 6 місяців. 3. Овечий – до 50° Р., діє два місяці. 4. З листя – до 25° Р., діє 4-5 місяців.

У. КІЛЬКІСТЬ ГНОЮ, ПОТРІБНОГО ДЛЯ НАБИВАННЯ ПАРНИКІВ. На одну раму 3 воз або I2-I5 центнерів /I200-I500 кгр./.

УI. ШАР ЗЕМЛІ В ПАРНИКАХ – до 25 сантим. під рослинами.

УП. КІЛЬКІСТЬ РОЗСАДИ ПІД ОДНІЄЮ РАМОЮ В ПАРНИКАХ – 800-I000 штук.

Д о ц е н т Л.

ЯК МАЙ БЕЗ ДОЩУ, ТО Й ПЛУГ
ЗОЛОТИЙ НЕ ПОМОЖЕ

ЧИ МОЖЕ РОСТИ ЛІС НА ПІВДНІ УКРАЇНИ.

В південній, степовій частині України, де надзвичайно несприятливі грунтово-кліматичні умови, урожайність сільсько-господарських культур буває дуже мінлива і залежить переважно від сприятливих чи несприятливих років. Різні агротехнічні заходи ті несприятливі умови зменшують, а особливо добрі наслідки дає смугове лісорозведення, що поліпшує мікро-кліматичний стан, як це було досліджено останніми роками.

Лісові смуги затримують сніг, зменшують силу вітрів та послаблюють випаровування міжсмугових просторів, а цим збільшують урожайність сільсько-господарських культур, особливо на присмугових просторах. Це підтверджують багаторічні досвіди та великий фактичний матеріял, що його зібрали різні наукові заклади.

Літературні відомості про вимирання і поганий ріст насаджень у степу свідчать, що основна причина цього в нестачі вологи і наявності шкідливих солей у грунті. Тим більш треба вважати, що приморський район для цього не гірший, або й зовсім непридатний. Але з праць останніх років є відомості, що смугово лісорозведення можливе і в не несприятливіших кліматичних умовах, але тут насадження мають довгорічні і гірше ростуть, ніж у північній частині сухого степу, бо в цьому районі надзвичайно розчинена мікро-комплексність грунтів та мікро-рельєфу, яка впливає на ріст лісових насаджень. При обслідуванні росту деревних насаджень всебічно були з'ясовані причини, що впливають на ріст насаджень: способи сіяння, догляду за насадженням, наявність шкідливих солей у грунті на корінно-доступній глибині, характер розташування кореневої системи, типи

чергування порід у смугах і т.п. Всі ці зібрані матеріяли, а також закладені досвіди смугового лісорозведення підтверджують, що в цих, виключно несприятливих грунтово-кліматичних умовах, таке лісорозведення може бути, але при певному доборі порід на відповідних грунтах, про що буде сказано нижче.

Кліматичні особливості цього району показують надзвичайно великі відхилення в окремі місяці й роки від пересічних даних. Дощі в літній час у степу йдуть часто нерівномірно /пересічно за рік від 317 до 225 мм./ і, крім того, проходять зливами, при чому добова кількість опадів доходить іноді до 60 мм. Дані температури повітря також показують значні відхилення. Пересічна річна температура невисока - плюс 9,9°. Найвища температура припадає на липень /плюс 36,5°/, а найнижча - на лютий /мінус 32,3°/. Вітри в цьому районі панують протягом року північно-східні, а восени та влітку переважають південно-західні, при чому вітри бувають значної сили /пересічна місячна швидкість до 4 м. на секунду/, а бувають випадки, коли швидкість вітру досягає 10-15 м/с. і нищує такий вітер весною засіви та викликає чорні бурі.

Ці відомості показують, що тут несприятливі кліматичні умови взагалі і, зокрема, - для лісової рослинности. Насадженням полезахисних смуг значною мірою можна призменшити негативний вплив клімату, зокрема - в дуже посушливі роки. В цьому районі можуть рости переважно породи посухостійкі й солестійкі, про які буде сказано окремо.

Гідро-геологічні умови району також добре впливають на ріст насаджень у тих випадках, коли на глибині 2-3 метри є поховані грунти, і коренева система дерев, протиснувшись туди, має більшу кількість кореневих волосків, ніж у вищих і нижчих горизонтах грунту. В окремих випадках, де грунтові води залягають на глибині 8 - 10 м. і де спостерігається контакт кореневої системи з капілярними грунтовими водами, там помічався кращий ріст порід і позначався на підвищенні кривої росту насаджень. Але в цьому районі грунтові води досить глибоко, і коренева система не може глибоко продиратися з причин сильного засолення материнських порід і недостатньої зволоженості.

Зрошення полезахисних насаджень артезіянськими водами прискорює швидкість росту в кілька разів, але тільки в тому разі, коли ці води не дуже засолені легкорозчинними солями.

Грунтові умови мають величезний вплив на характер розвитку лісових насаджень. Через те, що мікро-рельєф сильно розвинений і складається з незначних розмірами понижень і підвищень, а також через сухість клімату, тут є й більша комплексність грунтів, що можна бачити навіть із різного забарвлення поверхні пару грунту на оранці. В цьому районі майже всі грунти солонцюваті, мають негативні фізичні властивості, які несприятливо впливають на ріст деревних насаджень.

Тут до складу грунтового комплексу входять такі основні грунтові складники: 1/ каштанові грунти /слабо-середньо-сильно солонцюваті/; 2/ солонці; 3/ солоді; 4/ солончаки; 5/ лукові осолоділі грунти. Щодо лісопридатности, їх можна поділити на три групи: 1/ лісопридатні грунти для посухостійких і солестійких дерево-чагарникових порід - каштанові грунти, солоді і лукові грунти; 2/ менш лісопридатні грунти - солонці, і 3/ зовсім нелісопридатні грунти - коркові солонці і пухлі солончаки.

На зазначеному комплексі грунтів ростуть такі породи: I/ на лукових солончаках і солодях добре ростуть: біла акація, гледичія, берест, ясен, тополя туркестанська, тополя пірамідальна, софора японська, лох, тамарикс, айлант, полковиця, абрикоса; 2/ на каштанових грунтах задовільно ростуть: біла акація, гледичія, айлант, лох вузьколистий, тамарикс, аморфа, жовта акація, золотиста смородина, абрикоса, смородина; 3/ на солонцях менш задовільно ростуть: біла акація, гледичія, айлант, лох, тамарикс, аморфа, абрикоса, полковиця.

Для прискорення росту полезахисних смуг на солонцях і дуже солонцюватих каштанових грунтах треба поліпшувати фізичні властивості цих грунтів, які дуже погано впливають на ріст насаджень. Поліпшити фізичні властивості цих грунтів можна хімічним впливом на грунти /внесення гіпсу, черепашняка, сульфат-амонія та інших добрив/, а особливо зрошенням цих смуг.

На закінчення можна сказати, що незадовільний ріст насаджень у цих умовах залежить не тільки від головних причин - нестачі вологи і засоленості грунтів, а й від неправильного догляду за насадженнями, недоброякісности посадкового матеріялу, неправильного садіння і т.д. При додержанні всіх цих вказівок тут можна утворити полезахисні смуги, які цілком можуть виправдати своє призначення.

Проф. Б.

Хто землі дає, тому й земля дає.

СОЛОДКІ ВИНА СПЕЦІЯЛЬНІ

/Ароматизовані, гіркі, ніжні /лагідні//.

Найголовнішим представником цієї групи вин є вермут. Матеріялом для його виробу служить вино або мошт /сік/ виноградний, водою не розріджений /водою не можна розчиняти ані цукру, ані ароматичних речовин/. На вина ароматизовані та гіркі немає границь, законом означених на спирт та цукор. На Мадярській Україні, наприклад, законом дозволялося виробляти загущений мошт до присолоджування вермутів.

Вино вермут /вермоут/ мусить бути вироблене з виноградного вина порядком, законом установленим. Не можна вино виноградне змішувати з вином овочевим. Вермути овочеві та інші мусять бути означені, як овочеві.

Вироб вермутів /вермут - полинь/ або вин полинькових є дуже старий: по греки та римляни їх приправляли, пізніше головно виробляли їх в Тоскандії, але лише домашнім способом; теж у Піємонті, яко "вінум ббсінтітос". Організатором дійсного виробу вермуту є Туринський аптокар "Ант. Б. Корпано" в 1786 р., але розширення цього припадає братам "Кора". Найголовніший вермут є туринський - "іль вермоут ді Торіно". Тепер його виробляють головно в Італії, в провінції Турин, Александрії, Синео, у Франції - "Марсель Цетте Бецірс", в Мадярщині, в Югославії /Карлоцицький/ та

в Румунії /Семиграді/.

Вермут туринський має бути головно з мускату - "Москатто ді каноллі", змішаного з іншими білими винами /смак нейтральний/. До них додають цукор або й концентрований мошт, спирт, інфусе речовин ароматичних. Склад інфус є різний, а секрет цього виробу тримають у тайні.

Вермут має спирту біля 15 вол.%. Найменша ємка спирту - 12 вол.%. В торгівлі буває лише з 18 вол.% спирту і більше. Характерні речовини вермутові не можна перебільшувати. Цукру буває від 60 до 150 гр. в 1 л.

Аналізи "Мовзія та Леві" в лябораторії "Асті" подають таку табличку:

Спирту	16.65	вол.%	Загальн. кислот	1.01	вол.%
Екстракту	32.67	"	Таніну	0.23	"
Редуков. цукру	145.59	"	Попелу	1.98	"
Течних кислот	1.01	"	Алкол. попел	0.65	"

Вермути виробляють ароматизуванням природніх вин, які часто спиртують /додають спирту/ або ароматизуванням мошту.

Вина або мошти ароматизують дрогами або спиртовим екстрактом дрог. Дроги дають до торбинки і прив'язують шпагатом до затички; торбинку впускають у бочку з вином так, щоб пройшла до середини вина в бочці. Спиртові екстракти виробляють або перколяцією /холодна вимочка/, або дігестією при 50 - 55° Ц., що мусить відбуватися на водяній купелі; для цього треба вміння, бо інакше цим екстрактом закаламутиться вино. Часто дроги дають до мошту ще на початку ферментації, але за цього способу степень гіркости не можна корегувати так, як при ароматизуванню вже вин готових.

Розповсюджена метода вимочування коріння старим вином у полотняній торбинці /вимочуній у вині/. По 5 - 6 днях торбинку виймають та витискають /вигнітанням/ з неї рідину малим пресом або ручним способом та додають цю рідину до вина. Коли ароматизування було недостатнє, дають нову порцію коріння так довго, аж поки смаково буде нас задовольняти. Якщо було перебільшено, додавати неароматизованого вина. Смак порівнюють зі старшими нашими зразками попереднього виробу.

З ароматичних речовин, які різно комбінують, головним є звичайний полинь - "Артемізія Абсінтум" та римський полинь, земежлуч, коріння фіялок - "Іріс фльорентіна", квасія, бенедикт - "Кнікус Бенедіктус" центаврес", насіння кореандру, скориця, бозовий - "Самбукус нідра" цвіт, м'ята, помаранчева кора, корінь анґеліки, пушкворець, розмарина, мускатовий горіпок, гребічок - "Каріопілюс ароматікус", галган та інше. Часто додають і гірчичного борошна та хінової кори /вермути хінові/.

Ці дроги можна дістати вже готові в порошку в аптеках. Препарати цих речовин висилає фірма "Дом Ульріх" із Турину.

Вермути, вироблені вимочуванням дрог, мають так званий зелено-свіжий присмак, який після довгого лежання зникає.

Бувають вермути білі та сильно забарвлені. Прибарвлюють часто карамельом, цебто дуже згущеним мошутом виноградним. Вермути мусять довший час улежуватися /кілька місяців/, найліпше при низькій температурі, щоб вилучилися та усілися деякі речовини, які б пізніше могли вино закаламути-

ти/замулити/. Пізніше вино фільтру[illegible]. Вермутова есенція приправляється з дрог чи холодним /перколяцією/ чи теплим /дігестії/ способом.

На I гектолітр вермуту туринського вимочують в 3 л. 60% винного дестиляту або чистого спирту /ліпше, якщо бодай 1/3 з того є винний дестилят/ 2 дні таку мішанку коріння: 1/2 кілогр. римського та лікарського полину, 120 гр. коріння горчового, 40 гр. коріння ангеліки, 15 гр. гребику, 10 гр. кардамону, 30 гр. листя м'яти перної, 10 гр. корицї, 40 гр. листя меліси, 30 гр. полину альпського, 30 гр. фенікулу. Таким способом виробимо 3 л. речовини, рецепту, вимочену, прополіскуємо це солодким вином. Всю цю рідину дають до 25 л. вина, в якому розчинено 12 клгр. цукру. Цю частину вина пізніше дають до рецепти I гектолітра, при чому дбають, щоб готовий вироблений продукт мав 16,5 вол.% спирту та 15 - 17% цукру.

Дігестія - мацерація за тепла мусить провадитись обережно /вимочують у спирті/, найліпше на водяній купелі, яку можна регулювати на температуру 50 - 55° Ц. До купелі дають посудину, в якій знаходиться спирт та розтовчені або розмолоті дроги - коріння.

РЕЦЕПТ НА ПІЄМОНТСЬКИЙ ВЕРМУТ. 500 гр. полину лікарського, 450 гр. полину римського, 1.500 гр. майоринки, 1.000 гр. кореандру, 150 гр. мушкатового горіхка, 200 гр. гребику - "Каріопілюс ароматікус", 200 гр. пупкворця, 550 гр. материнки, 450 гр. бобу томки, 300 гр. пальвю, 200 гр. корицї.

Наперед беруть біб томки, мушкатний горіх, пупкворець, дрібно розмолоту корицю, мацерують /вимочують/ на протязі, приблизно, тижня в 10 літр. доброго 90% винного дестиляту. Потім додають рецепту коріння /роздрібненого/ і рідину доповнюють 18 л. такого ж дестиляту та, приблизно, 7 літрами доброго старого, білого вина до 35 л. об'єму. Цю суміш на водяній купелі повільно нагрівають на 55° Ц., мацерують при цій температурі півгодини та лишають повільно охолоджуватися. Декантованням /зливанням чистої, устояної рідини/, гнітенням та фільтрацією дістають есенцію, якої вистарчає 1,5 - 2 л. на I гектолітр вина.

ВЕРМУТИ ФРАНЦУЗЬКІ виробляють з інших сортів винограду і грунтового вина. Походять вони, головно, з Міді та Лангцедоку - для білих вин плеканий сорт винограду - "терро гріс" або "терро боарре", теж "пікпеоаль" /гріс або "бланк" ранішки/.

Приклад французького вермуту: в 90 л. старого, сухого /весь цукор перетворився в спирт/ білого вина, напр., з сорту "пікпеоаль" з 10% спирту /частину 15 - 20 л. можна замінити мушкатовим вином/, вимочують: I клгр. верхніх частин полину, I клгр. кори з гірких помаранчів, 100 гр. фіялкового коріння, 250 гр. цвіту германкового, 100 гр. кардамону малоборського, 80 гр. бенедикту, 300 гр. трим'ятника волошського, 5 гр. алое блискучого - "Люціда сокоторіна", 10 гр. корицї цейлонської, 10 гр. мушкатового горіха, 04 л. інфузе малинової, 10 л. дестиляту винного 86%; часто додають теж інфузі з бозового цвіту -"Самба нігра". Лагідність надають додаванням містел - згущеного виноградного соку.

ВЕРМУТ ЮГОСЛАВСЬКИЙ /Карловицький/, румунський, мадярський, виробляють із загущеного білого мошту. Відпаривши мошт, виливають його до дерев'яних бочівок, щоб швидче остиг. Потім зафермонтовують в бочках, при чому додають на I гектолітр мошту 25 гр. гіркого та 50 гр. солодкого гірчичного боронна, яке впливає на зупинення шумувального процесу. Для аро-

матизування I гектолітра вина завіпують в торбинці /на 8 і більше днів/ 100 гр. полину, 25 гр. помаранчової кори, 10 гр. цитринової кори, 10 гр. кориці, 105 гр. пупкворця, 50 гр. земожлуч, по 5 гр.: кореандру, гребечку, бадіяну.

ПІДРЯДНІ ДЕСЕРТНІ ВИНА СОЛОДКІ I I. Додаванням значної кількости цукру до мопту або присолодженням вин та додаванням спирту, щоб вино вже не ферментувалося, можна дістати підрядні вина десертні.

Цю методу застосовують при виробі вин десертних овочевих. В домашності часто виробляють з вин різні вироби, напр., вина маріянкові - "Асперуля одората", так звані "бовлі" і т.д. В торгівлі вони не мають ціни.

I н ж. БОЖАК ГРИЦЬ.

ХТО ЗМОЛОДУ ПРАЦЮС,
ТОЙ НА СТАРІСТЬ ПАНУС.

ТЕХНІЧНА ШКОЛА ГОТУЄ ФАХІВЦІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

З ініціятиви групи професорів вищих шкіл та інженірів, у листопаді 1945 р. зорганізовано в нашому таборі в Фюсені Делегатуру Українського Технічно-Господарського Інституту, а при ній - технічно-промислову школу.

Утворення цієї школи може бути зразковим заперечення твердження, що в умовах табору, за повної відсутности відповідних приміщень, а особливо необхідного в такому ділі господарського й шкільного приладдя та підручників, неможливо нічого зробити. Були труднощі при організації й нашої школи, але дирекція її зуміла вийти з них і протягом, порівнюючи, короткого часу розгорнути свою діяльність. Найлегшою була справа притягнення потрібних для школи викладачів. Серед них є особи, що мають довголітній професорський стаж на всяких технічних закладах, або довголітню педагогічну діяльність по середніх школах. Труднішою була справа - з великого числа записаних кандидатів вибрати слухачів, що можуть найбільше відповідати тим завданням, які має наша технічно-промислова школа.

Потрібний для класів інвентар, як і технічне приладдя /здобільного/ заведено власними силами.

Уже з початком грудня відкрито було при школі курс автомеханіків /старшу й молодшу групи/, а трохи згодом - курс економічно-кооперативний. Крім того, додатково було ще відкрито: землемірні курси, курс виробу шкірок, курс городництва, курс будівництва, курс крою й шиття та цілий ряд курсів чужих мов: англійської /кілька груп/, французької, німецької, еспанської. Навчання чужих мов провадиться так, що школа зможе вже в недалекому часі випустити кваліфікованих викладачів чи перекла-

дачів, що встигли поновити чи поширити свої знання цих мов під керуванням досвідчених мовознавців.

На день I травня ц.р. технічно-промислова школа має такий склад слухачів:

Число порядкове.	НАЗВА ГРУПИ КУРСУ	Кількість слухачів	Число порядкове	НАЗВА ГРУПИ КУРСУ	Кількість слухачів
I.	Автомеханічні групи /дві/	23	5.	Курс городництва	I2
2.	Економічно-кооперат.	I2	6.	Курс будівництва	I5
3.	Землемірні курси	I0	7.	Курс крою	20
4.	Обробка шкіри	25	8.	Курс шиття	
			9.	Шоферський курс	53

Р а з о м - 9 груп курсів, I80 слухачів.

НА КУРСАХ ЧУЖИХ МОВ на день I травня I946 р. було:

Число порядкове.	Назва курсу.	Кількість слухачів	Число порядкове.	Назва курсу	Кількість слухачів
I.	Англійської мови /кілька груп/	60	3.	Еспанської мови	30
2.	Французької мови /дві групи/	I4	4.	Німецької мови	I0

Р а з о м - 4 ~~групи~~ курси - II4 слухачів.

Разом у технічно-промисловій школі та на різних курсах, що при ній утворено, навчається тепер 294 слухачі. Навчання провадять 44 викладачі.

З нагоди Шевченківських свят школа влаштувала 8 - I5 березня виставку праці слухачів технічних груп та груп крою й шиття. Виставку цю відвідало досить багато людей /понад 300 осіб/ з числа таборового населення. Її оглядали також і представники місцевої та центральної УНРРА, і з признанням оцінили ті успіхи, яких досягла наша школа протягом короткого часу при найбільш несприятливих обставинах.

Робота, що її провадить школа, знаходить тепер підтримку з боку місцевої УНРРА, яка робить усе можливе, щоб допомогти їй як морально, так і матеріяльно. Наші автомеханіки мають змогу працювати при автомеханічних майстернях УНРРА та користуватися для практичної їзди її машинами. Крім того, кожна фахова група має можливість організувати своє виробництво та практичні вправи.

Дирекція технічно-промислової школи, використовуючи наявність високо-кваліфікованого професорського персоналу, має в пляні: відкрити ще курс слюсарства, як також паралельні групи до існуючих уже курсів.

Зважаючи на то, що з кінцем цього шкільного року буде випущено значну кількість абсольвентів таборових середніх шкіл, проектується відкриття технічно-промислової школи, пристосованої до програми вищих шкіл.

Отже, наша школа цілком задовольняє потреби таборовиків у справі здобуття чи поширення фахового знання і має добрі вигляди щодо дальшого розвитку своєї роботи.

П.К.

С У М Н І Д А Т И

Відзначаємо дві сумні дати з недавньої історії громадсько-політичного життя українського народу.

25 травня 1926 року в Парижі, пострілами з револьвера, вбито колишнього Головного Отамана військ Української Народньої Республіки, борця за самостійне й незалежне життя українського народу, полум'яного патріота й відданого Сина свого народу - С и м о н а П е т л ю р у. 23 травня 1938 р. в Ротердамі, в Голандії, пекельною машиною, дорученою йому під виглядом пакунккку з книжками, перервано життя другого ідейного провідника самостійницького руху українського народу, полковника Є в г е н а К о н о в а л ь ц я.

В обох тих випадках діяла одна провокаційна рука смертельного ворога українського народу. І кулі жида Шварцбарда, спрямовані в серце Симона Петлюри, і пекельна машина, підсунута негідником у руки полковника К о н о в а л ь ц я - того самого походження, з того самого джерела спокони вічного людоненависництва.

Але вороги не вражували одного. Фізичним знищенням окремих носіїв невмирущих ідей, рушіїв нестримного прагнення українського народу до волі, до кращого життя, вони не тільки не спинили, не тільки не послабили того прагнення, а надали йому ще більшої міці, ще більшого завзяття й наполегливости.

Бо живий Симон Петлюра, живий полковник Коновалець - були лише одиницями, які акумулювали, персоніфікували в собі віковічні прагнення багатомільйонового українського народу до волі, до влаштування, нарівні з іншими народами, своєї власної хати на власній землі, мертві - вони стали м у ч е н и к а м и з а н а р о д, стали СИМВОЛОМ БОРОТЬБИ, невмирущим в тілонням ідей, якими жив, живе і житиме, аж до повного досягнення і здійснення тих ідей, увесь український народ - від Карпат і до Кавказу.

Прокляття вбивцям та їх натхненникам і ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ ПОЛЕГЛИМ!

ОТАМАН НАШ ПОЛІГ...

В ту мить Дніпро спинив нестримний біг,
На гори впала моторошна тиша:
Отаман Симон, рідний наш, поліг
На вулицях далекого Парижа...

Стих клекіт-гук орла-степовика,
Зозуля віща в лісі не кувала,
Коли брудна рука ізза кутка
У чисте серце кулі посилала...

Не віч-на-віч, не в чесному бою,
Не в однобоєстві рівних в полі брані,
Отамане, скосили міць твою
Не люди, а недолюдки погані.

В степах поникла жалісно трава,
Журба в серця нам глибоко запала,
Коли заголосила Мати-удова, -
Убивникам прокляття посилала.

Минуть роки, мине за віком вік,
Та Україна-Мати не забуде,
Що Син її - Отаман Симон - ліг
Від куль негідника-убивці Юди.

Рядком вогнених літер у свій біг
Історія кривавий злочин цей запише,
І кров Його до дій будитиме живих,
Поки останній українець в світі дише.

В ту мить Дніпро спинив нестримний біг,
На гори впала моторошна тиша:
Отаман Симо, рідний наш, поліг
На вулицях далекого Парижа...

О.Кобець.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА - ПРОТИ ФАШИЗМУ

Наслідком першої світової війни і розпаду Австро-Угорщини, по довгих століттях поневолення внуками азіятів-гунів, теперішніми мадярами, засяяло сонце волі і нашій Сріброній країні. По проголошенні демократичних принципів президента ЗДА п.Рузвельта про самоизначення народів, і українці Закарпаття заманіфестували своє право на вільне життя на своїй рідній землі.

Через то, що чехів та словакі [illegible] демократія визнала за окрему демократичну державу, Закарпаття приєдналося до новоутвореної держави. Тим наш Закарпатський нарід назавжди пірвав міцні мадярські кайдани і, повставши, як один, очищав свої землі від наїзників. Допомагали йому в цій тяжкій праці частини Української Армії, яку вів полковник Стефанів, і спільними силами остаточно вигнано було мадяр за межі, означені перемовцями союзних держав.

Таким чином, Карпатська Україна входила, як рівноправний член, до нової держави, що мала назву ЧСР /Чехо-Словацька Республіка/. В демократичній ЧСР, після програної Українською Армією боротьби, скупчилася наша військова молодь для продовжування, війною перерваної, науки, в чому допомагала влада ЧСР та Міжнародній Червоний Хрест.

Свідома свого завдання, наша військова молодь зарзято взялася до нової боротьби, замінивши шаблю на книжку: заповнила всі фахові школи різних типів, чеські високі школи, безлія різних курсів та шкіл з українською мовою викладання.

Та й не диво. Це ж була загартована в боях патріотична молодь, вірна заповітам своїх попередників: "Учітося, брати мої", "Праця єдина з неволі нас вирве..."

Нова батьківщина - Чехія - та її влада всебічно сприяли нашій молоді в її прагненнях повернутися на рідні землі озброєною знанням. Треба згадати, що під час першої світової війни всі студенти стали були старшинами, а тепер - нашими: всі старшини стали студентами - боротьба за краще майбутнє не припинилася зміною ситуації. Так працювати, як працювала наша повоєнна молодь, не знудилася за наукою, ніколи жодна молодь не буде...

Ця молодь поз---ніше заповнила все Підкарпаття в різних ролях, найбільше - в ролях учителів народніх шкіл. Мало в якому селі не був учителем інженір, доктор, агроном... Цьому спричинилась так звана "криза", бо чехи не давали посад за фахом нашим кваліфікованим силам у своїй державі, хоч і помагали в свій час набути освіту.

Дякуючи тій "криз і", Закарпаття дістало таку силу свідомого, працьовитого, культурного елементу, який на протязі довгих літ віддавав свої знання й досвід населенню Сріберної землі. Виникали школи різного характеру, як гриби по дощі, свідомість населення виростала в могутнього гірського орла, який своїми крилами готь жене по довгій неволі угрів-гунів ...

Гірський карпатський нарід стає свідомим свого "я" і, як культурний нарід, рабом-невільником не може бути - краще вмре, ніж ним буде... Але мадяри потребують рабів для свого панування, і не можуть погодитися з думкою, що Закарпаття не буде їхнє. Вони роблять усе, щоб населення Закарпаття не забувало, що корона св. Штефана від них не відмовилася: підкуповують частину малосвідомої політичної інтелігенції, широко використовують греко-католицьке духовенство, що майже все було змадяризоване, усе жидівство, не було на їхньому боці. Урядовців-чехів нацьковують на учителів-українців, вигадують підкарпатський діялект у мові, підтримують москалів та москвофільство. І, нарешті, входять у порозуміння з фашизмом та гітлеризмом, аби тільки загарбати наші землі.

Вміло створена "криз а" дала можливість фашистам озброюватися, готувати війну, поб розширювати свої простори, не рахуючися з демократичними ідеями та наукою першої світової війни. Страшний то був час. Студенти-абсольвенти високих шкіл тинялися без праці, марнували свої знання, літа і час. Грою попід вікнами на гітарі мусили заробляти гіркий свій хліб подонний. Дівчат з закінченою міською школою відвозили до Чехії за служниць, а звідти, з такою ж освітою, привозили на посади урядовців та учительок - чепок. Чехи на Закарпатті майже в кожному селі мали наймодерніші школи на кількох дітей, а по українських народніх школах уряджували плебісціти - якою мовою треба вчити українських дітей... Так окупант здійснював демократичні ідеї "всеслов'янського братерства..."

Мадярам цього було й треба, і вони цей хаос, що звався ЧСР, використали для себе, в своїх інтересах. На Віденському Арбітражі дістають вони всі залізничні сполучення в свої посідання і... столицю Карпатської України Ужгород та це Мукачів - споконвічні українські міста - на додачу. Розбагатіла чеська голота побудувала собі вілли і, звикши вже до урядницького життя, була втішена і вірно служила мадярам. Забезпечивши собі лояльність чужинців, мадяри організували терористичну акцію проти мирного населення, головно - українського. Чеська жандармерія частково співпрацювала з мадярами, що ясно виявилося після трагедії Карпатської України.

Чехія втрачає позиції, і майже рівночасно стає жертвою гітлеризму, а Карпатська Україна - жертвою мадярського фашизму. Озброєні найліпшою в світі зброєю, чехи здаються перед напасниками без єдиного пострілу. Українцям не пощастило притягти чехів до співпраці проти мадяр. Це була трагедія... На протязі 20 річного співжиття в демократичній державі, не спромоглася вільна партнерка - Карпатська Україна - мати бодай сотню власного війська на своїй землі, бо навіть і зброю, яка була на Карпатській Україні, чехи передали мадярам...

Вся свідома українська маса, разом з президентом Карпатської України п. Волошином, по Віденському Арбітражі, переїхала до нової столиці - Хусту. Проведено було всенародні вибори за всіма принципами Західньої демократії - без жодних насильств. В жовтні 1938 р. проголосили вільну, самостійну демократичну республіку - Карпатську Україну, з головою держави Волошином на чолі. Організовано військо і весь апарат державний, оголошено мобілізацію - в першу чергу старшинства. Творилося нове життя Української Держави...

Але мадяри робили далі бандитські наскоки на мирну, неозброєну сусідню державу. Через те, що чеське військо і погранична сторожа на мадярські напада мало реагували, організовано було формації Січовиків, що помагали охороняти державні кордони. Організовано українську поліцію, жандармерію, але... без зброї...

Чеська армія, під проводом генерала Прхали /великого українофера/, відступала до Румунії, передаючи все мадярам, а не законній владі Карпатської України. Довгі переговори з представниками чеської армії на Закарпатті в справі зброї, ні до чого не доводили. З великими труднощами перша сотня I-го батальйону регулярної армії Карпатської держави була озброєна. І ранком 16 березня 1939 р. ця сотня виступила на фронт - здержувати наступ мадярського війська на столицю Карпатської України - Хусту. Першу півсотню готової до бою сотні регулярного війська Карпат-

ської України вів я, другу - Володимир Вільчок, інженір УГА.

Треба сказати, що хаос в той час створився неймовірний. Уся так звана "еліта", поначіплявши відзнаки Червоного Хреста, хутко сідала на державні авта і, ніби прямуючи на фронт, ганебно втікала, рятуючи свою шкуру. Були з того й винятки. Ось, напр., бібліотекар УГА Лівицький сам просився на фронт, бо він - старшина. Я йому відмовив, як немуштровому, тоді патріот з вернувся до полковника Ф., і той дозволив йому стати в лави оборонців. На глибокий жаль, і він, і Вільчок полягли в бою...

Гордо минали ми відступаючо, модерно-озброєне чеське військо: танки, без кінця танки...Боляче було дивитись на марнування такої зброї в час потреби. Але зброя була в руках приятелів наших ворогів, і мовчазно, повільно минала нас... Нарешті, ми вже на фронті. Там старий професор Гол. з учнями учительської семінарії стоїть та поволі здержує ворога. Ми пішли в контратаку. Вільчок із своєю півсотною праворуч, а я - ліворуч до Тіси. З Королева вже йшли моторизовані частини мадярського війська.

Кулемети пущено в дію - хрестять мадярських роверистів, що їдуть у напрямку Хусту. Запобетав машиновий кріс: один, другий і, нарешті, цілий квартет чотирьох кулеметів. Воля або смерть. Яка дорога й тепла рідна земля. Лише тепер, коли на ній лежиш і може навіки зріднюєшся з нею, ніби чуєш її колискову пісню. "Моя ти єдина, навіки моя, мати земле", - шепочуть уста.

Війна, яка ж ти химерна. Стріляють у тебе і ти відповідаєш, забуваючи про всі небезпеки...Падають...встають і знову падають, але не спиняються, а йдуть прямо в обійми смерти: весело, зі сміхом...Виконують повинність перед Батьківщиною.

Нас обходить моторизоване мадярське військо і вітає італійськими дум-думками з усіх трьох боків. Бої ведуться завзято з обох сторін: одні обороняють свій Край і міжнародне право, а другі - користаються з безборонности Краю, поневолюють його... Замовк наш один кулемет; літає мадярський військовий аероплян; перехресні кулі позбавляють нас змоги діяти...Тріщать дум-думки...Набиваємо кулеметні стрічки руками, облегшуємо кипоні від патронів...Залишився один кулемет, і замовкла навіки його обслуга...Пригорнула їхні тіла тепла земля: "Ви мої, мої" - шепоче їм свою колискову пісню...

Сонце втомилося і з сумом заходило за гори. Вечоріло...Лишилося нас мало: я та два дружинники. Відступати нема куди. Мадяри вже в Хусті. Чути гудіння дзвонів з усіх костелів, крики "Еліян, еліян." лунають у повітрі. Це невільник вітає свого ката...

Лишивши кілька патронів та перекотившися під берег Тіси, відступали ми до пороому, щоб перебратися на другий берег річки. На будинку-шпиталі в Кривому вже маячив у повітрі німецькийгітлерівський прапор з гакопим хрестом...

х/ "Слава, слава."

Інж. БОЖОК.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ

ОЛЕНА САМІЙЛОВИЧ

ГІРСЬКА ЕЛЕГІЯ

Не ви бентежите мене,
Гірські вершини,
І не для вас, і не за вас
Мені забуть рідними.

Снігами вкрили ви шпилі
Холодні, негостинні...
А там... Там – сонце золоте,
Як вчора, так і нині...

Чужі ви, гори, і скупі
На зелень, світло, ласку;
Не вам мережить, голубі,
Дорогу в казку.

Суворі, горді, мовчазні –
Лише орлиний клекіт...
Мої ж степи, мої лани –
То молитовний шепіт.

Не сила вирвать з серця вас,
Мої рідними,
А біль вигнання дупу стис,
Як ці гірські вершини.

9.2.46. Фюсен.

ОЛ. ВОРОНИН

СПОВІДЬ

– То прости мене, Палажко...
– Бог простить.
– І другий раз.
– Бог простить.
– І третій раз.
– Бог простить...

Дід Матвій за останнім разом так низько вклонився – аж широкою бородою своєю білою долівки дістав. Тоді випростався на весь свій велетенський зріст – головою мало не до сволока – і постояв коротку хвилину. Глянув на свою стареньку – попідруки йому – хазяйновиту подругу цілого життя його; тепла усмішка майнула по напруженому від поклонів зморшкуватому обличчі, сказав:

– То я вже піду, мабуть.
– З Богом, – тихо озвалась Палажка.

Дід Матвій намацав у кишені срібного півкарбованця – за сповідь – і кілька мідяків – на свічки – лице знову захмарила згадка про непропонний гріх, якого конче треба збутися, насунув великоднього соломяного бриля на коплату, хоч і зовсім білу, голову, і виступив із хати.

Вийшов на широкий двір. Під ноги кинулись, у табун з усіх боків збіга-

ючись, кури – і попелясті, і сірі, і сніжно-білі – породисті. Треба їх лагідно обминати, щоб не наступити якої... Глянув навколо себе. В тому кінці двору, на зеленому моріжку, шлежувалось толятко, сміпно, як доросле, ромигаючи. Друге загравало з великим пухнастим котом, що сидів на тину й час-до-часу наставляв лапу проти безрогого цо, отже й зовсім не страшного супротивника...

Зграї ластівок звивалися над подвір'ям – доліплювали попід стріхою клуні цибагливі хатинки собі. Гамірливо воркували в голуб'ятні невгамовні голуби.

– Благодать Господня. – зітхнув дід Матвій.

Заглянув до стайні. Карий і Сивий – в доброму тілі – до блиску вичищені ще на світанку, перестали жувати пахуче сіно, зацікавлено повернули голови, і ніби питали хазяїна своїми розумними поглядами: чи не запрягати.

Ні. Старий підійшов ближче – сіна було вволю – підкинув свіжої підстилки, лагідно поплескав по шиї одного, а потім другого любимця:

– Подалися трохи й ви за весну... І жалів же вас, і доглядав, а весняна робота – вона таки дається в знаки...

Коні слухали буркотливу мову; Сивому дуже захотілось почухатись головою об високе плече господаря, Карий і собі простягав, через шию товариша, довгасту, з білою зіркою на лобі, морду, – обидва заворушилися.

– Тихо. – заспокоював, одступаючи на крок од жолоба, – не святкову сорочку білу мені порстю засмітите, недотепи... Відпочивайте собі з Богом... Воно годилося б оце і з вами попрощатись перед сповіддю, та що з вас. Безмовні ви з роду свого, не відкажете: "Бог простить..."

І знову дідові Матвієві запоміло в грудях: отой гріх, що понесе його сьогодні до церкви, щоб збутися, нарешті, тягару з серця, не раз нагадав йому, що сьогодні – великодня субота, і що треба йти до сповіді.

Світ глибоко дихав солодким весняним теплом. Лоскотно пахло, аж п'янило, яблуневим цвітом.

Вулицею йшли і малі й старі, святково всі поодягані – до плащаниці. Здоровкались до діда. Відповідав, не додивляючись – кому. Думав про своє:

– Ніхто ж нічого не знає, бо ніхто того не бачив, – заспокоював себе. – А я, як перед Богом, так усе й викладу панотцові: "Восьмий десяток, скажу, доживаю на світі, а що ніколи не грішив так, отче... А все через неї – землю родючу, годувальницю нашу щедру... Було це, скажу, на саме Благовіщення, отче..." Ні, не так.

Аж зупинився дід Матвій: отак і схибити можна, та ще й на сповіді не все, як слід, сказати... Потнув заперечливо головою, пішов далі:

– "Почалося воно ще за день до святого Благовіщення... Рано у нас цього року весна заяшилась, як сами, отче, здорові, знаєте. То й до зем-

лі братись якнайшвидче треба. Дня не змарнувати. А в мене ж і заорано й розпушено – тільки кинути те зерно в спраглу землю та й приволочити. Та знаю: не впораюсь за сьогодні, не й на завтра на день цілий стане, а – свято... Та це й кістки старі – вони в мене заздалегідь перед негодою озиваються... Крутить їх в одно, та й крутить: злими чекати треба... Що його в світі Божому робити..."

Знову притишив ходу, аж зупинився на хвилинку – думав. Немов тепер заново мав вирішити те складне питання.

– "То вже, скажу, отче, що того дня на тяжкий гріх навернувся. Взяв ізранку хліба в поле на два дні, і старій сказав: як заночую – коней на молодій траві попасти – нехай собі клопоту з того не робить. Малого погонича – онука – увечері додому з поля вирядив – дитячої душі в гріх не вводити – та й заночував на ловаді. Проти Благовіщення, отче."

Іпов улицею не квапляючись, та й усе добирав тих слів, по ними, здавалося, мусить серце навстіж зм'ягчити. Ударили в церкві перші дзвони – широко й далеко поплили в весняному дзвінкому повітрі могутні, тріпотливі хвилі. Дід Матвій став, побожно зняв бриля, тричі щиро перехрестився на церкву. Перепустив повз себе юрму гомінливої дітвори, знову насунув на голову бриля, рушив далі:

– "А тоді ранк он, скажу, не й на світ не благословилося, взявся до роботи. Сивий і Карий без погонича за мною в дві борони тупають, а я набираю повними жменями оту золоту – зерно-в-зерно – "Українку" ярову безосту, та й висіваю, та й висіваю. І так мені легко, так радісно якось – і втоми не чую. Бо земля – вона просить. Та як же їй тієї пожиги не дати. Вона ж і мене, і дітей моїх, і їхніх дітей, та й увесь рід наш із діда-прадіда годувала та випоювала... І тільки як згадаю, отче, – десь там з а горою люди до церкви йдуть, білі квіти до престолу Матері Божої зносять, а я роблю, – то й дужче заб'ється серце, почую, що й піт мені очі заливає, і що я – грішник неприкаяний. Та зараз і подумаю: не бачить люди, немає нікому спокуси ніякої, то може ж хоч за це змилосердиться Господь – за гріх не залічить..."

– "І впорався до вечора. То з другого дня, отче, самі знаєте, як занегодило – тиждень люди в поле не наверталися. Гай-гай. І в них же це й ~~тепер ледве з землі та зелень пибивається, а в мене, отче, скажу,~~ – он яка вже пшениця буяє... Простіть мене, скажу, отче..."

– Бог простить. – наче над самим вухом дідові пролунало. Кинувся з задуми, оглянувся. Був уже перед самою церквою. На приступцях дві бабусі-сповідальниці пропалися одна з одною:

– І другий раз.
– Бог простить...
– І третій раз...

Подумав, що це – добра ознака. Зайшов у церкву. Відразу впірнув у прохолодні сутінки, аж трохи постояти в присінку мусив, поб очі з осяйного надвір'я звикли. Обережно поклав у куточку бриля, підійшов до титаря по свічечки...

Отець Михаїл – дідів Матвіїв повесник – з такою самою, як і в нього,

Отець Михаїл – дідів Матвіїв ровесник – з такою самою, як і в нього, сніжно-білою бородою, звиклим рухом накрив епітрахіллю покірно схилену до святого євангелія на аналойчику дідову голову. Сам нахилився до сповідальника, засипав заздалегідь приготовленими словами: "Грішний. Чи не скрив див, не зневажив кого словом, ділом, чи помислом. не пив, не гуляв, на чуже не зарився..."

Дід Матвій відповідав, наче не його питали. Усе намагався поспинити панотця на слові, своє почути сповідання: "Восьмий десяток, отче..." – так усе викласти, як по дорозі пририхтував собі – слово-в-слово. Підвів погляд, щоб глянути в вічі панотцеві, побачив:

Дві бороди, одна одної приторкаючись, затулили лик Спасителя, широко розсипавшись білими пасмами по палітурці святого євангелля... І побігли – пострибали дідові Матвійові думки в інші краї, в далекі сторони:

– "Це ж нам обом скоро по вісімдесят. То, може, разом і до Бога вирушимо... І де ж то ми там будемо. Хто одесную, а хто ошую, хотілося б знати... У отця Михаїла, правда, лице, як у праведника, наче з воску ярого, а борода солодко ладаном пахне, – йому й до Бога, знать, ближче...Та й у мене ж – вітрами її весняними обвіяно, пахощами землі родючої насичено... А чия воно біліша буде колірком..."

Не зчувся, як отець Михаїл скінчив сповідь, поблагословив, зняв епітрахіль, це й руку тепло потиснув, із святою сповіддю поздоровляючи... Здається, це в гості на завтра запрошував, ради Великодня. Розгублений дід Матвій не все докладно пам'ятає. "А було ж, як на долоні. вирихтувано – отак би тільки почути: "восьми десяток, отче..."

Після причастя вийшов дід Матвій із церкви з невисповіданим гріхом своїм. Потягло за село, в поле, до своєї ловади. На сірому-сірому тлі людських нив одна-єдина його ділянка це здалека радувала око з густим оксамитом буйної молодої зелені.

Підійшов до межі, припав навколішки, кинувся грудьми на м'ягкі, пахучі бруна, з тугою вигукнув:

– Прости мене, хоч ти, земле.

І знову, як там, під церквою, гукнуло – здалося дідові Матвієві – з самих надрів землі:

– Бог простить.

– "Чи почулося."

Поволі підвівся, оглянувся – ніде ані духа. І так йому чудно якось стало, і на серці – як тоді, коли сіяв – легко та радісно...

Повертався додому утихомирений, спокійний. І це думав:

– "І спитає Палажка: "чи признався." – "Признався, скажу, висповідався..." І старенька, з раптом заяснілими очима кинеться обід подавати, підігріта тихою радістю за нього, хазяйновитого друга цілого життя її..."

НА ТЕПЛОГО ОЛЕКСІЯ

На Теплого Олексія
Вийшли в поле сіять.
І мене взяли - учити
Землю волочити.

Я ходив за бороною,
Вслід за Вороною,
Що вже віку доживала -
Часто приставала...

Тягне, тягне, бідна, й стане -
Косо вбік погляне:
Чи не буду підганяти -
Пужалном вихляти.

А я геть батіг одкину,
Стану й сам спочину:
Поділюся з Вороною
Словом - новиною:

"Ти й не знаєш, конячино,
Що таке йменини,
А я нині їх справляю -
Вісім років маю...

То вже, вибач, татко винні,
Що на іменини,
На самого Олексія
Вийшли в поле сіять...

А годилось би цю днину
Пиріжками стрінуть,
І для тебе, ради свята,
Дось вівса дістати.

А то бачу: ти, небого,
Ледве тягнеш ноги...
Та й мені грудця проклято
Позбивало п'яти...

Я б це плакав - признаюся...
Тільки що - боюся:
Хтось підслухається не в пору, -
Буде поговору...

Що, старенька, відпочили, -
Є по трьох силы.
Набуть нам не святкувати,
А - хазяйнувати.

О.В.

КОРОТКІ ВІСТІ

I. БРАЗИЛІЯ ПРИЙМАЄ Д.П.

Бразильський делегат Аргю Гіморос заявив Конференції Об'єднаних націй, що його уряд готовий прийняти всіх емігрантів, особливо Д.П. Гіморос сказав, що всім емігрантам буде дано найліпші умовини та привілеї, особливо для рільників. /"Українські Вісті", ч.15 з 2.V.1946 р./.

.....

2. ЛИСТ ІЗ ПАРАГВАЮ.

"...Я жив в Парагваї вже 30 років між чорними, але їх серця для мене дуже білі. Український Комітет Допомоги неодначам звернувся до мене з запитом, чи не можливо було б дістати дозвіл від уряду Парагваю на поселення українців. Я звернувся до уряду Парагваю і роз'яснив у чім справа. По двох місяцях дали мені відповідь, що вони знають українських хліборобів і можуть поселити 2000 родин. З ними може приїхати більше число ремісників, учителів і священиків. На початок може приїхати 100 родин. Але директор еміграційного уряду заявив, що одним пароплавом може приїхати 25-30 родин. Інші могли б приїхати іншими кораблями до повної кількости 2000 родин.

Цими днями /лист із Парагваю послано II лютого 1946 р./ парагвайський уряд ухвалив у цій справі закон. Уряд Парагваю повідомить свої консуляти в Европі, щоб видали візи і документи на виїзд безплатно.

Обставини в Парагваї такі: Парагвай - це країна гаряча, тепло доходить до 35° Цельсія. Але клімат здоровий, надається для наших людей. В Парагваї є вже наші колоністи з Галичини та з Волині. Господарюють добре. Землі готової нема, треба ліс корчувати. Кожний може взяти лісу, скільки схоче і скільки зможе обробити, на сплату на довгі роки. Податок такий маленький, що рахується на сентовоси /пронінгі, гроші/ і то аж тоді, коли колоніст може заплатити. Я об'їздив кілька разів українські колонії, що повстали тут в роках 1935-39. Спершу було їм трохи тяжко, але нині вони мають по 2-3 пари корів, багато курей, гусей, качок, свиней. Хто закотив рукави, в того можна знайти вже поважну готівку і подостаток хліба. Якщо можна, то треба привезти з собою деякі речі до господарства, бо в Парагваї бракує тепер з аліжних речей. Всі такі речі, що їх везе колоніст до господарки, вільні від мита."

/"Християнський Шлях" ч.16-17 - з 1946 року/.

.....

3. УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ В КАНАДІ ЗАСТУПАЮТЬСЯ ЗА ВТІКАЧІВ.

В Канадійському парляменті в Отаві є тепер два українські посли: А. Глинка і Ф. Заплітний. Вони виступили недавно в обороні українських утікачів у Европі. Посол Глинка в своїй промові виступив проти примусової висилки втікачів на батьківщину, кажучи, що така висилка незгідна з засадами, проголошеними в Атлянтійській Хартії, яку затверджено в Ялті. Він поставив домагання, щоб канадійський уряд звернувся до урядів англійського та американського з пропозицією припинити примусову репатріяцію втікачів.

Кілька днів пізніше виголосив довшу промову в обороні українських утікачів у Европі посол від англійської урядової партії Токер. Між іншим, він сказав: "В Західній Україні були тисячі людей, які вірили, що кінець війни принесе їм вільну Україну. Вони хотіли свободи. Вони були проти прилучення до Совєтів, були проти комунізму, але через то їх почали називати не антикомуністами, а фашистами. Бо в Европі є тепер така тенденція, що як чоловік є проти комунізму, або був в який спосіб проти прилучення до Совєтів, то його називають фашистом. Я скажу, що ми також не хочемо прилучення до Совєтського Союзу, але нам дуже неприємно, щоб нас через то прозивали фашистами. І тому я закликаю наш уряд, нехай канадійське військо не має нічого спільного з насильним передаванням людей в руки тих, від яких вони бояться своєї ліквідації".

/"Вісті Українського Допомогового Комітету" в Бельгії, 1945, ч.4/.

.....

УКРАЇНСЬКІ ДОПОМОГОВІ КОМІТЕТИ ПОЗА НІМЕЧЧИНОЮ:

I. В Лондоні: Central Ukrainian Relief Bureau 218 Sussex Gardens, Paddington, London W2.

2. В ЗША: The Ukrainian American Relief Comitee 847 North Franklin Str. Philadelphia, Pa.

3. В Канаді: The Ukrainian Canadian Relief Fund P.O. Box 2136, Winnipeg Man. Canada.

Видає: УКРАЇНСЬКА СПІЛКА СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ. Редагує Кологія.
Адреса Видавництва: Український табір у Фюсені, бл.Ш, підвал, кімн.40.
With permission of UNRRA Team I. Fussen 1946.

THE UKRAINIAN FARMER

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ
У ТАБОРІ М. ФЮСЕН

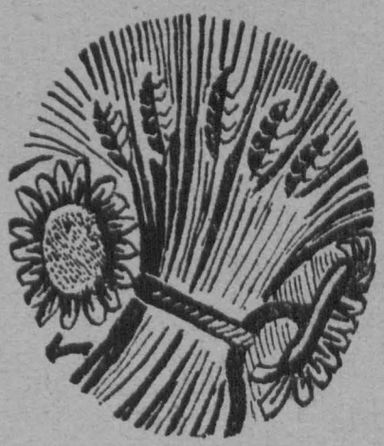

Рік I 1946 N 2

"УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР"

ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ У ТАБОРІ ШЛЯЙСГАЙМ

ЧЕРВЕНЬ 1946 Р.

Ч. 2.

З М І С Т

СТОРІНКИ

1. НАШІ НАПРЯМКИ.- ПЕРЕДОВА..... 3
2. ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ. ІХ ЗБИРАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ - ДОЦЕНТ Л.Л. 4
3. ЯК ВИЗНАЧАТИ ЖИВУ ВАГУ ТВАРИН ОБМІРОМ. ДОЦЕНТ Л.ЛИСЕНКО..... 9
4. КОРМОВІ ЗАСОБИ. СКЛАД, СТРАВНІСТЬ ТА КРОХМАЛЕВІ ЕКВІВАЛЕНТИ КОРМОВИХ ЗАСОБІВ. КОРМОВІ НОРМИ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП ТВАРИН.- ДОЦЕНТ Л.ЛИСЕНКО..... 9 - 18
5. ЯК РОБИТИ ВИНО З РОДЗИНОК ТА ПОРІЧОК. - ІНЖ. І.БОЖОК..... 18 - 21
6. ГОЛОВНІ ШКІДНИКИ ГОРОДНІХ КУЛЬТУР ТА БОРОТЬБА З НИМИ.....АГРОНОМ В..... 22 - 24
7. ЯК УТВОРИЛАСЯ НАША ЗЕМЛЯ. - ПРОФ. Б..... 24 - 26
8. ПРОСТІ МЕТОДИ ОПРЕДІЛЕННЯ ГОЛОВНИХ ГРУНТІВ У ПОЛІ. - ПРОФ. Б..... 27 - 30
9. УКРАЇНА В БОРОТЬБІ ПРОТИ ФАШИЗМУ. - ПРОФЕСОР Б., ІНЖЕНІР Н., ПИСЬМЕННИК К..... 30 - 33
10. ЗЕМЛЯ. П О Е З І Я. - Г. Р - СЬКИЙ..... 34
11. "СПРАВЖНІЙ СОЛДАТ". - НОВЕЛЯ. - ОЛ.ВОРОНИН..... 34 - 38
12. З БІЛОРУСЬКОЇ ПОЕЗІЇ. - ЯНКА КУПАЛА..... 38
13. РУБАЮТЬ ЛІС. П О Е З І Я. - ОЛЕНА САМІЙЛОВИЧ..... 39
14. САМ-ХАЗЯІН. В І Р Ш. - О.В..... 39
15. ЩО ДІЕТЬСЯ В СВІТІ. О Г Л Я Д П О Д І Й. - К.Л.. 40

ЦІНА ПРИМІРНИКА
3 НІМ.МАРКИ.

ВИДАЄ СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ У ТАБОРІ ШЛЯЙСГАЙМ.
РЕДАГУЄ К О Л Е Г І Я. АДРЕСА ВИДАВНИЦТВА: MUNCHEN-FELDMOCHEN, UKRAIN.CAMP.UNNRA TIM 631, BARACK 21, ROOM 6.

УКРАЇНСЬКИЙ
Ь 520
МУЗЕЙ-АРХІВ

ПЕРЕМАГАЙ ЗЛО ДОБРОМ, ТРУДНОЩІ -
РОЗУМОМ, А НЕБЕЗПЕКУ - ДОСВІДОМ!

Н А Ш І Н А П Р Я М К И

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ НА ЧУЖИНІ, НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ВСЯКІ ТЯЖКІ ОБСТАВИНИ ЖИТТЯ - БРАК ПРИМІЩЕНЬ, ПЕРЕСЕЛЮВАННЯ, НАМАГАННЯ РЕПАТРІЯЦІЇ І Т.Д., СПРОМОГЛАСЯ, ПРОТЕ, ЯК НІ ОДНА ЕМІГРАЦІЯ ІНШИХ НАЦІЙ, НАЛАГОДИТИ СВОЄ ПОБУТОВЕ ТА КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ. ЗОКРЕМА, УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ ОРГАНІЗУВАЛА ЗА КОРОТКИЙ ЧАС, НА ТЕРЕНІ САМОЇ НІМЕЧЧИНИ, 18 ВИЩИХ УЧБОВИХ ЗАКЛАДІВ, 26 ГІМНАЗІЙ ТА, КРІМ ТОГО, МАЙЖЕ В КОЖНОМУ ТАБОРІ МАЄ РІЗНІ СЕРЕДНІ ТЕХНІЧНІ, СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ ТА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ШКОЛИ, КУРСИ МОВ, РЕМІСНИЧІ КУРСИ ТА ЩЕ БАГАТО ІНШИХ ЗАКЛАДІВ, ЯКІ ДАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ УСІМ, ХТО БАЖАЄ ДОБРА НАШІЙ БАТЬКІВЩИНІ, НАБУТИ ОСВІТУ ТА ФАХ, ЗА ВЛАСНИМ КОЖНОГО БАЖАННЯМ.

СЕРЕД ЧИСЛЕННОЇ НАШОЇ ЕМІГРАЦІЇ ЗНАЧНИЙ ВІДСОТОК МАЄМО СЕЛЯН, ЯКИМ НАДАЄТЬСЯ МОЖИВІСТЬ, В УМОВАХ ТАБОРОВОГО ЖИТТЯ, ПІДВИЩИТИ СВОЇ ЗНАННЯ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, А ТАКОЖ НАБУТИ РІЗНІ ІНШІ ФАХИ. АЛЕ, НАЖАЛЬ, БАГАТО ЛЮДЕЙ ЦЬОГО НЕ РОЗУМІЮТЬ, І ЦЕЙ ЦІННИЙ ДЛЯ СЕБЕ І ДЛЯ ВСІХ НАС, ЯК ГРОМАДЯН ОДНІЄЇ НАЦІЇ, ОДНІЄЇ СПІЛЬНОТИ, ЧАС НЕ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ДОЦІЛЬНО. А ТИМЧАСОМ, НАШЕ МАЙБУТНЄ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД НАШОЇ ОРГАНІЗОВАНОСТИ, НАШОЇ ПОВЕДІНКИ, ВІД НАШОГО ЗАГАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РІВНЯ. ТИХ, ХТО ЦЬОГО НЕ РОЗУМІЄ, ЧИ НЕ ХОЧЕ РОЗУМІТИ, ТРЕБА ГУРТОМ, ПО-ДРУЖНЬОМУ ВТЯГУВАТИ ДО МОЖЛИВИХ ЗА НАШИХ УМОВ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯК ОТ СПІЛКА СЕЛЯН, ТОЩО, І ЗАЛУЧАТИ ДО НАВЧАННЯ В РІЗНИХ УЧБОВИХ ЗАКЛАДАХ. ТУТ, НА ЧУЖИНІ, ДЕ НАВЧАННЯ ПРОВАДИТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО, ТИМ БІЛЬШЕ КОЖЕН МУСИТЬ НАБУТИ ЯКИЙСЬ ФАХ. А З ТОГО БУДЕ ТІЛЬКИ ВЕЛИКА КОРИСТЬ. ЦЕ ДОБРЕ ЗРОЗУМІЛА, НАПРИКЛАД, ТА ВЕЛИКА ГРУПА ЦІЛКОМ НЕПИСЬМЕННОЇ МОЛОДІ ТАБОРУ М. ФЮСЕН, ЯКА, ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ШКОЛИ, КУДИ ЇЇ МАЙЖЕ СИЛОМІЦЬ ЗАТЯГУВАНО, ГАРЯЧЕ ДЯКУВАЛА ОРГАНІЗАТОРАМ ЦІЄЇ ШКОЛИ. ЗГАДАЙМО ЩЕ, ЩО В ЦЬОМУ Ж ТАБОРІ НА ДЕНЬ 20 ЧЕРВНЯ Ц.Р. ЗАКІНЧИЛО НАВЧАННЯ Ц ТЕХНІЧНІЙ ШКОЛІ, НА РІЗНИХ ВІДДІЛАХ, 55 ОСІБ, ЯКІ ДІСТАЛИ ЮРИДИЧНО-ПРАВНІ ПОСВІДКИ ПРО НАБУТИЙ ФАХ, З ПРАВОМ ЗА ТИМ ФАХОМ ПРАЦЮВАТИ, ДЕ Б ВОНИ НЕ ОПИНИЛИСЯ.

ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ШЛЯХИ МАЙБУТНЬОГО ЩЕ НЕВІДОМІ, АЛЕ НАШІ НАПРЯМКИ - НАШІ НАСТАНОВИ, ЯК ГОТУВАТИ СЕБЕ ДО МАЙБУТНЬОГО, ДЛЯ НАС ЦІЛКОМ ЯСНІ. В ПЕРШУ ЧЕРГУ ТРЕБА СЕБЕ ПІДГОТУВАТИ ЯКНАЙЛІПШЕ ДО ПРАЦІ, БО КУДИ Б МИ НЕ ПОЇХАЛИ - ЧИ В НЕВІДОМІ ДЛЯ НАС КРАЇНИ, ЧИ, МОЖЕ, ПОВЕРНУЛИСЯ Б НА БАТЬКІВЩИНУ, СКРІЗЬ ПОТРІБНА ПЕВНА ОРГАНІЗОВАНІСТЬ, ПОТРІБНІ РІЗНІ ФАХІВЦІ ДЛЯ НАЛАГОДЖЕННЯ НОРМАЛЬНОГО ЖИТТЯ В ДЕРЖАВІ. ТОМУ ТО ТРЕБА САМЕ ТЕПЕР ОБЕРІГАТИ СЕБЕ ВІД МОРАЛЬНОГО РОЗКЛАДУ, І СВОЄЮ ГІДНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ВИСОКО ТРИМАТИ ЧЕСТЬ НАШОЇ НАЦІЇ, ПОДАЮЧИ ДОБРИЙ ПРИКЛАД ІНШИМ, БО ВІД ЦЬОГО ТАКОЖ ЗАЛЕЖИТЬ ОЦІНКА НАС ПО ІНШИХ ЕВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.

ОТЖЕ, ЗАКЛИКАЄМО НАШЕ СЕЛЯНСТВО ВІДПОВІДНО ПІДГОТУВАТИ СЕБЕ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРАЦІ, ВСТУПАТИ ДО РІЗНИХ ФАХОВИХ ШКІЛ, ВІДВІДУВАТИ ЛЕКЦІЇ, ТА НАПОЛЕГЛИВО ПРАЦЮВАТИ НАД СОБОЮ, БО НЕВІДОМЕ СЬОГОДНІ, НАШЕ МАЙБУТНЄ МОЖЕ СКОРО ДЛЯ НАС СТАТИ ВІДОМИМ, А МИ ЛИШЕ ДАРЕМНО ПРОМАЙНУЄМО ДОРОГИЙ ДЛЯ НАС ЧАС.

МИ, СИЛЬНІ, ПОВИННІ НЕСТИ СЛАБОСТІ БЕЗСИЛЬНИХ, А НЕ СОБІ ДОГОЖДАТИ!

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ
(ІХ ЗБИРАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ).

ЧЕРВЕНЬ ТОМУ ЗЕЛЕНИТЬСЯ,
ХТО РОБИТИ НЕ ЛІНИТЬСЯ.

ПЕРШИМИ ЛІКАМИ, ЯКИМИ ЛЮДИНА НАВЧИЛАСЬ КОРИСТУВАТИСЯ ЩЕ ДО ПЕРЕДІСТОРИЧНИХ ЧАСІВ, БУЛИ ЛІКИ, ВИГОТОВЛЕНІ З РОСЛИН. ПРИ ЧОМУ, НА ПРОТЯЗІ БАГАТЬОХ СТОЛІТЬ РОСЛИНИ БУЛИ ЕДИНОЮ СИРОВИНОЮ, З ЯКОЇ В ТОЙ ЧИ ІНШИЙ СПОСІБ ГОТУВАЛИСЬ ЛІКИ. ТАКИЙ СТАН ТРИВАВ АЖ ДО ЧАСУ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗКВІТУ ХЕМІЧНИХ НАУК, В НАСЛІДОК ЧОГО ВЧЕНІ ХЕМІКИ ТА ЛІКАРІ ВИНАЙШЛИ СПОСОБИ ВИГОТОВЛЯТИ РІЗНІ ЛІКИ ШТУЧНИМ, ХЕМІЧНИМ ШЛЯХОМ, АЛЕ ДО САМОГО КІНЦЯ Х Х СТОЛІЬЯ НОМЕНКЛАТУРА (КІЛЬКІСТЬ НАЗВ) ТАКИХ ЛІКІВ БУЛА НЕЗНАЧНА.

ЗАТЕ З ПЕРШИХ ЖЕ РОКІВ XX СТОЛІТТЯ ЩОРОКУ БУЛО ПАТЕНТОВАНО ПО КІЛЬКАСОТ НОВИХ НАЗВ ХЕМІКАЛІЙ, А БЕЗПОСЕРЕДНЬО ПЕРЕД 1939 РОКОМ ЦИХ ХЕМІЧНИХ ЛІКІВ ПАТЕНТОВАНО ПО КІЛЬКА ТИСЯЧ ЗА РІК. ОСНОВНИМ ОСЕРЕДКОМ ВИРОБУ ХЕМІКАЛІЙ ТА ПОСТАЧАЛЬНИКОМ ІХ НА ЦІЛИЙ СВІТ, ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, БУЛА НІМЕЧЧИНА.

ОДИН ЧАС ЗДАВАЛОСЯ, ЩО ЛІКИ, ВИГОТОВЛЕНІ ХЕМІЧНИМ СПОСОБОМ, ЗОВСІМ ВИТИСНУТЬ З УЖИТКУ, В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ, ЛІКИ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ, ТИМ БІЛЬШЕ, ЩО САМИ ПРАЦІВНИКИ МЕДИЦИНИ НЕ ДООЦІНЮВАЛИ ЗНАЧЕННЯ РОСЛИННИХ ЛІКІВ. ТАКЕ ЯВИЩЕ МОЖНА БУЛО СПОСТЕРІГАТИ НА ТЕРЕНАХ МАЙЖЕ ЦІЛОЇ ЕВРОПИ. ВИНЯТКОМ З ЦЬОГО БУЛИ АНГЛІЯ І ФРАНЦІЯ, ДЕ, ПОРУЧ З НОВИМИ ХЕМІЧНИМИ ЛІКАМИ, РІВНОБІЖНО ВИКОРИСТОВУВАЛИ РОСЛИННІ ЛІКИ, АЛЕ І В ЦИХ КРАЇНАХ ВЕЛИКА ПЕРЕВАГА НАДАВАЛАСЬ ХЕМІКАЛІЯМ. ЗМІНА В ПОГЛЯДАХ НА ЗНАЧЕННЯ РОСЛИННИХ ЛІКІВ НАСТУПИЛА ПЕРЕД ПЕРШОЮ СВІТОВОЮ ВІЙНОЮ, КОЛИ БУЛО ВІДКРИТО В РОСЛИНАХ ВІТАМІНИ, ТОБТО ТАКІ ХЕМІЧНІ СКЛАДНИКИ, БЕЗ ЯКИХ НЕ МОЖЕ НОРМАЛЬНО РОЗВИВАТИСЬ ТА ФУНКЦІОНУВАТИ ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ І ЯКИХ НЕ МОЖУТЬ ЗАМІНИТИ ХЕМІЧНИМ СПОСОБОМ ВИГОТОВЛЕНІ СПЕЦИФІКИ.

ТЕПЕР МАЙЖЕ ПО ВСІХ КУЛЬТУРНИХ КРАЇНАХ СВІТУ ПРОВАДЯТЬ ДОСЛІДЧУ РОБОТУ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЛІКУВАЛЬНИХ ВЛАСТИЦОСТЕЙ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ КУЛЬТУРИ ЦИХ РОСЛИН НА СПЕЦІЯЛЬНО ВІДВЕДЕНИХ ДЛЯ ЦЬОГО ДІЛЯНКАХ. КРІМ ТОГО, В БАГАТЬОХ КРАЇНАХ ШИРОКО ПОСТАВЛЕНЕ ВИВЧЕННЯ ТА ЗБИРАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЯКІ РОСТУТЬ В ДИКОМУ СТАНІ. ЗБИРАННЯ ДИКОРОСТУЧИХ ЛІКАРЬСЬКИХ РОСЛИН НЕ ТЯЖКЕ І НЕ СКЛАДНЕ І, КРІМ ТОГО, НЕ ВИМАГАЄ, МАЙЖЕ НІЯКИХ ЗАТРАТ НА ПРИДБАННЯ СПЕЦІЯЛЬНОГО ЗНАРЯДДЯ ТА МАТЕРІЯЛІВ, А ТИМЧАСОМ ВИНАГОРОДЖУЄТЬСЯ ДОСИТЬ ВИСОКО ПЛАТОЮ ЗА ЗДАНУ ЛІКАРСЬКУ СИРОВИНУ.

ГОЛОВНЕ, ЩО ВИМАГАЄТЬСЯ ВІД ЗБИРАЧА ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, БУДЕ: 1) ВМІТИ ВІДРІЗНЯТИ ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ ВІД ІНШИХ, НЕЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН. 2) ЗНАТИ, ЯКІ ЧАСТИНИ РОСЛИН ПОТРІБНО ЗБИРАТИ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ З НИХ ЛІКІВ. 3) ОРІЄНТУВАТИСЯ В ЧАСІ – КОЛИ САМЕ МОЖНА ЗБИРАТИ ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ. 4) ВМІТИ ВИСУШИТИ ТА ЗБЕРІГТИ ЗІБРАНІ ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ, ЧИ ОКРЕМІ ЧАСТИНИ ЦИХ РОСЛИН, ДО ЧАСУ ЗДАВАННЯ ІХ НА СПЕЦІЯЛЬНІ ПРИЙМАЛЬНІ ПУНКТИ.

НИЖЧЕ НАВОДИМО ОСНОВНІ ПРАВИЛА, ЯКИХ ПОТРІБНО ДОТРИМУВАТИСЬ ПРИ ЗБИРАННІ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН:

1) НІКОЛИ НЕ ЗМІШУВАТИ МІЖ СОБОЮ РІЗНИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ДЛЯ ЧОГО КРАЩЕ ЗРАЗУ Ж ПРИ ЗБИРАННІ РОЗКЛАДАТИ ІХ В ОКРЕМІ ПАКУНКИ, ТОРБИНКИ, ЧИ ЗВ'ЯЗУВАТИ В СНОПИКИ.

2) НА КОЖНОМУ ПАКУНКУ ІЗ ЗІБРАНИМИ РОСЛИНАМИ ТРЕБА ВИПИСАТИ ЕТИКЕТКУ З НАЗВОЮ РОСЛИН, БАЖАНО НЕ ТІЛЬКИ УКРАЇНСЬКОЮ, А Й МІЖНАРОДНЬОЮ – ЛАТИНСЬКОЮ – МОВОЮ.

3) ОТРУЙНІ РОСЛИНИ ЗАВЖДИ ТРЕБА ЗБИРАТИ ОКРЕМО ВІД РЕШТИ РОСЛИН;

ТАК САМО Й СУШИТИ ТА ЗБЕРІГАТИ ІХ. ПІД ЧАС ЗБИРАННЯ ОТРУЙНИХ РОСЛИН НЕ МОЖНА ТОРКАТИСЬ РУКАМИ ОЧЕЙ ТА УСТ, А ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ - ОБОВ'ЯЗКОВО МИТИ РУКИ.

4) ПРИ ЗБИРАННІ РОСЛИН ТРЕБА ВИБИРАТИ НОРМАЛЬНО РОЗВИНЕНІ ТА НЕЗАБРУДНЕНІ ЕКЗЕМПЛЯРИ. ЗОКРЕМА, АРОМАТИЧНІ (ПАХУЧІ) РОСЛИНИ ВИБИРАТИ НА СУХІШИХ ДІЛЯНКАХ ТА ДОБРЕ ОСВІТЛЕНИХ СОНЦЕМ МІСЦЯХ.

5) СТАРАТИСЬ НЕ ПСУВАТИ І ДАРЕМНО НЕ ВИНИЩУВАТИ ТИХ РОСЛИН, ЯКИХ МИ НЕ ЗБИРАЄМО.

6) КРАЩИМ ЧАСОМ ДЛЯ ЗБИРАННЯ РОСЛИН НА ПРОТЯЗІ ДОБИ Є РАНІШНІ ГОДИНИ, КОЛИ ЩЕ НЕ ПРИПІКАЄ СИЛЬНО СОНЦЕ.

7) ЗБИРАЧЕВІ РОСЛИН ПОТРІБНО, ХОЧ БИ ОРІЄНТОВНО, ЗНАТИ КАЛЕНДАР ЗБИРАННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЯКИЙ СКЛАДАЄТЬСЯ - АБО НА ПІДСТАВІ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ, АБО ДЛЯ ЦЬОГО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ВІДПОВІДНА ФАХОВА ЛІТЕРАТУРА;

8) ПРИ ЗБИРАННІ КВІТІВ ПОТРІБНО ЗНАТИ, ЩО З ОДНИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ТРЕБА БРАТИ ЛИШЕ ПЕЛЮСТКИ, А З ІНШИХ ЦІЛІ КВІТИ З КВІТОНІЖКАМИ. ПЕЛЮСТКИ РАДИТЬСЯ ЗБИРАТИ ТОДІ, КОЛИ РОСЛИНА ЗНАХОДИТЬСЯ В ПОВНОМУ КВІТУВАННІ, А ЦІЛІ КВІТИ КРАЩЕ ЗБИРАТИ НА ПОЧАТКУ КВІТУВАННЯ.

9) ЗБИРАТИ НАСІННЯ ПОТРІБНО ЦІЛКОМ ДОСТИГЛЕ- АБИ ЛИШЕ ВОНО НЕ ВИСИПАЛОСЬ.

10) ЗБИРАТИ ЛИСТЯ РАДИТЬСЯ ТОДІ, КОЛИ ВОНО САМЕ ЦІЛКОМ РОЗВИНУЛОСЬ.

11) БРУНЬКИ ШИРОКОЛИСТЯНИХ ПОРІД ДЕРЕВ, НАПРИКЛАД, БЕРЕЗИ, ТОПОЛІ, ЗБИРАЮТЬ РАНО ВЕСНОЮ, ДО РОЗПУСКАННЯ ЛИСТОЧКІВ, КОЛИ ЦІ БРУНЬКИ СТАЮТЬ НАЙБІЛЬШ КЛЕЙКІ ТА ЗАПАШНІ. СОСНОВІ БРУНЬКИ ЗБИРАТИ 1-3 САНТ. ЗАВДОВШКИ.

12) КОРІННЯ РАДИТЬСЯ ЗБИРАТИ НАПРОВЕСНІ, ДО РОЗПУСКАННЯ ЛИСТЯ, АБО ВОСЕНИ. РІЗАТИ КОРІННЯ ДЛЯ СУШЕННЯ, ОСОБЛИВО АРОМАТИЧНИХ РОСЛИН, НАПРИКЛАД, ПІВНИКІВ, НЕ РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ.

13) КОРУ З ДЕРЕВ ТРЕБА ЗБИРАТИ ВЕСНОЮ, В ПЕРІОД ПОЧАТКУ ІНТЕНСИВНОГО РУХУ СОКІВ, З 2-3-ХРІЧНОГО ГАЛУЗЯ.

14) ЗБИРАЧЕВІ РОСЛИН, ІДУЧИ НА РОБОТУ, ТРЕБА МАТИ З СОБОЮ ТАКІ РЕЧІ: НІЖ ДЛЯ ЗРІЗУВАННЯ РОСЛИН, КОПАЧ ДЛЯ ВИКОПУВАННЯ КОРІННЯ, МІШЕЧКИ ПАПЕРОВІ АБО ПОЛОТНЯНІ, ШПАГАТ, ПАПІР ТА ОЛІВЕЦЬ - ПИСАТИ ЕТИКЕТКИ.

СУШЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН.

ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ ТА ЗБУТУ ЛІКАРСЬКОЇ СИРОВИНИ, ТРЕБА ВЕСЬ ЗІБРАНИЙ МАТЕРІЯЛ СПОЧАТКУ ВІДПОВІДНИМ ЧИНОМ ВИСУШИТИ. ВИСУШЕНІ РОСЛИНИ ЗАВЖДИ ПОВИННІ МАТИ ВЛАСТИВИЙ ІМ СВОЄРІДНИЙ КОЛІР, ЗАПАХ ТА СМАК.

КОЛИ НЕ ДОГЛЯНУТИ ЗА РОСЛИНАМИ ПІДЧАС СУШЕННЯ, ЗІБРАНИЙ МАТЕРІЯЛ УТРАТИТЬ ЦІ ОЗНАКИ І БУДЕ НЕПРИДАТНИЙ ДО ВИГОТОВЛЕННЯ З НЬОГО ЛІКІВ. ОСОБЛИВО ВИБАГЛИВІ ЩОДО ЯКОСТИ СУШЕННЯ КВІТИ ТА ПЕЛЮСТКИ. В ПРАКТИЦІ ВЖИВАЮТЬ ДВА СПОСОБИ СУШЕННЯ РОСЛИН. ПЕРШИЙ СПОСІБ - ЦЕ СУШЕННЯ В СПЕЦІЯЛЬНИХ ПЕЧАХ-СУШАРНЯХ, ЗА ТЕМПЕРАТУРИ 50 - 80 СТУПН. С. В ТАКИХ СУШАРНЯХ-ПЕЧАХ СУШАТЬ ПЕРЕВАЖНО НАСІННЯ ТА КОРІННЯ. ЦЕЙ СПОСІБ МОЖНА РАДИТИ ЛИШЕ ДЛЯ БІЛЬШИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. ДРУГИЙ СПОСІБ СУШЕННЯ - В ТІНІ НА ПОВІТРІ. ЗА ЦЬОГО СПОСОБУ ЗІБРАНИЙ РОСЛИННИЙ МАТЕРІЯЛ ТРЕБА РОЗСТЕЛИТИ В ПРИМІЩЕННІ ТОНКИМ ШАРОМ НА ПАПЕРІ АБО ПОЛОТНІ, КОЛИ ПІДЛОГА ГЛИНЯНА, АБО ПРОСТО НА ПІДЛОЗІ, КОЛИ ПІДЛОГА ДЕРЕВ'ЯНА. НЕ ЗАБУВАТИ ПЕРІОДИЧНО ДОГЛЯДАТИ ЗА ТИМ, ЯК ПРОХОДИТЬ СУШЕННЯ ЗІБРАНИХ РОСЛИН.

ЗА ВИСУШЕНУ ЛІКАРСЬКУ СИРОВИНУ ВВАЖАЮТЬ ТАКУ СИРОВИНУ, ЯКА МАЄ В СВОЄМУ СКЛАДІ БІЛЯ 13-15 % ВОДИ. ЦЕ БУДЕ ТАКИЙ МАТЕРІЯЛ, ЯКИЙ, КОЛИ ЙОГО ДАЛІ СУШИТИ НА ВІДКРИТОМУ ПОВІТРІ, НЕ ВТРАЧАЄ БІЛЬШЕ СВОЄЇ ВАГИ. ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ СУХОСТИ РОСЛИН НА ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД, ТРЕБА МАТИ ВІДПОВІДНИЙ ДОСВІД, БО СПЕЦІЯЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ДЛЯ ЦЬОГО НЕМА.

ЗБЕРІГАТИ ВИСУШЕНИЙ МАТЕРІЯЛ, ДО ЧАСУ ЙОГО ЗДАВАННЯ НА ПРИЙМАЛЬНІ ПУНКТИ, ЗАВЖДИ ТРЕБА В ЗОВСІМ СУХОМУ ПРИМІЩЕННІ, НАЙКРАЩЕ - В СПЕЦІЯЛЬНО ЗРОБЛЕНИХ ДЛЯ ЦЬОГО СКРИНЬКАХ, ЯКІ Б МОЖНА БУЛО ЩІЛЬНО ЗАЧИНЯТИ.

ГОЛОВНІШІ ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ НАШОГО КРАЮ.

ТЕПЕР УЧЕНІ НАРАХОВУЮТЬ УСІХ ЛІКУВАЛЬНИХ ТА ЛІКУВАЛЬНО-ХАРЧОВИХ РОСЛИН НА ЗЕМНІЙ КУЛІ БІЛЯ 13-14 ТИСЯЧ ВИДІВ.НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ЦИХ РОСЛИН Є КІЛЬКА СОТ ВИДІВ.

НИЖЧЕ МИ ПОДАЄМО КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО 25 ВИДІВ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО ТИХ,ЩО НАЙЧАСТІШЕ ТРАПЛЯЮТЬСЯ НА ТЕРЕНІ УКРАЇНИ ТА НА ЗЕМЛЯХ ІНШИХ КРАЇН ЕВРОПИ.

1) Р О М А Ш К А Л І К А Р С Ь К А.MATRIKARIA CHMOMILLA (РОД.COMPOSITAE). ОДНОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ПОЛІ ТА ГОРОДІ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-ЛИПНІ. ЗБИРАЮТЬ ДЛЯ ЛІКІВ КВІТИ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ЗАХВОРУВАННІ КИШКОВОГО ТРАКТУ ТА ПРИ ГОЛОВНИХ БОЛЯХ.

2) П О Л И Н З В И Ч А Й Н И Й - ARTEMISIA ABSINTIUM H.(РОД.COMPOSITAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ ПЕРЕВАЖНО НА НЕРОЗОРАНИХ ЗЕМЛЯХ.ЦВІТЕ В ЛИПНІ-ВЕРЕСНІ. ЗБИРАТИ ЦІЛІ СУЦВІТТЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ЗБУДЖУЄ АПЕТИТ,ПОЛІПШУЄ ТРАВЛЕННЯ,ПОМАГАЄ ПРОТИ ГЛИСТІВ.

3) П Е Т Р І В Б А Т І Г - CICHORIUM INTHVBUS H.(РОД.COMPOSITAE). БАГАТОРІЧНА ЛІКУВАЛЬНО-ХАРЧОВА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЦІЛИННИХ ГРУНТАХ,ПРИ ДОРОГАХ ТА СТЕЖКАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ КОРІННЯ ВЕСНОЮ ТА ЛІТОМ.ЗНАЧЕННЯ В МЕДИЦИНІ: ЛІКУВАННЯ ХВОРОБ ПЕЧІНКИ.

4) П І Д Б І Л З В И Ч А Й Н И Й - TUSSILAGO FARFARA H.(РОД.COMPOSITAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.ТРАПЛЯЄТЬСЯ НА РІЗНИХ УГІДДЯХ.ПЕРЕВАЖНО НА БІДНИХ ГРУНТАХ.ЦВІТЕ РАНО НАВЕСНІ ОДНОЮ З ПЕРШИХ РОСЛИН.ЗБИРАЮТЬ КВІТИ АБО ЦІЛУ РОСЛИНУ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ПРОСТУДІ.

5) Д Е Р Е В І Й К Р И В А В Н И К - ACHILLTA MILLEFOLIUM H.(РОД. COMPOSITAE).РОСТЕ ПЕРЕВАЖНО НА НЕРОЗОРАНИХ ГРУНТАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ - СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ УСЮ РОСЛИНУ,ЗА ВИНЯТКОМ ГРУБИХ СТЕБЛИН,ПІДЧАС КВІТУВАННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ВПЛИВАЄ НА ОБМІН РЕЧОВИН ТА ПРОТИ КОРЧІВ.

6) Ш А В Л І Я Л І К А Р С Ь К А - SALVIA OFFICINALIS H. (РОД.HABIATAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.ТРАПЛЯЄТЬСЯ НА ЛУКАХ З МІШАНИМ ТРАВОСТОЄМ ТА НА ІНШИХ НЕРОЗОРАНИХ ДІЛЯНКАХ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ ЛИСТЯ. ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ПРОСТУДІ,ДО ПОЛОСКАННЯ. ГОРЛА,ПРИ ІНТЕНСИВНОМУ ВИДІЛЕННІ ПОТУ,ЗАГАЛЬНО ЗМІЦНЮЄ ОРГАНІЗМ.

7) М'Я Т А П Е Р Ц Е В А - MENTHA PIPERITA H.(РОД.HABIATAE).БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.ЧАСТО КУЛЬТИВУЮТЬ У ГОРОДАХ,РІДШЕ ТРАПЛЯЄТЬСЯ В ЗДИЧАВІЛОМУ СТАНІ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ ЛИСТЯ АБО ЦІЛУ РОСЛИНУ В ЧЕРВНІ-СЕРПНІ.ЗНАЧЕННЯ В МЕДИЦИНІ: ЛІКУВАННЯ ТРАВНИХ ОРГАНІВ,ПРОТИБЛЮВОТНЕ,ШКІРЯНІ ЗАХВОРУВАННЯ ТА ІНШЕ.

8) Ч Е Б Р Е Ц Ь Б О Р О В И Й - THYMUS SERPYLLUM.(РОД.HABIATAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.ТРАПЛЯЄТЬСЯ СУЦІЛЬНИМИ ЗАРОСТЯМИ НА НЕРОЗОРАНИХ СХИЛАХ ТА УЗЛІССЯХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ ЦІЛУ РОСЛИНУ БЕЗ КОРІННЯ ПІДЧАС КВІТУВАННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: БОРОТЬБА З ГЛИСТАМИ, ТА ПРОТИ КАТАРУ ДИХАЛЕЦЬ.

9) В А С И Л Ь К И П А Х У Ч І - OCIMUM BASILIKUM H. (РОД.HABIATAE) БАГАТОРІЧНІ РОСЛИНИ.РОСТУТЬ НА ЦІЛИНІ.БІЛЬШЕ РОЗПОВСЮДЖЕНІ В СТЕПОВІЙ СМУЗІ УКРАЇНИ.ЦВІТУТЬ У ТРАВНІ-СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ ДЛЯ ЛІКІВ КВІТИ ТА ЦІЛІ РОСЛИНИ БЕЗ КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ТРАВЛЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ШЛУНКУ.

10) Г О Р И Ц В І Т В Е С Н Я Н И Й - ADONIS VERHALIS H.(РОД.BALUNCULACEAE).БАГАТОРІЧНА СТЕПОВА РОСЛИНА.ОТРУЙНА.ЦВІТЕ В КВІТНІ-ТРАВНІ.ЗБИ-

РАЮТЬ УСЮ РОСЛИНУ БЕЗ КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ХВОРОБИ СЕРЦЯ,ПРИ ВИСОКІЙ ГАРЯЧЦІ,ПРИ ОТРУЄННЯХ.

11) Ч И С Т О Т І Л - CHELIDONIUM MAUIS H.(РОД.PARAVERACEAE).БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА З ОРАНЖЕВИМ СОКОМОТРУЙНА.РОСТЕ МІЖ ІНШИМИ СМІТТЬОВИМИ РОСЛИНАМИ НА ТАК ЗВАНИХ БУР'ЯНИЩАХ,БІЛЯ БУДІВЕЛЬ,ТА ПО ІНШИХ МІСЦЯХ.ЦВІТЕ З ТРАВНЯ МАЙЖЕ ЦІЛЕ ЛІТО.ЗБИРАЮТЬ УСЮ РОСЛИНУ В ЧАС КВІТУВАННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ХВОРОБИ ПЕЧІНКИ,СЕЧОГОННЕ,ОБНИЖУЄ ТИСНЕННЯ КРОВИ.

12) Р У Т К А Л І К А Р С Ь К А - FUMARIA OFFICINALIS H. (РОД.PARAVERACEAE). -ОДНОРІЧНА РОСЛИНА.РОЗПОВСЮДЖЕНА,ЯК СМІТТЬОВА РОСЛИНА,НА ПАРАХ,ПРОСАПНИХ КУЛЬТУРАХ ПОЛЯ ТА ГОРОДУ,А ТАКОЖ МІЖ ЗБІЖЖЕВИМИ РОСЛИНАМИ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ЧЕРВНІ.ЗБИРАЮТЬ УСЮ РОСЛИНУ БЕЗ КОРІННЯ В ЧАС КВІТУВАННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: СПРИЯТЛИВО ВПЛИВАЄ НА СЕКРЕЦІЇ ШЛУНКУ ТА НИРОК.ПОТОГОННЕ.

13) Н А П Е Р С Н И К Ч Е Р В О Н И Й - DIGITALIS PURPUREA H. (РОД. SCROPHULARIACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА НЕРОЗОРАНИХ ДІЛЯНКАХ, СХИЛАХ,ЛІСОВИХ ГАЛЯВАХ,ПЕРЕВАЖНО НА БІДНИХ ГРУНТАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ ЛИСТЯ АБО ЦІЛІ РОСЛИНИ БЕЗ КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ХВОРОБАХ СЕРЦЯ.

14) Д И В И Н А З В И Ч А Й Н А - (КОРОВ'ЯК) - VERBASCUM PHLOMOIDES H.(РОД.SCROPULARIACEAE).БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЦІЛИННИХ ГРУНТАХ,СХИЛАХ,БІЛЯ ДОРІГ,НА МЕЖАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ КВІТИ РОСЛИНИ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ЗАПАЛЕННІ ГОРЛА,ДИХАЛЕЦЬ ТА ТРАВНИХ ОРГАНІВ (ТРАКТУ).

15) П Е Р В О Ц В І Т Л І К А Р С Ь К И Й - PRIMULA OFFICINALIS YACD.(РОД.PRIMULACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЛІСОВИХ ГАЛЯВАХ, ПО РІДКИХ ЛІСАХ,НА ЛУКАХ З МІШАНИМ ТРАВОСТОЕМ.ЦВІТЕ В КВІТНІ-ТРАВНІ. ЗБИРАЮТЬ КВІТИ,КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ВЖИВАЮТЬ ПРИ КАШЛІ (ПРОСТУДІ).

16) З В І Р О Б І Й - HYPERICUM PERTORATUM H.(РОД.GUTTIFERAT). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА НЕРОЗОРАНИХ ДІЛЯНКАХ,СХИЛАХ,В ЛІСІ НА ГАЛЯВАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-СЕРПНІ,В МЕДИЦИНІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ КВІТИ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ НЕРВОВИХ ХВОРОБАХ КИШОК І ШЛУНКУ,ВПЛИВАЄ НА ЗМІЦНЕННЯ ВСЬОГО ОРГАНІЗМУ.

17) М А Л Ь В А Л І К А Р С Ь К А - ALTHEA OFFICINALIS H. (РОД. MALVACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЛУКАХ,ПРИ ДОРОГАХ ТА ІНШИХ ДІЛЯНКАХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ КВІТИ,ЛИСТЯ,АБО ЦІЛІ РОСЛИНИ. ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ЗАПАЛЕННІ ГОРЛА,КАТАРІ ДИХАЛЕЦЬ ТА ПОЧАТКОВІ ЗАПАЛЕННЯ ЛЕГЕНІВ.

18) Х В И Л І В Н И К З В И Ч А Й Н И Й - ARISTOLOCHIA CLEMATITISH. (РОД.ARISTOLOCHIACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ,ЯК БУР'ЯН,НА ГОРОДАХ, РІДШЕ НА ІНШИХ УГІДДЯХ.ЦВІТЕ В ЧЕРВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ЛІКІВ ЛИСТЯ ТА КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИСКОРЮЄ ЗАГОЮВАННЯ РАН.СПРИЯЄ ЗАГАЛЬНІЙ ВІДПОРНОСТІ ОРГАНІЗМУ.

19) В А Л Е Р І А Н А Л І К А Р С Ь К А - VALERIANA OFFICINALIS H. (ЮД.ЖLERIANACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.КРІМ КУЛЬТУРИ НА ПОЛІ,РОСТЕ НА ЛУКАХ ТА ПО ЧАГАРНИКАХ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ЧЕРВНІ.ДЛЯ ЛІКІВ ВИКОРИСТОВУЮТЬ КОРІННЯ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ХВОРОБАХ СЕРЦЯ ТА НЕРВІВ.

20) Р О С И Ч К А К Р У Г Л О Л И С Т А - DROSERA ROTUNDIFOLIA H. (РОД.DG SERACEAE).ОДНОРІЧНА РОСЛИНА.ЦІКАВА З БІОЛОГІЧНОГО БОКУ ТИМ,ЩО

ЖИВИТЬСЯ КОМАХАМИ.ТРАПЛЯЄТЬСЯ НА ПОЛІССІ ТА В ЛІСО-СТЕПОВІЙ СМУЗІ.РОСТЕ НА ВОЛОГИХ ТОРФОВИЩАХ.ЦВІТЕ В ЛИПНІ-СЕРПНІ.ЗБИРАЮТЬ ПІДЧАС КВІТУВАННЯ ВСЮ РОСЛИНУ.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ КОКЛЮШІ,ДОБРЕ ВПЛИВАЄ НА ВІДКАШЛЮВАННЯ.

21) Ж И В О К І С Т Ь З В И Ч А Й Н А - SYMPHYTUM OFFICINALE H. (РОД.MORAGINACEAE).БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ВОЛОГИХ ГРУНТАХ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ВЕРЕСНІ.ДЛЯ ЛІКІВ ВИКОРИСТОВУЮТЬ КОРІННЯ.ПРИЗНАЧЕННЯ В МЕДИЦИНІ: ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ДИТЯЧОГО ОРГАНІЗМУ ТА ПРИ ПРОСТУДІ.

22) Л Е П Е Х А - ACORUS CALAMUS H.(РОД.ARACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА БЕРЕГАХ (У ВОДІ) СТАВКІВ,ОЗЕР,РІЧОК УКРАЇНИ.ДЛЯ ЛІКІВ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЛИШЕ КОРІННЯ. ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПОЛІПШУЄ ТРАВЛЕННЯ ТА ЗАГАЛЬНО ЗМІЦНЮЄ ОРГАНІЗМ.

23) Г Р Е Б І Н Н И К З В И Ч А Й Н И Й - GEUM URBANUM H. (РОД. ROSACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЛУКАХ,ЛІСОВИХ ГАЛЯВАХ,НА УЗЛІССЯХ ТА ІНШИХ МІСЦЯХ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ЧЕРВНІ-ЛИПНІ.ЗБИРАЮТЬ ЦІЛІ РОСЛИНИ ПІДЧАС КВІТУВАННЯ,ТА КОРІННЯ. ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРОТИГАРЯЧКОВЕ,ПРИ ХВОРОБАХ ТРАВНИХ ОРГАНІВ.

24) С О Б А Ч Е М И Л О - SAPONARIA OFFICINALIS Z.(РОД.CARYOPHYLLACEAE). БАГАТОРІЧНА РОСЛИНА.РОСТЕ НА ЛУКАХ З МІШАНИМ ТРАВОСТОЄМ ТА НА ІНШИХ УГІДДЯХ.ЦВІТЕ В ТРАВНІ-ЧЕРВНІ.ЗБИРАЮТЬ ЦІЛУ РОСЛИНУ,КОРІННЯ. ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: РОЗРІДЖУЄ ФЛЕГМУ,ПОБУДЖУЄ СЕКРЕЦІЮ ЗАЛОЗ ОРГАНІЗМУ.

25) Р І Ж К И Н А Ж И Т І- CLAVICEPS PURPUREA TUL. ГРИБКОВИЙ ПАРАЗИТ ЖИТА.САМИ РІЖКИ Є ГУСТЕ ПЛЕТИВО НИТОК (ГІФИ) ГРИБА.ЗБИРАЮТЬ РІЖКИ ПЕРЕД САМОЮ КОСОВИЦЕЮ ЖИТА.ЛІКУВАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ: ПРИ ЖІНОЧИХ ХВОРОБАХ ТА ВЗАГАЛІ ПРИ КРОВОТЕЧАХ.

ДО ПОШИРЕНИХ У НАШІЙ СМУЗІ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН МОЖНА ЗАЧИСЛИТИ ТАКОЖ УСІМ ВІДОМІ РОСЛИНИ ТАКІ,ЯК:

1) Л И П У З В И Ч А Й Н У - TILIA CORDATA MILL. (РОД.TILIACEAE).

2) К Р У Ш И Н У Т Е Р Н И С Т У - RHAMNUS CATARTICA L (РОД,RHAMNACEAE).

3) К Р У Ш И Н У З В И Ч А Й Н У - RHAMNUS FRANDULA H.(- " " -)

4) Ч Е Р Н И Ц Ю (БОРІВКУ) - VACCINIUM MYRTILLUS H.(РОД.ERICACEAT).

5) Б У З И Н У Ч О Р Н У - SGMBUCUS NIGRA H. (РОД.CAPRIFOLIACEAE).

6) С О С Н У З В И Ч А Й Н У - PINUS SILVESTRIS (РОД.ABIETACEAE).

7) Я Л І В Е Ц Ь З В И Ч А Й Н И Й - JUNIPERUS COMMUNIS H.(РОД, CUPRESACEAE),ТА ІНШІ.

ДОЦЕНТ Л. Л.

---- ДЕ ГОСПОДАР НЕ ХОДИТЬ,
ТАМ НИВКА НЕ РОДИТЬ.

ЯК ВИЗНАЧАТИ ЖИВУ ВАГУ ТВАРИН ОБМІРОМ

ДУЖЕ РІДКО ТРУДОВІ СЕЛЯНСЬКІ ГОСПОДАРСТВА МАЮТЬ У СЕБЕ ВАГУ, НА ЯКІЙ МОЖНА БУЛО Б ВАЖИТИ ДОМАШНІ ТВАРИНИ: КОНІ, РОГАТУ ХУДОБУ, СВИНІ. А ЗНАТИ ЖИВУ ВАГУ СВОЇХ ТВАРИН КОЖНОМУ ГОСПОДАРЕВІ НЕ ТІЛЬКИ ЦІКАВО, А Й КОНЧЕ ПОТРІБНО, КОЛИ, ЗВИЧАЙНО, ГОСПОДАР НАМАГАЄТЬСЯ ВЕСТИ СВОЕ ГОСПОДАРСТВО КУЛЬТУРНО, А НЕ ПРАПРАДІДІВСЬКИМИ МЕТОДАМИ. БО ВЖЕ ДЛЯ САМОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОДІВЛІ ТВАРИН ЗА НОРМАМИ, ТРЕБА ЗНАТИ ЖИВУ ВАГУ ТВАРИН. СПОСІБ ВИЗНАЧЕННЯ ЖИВОЇ ВАГИ ТВАРИН ОБМІРОМ, ЗРОЗУМІЛО, НЕ Є ТАКИЙ ТОЧНИЙ, ЯК БЕЗПОСЕРЕДНЕ ЗВАЖУВАННЯ, АЛЕ І ЦЕЙ СПОСІБ, ПРИ ПЕВНОМУ ДОСВІДІ Й ТОЧНОМУ ПОМІРІ, МОЖЕ БУТИ ЦІЛКОМ ПРИДАТНИЙ ДЛЯ КОРИСТУВАННЯ НИМ У ГОСПОДАРСТВІ, БО ПОМИЛКА НА КІЛЬКА КІЛОГРАМІВ У ТОЙ ЧИ ІНШИЙ БІК ПРАКТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ НЕ МАЄ.

1. ВИЗНАЧЕННЯ ВАГИ КОНЕЙ.

ЗМІРЯТИ НА САНТИМЕТРИ ОБСЯГ ГРУДЕЙ НИЖЧЕ ХОЛКИ ТА ДОВЖИНУ ТУЛУБУ – ВІД ПЛЕЧЕВОГО СУГЛОБА ДО СИДНИЧОЇ КІСТКИ. ОБСЯГ ГРУДЕЙ БЕРУТЬ ЗА КОЛО, З ЯКОГО ВИВОДЯТЬ РАДІУС. РАДІУС КОНЯ ПІДНЕСТИ ДО КВАДРАТУ (МНОЖИТЬСЯ САМ НА СЕБЕ) І ПОМНОЖИТИ НА ДОВЖИНУ ТУЛУБА. ЦЕ ЧИСЛО ПОДІЛИТИ: А) НА 1.100 ДЛЯ ЖИРНИХ КОНЕЙ, Б) НА 1.229 ДЛЯ СЕРЕДНІХ КОНЕЙ І В) НА 1.412 ДЛЯ ХУДИХ КОНЕЙ. ОДЕРЖАНІ ЧИСЛА І БУДУТЬ ВИЗНАЧАТИ ВАГУ КОНЕЙ (НА КІЛОГРАМИ).

2. ВИЗНАЧЕННЯ ВАГИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ.

ЗМІРЯТИ НА САНТИМЕТРИ ДОВЖИНУ ТУЛУБА ПО СПИНІ ВІД ПОЧАТКУ ХОЛКИ ДО КОРЕНЯ ХВОСТА, ТА ОБСЯГ ГРУДЕЙ ЗА ЛОПАТКОЮ. ПОМНОЖИТИ ДОВЖИНУ ТУЛУБА НА ОБСЯГ ГРУДЕЙ, І ЦЕЙ ЗДОБУТОК ПОДІЛИТИ НА 48,95, ОДЕРЖАНЕ ЧИСЛО ВИЗНАЧАЄ ВАГУ РОГАТОЇ ХУДОБИ (НА КІЛОГРАМИ).

3. ВИЗНАЧЕННЯ ВАГИ СВИНЕЙ.

ЗМІРЯТИ НА САНТИМЕТРИ ДОВЖИНУ ТУЛУБА ВІД ПОТИЛИЦІ ДО КОРЕНЯ ХВОСТА ТА ОБСЯГ ГРУДЕЙ ЗА ПЕРЕДНІМИ НОГАМИ. ПОМНОЖИТИ ДОВЖИНУ ТУЛУБА НА ОБСЯГ ГРУДЕЙ, І ЦЕЙ ЗДОБУТОК ПОДІЛИТИ: А) ДЛЯ ДОБРЕ ВГОДОВАНИХ СВИНЕЙ – НА 142,875. Б) ДЛЯ СЕРЕДНЬО ВГОДОВАНИХ СВИНЕЙ – НА 158,75. В) ДЛЯ ХУДИХ СВИНЕЙ – НА 174,625. ОДЕРЖАНІ ЧИСЛА ВИЗНАЧАЮТЬ ЖИВУ ВАГУ СВИНЕЙ (НА КІЛОГРАМИ).

ДОЦ. Л. ЛИСЕНКО.

---+++++++++---

ЩОБ РАЦІОНАЛЬНО (ТОБТО ДОЦІЛЬНО, ЯКНАЙВИГІДНІШЕ) ПРОВАДИТИ ТВАРИННИЦТВО, ПОТРІБНІ ГОСПОДАРЕВІ ВІДПОВІДНІ ТЕОРЕТИЧНІ ЗНАННЯ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД. БЕЗ ТОГО ГОСПОДАР НЕСПРОМОЖНИЙ ОРГАНІЗУВАТИ НІ РАЦІОНАЛЬНОЇ ГОДІВЛІ, НІ НАЛЕЖНОГО ДОГЛЯДУ ЗА ТВАРИНАМИ, А ТОМУ Й ПРИБУТКОВІСТЬ СКОТАРСЬКОЇ ФЕРМИ В ТАКОМУ ВИПАДКУ ЗАВЖДИ БУДЕ НИЗЬКА.

МАТЕРІЯЛ, ЯКИЙ МИ НАМІТИЛИ ПОДАТИ В КІЛЬКОХ ЧИСЛАХ НАШОГО ЖУРНАЛУ, У ВИГЛЯДІ НЕВЕЛИЧКОГО ДОВІДНИКА З ЗАГАЛЬНОГО ТВАРИННИЦТВА, НЕ ВМІСТИТЬ УСІХ ПИТАНЬ ТВАРИННИЦТВА, А ЛИШЕ ГОЛОВНІШІ З НИХ.

СПОДІВАЄМОСЬ, ЩО Й ТАКИЙ СКОРОЧЕНИЙ ДОВІДНИК МОЖЕ БУТИ ВИКОРИСТАНИЙ У НАШИХ УМОВАХ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ ЗООТЕХНІЧНИХ ЗНАНЬ СЕРЕД ШИРОКОГО КОЛА НАШОГО ГРОМАДЯНСТВА.

НИЖЧЕ МИ ПОДАЄМО ДО УВАГИ НАШИХ ЧИТАЧІВ ЛИШЕ ВІДОМОСТІ ПРО КОРМОВІ ЗАСОБИ ТА НОРМИ ПОДІВЛІ ТВАРИН, ЗА КОРМОВИМИ НОРМАМИ ПРОФ. О. КЕЛЬНЕРА.

(ДИВ. ТАБЛИЦІ НА НАСТУПНИХ СТОРІНКАХ).

К О Р М О В І
СКЛАД, СТРАВНІСТЬ ТА КРОХМАЛЕВІ ЕКВІВА-
ПОЖИВНИХ

НАЗВА КОРМІВ	ВОДИ	СИРОГО ПРОТЕЇНУ.	ТОВЩУ
		НА	ВІД
А. СОКОВИТІ КОРМИ			
І. ЗЕЛЕНА ПАША			
1. ТРАВИ МІШАНИХ ПАСОВИСЬК.....	80,0	3,8	0,8
2. ОВЕС ПІДЧАС КОЛОСІННЯ.....	83,9	3,3	0,5
3. КУКУРУДЗА ЕВРОПЕЙСЬКА.....	80,6	1,7	0,5
4. ТИМОФІЇВКА В ЦВІТУ.....	86,9	3,4	1,0
5. ЧАЛА ЗБІРКА В ЦВІТУ.....	70,3	2,5	0,9
6. РЕЙГРАС АНГЛІЙСЬКИЙ.....	75,2	2,9	0,7
7. " " ФРАНЦУЗЬКИЙ.....	68,5	3,4	0,8
8. " " ІТАЛІЙСЬКИЙ.....	75,0	3,4	1,0
9. ЧЕРВОНА КОНЮШИНА НА ПОЧАТКУ КВІТУВ...	81,0	3,4	0,7
10. " " В ПОВНОМУ КВІТУВАННІ	79,0	3,1	0,7
11. ЛЮЦЕРНА ПЕРЕД КВІТУВАННЯМ.....	76,0	4,5	0,8
12. " В ПОВНОМУ КВІТУВАННІ.....	76,0	3,9	0,6
13. ЕКСПАРЦЕТ НА ПОЧАТКУ КВІТУВАННЯ.....	81,0	3,6	0,5
14. " В ПОВНОМУ КВІТУВАННІ.....	80,0	3,5	0,6
15. ВІКА КОРМОВА В ЦВІТУ.....	82,5	3,1	0,5
16. ГИЧКА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ.....	83,8	2,5	0,4
17. ЛИСТЯ КАПУСТИ.....	90,0	1,7	0,3
18. СТЕБЛА КАРТОПЛІ ПЕРЕД ЗБИРАННЯМ.....	77,0	2,5	1,0
ІІ. КВАШЕНИЙ КОРМ (СИЛОС)			
19. ГИЧКА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ.....	77,0	2,4	0,7
20. ЖЛИХИ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ.....	86,0	1,0	0,3
21. КУКУРУДЗА ЗЕЛЕНА.....	81,0	1,3	0,3
22. ТРАВА РІЗНА.....	80,0	2,0	0,5
23. СТЕБЛО КАРТОПЛІ.....	75,0	0,2	3,7
24. ЧЕРВОНА КОНЮШИНА.....	78,0	4,4	1,2
25. ЛУБИН.....	82,0	3,2	1,6
ІІІ. КОРНЕ-БУЛЬБОПЛОДИ			
26. КАРТОПЛЯ СЕРЕДНЯ.....	75,0	2,1	0,1
27. КОРНЕФА КОРМОВА.....	87,0	1,2	0,2
28. БУРЯКИ КОРМОВІ СЕРЕДНІ.....	80,0	1,2	0,1
29. БУРЯКИ ЦУКРОВІ.....	75,0	1,5	0,1
30. ТУРНЕПС.....	90,0	1,2	0,2
31. ТОПІНАМБУР.....	79,0	1,5	0,2
Б. ГРУБІ (ОБ'ЄМНІ) КОРМИ			
І. СІНО			
1. ЛУЧНЕ СЕРЕДНЕ,,,.....	14,0	9,2	2,0

З А С О Б И

ЛЕНТИ КОРМОВИХ ЗАСОБІВ, ЗА ПРОФ. О. К Е Л Ь Н Е Р О М.

РЕЧОВИН				СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВ.				КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ
БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТИВ.РЕЧ	КВІТКОВИНИ.	МІНЕРАЛЬНИХ РЕЧОВ.	ПРОТЕЇНУ	ТОВЩУ	БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТ РЕЧОВИН	КВІТКОВИНИ	БІЛКУ	
С О Т К И :								
9,7	4,0	2,0	2,5	0,4	7,3	2,6	1,7	11,1
8,0	3,8	1,5	1,7	0,4	5,2	2,3	1,4	8,5
14,4	5,6	1,2	1,0	0,3	6,7	3,1	0,6	9,1
17,6	9,2	2,2	1,6	0,5	11,1	4,8	1,0	14,0
14,2	7,3	2,1	1,5	0,4	9,5	4,3	1,0	12,9
11,5	7,1	2,6	1,8	0,3	7,4	4,0	1,3	10,6
14,3	10,1	2,9	2,1	0,4	9,8	5,9	1.7	13,7
11,6	6,2	2,8	2,1	0,5	7,7	3,6	1,3	11,4
8,0	5,2	1,6	2,5	0,5	6,3	3,0	1,7	10,2
9,4	5,9	1,6	2,2	0,4	6,7	2,6	1,7	9,7
9,6	6,8	2,3	3,2	0,4	6,3	2,9	1,7	9,1
9,3	7,8	2,2	2,7	0,4	5,7	3,5	1,5	8,
7,9	5,5	1,4	2,6	0,4	6,2	2,5	1,9	9,5
7,8	6,9	1,2	2,3	0,3	4,8	3,2	1,6	7,6
7,2	5,1	1,5	2,2	0,3	4,9	2,3	1,4	7,5
7,4	1,6	4,8	1,7	0,1	6,6	1,2	1,4	8,7
5,0	1,8	1,2	1,2	0,1	3,8	1,3	0,7	5,4
10,2	6,2	3,1	1,1	0,2	6,1	2,2	0,6	7,2
9,1	3,4	7,4	1,5	0,3	7,2	2,5	0,2	9,5
7,2	2,3	0,9	0,5	0,1	5,4	1,2	0,3	6,5
9,0	5,7	1,4	0,8	0,4	6,2	3,2	0,4	8,6
8,1	6,5	2,0	1,4	0,4	4,7	3,8	0,9	7,9
9,1	4,4	5,6	1,2	1,2	5,0	1,7	0,3	8,0
6,9	6,5	2,5	2,9	0,6	5,1	3,5	1,7	9,2
5,4	5,9	1,9	2,1	0,8	3,5	3,9	1,1	8,0
21,0	0,7	1,1	1,1	--	18,9	--	0,1	19,0
9,3	1,3	1,0	0,8	0,1	8,9	0,7	0,4	8,7
8,7	0,9	1,1	0,8	---	8,3	0,3	0,1	6,3
21,4	1,5	0,7	0,9	---	20,3	0,5	0,3	15,8
5,0	1,1	0,8	0,8	---	5,4	0,4	0,3	4,8
16,9	0,7	1,1	1,0	---	15,8	0,2	0,4	16,4
39,7	29,2	5,4	4,6	0,6	21,1	15,3	3,2	23,7

"КОРМОВІ ЗАСОБИ" (ПРОДОВЖЕННЯ)

СКЛАД, СТРАВНІСТЬ ТА КРОХМАЛЕВІ ЕКВІВА-

НАЗВА КОРМІВ	ВОДИ	СИРОГО ПРОТЕЇНУ	ТОВЩУ
		ПОЖИВНИХ НАВІД-	
2. ЛУЧНЕ ДУЖЕ ДОБРЕ	16,0	13,5	3,0
3. ОТАВА З ДОБРИХ ЛУГІВ	19,8	11,5	3,4
4. ОТАВА З МОКРИХ ЛУГІВ	15,0	12,4	4,6
5. ВІКО-ВІВСЯНА МІШАНКА	16,0	11,6	3,3
6. ВІКО-КОРМОВА, НА ПОЧАТКУ КВІТУВАННЯ	16,7	19,8	2,3
7. ЧЕРВОНА КОНЮШИНА СЕРЕДНЯ	16,0	12,3	2,2
8. ЧЕРВОНА КОНЮШИНА, ДУЖЕ ДОБРА	16,5	15,3	3,2
9. ЛЮЦЕРНА ПЕРЕД КВІТУВАННЯМ	16,0	16,2	2,4
10. ЛЮЦЕРНА В ЦВІТУ	16,5	14,2	2,6
11. ЕСПАРЦЕТ ПЕРЕД КВІТУВАННЯМ	15,8	15,4	3,2
12. ЕСПАРЦЕТ В ЦВІТУ	16,5	13,2	2,5
1Р. БУРКУН	15,7	16,7	2,8
13. ТИМОФІЇВКА ПІДЧАС КОЛОСІННЯ	14,3	8,5	2,4
14. РЕЙГРАС АНГЛІЙСЬКИЙ В ЦВІТУ	14,3	10,2	2,7
15. РЕЙГРАС ФРАНЦУЗЬКИЙ В ЦВІТУ	14,3	11,2	2,7
16. РЕЙГРАС ІТАЛІЙСЬКИЙ В ЦВІТУ	14,3	11,2	2,2
Ш. СОЛОМА			
17. ЯЧМІННА, ЯРА	14,3	3,5	1,4
18. ВІВСЯНА	14,3	3,8	1,6
19. ПРОСЯНА	15,0	4,8	2,3
20. ЖИТНЯ ОЗИМА	14,3	3,1	1,3
21. ПШЕНИЧНА ОЗИМА	14,3	3,0	1,2
22. ГРЕЧАНА	16,0	4,8	1,2
23. ГОРОХОВА	13,6	9,0	1,6
24. З ВІКИ	13,3	9,0	1,7
25. КОНЮШИНОВА	16,0	9,1	1,8
Ш. ПОЛОВА			
26. ВІВСЯНА	13,8	5,0	2,5
27. ЯЧМІННА	14,5	2,9	1,5
28. ПРОСЯНА	12,0	4,8	2,2
29. ГРЕЧАНА	13,2	4,6	1,1
3К. ЖИТНЯ	14,3	3,5	1,3
31. ПШЕНИЧНА	16,0	4,7	1,7
32. З ВІКИ	15,0	10,4	2,2
33. ЛЬОНОВА	11,6	3,5	3,4
С. КОНЦЕНТРОВАНІ НАЇДНІ КОРМИ			
І. НАСІННЯ ЗБІЖЖЕВИХ ТА БОБОВИХ			
1. ЯЧМІНЬ СЕРЕДНІЙ	14,3	8,4	2,1
2. ОВЕС СЕРЕДНІЙ	13,3	10,3	4,8

—ЛЕНТИ КОРМОВИХ ЗАСОБІВ, ЗА ПРОФ. О. КЕЛЬНЕРОМ

РЕЧОВИН			СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН					КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТ
БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТИВН. РЕЧОВИН.	КВІТКОВИНИ	МІНЕРАЛЬНИХ РЕЧОВИН	ПРОТЕІНУ	ТОВЩУ	БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТИВН. РЕЧОВИН	КВІТКОВИНИ.	БІЛКУ	
С О Т К И :								
40,4	16,3	7,7	9,2	1,5	30,1	12,7	6,5	40,6
39,4	22,5	8,4	6,9	1,6	26,4	14,0	5,6	35,7
40,6	19,7	7,7	7,4	2,1	27,2	12,2	6,0	37,7
36,3	24,2	8,6	6,5	1,7	23,3	12,3	4,2	28,8
28,5	23,4	9,3	15,1	1,4	18,5	12,6	10,8	30,4
38,2	26,0	5,3	7,0	1,2	25,3	11,7	4,5	28,5
35,8	22,3	7,0	10,7	2,1	26,8	11,0	7,0	35,6
31,1	27,0	7,3	12,1	1,1	21,1	11,3	8,1	26,5
29,2	29,5	8,0	9,7	1,2	18,1	13,2	6,2	22,4
34,0	24,9	6,7	10,9	2,1	25,2	10,7	7,8	32,9
32,5	28,0	7,3	9,6	1,6	25,3	11,8	7,5	31,1
27,9	30,3	8,0	8,5	1,6	18,1	13,6	4,4	21,4
41,1	28,5	5,4	4,0	1,0	25,3	15,1	3,2	29,1
36,1	30,2	6,5	5,1	0,8	19,9	15,4	3,3	22,5
32,6	29,4	9,9	5,6	0,8	17,5	15,6	3,5	21,0
40,6	22,9	7,8	7,1	1,4	26,6	14,9	4,9	35,6
35,9	39,5	5,4	0,9	0,5	19,0	21,3	0,6	19,0
35,9	28,7	5,7	1,3	0,5	16,5	20,9	1,0	17,0
36,4	35,2	6,3	1,6	1,1	20,0	19,4	1,2	22,3
33,2	44,0	4,1	0,6	0,4	12,9	22,1	0,4	10,6
35,9	40,8	4,8	0,2	0,4	13,3	20,4	—	10,9
34,6	38,2	5,2	2,2	0,5	18,0	17,2	1,7	15,7
33,7	35,5	6,6	4,3	0,7	18,5	13,7	3,4	16,2
29,8	40,9	5,3	4,1	0,8	15,4	16,4	3,2	12,7
22,8	44,6	5,7	4,0	0,6	11,1	16,4	3,1	5,8
41,5	26,7	10,5	1,9	0,8	19,9	13,6	1,4	28,6
38,4	29,9	12,8	0,8	0,5	17,3	14,4	0,5	24,5
29,0	40,8	11,2	1,7	0,7	13,6	15,1	1,2	19,4
354	43,5	2,2	2,1	0,5	14,8	13,1	1,6	17,8
29,1	44,1	7,7	1,1	0,4	11,3	22,0	0,7	22,0
37,1	30,4	10,1	1,4	0,5	16,7	14,6	0,9	24,3
31,8	32,3	8,3	5,1	1,1	19,1	13,9	3,9	20,1
35,0	40,7	5,8	1,4	1,7	13,0	12,2	1,0	17,7
67,8	3,9	2,5	6,6	1,9	62,4	1,3	6,1	72,0
58,2	10,3	3,1	8,0	4,0	44,8	2,6	7,2	59,7

"КОРМОВІ ЗАСОБИ" (ПРОДОВЖЕННЯ)

СКЛАД, СТРАВНІСТЬ ТА КРОХМАЛЕВІ ЕКВІВА -

НАЗВА КОРМІВ	ВОДИ	ПОЖИВНИХ: СИРОГО ПРОТЕІНУ.	ПОЖИВНИХ: ТОВЩУ
		Н А В І Д-	
3. КУКУРУДЗА СЕРЕДНЯ	13,0	8,8	4,4
4. ПШЕНИЦЯ СЕРЕДНЯ	13,4	12,1	1,9
5. ЖИТО СЕРЕДНЕ	13,4	11,5	1,7
6. ГРЕЧКА	14,1	11,3	2,6
7. ГОРОХ	14,0	22,5	1,6
8. БІБ	14,3	25,4	1.5
9. ВІКА	13,3	26,0	1,7
10. СОЧАВИЦЯ	14,0	25,5	1,9
11. СОЯ	10,0	33,2	17,5
П. ОВОЧІ І НАСІННЯ ІНШИХ РОСЛИН			
12. ЖОЛУДІ СВІЖІ НЕЧИЩЕНІ	50,0	3,3	2.4
13. ЖОЛУДІ СУХІ	15,0	6,5	4,6
14. КАШТАНИ КІНСЬКІ СВІЖІ	49,2	4,3	1,5
15. КАШТАНИ КІНСЬКІ СУХІ	18,8	6,9	2,4
16. БУКОВІ ГОРІШКИ	11,1	13,3	27,4
Ш. РЕШТКИ ТЕХНІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ			
1. ГРИС ПШЕНИЧНИЙ ДРІБНИЙ	13,2	15,5	4,8
2. ГРИС ПШЕНИЧНИЙ СЕРЕДНІЙ	13,2	14,9	4,5
3. ГРИС ЖИТНІЙ	12,5	16,7	3,1
4. КОРМОВА МУКА ЯЧМІННА	13,2	12,6	2,9
5. КОРМОВА МУКА ВІВСЯНА ДРІБНА	10,0	16,2	6,6
6. КОРМОВА МУКА ГОРОХОВА	13,5	23,4	2,0
7. КОРМОВА МУКА ПРОСЯНА	10,0	9,1	8,7
8. МАКУХА ЛЬОНОВА	11,0	33,5	8,6
9. МАКУХА КОНОПЛЯНА	12,0	31,8	10,0
10. МАКУХА З РИЖІЮ	10,5	33,0	9,7
11. МАКУХА З БАВОВНИ	10,5	6,5	26,3
12. МЕЛЯС ЗВИЧАЙНИЙ	21,9	10,5	--
IV. КОРМИ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ			
1. КРОВ'ЯНА МУКА	9,0	83,9	2,5
2. М'ЯСНА МУКА	10,8	72,3	13,2
3. КОРОВ'ЯЧЕ МОЛОКО ЦІЛЬНЕ	87,7	3,5	3,4
4. КОРОВ'ЯЧЕ МОЛОКО ЗНЯТЕ	89,8	4,0	0,8
5. СИРОВАТКА СОЛОДКА	92,7	1,0	0,8
6. СИРОВАТКА КИСЛА	93,1	1,0	0,2
7. ТРАВНЕВИЙ ХРУЩ СВІЖИЙ	68,9	20,9	3,8
8. ТРАВНЕВИЙ ХРУЩ СУШЕНИЙ	14,4	57,6	10,5

ПОЯСНЕННЯ ДО ОКРЕМИХ КОЛОНОК ТАБЛИЦІ "КОРМОВІ ЗАСОБИ": 1) СИРИЙ ПРОТЕЇН. ДО СКЛАДУ СИРОГО ПРОТЕЇНУ ВХОДЯТЬ АЗОТОВІ ОРГАНІЧНІ РЕЧОВИНИ,

ЛЕНТИ КОРМОВИХ ЗАСОБІВ, ЗА ПРОФ. О. КЕЛЬНЕРОМ

РЕЧОВИН	СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН							КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ
БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТ. РЕЧОВИН.	КВІТКОВИНИ	МІНЕРАЛЬНИХ РЕЧОВИН.	ПРОТЕЇНУ	ТОВЩУ	БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТИВНИХ РЕЧОВ	КВІТКОВИНИ	БІЛКУ	
69,2	2,2	1,3	7,1	3,9	65,7	1,3	6,6	81,5
69,0	1,9	1,7	10,2	1,2	63,5	0,9	9,0	71,3
69,5	1,9	2,0	9,6	1,1	63,9	1,0	8,7	71,3
54,8	14,4	2,8	8,5	1,9	42,3	3,5	7,5	52,7
53,7	5,4	2,8	19,4	1,0	49,9	2,5	16,9	68,6
48,5	7,1	3,2	22,1	1,2	44,1	4,1	19,3	66,6
49,8	6,0	3,2	22,9	1,5	45,8	3,9	20,0	69,7
52,2	3,4	3,0	21,9	1,2	48,5	1,8	19,1	69,5
30,2	4,4	4,7	29,5	15,8	2к,8	1,7	26,2	83,9
36,3	6,8	1,2	2,7	1,9	32,6	4,1	2,2	40,4
65,5	5,9	2,6	5,2	4,0	60,3	4,8	4,2	75,0
40,9	2,5	1,6	2,6	1,2	30,3	0,8	1,5	34,1
53,7	4,0	2,6	4,1	2,0	48,4	1,2	2,4	54,6
25,5	18,5	4,2	10,7	24,1	16,8	7,4	10,1	86,5
54,0	8,0	4,5	12,9	3,7	40,5	2,1	11,1	48,1
53,1	9,1	5,2	12,1	3,3	38,8	2,3	10,1	45,3
58,0	5,2	4,5	12,5	2,4	42,9	1,7	10,8	46,9
65,4	3,0	2,9	9,7	2,3	60,2	0,7	9,2	73,6
54,5	7,5	5,2	12,6	5,4	42,0	3,7	11,0	64,2
51,0	7,0	3,1	21,1	1,4	48,4	4,9	18,4	71,3
28,2	32,7	11,3	6,4	7,8	12,0	2,4	5,5	31,0
31,7	8,7	6,5	28,8	7,9	25,4	4,3	27,2	71,8
18,0	20,2	8.0	23,9	9,0	10,3	1,6	22,1	49,0
29,1	11,2	6,5	26,4	9,2	23,3	4,5	25,5	70,7
26,3	25,0	7,2	18,1	6,1	13,4	4,0	17,1	39,2
60,4	--	7,2	5,4	--	54,9	--	--	48,0
--	--	4,2	72,2	2,5	--	--	71,7	72,2
--	--	3,8	67,2	12,5	--	--	63,6	89,9
4,6	--	0,8	3,3	3,4	4,6	"-	3,3	14,7
4,5	--	0,8	3,8	0,8	4,6	--	3,8	9,0
4,9	--	0,6	0,9	0,8	4,9	--	0,9	6,4
4,9	--	0,8	0,9	0,2	4,9	--	0,9	5,0
--	4,8	1,6	14,4	3,1	--	--	12,4	19,1
--	13,1	4,5	39,7	8,7	--	--	34,0	52,9

БІЛКИ ТА НЕБІЛКОВІ АМІДНІ СПОЛУКИ. 2) БЕЗАЗОТОВІ ЕКСТРАКТИВНІ РЕЧОВИНИ. ОРГАНІЧНА ГРУПА УГЛЕВОДНІВ, ДО ЯКИХ ВІДНОСИТЬСЯ КРОХМАЛЬ ТА РІЗНІ ЦУКРИ. 3) КРОХМАЛЕВІ ЕКВІВАЛЕНТИ. – ПОЖИВНА ВАРТІСТЬ УСІХ СТРАВНИХ РЕЧОВИН,

ЯКІ МІСТЯТЬСЯ В ОДИНИЦІ КОРМУ, В ПОРІВНЯННІ ДО ПОЖИВНОЇ ВАРТОСТИ (УТВОРЕННЯ ТОВЩУ) ТАКОЇ Ж ОДИНИЦІ КРОХМАЛЮ.

КОРМОВІ НОРМИ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП ТВАРИН, ЗА ПРОФ. О. КЕЛЬНЕРОМ.

ГРУПИ ТВАРИН	СУХИХ РЕЧОВИН	СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН				
		БІЛКА	КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ	СИРОГО ПРОТЕЇНУ	ТОВЩУ	БЕЗАЗОТОВИХ ЕКСТРАКТ. РЕЧ. ТА КВІТКОВ.
	КІЛОГРАМІВ НА 1.000 КЛГР. ЖИВОЇ ВАГИ НА ДОБУ.					
МОЛОЧНІ КОРОВИ ПРИ 400 КЛГР. ЖИВОЇ ВАГИ:						
4 КЛГР. МОЛОКА.....	22-27	1-1,3	7,8-8,3	1,2-1,6	0,3	9,8-10,2
8 " "	25-29	1,6-1,9	9,8-11,2	1,9-2,3	0,5	11,5-12,8
12 " "	27-33	2,2-2,5	11,8-13,9	2,6-3,0	0,6	12,9-14,7
16 " "	27-34	2,8-3,2	13,9-16,6	3,3-3,8	0,8	13,9-15,2
ДОРОСЛА РОГАТА ХУДОБА ПРИ ВІДГОДОВУВАННІ.....	24-32	1,5-1,7	12,5-14,5	1,8-2,2	0,8	14,2
В І Л: В СПОКІЙНОМУ СТАНІ:.....	15-21	0,6-0,8	6,0	0,7	0,1	7,5-9,5
ПРИ ЛЕГКІЙ РОБОТ	20-25	1,1	7,4	1,3	0,3	10,6
" СЕРЕДНІЙ.".	22-28	1,4	9,7	1,7	0,5	12,2
" ТЯЖКІЙ РОБ.	25-30	1,8	12,8	2,2	0,8	14,2
МОЛОДНЯК МОЛОЧНОЇ „РОБОЧОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ:						
2-3 МІС. ПРИ 70 КЛГР. ЖИВОЇ ВАГИ.....	23,0	3,4	18,5	3,7	2,0	13,0
3-6 МІС. ПРИ 140 КЛГ	24,0	2,8	15,2	3,1	1,0	13,0
6-12 МІС. ПРИ 240 "	26,0	2,3	11,5	2,6	0,6	12,0
12-18 МІС. ПРИ 340 "	26,0	1,8	9,0	2,2	0,4	11,5
18-24 МІС. ПРИ 400 "	26,0	1,3	8,0	1,6	0,3	11,0
МОЛОДНЯК М'ЯСНОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ:						
2-3 МІС. ПРИ 75 КЛГ	23,0	4,5	19,5	5,0	2,3	13,5
3-6 МІС. ПРИ 150 КЛГ	24.0	3.5	16,5	4,0	2,0	13,0
6-12 МІС. ПРИ 250 КЛГ	26,0	2,8	13,5	3,2	1,0	12,5
12-18 МІС. ПРИ 350 КЛГ	26,0	2,2	10,0	2,6	0,5	12,5
18-24 МІС. ПРИ 470 КЛГ	26,0	1,5	9,0	1,8	0,4	12,0

ГРУПИ ТВАРИН	СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН					БЕЗАЗОТОВ. ЕКСТРАКТИВНИХ РЕЧОВИН ТА КВІТКОВ.
	СУХИХ РЕЧОВИН.	БІЛКА	КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ.	СИРОГО ПРОТЕЇНУ.	ТОВЩУ.	
	КІЛОГРАМІВ НА 1.000 КЛГР. ЖИВОЇ ВАГИ НА ДОБУ.					
КОНІ						
ПРИ ЛЕГКІЙ РОБОТІ...	18-23	1,0	9,2	1,2	0,4	9,8
" СЕРЕДНІЙ РОБОТІ.	21-26	1,4	11,6	1,6	0,6	11,3
" ТЯЖКІЙ РОБОТІ...	23-28	2,0	15,0	2,2	0,8	13,7
ДОРОСЛІ СВИНІ ПРИ ВІДГОДІВЛІ:						
1"Й ПЕРІОД.....	33-37	3,0	27,5	3,9	0,7	26,0
2-Й ПЕРІОД.....	28-33	2,8	26,1	3,3	0,5	25,0
3-Й ПЕРІОД.....	24-28	2,0	19,8	2,6	0,4	19,0
ПОРОСЯТА ПРИ ВІДГОДІВЛІ						
2-3 МІС. ПРИ ЖИВ. ВАЗІ 20 КЛГР..	44,0	6,2	33,8	6,6	1,0	28,0
3-5 МІС. - 50 КЛГР..	36,0	4,5	32,0	5,6	0,9	25,5
5-6 МІС. - 65 КЛГР..	32,0	3,5	26,5	4,4	0,7	22,5
6-9 МІС. - 90 КЛГР..	28,0	3,0	24,5	3,9	0,5	20,5
9-12 МІС. -130 КЛГР..	25,0	2,4	19,8	3,2	0,3	18,5
ПОРОСЯТА ПЛЕМІННІ						
2-3 МІС. ЖИВ. ВАГИ 20 КЛ	44,0	6,2	33,8	6,0	1,0	28,0
3-5 МІС." " 40 "	36,0	4,5	32,0	5,6	0,8	23,0
5-6 МІС." " 55 "	32,0	3,5	26,5	4,4	0,5	21,0
6-9 МІС." " 80 "	28,0	3,0	24,5	3,9	0,3	19,0
9-12 " " " 160 "	25,0	2,4	19,8	3,2	0,2	15,0
ВОВНЯНІ ВІВЦІ ГРУБОШЕРСТІ.....	18-23	1,0	8,3	1,2	0,2	10,5
" ТОНКОРУННІ.....	20-26	1,2	9,0	1,5	0,2	11,0
ДОРОСЛІ ВІВЦІ ПРИ ВІДГОДІВЛІ.....	24-32	1,6	14,5	1,9	0,7	16,0
ЯГНЯТА ВОВНЯН. ПОРІД						
5-6 МІС. ЖИВ. ВАГИ 28КЛ	27,0	3,0	16,4	3,3	0,8	15,6
6-8 МІС. " " 33"	25,0	2,5	13,4	2,8	0,6	13,5
8-11 МІС. " " 38"	23,0	1,8	10,7	2,1	0,5	11,5
11-15 " " " 41"	22,0	1,5	10,2	1,8	0,4	11,3
15-20 " " " 45"	22,0	1,2	9,7	1,5	0,4	11,0
ЯГНЯТА МЯСН. ПОРІД:						
5-6 МІС. ЖИВ. ВАГИ 30КЛ	28,0	4,5	17,2	5,0	1,0	15,8
6-8 МІС. " " 38КЛ.	27,0	3,5	15,4	4,0	0,7	15,0

8-11 міс. жив. ваги 46 кілограм.	26,0	2,5	13,9	3,0	0,5	14,5
11-15 " " " 54 клг.	25,0	2,0	11,4	2,4	0,4	12,5
15-20 " " " 70 "	24,0	1,5	10,2	1,8	0,4	12,0
ЯГНЯТА ПРИ ВІДГОДІВЛІ.						
6-7 міс. жив. ваги 30 к	31,0	3,5	17,0	4,0	0,8	16,0
7-9 " " " 40 "	30,0	3,0	16,0	3,5	0,7	15,0
9-11 " " " 50 "	28,0	2,5	15,0	3,0	0,7	14,0

Д О Д А Т О К ДО ТАБЛИЦІ "КОРМОВІ НОРМИ".

ПРИ СКЛАДАННІ ДОБОВИХ РАЦІОНІВ (ДАВАНОК) ЗА НОРМАМИ ПРОФЕСОРА О.КЕЛЬНЕРА,ПОТРІБНО БРАТИ КОРМОВІ ЗАСОБИ В ТАКІЙ КІЛЬКОСТІ І ТАКОЇ ПОЖИВНОЇ ВАРТОСТИ,ЩОБ НИМИ ЦІЛКОМ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВИЗНАЧЕНІ ЗА КОРМОВИМИ НОРМАМИ ВСІ ПОЖИВНІ РЕЧОВИНИ ДАНОГО РАЦІОНУ.САМО СОБОЮ ЗРОЗУМІЛО,ЩО ДО ДОБОВОГО РАЦІОНУ ПОТРІБНО БРАТИ ТАКІ КОРМОВІ ЗАСОБИ,ЯКІ Є В РОЗПОРЯДЖЕННІ ГОСПОДАРСТВА,АБО ЯКІ МОЖНА ПРИДБАТИ НА СТОРОНІ.

ВІДОМОСТІ ПРО КІЛЬКІСТЬ СТРАВНИХ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН ТА КРОХМАЛЕВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ В РІЗНИХ КОРМАХ,ТРЕБА БРАТИ З ПОПЕРЕДНЬОЇ ТАБЛИЦІ - "КОРМОВІ ЗАСОБИ".

ЗРАЗКИ КОРМОВИХ РАЦІОНІВ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП ТВАРИ,СКЛАДЕНИХ НА ОСНОВІ КОРМОВИХ НОРМ ПРОФ.О.КЕЛЬНЕРА,ПОДАМО В НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ НАШОГО ЖУРНАЛУ.

ДОЦ. Л. Л И С Е Н К О.

++++++++++++

Я К Р О Б И Т И В И Н О З РОДЗИНОК ТА ПОРІЧОК

ВИНОМ ЗВУТЬ ПИТВО,ЩО ЙОГО ДІСТАЮТЬ ЧЕРЕЗ СПИРТОВЕ ШУМУВАННЯ (ФЕРМЕНТАЦІЮ) СОКУ З ВИНОГРАДУ АБО ОВОЧІВ ТА РІЗНИХ ЯГІД (ТРЕБА ЗАЗНАЧИТИ,ЩО ВИНОМ ЗВУТЬ ТАКЕ ПИТВО,ЯКЕ ЗДОБУЛИ ЛИШЕ З ВИНОГРАДУ,РЕШТА - ВИНУ ПОДІБНИЙ НАПІЙ.

ВИНОРОБСТВО МОЖНА ВВАЖАТИ ЗА ОДИН СПОСІБ КОНСЕРВАЦІЇ ПРОДУКТІВ.МОЛОДЕ ВИНО ВЕСЬ ЧАС ЗМІНЮЄТЬСЯ,І ТОМУ НЕ Є КОНСЕРВОМ У ПОВНОМУ РОЗУМІННІ ЦЬОГО СЛОВА.ЯКЩО НЕ ВТРУЧАТИСЯ В ПРОЦЕСИ ЗМІН,ВИНО СТАЄ ОЦТОМ,ГОСТРЕ НА СМАК І ПЕРЕХОДИТЬ ЧЕРЕЗ ЦІЛИЙ РЯД ІНШИХ НЕБАЖАНИХ ЗМІН,ЩО РОБЛЯТЬ З НЬОГО ПРОДУКТ НЕПОЖИВНИЙ.ТОМУ ВІД САМОГО ПОЧАТКУ,АЖ ДОКИ ВИНО СТАНЕ СТІЙКЕ,ТРЕБА ДОГЛЯДАТИ ЙОГО,РЕГУЛЮЮЧИ ВСІ ПРОЦЕСИ В НЬОМУ.

ПЕВНА РІЧ,ЩО ЯК ТІЛЬКИ ЛЮДИ ПОЧАЛИ ЗБЕРІГАТИ СОЛОДКІ РОСЛИННІ СОКИ, ВОНИ ПОМІТИЛИ ВЛАСТИВІСТЬ ЦИХ СОКІВ - ШУМУВАТИ І ЗМІНЮВАТИСЬ.ВОНИ НІБИ САМОЧИННО ЗМІНЮВАЛИСЬ,СОЛОДКИЙ СІК ВТРАЧАВ СОЛОДКІСТЬ,ПЕРЕТВОРЮВАВСЯ НА ПИТВО З СПИРТОМ,ЩО БУЛО ДУЖЕ ПРИНАДНИМ.

З БАЖАННЯ МАТИ З ВИНОГРАДНОГО СОКУ ЧИ ВЗАГАЛІ З СОКУ ОВОЧІВ НАПИТОК

ІЗ СПИРТОМ,ПОЧАЛАСЯ ТЕХНІКА ВИНОРОБСТВА,А З БАЖАННЯМ ЗБЕРІГАТИ ВИНО, СТАЛИ ВЖИВАТИ ДЛЯ ЦЬОГО ЛЬОХИ АБО ПИВНИЦІ.

ЩОБ ПЕРЕРОБЛЯТИ СОЛОДКІ СОКИ НА ВИНО,ВИКОРИСТОВУЮТЬ ЖИТТЬОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЖИВОЇ РОСЛИНИ,АЛЕ НЕ ЗЕЛЕНОЇ,А БЕЗКОЛІРНОЇ.ЩОБ СТАТИ ВИНОМ,СОЛОДКИЙ СІК ПОВИНЕН ЗІТКНУТИСЯ З ДРІЖДЖЕВИМИ ГРИБКАМИ,АБО ДРІЖДЖАМИ,ЯКИХ ПРОСТО НА ОКО НЕ ВИДНО.ЖИВЛЯТЬСЯ ЦІ ГРИБКИ ЦУКРОМ І В ТАКІЙ РІДИНІ ВОНИ ДУЖЕ СКОРО РОЗМНОЖУЮТЬСЯ.ВІД ЦЬОГО РІДИНА СТАЄ КАЛАМУТНА І ЗДІЙМАЄТЬСЯ ВІД БУЛЬОК ГАЗУ ВУГЛЕВОЇ КИСЛОТИ.ЦІ БУЛЬКИ СИЛЬНО ХВИЛЮЮТЬ РІДИНУ І ВКРИВАЮТЬ ЇЇ ПОВЕРХНЮ ПІНОЮ - ШУМОМ.В КІНЦІ ПРОЦЕСУ РІДИНА СТАЄ ПРОЗОРОЮ, А НА ДНІ ПОСУДИНИ ЗБИРАЄТЬСЯ ОСАД - МУС,ЩО СКЛАДАЄТЬСЯ З БЕЗЛІЧІ ДРІЖДЖЕВИХ КЛІТИН.ВСІ ЦІ ЗМІНИ,ЩО РОБЛЯТЬСЯ ВІД ДРІЖДЖІВ,РАЗОМ І ЗВУТЬ СПИРТОВОЮ ФЕРМЕНТАЦІЄЮ АБО ШУМУВАННЯМ.

ФЕРМЕНТАЦІЄЮ ОДНА ВАГОВА ЧАСТИНА ЦУКРУ ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА БІЛЯ 0,6 ОБЄМНИХ АБО 0,49 ВАГОВИХ ЧАСТИН СПИРТУ,ЦЕБТО,З ДВОХ ВАГОВИХ ЧАСТИН ЦУКРУ УТВОРЮЄТЬСЯ ПРИБЛИЗНО ОДНА ЧАСТИНА СПИРТУ.В ТАКОМУ РАЗІ,ТРЕБА НА ВИРІБ СТОЛОВОГО ВИНА МІЦНОСТИ ДО 10% СПИРТУ,20% ЦУКРУ.

ТАК ЧИ СЯК,ЩОБ ДІСТАТИ ВИНО З СОЛОДКОГО СОКУ,ТРЕБА ЙОМУ ДАТИ ШУМУВАТИ І РАЦІОНАЛЬНО ДОГЛЯДАТИ ЙОГО.ГОЛОВНА РІЧ ТУТ - ЦЕ РЕГУЛЮВАТИ ТЕПЛОТУ ТА ДАВАТИ ДРІЖДЖІ ЧИСТОЇ КУЛЬТУРИ.НАЙЛІПШИЙ ПОСУД ДЛЯ ЦЬОГО - ЦЕ ДУБОВІ БОЧКИ,НАПОВНЮЮТЬ ЇХ СОКОМ НЕ БІЛЬШЕ 3/4 ЇХНЬОЇ ВМІСТКОСТИ,ЩОБ ПРИ ФЕРМЕНТАЦІЇ НЕ ПЕРЕТІКАЛИ.

ЧИСТУ КУЛЬТУРУ ДРІЖДЖІВ МОЖНА ПРИПРАВИТИ В ТОЙ СПОСІБ,ЩО ЗА ТРИ-ЧОТИРИ ДНІ ПЕРЕД ЗАКВАШУВАННЯМ ВИБРАТИ ЦІЛКОМ ЗДОРОВІ,НАЙСПІЛІШІ ГРОНА ВИНОГРАДУ,ОЧИСТИТИ ТА ВІДГНІТИТИ ЇХ.ВИЧАВЛЕНИЙ СІК ЗЛИВАТИ ДО БОЧКИ,І КОЛИ ПАРУ ДНІВ ПОФЕРМЕНТУЄ,МОЖНА ЙОГО ВЖИВАТИ,ЯК ДРІЖДЖІ.(НА ОВОЧАХ Є БАГАТО ДРІЖДЖІВ РІЗНИХ,АЛЕ КУЛЬТУРНІ ЇХ ПЕРЕСИЛЯТЬ І ЗА ПАРУ ДНІВ ФЕРМЕНТАЦІЇ ВОНИ БУДУТЬ В ПОВНІЙ СИЛІ).

ГОРІШНЮ ВІДТУЛИНУ В БОЧЦІ ЛИШАЮТЬ ВІДКРИТУ,ЩОБ МІГ ВІДХОДИТИ ГАЗ. НАЙКРАЩЕ ОТВІР ГІДРАВЛИЧНО ЗАЧИНЯТИ ТАК,ЩОБ ПОВІТРЯ ДО БОЧКИ НЕ МОГЛО ВХОДИТИ,А ГАЗ ВУГЛЯНОЇ КИСЛОТИ ВИХОДИВ.

ОДНА З ПРАВИЛЬНИХ ОБСТАВИН ДЛЯ ПРАЦІ ДРІЖДЖІВ ЦЕ - ТЕПЛОТА,ЯКА В ШУМОВІ МАЄ БУТИ 12-15 СТУПН.С.ЗА ПРАВИЛЬНОЇ ТЕПЛОТИ ФЕРМЕНТАЦІЯ З БІЛОГО ВИНА ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ЗА 5-8 ДНІВ,ЗА МЕНШОЇ ТЕПЛОТИ - ЗА ТРИ-ЧОТИРИ ТИЖНІ І БІЛЬШЕ.ЧАСТО ФЕРМЕНТАЦІЯ ПРОХОДИТЬ ПОВІЛЬНО,ТОМУ ШУКАЮТЬ ПРИЧИНИ: МАЛО ПОЖИВИ ДЛЯ ДРІЖДЖІВ,АБО ТРЕБА ПРОВІТРИТИ ТА ПЕРЕМІШУВАТИ ВИНО.ЦЕ Є ГОЛОВНІ ЗАУВАЖЕННЯ ПРИ ВИРОБІ ВИНА (ПОЖИВУ ДЛЯ ДРІЖДЖІВ ДАЮТЬ НА 100 ЛІТРІВ ЛИШЕ 0,3 ГРАМА АМОНІУМ-ФОСФОРІКУМ).

ПІСЛЯ БУРХЛИВОГО ШУМУВАННЯ ВИНО ЗАЛИШАЮТЬ ДЕЯКИЙ ЧАС ПОБУТИ НА ОСАДІ, БО ТУТ ЩЕ ДОКІНЧУЄТЬСЯ ВАЖЛИВИЙ ПРОЦЕС - ОСТАТОЧНО РОЗКЛАДАЄТЬСЯ ЦУКОР. БОЧКИ ЩЕ ЛИШАЮТЬСЯ В ШУМОВНІ,АЛЕ ЇХ ДОЛИВАЮТЬ МАЙЖЕ ПОВНІ ТА ДАЮТЬ ШУМУВАЛЬНУ ЗАТИЧКУ.ДАЛІ ЩОТИЖНЯ ДОЛИВАЮТЬ ВИНОМ.

КИСЛІ ВИНА МОЖНА ДОВШЕ НЕ ЗЛИВАТИ З ОСАДИ - МАЛО КИСЛІ - СКОРІШЕ. ЦЕЙ МОМЕНТ Є ВАЖЛИВИЙ,І ЙОГО В КОРОТКІЙ СТАТТІ ПОЯСНИТИ ВАЖКО,БО ТУТ ТРЕБА ВИЯВИТИ,ЯКИЙ З ПРОЦЕСІВ У ВИНІ ПЕРЕМАГАЄ - ПОЛІПШУЄТЬСЯ ЧИ ПОГІРШУЄТЬСЯ ВИНО.

ВИРІБ ВИН ІЗ ШТУЧНО ЗАСОХЛИХ ЯГІД ВИНОГРАДУ

СОЛОМ'ЯНЦІ (STROHWEINE ,VIN DE PAILLE) Є ВИНА,ВИРОБЛЕНІ З ВИНОГРАДУ,ЯКИЙ ВИСИХАВ НА РЕШЕТАХ,ПРИКРИТИЙ СОЛОМОЮ.ЗВІДСИ НАЗВА.ЦЕЙ ВИРІБ ВИН БУВ РАНІШЕ ДУЖЕ РОЗПОВСЮДЖЕНИЙ.ЩЕ Й ТЕПЕР ВИРОБЛЯЮТЬ В АЛЬСАСКУ (ALLWILLER KIENTZHEIM),ТЕЖ У ФРАНЦІЇ - В ГЕРМІТАЖ ТА В ЖЮРСЬКІЙ ВИНАРСЬКІЙ ОБЛАСТІ (CHATEAU-CHALKN,PUPILLEN ТА ІНШ.)ПОСТУП ПРАЦІ РІЗНИЙ. ГОДЯТЬСЯ ДЛЯ ЦЬОГО СОЛОДКІ СОРТИ ВИНОГРАДУ З ТОНКОЮ ШКІРКОЮ,ЧЕРЕЗ ЯКУ

ЛЕГКО ВИПАРОВУЄТЬСЯ ВОДА,ТА НЕ ПІДДАЄТЬСЯ ГНИТТЮ.

В ДЕЯКИХ КРАЯХ ЛИШАЮТЬ ВИНОГРАД ДОБРЕ ВИЗРІТИ,НАЙЛІПШЕ ПЕРЕЗРІТИ НА КОРЧІ.ЩОБ ПРИСКОРИТИ ЗАСИХАННЯ,ЗАКРУЧУЮТЬ АБО НАДЛАМУЮТЬ ГІЛЛЯЧКУ ГРОНА.В ЗІВ'ЯЛОМУ ВИНОГРАДІ ЗМЕНШУЄТЬСЯ КИСЛОТНІСТЬ ЙОГО,ЧАСТО ПІСЛЯ НОРМАЛЬНОГО ЗБОРУ ВИНОГРАДУ,ВІДДІЛЮЮТЬ ЗДОРОВІ ВІД НАГНИЛИХ ТА РОЗКЛАДАЮТЬ НА ЛИСАХ АБО КАМЕНІ ДЛЯ СУШЕННЯ (ВІДДІЛЕНІ ОДНО ВІД ОДНОГО) ТА ПРИКРИВАЮТЬ СОЛОМОЮ.ЦЕ МОЖЛИВО ПРОВЕСТИ ЛИШЕ В КРАЯХ ІЗ СУХОЮ ОСІННЮ,А ГОЛОВНЕ,ДЕ ДМУТЬ СУХІ ВІТРИ.ПРИ ЗАСИХАННІ ВИНОГРАДУ НА КОРЧАХ ПАХОЩІ НЕ ЗНИКАЮТЬ,АЛЕ В ПОПИСАНОМУ ПОСТУПІ БАГАТО ВИНОГРАДНОГО БУКЕТУ ПРОПАДАЄ.

В ОБЛАСТЯХ ІЗ ГІРШИМИ КЛІМАТИЧНИМИ УМОВАМИ РОЗКЛАДАЮТЬ ВИНОГРАД НА ПЕРЕНОСНИХ РЕШЕТАХ,СОЛОМ'ЯНИХ МАТАХ ТА СУШАТЬ ЗА ДОБРОЇ ПОГОДИ НА СОНЦІ; В ЧАС ПОГАНОЇ ПОГОДИ ПЕРЕНОСЯТЬ ДО КЛУНІ З ПРОТЯГОМ.ЧАСТО У КЛУНЯХ РОЗВІШУЮТЬ НА НАТЯГНУТИХ ДРОТАХ.ЗМЕНШЕННЯ ВОДИ - 25-30% АБО Й БІЛЬШЕ. КОНТРОЛЮЮТЬ ВАЖЕННЯМ ОКРЕМИХ ГРОНІВ.РОЗРАХОВУЮТЬ,ЩОБИ З ВИНОГРАДУ ДІСТАЛО ВИНО 15% ОБ'ЄМОВИХ СПИРТУ ТА ЗАЛИШИВСЯ БІЛЬШИЙ ВІДСОТОК НЕРОЗКЛАДЕНОГО ЦУКРУ.ДЕКОЛИ НАПАДАЄ ЗАСИХАЮЧІ ГРОНА ШЛЯХЕТНЕ ГНИТТЯ,І ТОДІ ВИРОБЛЕНИЙ ПРОДУКТ НАГАДУЄ НАРІНСЬКИЙ АБО СОТЕРНСЬКИЙ ВИБІР. ГНИЛІ ТА ЗАПЛИСНІЛІ ГРОНА ТРЕБА ПРИ СУШЕННІ ВИБИРАТИ.

ЧАСТО ВИНОГРАД СУШАТЬ АБО ДОСУШУЮТЬ ШТУЧНО В СУШАРНЯХ ЗА ТЕМПЕРАТУРИ НЕ БІЛЬШЕ ВІД 50-60 СТУПН.С.АЛЕ НАСЛІДКИ ЦЬОГО НЕ ДУЖЕ ДОБРІ,БО З КОНЦЕНТРАЦІЄЮ ЦУКРУ ОДНОЧАСНО КОНЦЕНТРУЄТЬСЯ І КИСЛОТНІСТЬ,І ЧАСТО ПРИГОРЯЄ.СОЛОДКІСТЬ МОШТУ (СОКУ) ЗБІЛЬШУЄТЬСЯ АЖ НА 28-32%.

ВИНОГРАД ВІДЗЕРНЮЮТЬ ТА РОЗМЕЛЮЮТЬ ДЕРЕВ'ЯНИМИ ТОВКАЧАМИ.НАФЕРМЕНТОВУЮТЬ ЗІ ЖМАКАМИ НА ПРОТЯЗІ 1-2 ДНІВ ТА ГНІТЯТЬ МАЛИМИ ПРЕСАМИ.ШУМУВАЛЬНЕ МІСЦЕ ПІДІГРІВАЮТЬ,ЩОБ ЛІПШЕ ПРОХОДИВ ПРОЦЕС ФЕРМЕНТАЦІЇ.ТВОРЕННЯ ВИНА ТА ДОЗРІВАННЯ ЙОГО ПРОХОДИТЬ ПОВОЛЕНЬКИ,АЛЕ ВИНА БУВАЮТЬ ДУЖЕ ДОБРІ.

ДЕСЕРТНІ ВИНА З РОДЗИНОК

ВЕЛИКА ПОТРЕБА СОЛОДКИХ ВИН ТА ВИСОКА ЦІНА НА ТОКАЙСЬКІ ВИНА ВЕЛИ ДО ВИРОБУ ПОДІБНИХ ВИН ІЗ ЗВИЧАЙНИХ РОДЗИНОК.В ВИНІ,ВИРОБЛЕНОМУ З ТАКОГО МАТЕРІЯЛУ,НЕ МОГЛО БУТИ,ЗА АВСТРІСЬКИМИ ЗАКОНАМИ,БІЛЬШЕ,ЯК 22,5% ОБ'ЄМОВИХ СПИРТУ.ПРИ ЦЬОМУ ВИРОБІ ЗАЛИВАЛИ РОДЗИНКИ ВИНОМ,АЛЕ НЕ ДУЖЕ МОЛОДИМ.ВИНА ДЛЯ НАЛИВАННЯ НА РОДЗИНКИ БРАЛИ КВАНТОВІ,АЛЕ ЕКСТРАКТИВНІ.І РОДЗИНКИ ТЕЖ КУПУВАЛИ НАЙДЕШЕВШІ,ГОЛОВНЕ - ВЕЛИКІ ЖОВТІ,НЕСОРТОВАНІ І РІЗНОСОРТНІ.РОДЗИНКИ СВІЖІ МАЮТЬ ЛЕСК (НЕЯСНОЇ БАРВИ) І,НАЛИТІ ВИНОМ,ТВОРЯТЬ ПОСТУПОВО ПРИСМАК,ЯКИЙ НАЗИВАЮТЬ РОДЗИНКОВИМ.

НАЙГОЛОВНІШЕ ПРИ ВИРОБІ ЦИХ ВИН - ЦЕ НАЙЛІПШЕ ВИМАЦЕРУВАТИ (ВИМОЧИТИ) РОДЗИНКИ ВИНОМ,ЦЕБТО,ВИТЯГТИ ЦУКОР ІЗ НИХ.ПЕРШЕ ІХ ЛИШАЮТЬ НАБУБНЯВІТИ (2-3 ДНІ В ХОЛОДНОМУ ПРИМІЩЕННІ),ПОТІМ МЕЛЮТЬ ТА,ПО КІЛЬКАДЕННІЙ ПОВТОРНІЙ ВИМОЧЦІ,ГНІТЯТЬ.

ПРАКТИКА ПОКАЗАЛА,ЩО РОДЗИНКИ ТРЕБА НАПЕРЕД ХОЛОДНОЮ ВОДОЮ ВИМИТИ (ПОЗБАВИТИ ЗАНЕЧИЩЕННЯ) ТА НА СПЕЦІЯЛЬНОМУ МЛИНКУ ІХ РОЗБИТИ.ПОТІМ НАЛИТИ ІХ ВИНОМ ТА ЛИШИТИ В ХОЛОДНОМУ МІСЦІ (ЩОБ НЕ НАОЦЕТНІЛИ) НА КІЛЬКА ДЕНЬ,ПІСЛЯ ЧОГО ГНІТЯТЬ. ФЕРМЕНТАЦІЮ ПРОВАДЯТЬ У МАЛИХ БОЧКАХ,У ТЕПЛИХ ПРИМІЩЕННЯХ,ЗА 18-22 СТУПН.С.,ДОДАЮТЬ КУЛЬТУРИ СИЛЬНИХ ДРІЖДЖІВ. ПІСЛЯ ПРИПИНЕННЯ ФЕРМЕНТАЦІЇ ДОДАЮТЬ ЧИСТОГО СПИРТУ,КІЛЬКІСТЬ ЯКОГО ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЦІНИ ВИНА.ЩОБ НАБЛИЗИТИ ІХ ДО ВИН ЛІКЕРОВИХ, ДОДАЮТЬ: МЕДУ,МІГДАЛЮ,ПІМЕНТУ,СКОРИЦІ,МУШКАТОВИХ ГОРІШКІВ. (ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ СОЛОДКОСТИ ДАЮТЬ 5.0 КЛГР. РОДЗИНОК НА 1 HL (100 ЛІТРІВ) ВИНА ЧАСТО ДАЮТЬ ПОДВІЙНУ АБО ПОТРІЙНУ ПОРЦІЮ РОДЗИНОК ДЛЯ ВИН ДУЖЕ СОЛОДКИХ.ТЕЖ ДЕКОЛИ ЧАСТИНУ РОДЗИНОК ДОПОВНЮЮТЬ ЦУКРОМ).

ТАКІ ВИНА УКЛАДАЮТЬ В ТЕПЛОМУ ПРИМІЩЕННІ В НЕПОВНИХ БОЧКАХ,ЩОБИ ВПЛИВОМ ПОВІТРЯ ВИТВОРИВСЯ ТАК ЗВАНИЙ ХЛІБНИЙ ПРИСМАК.

ДО ТОРГІВЛІ ПРИХОДЯТЬ,ГОЛОВНЕ З ГРЕЦІЇ,ЗАГУЩЕНІ ЕКСТРАКТИ З РОДЗИНОК,ПІД НАЗВОЮ СЕКТ АБО РОДЗИНКОВА ЕСЕНЦІЯ,ЯКА МАЄ АЖ 60% ЦУКРУ.ТАКИЙ МАТЕРІЯЛ ВИГІДНІШИЙ ДЛЯ ВИРОБУ ДЕСЕРТНИХ ВИН.

ЯК РОБИТИ ВИНО З ОВОЧІВ

ТОМУ,ЩО ОВОЧЕВІ СОКИ МАЮТЬ ВЕЛИКУ КІЛЬКІСТЬ ЗАГАЛЬНИХ КИСЛОТ І МАЛУ КІЛЬКІСТЬ ЦУКРУ,ІНЕ НАДАЮТЬСЯ,БЕЗ ОБРОБКИ,ДЛЯ ВИРОБУ ВИНА,МУСИМО ЇХ ЗРІДЖУВАТИ ВОДОЮ ТА ПРИСОЛОДЖУВАТИ.ДЛЯ ЦЬОГО ВСТАНОВЛЮЄМО У СОКІВ, ПРИЗНАЧЕНИХ НА ВИНО,ГУСТОТУ "Н" В ГРАДУСАХ БРАГОМІРА ЕКСЛЕ (OECHLE) ^{0}OE ТА ОБСЯГ ВСІХ КИСЛОТ "К",РАХУЮЧИ НА КИСЛОТУ ЯБЛУКОВУ НА ГРАМИ ПРО ЛІТР.ПОТІМ УЖЕ РІШАЄМО ПРО ВІДПОВІДНУ ГУСТОТУ "Н" ПРИСОЛОДЖЕНОГО СОКУ В ^{0}OE ТА ВІДПОВІДНУ КІЛЬКІСТЬ УСІХ КИСЛОТ "R" В ГР./Л. (ГРАМІВ У ЛІТРІ).

РОЗРАХУНОК РОБИМО НА 100 Л.ДЛЯ ФЕРМЕНТАЦІЇ ПРИПРАВЛЕНОЇ СУМІСІ,ПРИ ЧОМУ РАХУЄМО,ЩО 1 КЛГР.ЦУКРУ ЗБІЛЬШУЄ РОЗПУЩЕННЯМ 0,6 Л.І НА ЗБІЛЬШЕННЯ ГУСТОТИ 100 Л, СУМІСІ НА 1 ^{0}OE ТРЕБА 0,22 КЛГР.ЦУКРУ.

П Р И К Л А Д: З ПОРІЧКОВОГО СОКУ,ЩО МАЄ Н = 50 ^{0}OE ТА К = 21,0 ГР./Л. ВСІХ КИСЛОТ,ТРЕБА ПРИПРАВИТИ ДЕСЕРТНЕ ВИНО,ЯКЕ ПО ЗФЕРМЕНТУВАННІ БУДЕ МАТИ НА 12% ОБ'ЄМОВИХ СПИРТУ ТА К,= 7 ГР./Л. ВСІХ КИСЛОТ.12,1% СПИРТУ (ОБ'ЄМОВИХ) МОЖЕ ПОВСТАТИ З СОКУ,ЯКИЙ МАЄ 96 ^{0}OE.

З ТОГО ВИХОДИТЬ,ЩО НА КОЖНИХ 100 Л.СУМІСІ ТРЕБА ВЗЯТИ 33,5 Л.(ЗАОКРУГЛЕНО) СОКУ,56,0 ВОДИ ТА 17,5 КЛГР. ЦУКРУ.

КОЛИ СІК ПОЧАВ ФЕРМЕНТУВАТИ,ТО ВИЗНАЧАЄМО В НЬОМУ КІЛЬКІСТЬ НЕЗФЕРМЕНТОВАНОГО ЦУКРУ ТА КІЛЬКІСТЬ СПИРТУ,ПЕРЕРАХУВАВШИ ЙОГО НА ЦУКОР; РОЗРАХУНОК ПРОЦЕСТИ НА 1% ОБ'ЄМОВИЙ СПИРТУ,ЯКИЙ ПОВСТАЄ З 8 ^{0}OE.

П Р И К Л А Д 2-Й.ПОРІЧКОВИЙ СІК ПОЧАВ ФЕРМЕНТУВАТИ І МАЄ 4,5% ОБ'ЄМОВИХ СПИРТУ,ТА ЕКСТРАКТУ,ПІСЛЯ ДЕСТИЛЯЦІЇ 14 ^{0}OE; ОТЖЕ СВІЖИЙ СІК МАВ 14,0 + (4,5 X 8) = 50 ^{0}OE, ДАЛЬШИЙ РОЗРАХУНОК ТАКИЙ,ЯК У ПРИКЛАДІ ПЕРШОМУ.

БРАГОМІР ЕКСЛЕ МАЄ НА ШКАЛІ ЗАЗНАЧЕНУ ГУСТОТУ,ПРИ ЧОМУ НЕ ЗАЗНАЧУЄ 1,0,А ЛИШЕ СЛІДУЮЧІ ДЕСЯТИЧНІ МІСЦЯ.НАПРИКЛАД,50 OOE ОЗНАЧАЄ ГУСТОТУ 1,050.ПІСЛЯ ГУСТОТИ ЗНАХОДЯТЬ В ТАБЛИЦІ ВІДПОВІДНУ КІЛЬКІСТЬ ЕКСТРАКТУ.ЗА ДУЖЕ ПРИБЛИЗНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЦУКРОВОСТИ ВИСТАЧИТЬ ВСТАНОВЛЕНЕ ЧИСЛО ^{0}OE РОЗДІЛИТИ НА 5:

НАПРИКЛАД: 80 ^{0}OE = 80:5 = 16% ЦУКРУ.ЦЕЙ РОЗРАУНОК МОЖНА МОЖНА ЗАСТОСОВУВАТИ ДО СОКІВ: ПОРІЧОК,АГРУСУ,БОРІВОК (ЧОРНИЦІ,ЯФОРИ),ОЖИНИ І ПОДІБНИХ ЯГІД.ДО ЯБЛУКОВОГО СОКУ ВОДИ НЕ ДОДАЮТЬ,ЛИШЕ ЦУКОР,З ТАКИМ РОЗРАХУНКОМ,ЯК І В ПОРІЧОК.ЦУКОР ДАЮТЬ У ФОРМІ ВОДЯНОГО РОЗЧИНУ,ПЕРЕВАРЕНОГО НА СИРОП.ТРЕБА ДОДАВАТИ У ОВОЧЕВИХ ВИН ПОЖИВУ ДЛЯ ДРІЖДЖІВ, ЩОБ ПРАЦЯ ЇХ ПРОХОДИЛА НОРМАЛЬНО І ПЕРЕТВОРИЛА ВЕСЬ ЦУКОР НА СПИРТ.ТРЕБА ДОДАТИ НА ОДИН ГЕКТОЛІТР АМОНІЮМ-ФОСФОРИКУМУ 0,3 ГРАМА.

ФЕРМЕНТАЦІЯ ОВОЧЕВИХ ВИН ПРОВАДИТЬСЯ ТАК,ЯК І У ВИН ВИНОГРАДНИХ, ПРИ ТЕМПЕРАТУРІ 12-15 СТУПН.С.ТРЕБА ДБАТИ,ЩОБ УВЕСЬ ЦУКОР ПЕРЕМІНИВСЯ НА СПИРТ.ЯКЩО ПІСЛЯ БУРХЛИВОЇ ФЕРМЕНТАЦІЇ ПОЧИНАЄТЬСЯ ПОВІЛЬНЕ ШУМУВАННЯ,ТРЕБА ВИНО ПЕРЕМІШАТИ ТА ПРОВІТРИТИ.ПІСЛЯ ПРОСВІТЛЕННЯ,ЙОГО ПЕРЕЛИВАЮТЬ ДО ЧИСТОЇ БОЧКИ.БОЧКУ НАЛИВАЮТЬ МАЙЖЕ ПОВНУ І ДАЮТЬ КВАСНУ ЗАТИЧКУ.ПІСЛЯ ЦЬОГО ВИНО ДАЮТЬ ДО ПИВНИЦІ З ТЕМПЕРАТУРОЮ 8-10 СТУПН.С.БОЧКИ З ВИНОМ ТРЕБА ВЕСЬ ЧАС ДОПОВНЮВАТИ ВИНОМ.В ЦЬОМУ ПОЛЯГАЄ ДОГЛЯД ЗА ВИНОМ.ДРУГИЙ РАЗ ПЕРЕЛИВАЮТЬ У ГРУДНІ,А ТРЕТІЙ - АЖ У БЕРЕЗНІ.

ІНЖ. І. Б О Ж О К.

ЧЕРВЕНЬ ТОМУ ЗЕЛЕНИТЬСЯ,
ХТО РОБИТИ НЕ ЛІНИТЬСЯ.

ГОЛОВНІ ШКІДНИКИ ГОРОДНІХ КУЛЬТУР ТА БОРОТЬБА З НИМИ

СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВУ ВЕЛИКОЇ ШКОДИ ЗАВДАЮТЬ ШКІДНИКИ,ЯКІ НИЩАТЬ ПРАЦЮ ГОСПОДАРЯ,ТРАПЛЯЕТЬСЯ,ЩО ВИГИБАЮТЬ ЦІЛКОМ КУЛЬТУРИ НА ПОЛІ ВІД САРАНИ,СОВКИ ТА ІНШИХ ШКІДНИКІВ.ЦІ ШКІДНИКИ ДОБРЕ СЕБЕ ПОЧУВАЮТЬ У НЕДБАЙЛИВИХ ГОСПОДАРІВ,АЛЕ МОЖУТЬ РОЗПОВСЮДЖУВАТИСЬ І НА ДІЛЯНКИ,НА ЯКИХ ПРОВАДИТЬСЯ БОРОТЬБА,ТОМУ ТО З ШКІДНИКАМИ БОРОТИСЯ ТРЕБА ВСІМ,А ДЛЯ ЦЬОГО,НАСАМПЕРЕД,ТРЕБА ЗНАТИ ІХНЕ ЖИТТЯ ТА ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НИМИ.

МИ ПОДАЕМО ТУТ ВІДОМОСТІ ЛИШЕ ПРО ГОЛОВНИХ ШКІДНИКІВ Г О Р О Д И Н И ТА ПРО ТЕ,ЯК ПРОВАДИТИ З НИМИ БОРОТЬБУ.

1. М'Е Д В І Д К А АБО К А П У С Т Я Н К А - НАЙБІЛЬШЕ ПОШИРЕНИЙ ШКІДНИК ГОРОДИНИ,ЯКИЙ РОБИТЬ ПІДЗЕМНІ ХОДИ ТА ШКОДИТЬ ГОРОДИНІ,ОБ'ЇДАЮЧИ ПІДЗЕМНІ ЧАСТИНИ ВЕСНОЮ ТА ЛІТОМ.ЯЕЧКА МЕДВІДКА ВІДКЛАДАЕ КУПКАМИ ТА МАЕ ЛЯЛЕЧКИ,ЯКІ ЗИМУЮТЬ НА ГОРОДІ. БОРОТИСЯ МОЖЛИВО: А) РОЗКИДАННЯМ ПРОТРУЕНИХ ЗЕРЕН КУКУРУДЗИ,ЯКУ ВОНИ ЇДЯТЬ ТА ГИНУТЬ;Б) ВЛАШТУВАННЯМ ЯМ ІЗ ГНОЕМ,КУДИ ВОНИ ЗАЛАЗЯТЬ І ЗВІДКИ ЇХ ПОТІМ ТРЕБА ВИБИРАТИ ТА НИЩИТИ.

2. К А П У С Т Я Н А Т Л Я АБО П О П І Л Ь Н И Ц Я,В СТАДІЇ ЛЯЛЕЧОК ТА В ДОРОСЛОМУ СТАНІ,В ДРУГІЙ ЧАСТИНІ ЛІТА,ВИСМОКТУЕ ЛИСТЯ ТА СТЕБЛА.ЛИСТКИ В ТИХ МІСЦЯХ,ДЕ СИДИТЬ ТЛЯ,ЖОВТІЮТЬ ТА ЗМОРЩУЮТЬСЯ.ЯЕЧКА ТЛІ ЗИМУЮТЬ НА ЛИШКАХ РОСЛИН.ГОЛОВНІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ: А)ЗНИЩЕННЯ БУР'ЯНІВ,Б) ОББРИЗКУВАННЯ ЛИСТКІВ,ДЕ ПОЯВИЛИСЬ КОЛОНІЇ ТЛІ,ГАРЯЧОЮ МИЛЬНОЮ ВОДОЮ,АБО ОТРУТАМИ ПОВЕРХНЕВОЇ ДІЇ.

3. К А П У С Т Я Н А Б Л О Щ И Ц Я (КЛОП) ТА КОЛЬОРОВИЙ КЛОП АБО К О З А Ч О К ШКОДЯТЬ ГОРОДИНІ В СТАДІЇ ЛИЧИНОК ТА В ДОРОСЛОМУ СТАНІ. ВОНИ ВИСМОКТУЮТЬ СОКИ РОСЛИН НА ПРОТЯЗІ ВЕСНИ ТА ЛІТА.ПЕРЕЗИМОВУЮТЬ ДОРОСЛІ КЛОПИ,А ЯЕЧКА ВІДКЛАДАЮТЬ КУПКАМИ В ДВА РЯДКИ.ЩОБ ПОЗБАВИТИСЬ ЦИХ ШКІДНИКІВ,ТРЕБА ВЖИТИ ТАКИХ ЗАХОДІВ: А) ЗНИЩУВАТИ НА ГОРОДІ ВСІ БУР'ЯНИ,НА ЯКИХ ВІДКЛАДАЮТЬСЯ ЯЕЧКА,Б) ЗБИРАТИ ЇХ РУКАМИ ТА ЗНИЩУВАТИ,В) БРИЗКАТИ ОТРУТАМИ ПОВЕРХНЕВОЇ ДІЇ.

4. Г О Р О Х О В А Т Л Я ПОШКОДЖУЕ ПЕРЕВАЖНО ГОРОХ ТА ІНШІ БОБОВІ РОСЛИНИ,ВИСМОКТУЮЧИ ЛИСТКИ ТА СТЕБЛА,ЯКІ ПОТІМ ЖОВТІЮТЬ ТА ПІДСИХАЮТЬ.ЯЕЧКА ТЛЯ ВІДКЛАДАЕ НА ДОВГОРІЧНИХ БОБОВИХ,ДЕ ВОНИ ПЕРЕЗИМОВУЮТЬ. ЗНИЩУВАТИ ЦИХ ШКІДНИКІВ ТРЕБА: А) ВИПОЛЮВАННЯМ НА ВГОРОДІ ВСІХ БУР'ЯНІВ,НА ЯКИХ ВІДКЛАДАЮТЬСЯ ЯЕЧКА,Б) РАННІМ ЗАСІВОМ ГОРОХУ; В) ОББРИЗКУВАННЯМ МИЛЬНОЮ ВОДОЮ АБО ОТРУТАМИ ЗОВНІШНЬОЇ ДІЇ.

5. К А П У С Т Я Н А М І Л Ь ШКОДИТЬ ПЕРЕВАЖНО КАПУСТІ ТА РАПСОВІ. ЦЦ ГУСІНЬ ВИЇДАЕ В ЛИСТКАХ ВІКОНЦЯ,ЩО ПОТІМ СТАЮТЬ СІТКУВАТИМИ.НАЙБІЛЬШЕ ШКОДИТЬ МІЛЬ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ЛІТА.ЛЯЛЕЧКА ПЕРЕЗИМОВУЕ НА ПОВЕРХНІ ЗАЛИШЕНИХ ЧАСТИН РОСЛИН; МЕТЕЛИКИ ВІДКЛАДАЮТЬ ЯЕЧКА ПООДИНЦІ НА ЛИСТКАХ.ГУСІНЬ СПОЧАТКУ ЖИВЕ В СХОВАНКАХ,А ПОТІМ НА ПОВЕРХНІ.ГОЛОВНА БОРОТЬ-

БА З МІЛЛЮ: А) ЗНИЩЕННЯ БУР'ЯНІВ,Б) ВИЛОВЛЮВАННЯ МЕТЕЛИКІВ,В) ПОСИПАННЯ ВАПНОМ,ПОПЕЛОМ,Г) ОББРИЗКУВАННЯ ОТРУТАМИ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ДІЇ.

6. К А П У С Т Я Н К А АБО К А П У С Т Я Н И Й Ч Е Р В Я К - ПОШКОДЖУЄ ГОЛОВНИМ ЧИНОМ КАПУСТУ ТА РІПУ.ГУСІНЬ ОБ'ЇДАЄ ЛИСТЯ,А ЗАЛИШАЮТЬСЯ ЛИШЕ ЖИЛКИ ЛИСТКА.ЦІ ПОШКОДЖЕННЯ ВІДБУВАЮТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО ЛІТОМ ТА ВОСЕНИ. ЗИМУЮТЬ ЛЯЛЕЧКИ,ЯЕЧКА ВІДКЛАДАЮТЬСЯ КУПКАМИ НА СПІДНЬОМУ БОЦІ ЛИСТА.ГУСІНЬ ЖИВЕ СПОЧАТКУ ВЕЛИКИМИ КУПАМИ,А ПОТІМ РОЗПОВЗАЄТЬСЯ.НИЩИТИ КАПУСТЯНКУ МОЖНА РІЗНИМИ ЗАСОБАМИ: А) РУЧНИМ ЗБИРАННЯМ,ООБРИЗКУВАННЯМ НАСТОЕМ РОМАШКИ ТА ІНШИМИ ОТРУТАМИ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО ДІЯННЯ.

7. К А П У С Т Я Н А С О В К А АБО Р А В Л И К (ОСІННІЙ ЧЕРВЯК) ШКОДИТЬ БУРЯКАМ,САЛАТІ ТА ІНШИМ ГОРОДНІМ КУЛЬТУРАМ.ГУСІНЬ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ЛІТА ОБ'ЇДАЄ СПОЧАТКУ ЛИСТЯ,А ПОТІМ ЗАБИРАЄТЬСЯ В СЕРЕДИНУ КАЧАНА, ДЕ РОБИТЬ ХОДИ,В ЯКИХ НАГРОМАДЖУЄТЬСЯ ВОДА Й ЕКСКРЕМЕНТИ.І КАЧАН ЗАГНИВАЄ.ЛЯЛЕЧКА ЗИМУЄ В ЗЕМЛІ; ВЕСНОЮ ТА ВЛІТКУ МЕТЕЛИК ВІДКЛАДАЄ ЯЕЧКА КУПКАМИ НА СПІДНЮ ЧАСТИНУ ЛИСТКІВ.ГУСІНЬ СПОЧАТКУ ЖИВЕ ВКУПІ,АМПОТІМ РОЗПОВЗАЄТЬСЯ НА ВСІ БОКИ.БОРОТИСЯ З СОВКОЮ МОЖЛИВО: А) ЛОВЛЕННЯМ МЕТЕЛИКІВ НА МЕЛЯС,ЯКИЙ ВИСТАВЛЯЮТЬ У КОРИТАХ,Б) ОСІННЬОЮ АБО РАННЬОЮ ВЕСНЯНОЮ ОРАНКОЮ ТА ЗБИРАННЯМ ЛЯЛЕЧОК; В) ОББРИЗКУВАННЯМ ОТРУТАМИ ВНУТРІШНЬОГО ДІЯННЯ.

8. О З И М А С О В К А - ШКОДИТЬ КОРНЕ- ТА КЛУБНЕ-ПЛОДАМ,А ТАКОЖ ЗЕРНОВИМ ХЛІБАМ.ГУСІНЬ ПОЇДАЄ НАДЗЕМНІ ТА ПІДЗЕМНІ ЧАСТИНИ ОЗИМИХ ХЛІБІВ,А У КАПУСТИ, БУРЯКІВ ТА ІНШИХ ГОРОДНІХ РОСЛИН ПОШКОДЖУЄ ВЕСНОЮ ЛИСТЯ ТА КОРОНКУ. ГУСІНЬ ЗИМУЄ В ЗЕМЛІ; МЕТЕЛИК ВІДКЛАДАЄ ЯЕЧКА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ЛІТА,ГОЛОВНИМ ЧИНОМ НА БУР'ЯНАХ. ЦЕЙ ШКІДНИК ЗАВДАЄ НАДЗВИЧАЙНО БАГАТО ШКОДИ,І ТОМУ БОРОТИСЯ З НИМ ТРЕБА,НАСАМПЕРЕД,ТАКИМИ ЗАСОБАМИ: А) ЗНИЩУВАННЯМ БУР'ЯНІВ,Б) ЛОВЛЕННЯМ МЕТЕЛИКІВ НА МЕЛЯСУ, В) ЗБИРАННЯМ ГУСЕНІ НА ГОРОДАХ.

9. Д Р О Т Я Н І Ч Е Р В И АБО Щ Е Л К У Н И- ШКОДЯТЬ ОВОЧАМ, КОРНЕПЛОДАМ ТА КЛУБНЕПЛОДАМ.ЛИЧИНКИ ЗНИЩУЮТЬ ПОСІЯНЕ НАСІННЯ ТА ОБ'ЇДАЮТЬ ПІДЗЕМНІ ЧАСТИНИ РОСЛИН З ВЕСНИ ДО ОСЕНИ.ЦІ ЛИЧИНКИ ЖИВУТЬ У ЗЕМЛІ 4-5 РОКІВ,І ТАМ ЖЕ ЛЯЛЬКУЮТЬСЯ.ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З ДРОТЯНКОЮ МОЖНА РАДИТИ ТАКІ: А) РУЧНЕ ЗБИРАННЯ,Б) ЗВИЧАЙНІ ТА ОТРУЄНІ ПРИНАДИ,В) УГНОЕННЯ ГРУНТІВ СЕЛІТРОЮ ТА ІНШИМИ,ШВИДКО ДІЮЧИМИ ДОБРИВАМИ.

10. Б У Р Я К О В А Б Л О Х А ПОШКОДЖУЄ ВЕСНОЮ ТА НА ПОЧАТКУ ЛІТА ЛИСТЯ БУРЯКІВ.ЯЕЧКА ВІДКЛАДАЄ В ЗЕМЛЮ,В ЯКІЙ ЖИВУТЬ ЛИЧИНКИ.ЗИМУЮТЬ ЖУКИ.ГОЛОВНІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З БУРЯКОВОЮ БЛОХОЮ: А) ЛОВИТИ ЖУКІВ ЛИПКИМИ ЩИТКАМИ, Б) ОББРИЗКУВАТИ ОТРУТАМИ ВНУТРІШНЬОГО ДІЯННЯ.

11. Б У Р Я К О В И Й Д О В Г О Н О С И К - ШКОДИТЬ БУРЯКАМ З ВЕСНИ І ВСЕ ЛІТО,ОБ'ЇДАЄ ІХ; ЛИЧИНКИ ОБ'ЇДАЮТЬ КОРІННЯ.І ЛИСТЯ ЗАСИХАЄ. ДОВГОНОСИК ВІДКЛАДАЄ ЯЕЧКА ПООДИНЦІ В ЗЕМЛЮ; ЛИЧИНКА ЛЯЛЬКУЄТЬСЯ ВОСЕНИ.ЦЕЙ ШКІДНИК ЧАСТО ЗНИЩУЄ ВЕЛИКІ БУРЯКОВІ ПЛАНТАЦІЇ,ЯКІ ДОВОДИТЬСЯ ЗНОВУ ПЕРЕСІВАТИ.БОРОТИСЯ З НИМ МОЖЛИВО: А) РУЧНИМ ЗБИРАННЯМ,Б) КОПАННЯМ ЛОВЕЦЬКИХ КАНАВ,В) ОББРИЗКУВАННЯМ ХЛОРИСТИМ БАРІЕМ ТА ШВАЙНФУРТСЬКОЮ ЗЕЛЕННЮ.

12. Г О Р О Х О В А З Е Р Н І В К А АБО Г О Р О Х О В И К - ШКОДИТЬ ГОРОХОВІ. МОЛОДІ ЛИЧИНКИ ПОШКОДЖУЮТЬ СТРУЧКИ,А ДОРОСЛІ - ЗИЇДАЮТЬ ГОРОШИНКИ. ЯЕЧКА ВІДКЛАДАЮТЬСЯ НА МОЛОДІ СТРУЧКИ,А ЛИЧИНКИ ЛЯЛЬ-

КУЮТЬСЯ В ГОРОШИНАХ, ДЕ Й ПЕРЕЗИМОВУЮТЬ. ЦЕЙ ШКІДНИК ПСУЄ ЧАСТО ВЕЛИКІ ПЛАНТАЦІЇ ГОРОХУ, ЗНИЖУЄ ВРОЖАЙНІСТЬ ЙОГО ТА ЗМЕНШУЄ СПОЖИВЧУ ВАРТІСТЬ. ГОЛОВНА БОРОТЬБА З НИМ: А) ДЕЗІНФЕКЦІЯ НАСІННЯ ГОРОХУ СІРЧАНИМ ВУГЛЕЦЕМ, Б) ПРИНАДЖУЮЧІ ЗАСІВИ ГОРОХУ.

13) Г О Р О Х О В І С Л О Н И К И АБО Д О В Г О Н О С И К И - ПОШКОДЖУЮТЬ ГОРОХ, ВІКУ, КОНЮШИНУ. ДОРОСЛІ СЛОНИКИ ВЕСНОЮ ГРИЗУТЬ ЛИСТЯ СХОДІВ З КІНЦІВ. ЛИЧИНКА ЖИВИТЬСЯ КОРІНЦЯМИ. БОРОТИСЯ З ЦИМ ШКІДНИКОМ МОЖНА ШЛЯХОМ: А) РУЧНОГО ЗБИРАННЯ, Б) КОПАННЯМ ЛОВЕЦЬКИХ КАНАВ І ВИЛОВЛЮВАННЯМ ШКІДНИКІВ, В) ОББРИЗКУВАННЯМ ОТРУТАМИ ВНУТРІШНЬОГО ДІЯННЯ.

14. К А П У С Т Я Н А М У Х А АБО Б І Л И Й К О Р А Л Е В И Й Ч Е Р В Я К - ШКОДИТЬ УСІ ХРЕСТОЦВІТНІ КУЛЬТУРИ. ЛИЧИНКА УШКОДЖУЄ КОРІННЯ РОСЛИН. ЗИМУЄ, А ВЕСНОЮ МУХА ВІДКЛАДАЄ ЯЕЧКА НА КОРІННЕВУ ШИЙКУ АБО НА ЗЕМЛЮ БІЛЯ РОСЛИН. ГОЛОВНА БОРОТЬБА З НЕЮ ПОЛЯГАЄ В: А) ПІДГОРТАННІ ЗЕМЛІ ПІД РОСЛИНУ ТА, Б) ПОЛИВАННІ КАРБОЛОВОЮ ЕМУЛЬСІЄЮ.

ВСІ ЦІ КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО ГОРОДНІХ ШКІДНИКІВ ДАДУТЬ МОЖЛИВІСТЬ БОРОТИСЯ З НИМИ ТА ОБЕРІГАТИ НАШІ ГОРОДНІ КУЛЬТУРИ. НА ЖАЛЬ, ЧЕРЕЗ БРАК МІСЦЯ В ЦЬОМУ ЧИСЛІ НАШОГО ЖУРНАЛУ, МИ НЕ МОЖЕМО ПОДАТИ ДОКЛАДНИХ РЕЦЕПТІВ ВИГОТОВЛЕННЯ ОТРУТ ДЛЯ БОРОТЬБИ З НИМИ, АЛЕ ЦЕЙ МАТЕРІЯЛ БУДЕ ПОДАНО ДАЛІ, РАЗОМ З ВІДОМОСТЯМИ ПРО ШКІДНИКІВ ІНШИХ КУЛЬТУР.

АГРОНОМ В.

Я К У Т В О Р И Л А С Я Н А Ш А З Е М Л Я

БАГАТО МІЛЬЙОНІВ ЛІТ ТОМУ НАША ЗЕМЛЯ БУЛА ВОГНЯНОЮ КУЛЕЮ, В ЯКІЙ ВСІ ГІРСЬКІ ПОРОДИ Й МЕТАЛИ БУЛИ В РІДКОМУ АБО ГАЗОВОМУ СТАНІ, А ВОДА - В ПАРОВОМУ СТАНІ - ВХОДИЛА В СКЛАД АТМОСФЕРИ.

ТА ВІД ТИХ ЧАСІВ НА НАШІЙ ЗЕМЛІ ВІДБУЛИСЯ ДУЖЕ ВЕЛИКІ ЗМІНИ. ВОНА ВТРАТИЛА БАГАТО ТЕПЛА І, КОЛИСЬ ГАРЯЧА І ПЛИННА МАСА ЗЕМЛІ, ОСТИГЛА НА ПОВЕРХНІ І ПЕРЕТВОРИЛАСЯ В ЦУПКУ, ТВЕРДУ ЗЕМНУ КОРУ, А ВОДЯНА ПАРА ПЕРЕЙШЛА В ВОДУ І ВИПОВНИЛА ЗАГЛИБИНИ НА ПОВЕРХНІ, ДАЮЧИ ПОЧАТОК ОКЕАНАМ, МОРЯМ, РІЧКАМ ТА ОЗЕРАМ. ПО ДЕЯКОМУ ЧАСІ ВИНИКЛО Й ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ: В ВОДАХ І НА СУХОДОЛАХ З'ЯВИЛИСЯ ТВАРИНИ Й РОСЛИНИ, СПЕРШУ ДУЖЕ НЕСКЛАДНІ Й ДРІБНІ, ПОТІМ КРАЩЕ ПОБУДОВАНІ І, НАРЕШТІ, З'ЯВИЛАСЯ НАЙВИЩА ЗЕМНА ІСТОТА - ЛЮДИНА.

ВСІ ЗМІНИ, ЩО ВІДБУВАЛИСЯ НА ЗЕМЛІ, АЖ ДО НИНІШНІХ ДНІВ, МАЙЖЕ ВПРОДОВЖ БІЛЯ ДВОХ МІЛЬЯРДІВ РОКІВ, ТВОРЯТЬ ІСТОРІЮ ЗЕМЛІ, ЯКУ ДОСЛІДЖУЄ ГЕОЛОГІЧНА НАУКА. ЦЯ НАУКА ІСТОРІЮ ЗЕМЛІ ПОДІЛЯЄ НА П'ЯТЬ ГЕОЛОГІЧНИХ ЕР, А САМЕ: 1) А Р Х Е Й С Ь К У - НАЙСТАРШУ; 2) П Р О Т Е Р О З О Й С Ь К У - ЕРУ ПЕРВІСНОГО ЖИТТЯ; 3) П А Л Е О З О Й С Ь К У - ЕРУ СТАРОВИННОГО ЖИТТЯ; 4) М Е З О З О Й С Ь К У - СЕРЕДНЬОВІЧНОГО

життя; 5) К А Й Н О З О Й С Ь К У - ЕРУ НАЙНОВІШОГО ЖИТТЯ.

1. А Р Х Е Й С Ь К А ЕРА - ЦЕ БУВ ЧАС, КОЛИ НА ЗЕМЛІ ТВОРИЛАСЯ ТВЕРДА КОРА, ЯКА ЧАСТО ПРОРИВАЛАСЯ, І ТОДІ З СЕРЕДИНИ ЗЕМЛІ НА ПОВЕРХНЮ ВИБУХАЛА РОЗТОПЛЕНА МАСА - М А Г М А. НА ПОВЕРХНІ ЗЕМЛІ БУЛА ЩЕ ТЕМПЕРАТУРА ТАКА ВИСОКА, ЩО ЖИТТЯ ТВАРИН ТА РОСЛИН БУЛО НЕМОЖЛИВЕ. ПОТІМ ПОСТУПОВО ПОВЕРХНЯ ЗЕМЛІ ПРОХОЛОЛА І НА НІЙ МОГЛИ ЗБИРАТИСЯ ВОДИ, ПОЧАЛОСЯ ПОСЛІДОВНЕ НИЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОВЕРХНІ ЗЕМНОЇ КОРИ. ВОДА ПОСТІЙНО ПАРУВАЛА, ТА ЗНОВУ, ПО ПРОХОЛОДЖЕННІ, ПАДАЛА СИЛЬНИМИ ЗЛИВАМИ НА ЗЕМЛЮ, СПОЛІСКУВАЛА ВІТРИЛНИЙ ГРУЗ І ЗНОСИЛА ЙОГО ДО РІК ТА МОРІВ, І ЦЕЙ МАТЕРІЯЛ ВІДКЛАДАВСЯ ШАРАМИ. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ТОЙ ЧАС БУЛИ ВСЕ СУХОДОЛОМ, І ВІД ТИХ ЧАСІВ ЗАЛИШИЛИСЬ ГРАНІТНІ ПОРОДИ, ЯКІ МОЖНА БАЧИТИ В ДОЛИНАХ ДНІПРА, БУГА Й ДНІСТРА, ЩО ІНОДІ ВИХОДЯТЬ ПОНАД ВОДУ І ТВОРЯТЬ ТАК ЗВАНІ ПОРОГИ.

2. П Р О Т Е Р О З О Й С Ь К А ЕРА - ПОЧИНАЄТЬСЯ З ЧАСУ ПОЯВИ НА ЗЕМЛІ ПЕРШИХ ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ, ЯКІ ВСІ ЗНИКЛИ, І ТЕПЕР ВІД НИХ ЛИШИЛОСЬ ДУЖЕ МАЛО СЛІДІВ. В ЦЮ ЕПОХУ УКРАЇНА БУЛА ТАКОЖ СУХОДОЛОМ, І ЛИШЕ ОКОЛИЦІ ОВРУЧА ТА КРИВОГО РОГУ БУЛИ ЗАЛИТІ МОРСЬКИМИ ВОДАМИ, В ЯКИХ ВІДЛОЖИЛИСЯ ГРУБІ ШАРИ ЗАЛІЗНИХ РУД, ЩО ТЕПЕР СТАЛИ ОСНОВОЮ ЗАЛІЗНОЇ ПРОМИСЛОВОСТИ НАШОЇ УКРАЇНИ.

3. П А Л Е О З О Й С Ь К А ЕРА - ХАРАКТЕРНА БАГАЦТВОМ ТВАРИННОГО ТА РОСЛИННОГО СВІТУ. У МОРЯХ ЖИЛИ РІЗНІ ДРІБНІ ТВАРИНИ Й ПАНЦЕРНА РИБА, А НА СУХОДОЛІ - РОСЛИНИ. В ТІ ЧАСИ МОРЕ ВКРИВАЛО СУХОДОЛИ, ТО ЗНОВУ ВІДСТУПАЛО КІЛЬКА РАЗІВ, У НАСЛІДОК ЧОГО ЗАЛИШИЛОСЬ БАГАТО РІЗНИХ ПОКЛАДІВ. ТАК У КАМ'ЯНОВУГІЛЬНОМУ ПЕРІОДІ СТВОРИЛИСЯ Ц ДОНЕЦЬКОМУ БАСЕЙНІ ВЕЛИКІ РОДОВИЩА КАМ'ЯНОГО ВУГІЛЛЯ. ЦІЛИЙ ПРОСТІР ДОНЕЧЧИНИ БУВ ЗАЛИТИЙ МОРЕМ. НА ЙОГО БЕРЕГАХ РОСЛИ ВЕЛЕТЕНСЬКІ ДЕРЕВИСТІ ПАПОРОТНІ, ЯКІ ЗВАЛЮВАЛИСЬ У ВОДУ, ІХ ЗАНОСИЛО МУЛОМ, А ЗГОДОМ, ~~ПО ДОВГИХ РОКАХ (МІЛЬЙОНАХ~~ РОКІВ) ВОНИ ПЕРЕТОВОРИЛИСЯ В КАМ'ЯНЕ ВУГІЛЛЯ. ПІД КІНЕЦЬ КАМ'ЯНОВУГІЛЬНОГО ПЕРІОДУ ПОЗНАЧИЛИСЯ ВЕЛИКІ РУХИ ЗЕМНОЇ КОРИ, ЯКІ ДОВЕЛИ ДО ПІДНЯТТЯ ДОНЕЦЬКОГО КРЯЖУ, А В ЗАХІДНІЙ ЕВРОПІ - ДО ВИНИКНЕННЯ МОГУТНІХ ГІР.

4. М Е З О З О Й С Ь К А ЕРА Є ЧАСОМ, КОЛИ НА ЗЕМЛІ ПОЯВИЛИСЯ ПЕРШІ ХВОЙНІ ТА ЛИСТКОВІ ДЕРЕВА, КОСТИСТІ РИБИ, ПТАХИ, ГАДИ ТА ПЛАЗУНИ. В ЦЕЙ ПЕРІОД ПІВДЕННІ ОКОЛИЦІ УКРАЇНИ БУЛИ ЗАЛИТІ МОРЕМ, НА ДНІ ЯКОГО ОСАДЖУВАЛИСЯ РІЗНІ ПОРОДИ, ВАПНЯКИ ТА КРЕЙДА. ЗЕМЛЯ ОПУСТИЛАСЯ НА МІСЦІ ТЕПЕРІШНЬОЇ ПРИДНІПРОВСЬКОЇ НИЗОВИНИ Й СХІДНЬОГО ПОЛІССЯ. НОВА ВЛОГОВИНА ВІДДІЛИЛА ПРИДНІПРОВСЬКУ ЦИСОЧИНУ ВІД СЛОБОЖАНЩИНИ.

5. К А Й Н О З О Й С Ь К А ЕРА - НАЙНОВІША ЕРА ЗЕМЛІ, В ЯКІЙ ОФОРМИЛИСЯ СУЧАСНІ МОРЯ Й СУХОДОЛИ, З'ЯВИЛИСЯ СУЧАСНІ РОСЛИНИ Й ТВАРИНИ, А ВКІНЦІ - ЛЮДИНА. ЦЯ ЕРА ПОДІЛЯЄТЬСЯ НА ДВА ПЕРІОДИ: ТРЕТИННИЙ І ЧЕТВЕРТИННИЙ.

В ТРЕТИННІМ ПЕРІОДІ ВІДБУЛИСЯ ВЕЛИКІ ГОРОТВОРЧІ РУХИ ЗЕМНОЇ КОРИ, ЩО ПІД ІХ ВПЛИВОМ ВИНИКЛИ СКЛАДЧАСТІ ГОРИ: КАРПАТИ, КРИМСЬКІ ТА КАВКАЗЬКІ. ОДНОЧАСНО З ПІДНЯТТЯМ КАРПАТ, ОПУСКАЛИСЯ Й ЗЕМЛІ, РОЗТАШОВАНІ НА ПІВНІЧ ВІД КАРПАТ: КАРПАТСЬКЕ ПІДГІР'Я, ПОДІЛЛЯ, ВОЛИНЬ, БАССАРАБІЯ, А ДАЛІ ТАКОЖ ПРИЧОРНОМОРСЬКА НИЗОВИНА Й ПЕРЕДКАВКАЗЗЯ. ВСІ ЦІ ОБЛАСТІ ПОКРИЛИСЯ МОРЕМ. ПО ВІДСТУПУ МОРЯ, ПОЧАЛА ТВОРИТИСЬ СУЧАСНА РІЧКОВА СИСТЕМА. КЛІМАТ НАШИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ БУВ У ТУ ПОРУ БАГАТО ТЕПЛІШИЙ, ЯК НИНІ. В МОРІ ЖИЛИ ТВАРИНИ, ЩО ТЕПЕР ЖИВУТЬ ЛИШ У ТЕПЛИХ МОРЯХ НА НЕВЕЛИКИХ ГЛИБИ-

НАХ,А НА СУХОДОЛІ РОСЛИ ДЕРЕВА,ЯКІ НА ЗИМУ НЕ СКИДАЛИ ЛИСТЯ,ЯК ОТ: ПАЛЬМИ,ЛАВРИ,КІПАРИСИ Й ІНШІ,ЖИЛИ ТВАРИНИ,ЩО ЖИВУТЬ ТЕПЕР У ТЕПЛИХ КРАЇНАХ,А САМЕ: ГАЗЕЛІ,ВЕРБЛЮДИ,СЛОНИ.

ПО ТРЕТИННОМУ,НАСТУПИВ ЧЕТВЕРТИННИЙ ПЕРІЩД,ЯКИЙ ТРИВАЄ ДО НАШИХ ДНІВ.ЦЕЙ ПЕРІЩД ПОДІЛЯЮТЬ НА ДВІ ЕПОХИ - Л Ь О Д О В У, ЩО ТРИВАЛА ЯКИХ 600.000 РОКІВ ТА С У Ч А С Н У ЕПОХУ,ВІД КІНЦЯ ЛЬОДОВОЇ - ДО СЬОГОДНІ - БІЛЬШЕЯК 10.000 РОКІВ.

ЛЬОДОВА ЕПОХА ХАРАКТЕРНА ВЕЛИКИМ ОХОЛОДЖЕННЯМ КЛІМАТУ ТА ВЕЛИКИМИ СНІГОВИМИ ОПАДАМИ.ЦЕЙ СНІГ.ПІД ДІЯННЯМ СОНЦЯ ТА ВЛАСНОГО ТИСКУ,ПЕРЕТВОРЮВАВСЯ НА ЗЕРНИСТИЙ ЛІД Ф І Р Н,ЯКИЙ БУВ КІЛЬКА КІЛОМЕТРІВ ЗАВГРУБШКИ.ЛЬОДОВИКИ ПОКРИЛИ ТАКОЖ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ,ПІВДЕННОЮ ГРАНИЦЕЮ ЯКИХ БУЛИ: Л Ь В І В, С О К А Л Ь, О В Р У Ч, Ж И Т О М И Р, К Р Е М І Н Ч У К. НАЙДАЛІ НА ПІВДЕНЬ ЛЬОДОВИКИ ПОСУВАЛИСЯ ДОЛИНАМИ ДНІПРА Й ДОНУ,ГОРНУЛИ ПЕРЕД СОБОЮ І ПІД СОБОЮ ТА НЕСЛИ НА СОБІ РІЗНОМАНІТНИЙ ВИВІТРІЛИЙ МАТЕРІЯЛ: КАМІННЯ,ПІСОК,ГЛИНУ ТА ІНШЕ. НА ПІВДНІ ЛЬОДОВИК ТАНУВ,А ВЕСЬ ЦЕЙ МАТЕРІЯЛ НАГРОМАДЖУВАВСЯ В ПОДОВГАСТІ ВАЛИ.ЧАСТИНУ МАТЕРІЯЛУ ВОДИ ВИНОСИЛИ І ВІДКЛАДАЛИ ІХ У ДОЛИНАХ. ВІТРИ ПЕРЕВІВАЛИ ЦЕЙ МАТЕРІЯЛ І НЕСЛИ ЙОГО ДАЛЕКО НА ПІВДЕНЬ ТА ПОКРИВАЛИ НИМ ШИРОКІ ПРОСТОРИ.ЦЕ БУВ Л Е С АБО ЖОВТА ГЛИНА,ЯКА ПОТІМ БУЛА ЗМІШАНА З РЕШТКАМИ ОРГАНІЧНИХ РЕЧОВИН ТА ДАЛА РОДЮЧИЙ ЧОРНОЗЕМ.

ТАКА ЗМІНА КЛІМАТУ СПРИЧИНИЛАСЯ ЦІЛКОВИТІЙ ЗМІНІ ТВАРИННОГО І РОСЛИННОГО СВІТУ НАШИХ ЗЕМЕЛЬ.ЯК ЛЬОДОВИК ПОСУВАВСЯ НА ПІВДЕНЬ,ГИНУЛИ РОСЛИНИ І ТВАРИНИ.ЧАСТКОВО ТВАРИНИ ВТІКАЛИ НА ПІВДЕНЬ,А ІХ МІСЦЯ ЗАЙМАЛИ БІЛЬШ ХОЛОДОСТІЙКІ.ПО ОСТАННІЙ ЛЬОДОВІЙ ДОБІ ВИГИНУЛИ ЗОВСІМ МАМУТИ,НОСОРОГИ,ПЕЧЕРНІ ЛЕВИ ТА ПЕЧЕРНІ ВЕДМЕДІ.ЛЬОДОВИКОВА ЕПОХА СКЛАДАЛАСЯ З ДІБ СТУДЕНІШИХ,КОЛИ ЛЬОДОВИК ЗРОСТАВ І ЗАЙМАВ БІЛЬШІ ПРОСТОРИ,І КІЛЬКОХ ДІБ ТЕПЛІШИХ,МІЖЛЬОДОВИКОВИХ.УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ ВИРІЗНИЛИ НА НАШИХ ЗЕМЛЯХ ЧОТИРИ ЛЬОДОВІ ДОБИ Й ТРИ МІЖЛЬОДОВІ - ТЕПЛІШІ.

В ЛЬОДОВИКОВУ ЕПОХУ ПОЯВИЛАСЯ НА НАШИХ ЗЕМЛЯХ ЛЮДИНА,ЯКА ПРИЙШЛА В УКРАЇНУ,НАЙПРАВДОПОДІБНІШЕ,З АЗІЇ,ДЕ ЛЮДИ ЖИЛИ ВЖЕ НА ПОЧАТКУ ЦІЄЇ ЕПОХИ,ПРИКЛАД: К И Т А Й.ЛЮДИ ЖИЛИ ДУЖЕ ПРИМІТИВНО - ПОЛЮВАЛИ НА ДИКИХ ТВАРИН,ЛОВИЛИ РИБУ ТА ЖИВИЛИСЯ РОСЛИНАМИ.ХЛІБОРОБСТВО,ГОДІВЛЯ ХУДОБИ ТА ПОСТІЙНЕ ЖИТЛО ЦІЙ ЛЮДИНІ БУЛИ НЕЗНАНІ.

В ЛЬОДОВУ ЕПОХУ ВІДБУВАЛИСЯ ПОРУХИ ЗЕМНОЇ КОРИ.ПРИЧОРНОМОРСЬКА НИЗИНА КІЛЬКА РАЗІВ ОПУСКАЛАСЯ Й ПІДНОСИЛАСЬ,В НАСЛІДОК ЧОГО ЧОРНЕ МОРЕ ЗАЛИВАЛО ЇЇ,Б ТА ЗНОВ ВІДСТУПАЛО ВІД НЕЇ.З ПРИХОДОМ ПОЛЬОДОВИКОВОЇ ДОБИ,РЕЛЬЄФ НАШИХ ЗЕМЕЛЬ УЖЕ,БУВ ОФОРМЛЕНИЙ,А ТАКОЖ СТАВ ОФОРМЛЮВАТИСЬ І СЬОГОДНІШНІЙ РОСЛИННИЙ ТА ТВАРИННИЙ СВІТ.В НАСЕЛЕННІ ЗАЙШЛИ ТАКОЖ ЗМІНИ: З АЗІЇ ПРИБУЛИ НА НАШІ ЗЕМЛІ КОРОТКОГОЛОВІ РАСИ,ЩО ВМІЛИ ОБРОБЛЯТИ ЗЕМЛЮ,БУДУВАТИ ХАТИ,І ОСІЛИ ПОРУЧ ПЕРШИХ,ДАВНІШИХ ЛЮДЕЙ,І РАЗОМ ІЗ НИМИ ВВІЙШЛИ В ІСТОРИЧНІ ЧАСИ.

П Р О Ф. Б

КОЛИ ПОЧАВ ОРАТИ,ТО НА СОПІЛКУ НЕ ГРАТИ!

ПРОСТІ МЕТОДИ ОПРЕДІЛЕННЯ ГОЛОВНИХ ГРУНТІВ У ПОЛІ

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО ДОСИТЬ ДОБРЕ ЗНАЄ, ОСКІЛЬКИ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ВАЖЛИВЕ В ДЕРЖАВІ, І ЯКЕ ВОНО СКЛАДНЕ. НА УКРАЇНІ МАЙЖЕ 75% УСЬОГО НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЮВАЛО КОЛО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ЯКЕ МАЛО РІЗНІ НАПРЯМКИ ТА ГАЛУЗІ, АЛЕ НЕ КОЖЕН ПРОВАДИВ ЙОГО ОДНАКОВО. БІЛЬШІСТЬ ГОСПОДАРІВ ДОСВІД ГОСПОДАРЮВАННЯ ПЕРЕЙНЯЛА ВІД СВОЇХ БАТЬКІВ ТА ДІДІВ, І НЕ ЦІЛКОМ РОЗУМІЛА ВСІ ТІ ПРОЦЕСИ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬСЯ В ПРИРОДІ, А ЧЕРЕЗ ТЕ ЧАСТО ТАКІ ГОСПОДАРСТВА ЗАЛЕЖАЛИ ВІД ВИПАДКОВОСТИ - ДОБРИХ ЧИ ПОГАНИХ РОКІВ. ЦІЙ ВИПАДКОВОСТІ МАЙЖЕ ЗОВСІМ НЕ ПІДПАДАЛИ ДОБРІ ГОСПОДАРІ ТА ДОСЛІДЧІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ СТАНЦІЇ, ЯКІ ПРАЦЮВАЛИ ЗА ВКАЗІВКАМИ АГРОНОМІЧНОЇ НАУКИ, НАЙЛІПШЕ ВИКОРИСТОВУЮЧИ ЗЕМЛЮ ТА КУЛЬТУРИ. НАМ НЕВІДОМО, ДЕ МИ БУДЕМО ПОЧИНАТИ ГОСПОДАРЮВАТИ, А ТОМУ ДО ЦІЄЇ РОБОТИ ТРЕБА НАМ ЯКНАЙКРАЩЕ І ВСЕБІЧНО ПІДГОТУВАТИСЬ І БУТИ ОБІЗНАНИМИ З ГОЛОВНИМИ ГАЛУЗЯМИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

ПЕРШ, НІЖ ПОЧИНАТИ ПРАЦЮ В РІЛЬНИЦТВІ, ТРЕБА ДОБРЕ З Н А Т И Г Р У Н Т И, НА ЯКИХ БУДУТЬ ЗРОСТАТИ КУЛЬТУРИ, БО НЕ ВСІ ГРУНТИ ОДНАКОВІ, І НЕ ВСІ КУЛЬТУРИ МОЖУТЬ ОДНАКОВО НА НИХ ЗРОСТАТИ. Є ГРУНТИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ НЕЗНАЧНИХ ЗАХОДІВ, ЩОБ ІХ НАЙЛІПШЕ ВИКОРИСТАТИ. ДЛЯ ЦЬОГО ТРЕБА В КОЖНОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЗНАТИ, НА ЯКИХ ГРУНТАХ ПОЧИНАТИ ПРАЦЮВАТИ, І ТОМУ В ПЕРШУ ЧЕРГУ ТРЕБА ВИВЧИТИ ЦІ ГРУНТИ Т. СКЛАСТИ ПЛАН НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЛЯНКУ.

В ЦІЙ КОРОТКІЙ СТАТТІ МИ ХОЧЕМО ПОДАТИ ГОЛОВНІ ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ ГРУНТІВ, ЯКІ ЗУСТРІЧАЄМО НЕ ТІЛЬКИ НА УКРАЇНІ, А Й ПОИНШИХ КРАЇНАХ.

ГРУНТОМ ВВАЖАЮТЬ ВЕРХНІЙ ШАР ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ, З ЯКОГО РОСЛИНИ БЕРУТЬ ДЛЯ СЕБЕ ПОЖИВНІ РЕЧОВИНИ. ВІН УТВОРИВСЯ З ГІРСЬКИХ ПОРОД, ЯКІ ПІД ВПЛИВОМ АТМОСФЕРНИХ ЯВИЩ ВИВІТРИЛИСЯ Й ПЕРЕМІШАЛИСЯ З ПЕРЕГНИЛИМИ РЕШТКАМИ РОСЛИН І ТВАРИН. ЯКІСТЬ ГРУНТУ ЗАЛЕЖИТЬ І ВІД ЯКОСТИ ПОРІД, З ЯКИХ УТВОРИВСЯ ГРУНТ, І ВІД КІЛЬКОСТИ РОЗКЛАДЕНИХ У НЬОМУ РЕШТОК ОРГАНІЧНИХ РЕЧОВИН. НЕ МАЛЕ ЗНАЧЕННЯ МАЄ І ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТИ ЛЮДИНИ НА ГРУНТ ТА УМОВИ РЕЛЬЄФУ, В ЯКИХ ФОРМУЮТЬСЯ ГРУНТИ. В РІЗНИХ КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ ФОРМУЮТЬСЯ РІЗНІ ГРУНТИ. ТУТ МИ ПОДАТМО ЛИШЕ ХАРАКТЕРИСТИКУ ГОЛОВНИХ ТИПІВ ГРУНТІВ, ЯКІ ПЕРЕВАЖАЮТЬ НА УКРАЇНІ.

1. П О П Е Л Ь Н Я К О В І Г Р У Н Т И РОЗПОВСЮДЖЕНІ В МІСЦЯХ, ДЕ БУВАЄ ДОСИТЬ БАГАТО ОПАДІВ (БІЛЬШЕ, ЯК 500 М/М.) ТА ДЕ БАГАТО ЛІСІВ. ЦІ ГРУНТИ ЗФОРМУВАЛИСЬ ПЕРЕВАЖНО НА ПІСКОВИХ ТА ГЛИНЯСТИХ ПОРОДАХ, ЩО УТВОРИЛИСЯ В НАСЛІДОК ДІЯННЯ ЛЬОДОВИКА. НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ЦІ ГРУНТИ ЗАЙМАЮТЬ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНУ ЧАСТИНУ - ПОЛІССЯ, ПІДЛЯШШЯ, ЧЕРНІГІВЩИНУ, ХОЛМЩИНУ, ВОЛИНЬ, ПІДКАРПАТТЯ.

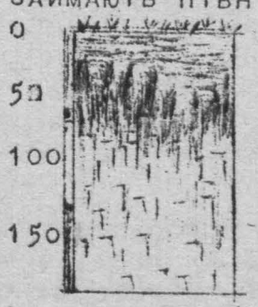

МАЛ, Ч.1 СТРКТ.

ГОЛОВНІ ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ЦИХ ГРУНТІВ, ЗА ЯКИМИ ІХ МОЖНА ПІЗНАТИ В ПОЛІ, ТАКІ: А) ПОПЕЛЯСТИЙ КОЛІР ВЕРХНЬОГО ШАРУ ГРУНТУ, Б) НАЯВНІСТЬ НЕЗНАЧНОЇ КІЛЬКОСТИ Г У М У С У (ПЕРЕГНОЮ) - БІЛЯ 2%, ЧОМУ Й НЕМАЄ ТЕМНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ ПОЗЕМУ; В) НАЯВНІСТЬ ДВОХ, РІЗКО ВИЯВЛЕНИХ, ПОЗЕМІВ - ВЕРХНЬОГО ПУХКОГО, З ПЛИТІВЧАСТОЮ СТРУКТУРОЮ, ЯКИЙ РІЗКО ПЕРЕХОДИТЬ В УЩІЛЬНЕНИЙ І ВОДОНЕПРОНИКЛИВИЙ ЧЕРВОНО-БУРИЙ КОЛІР З ПРИЗМАТИЧНОЮ. ЯК ПРИКЛАД, НАВОДИМО (МАЛ. Ч.1) КОРОТКІ МОРФОЛОГІЧНІ

ОЗНАКИ ПОПЕЛЬНЯКА:

1) 0 - 18 см. " ПОПЕЛЬНЯКОВО-СІРИЙ, ПУХКИЙ, ДІРЧАСТИЙ, ГЛИНЯСТИЙ, ВЕРХНІЙ ШАР ЛЕГКО ПОДІЛЯЄТЬСЯ НА ПЛИТОЧКИ; ПЕРЕХІД ДО НИЖНЬОГО ПОЗЕМУ НЕРІВНИЙ, РІЗКИЙ.

2) 18 - 60 см. - ЧЕРВОНО-БУРИЙ (ВІД НАЯВНОСТИ ЗАЛІЗА), УЩІЛЬНЕНИЙ, ВИЛУЩУЄТЬСЯ ЦІЛЬНИМИ ПРИЗМАМИ, В СУХОМУ СТАНІ ПОДІЛЕНИЙ ВЕЛИКИМИ ЩІЛИНАМИ, ГЛИНЯСТИЙ, ЗВЕРХУ З СИЗИМИ ТА БІЛУВАТИМИ ПЛЯМАМИ.

3) 60 - 150 см. - ЖОВТУВАТО-БУРИЙ, ГРУДКУВАТО-ПРИЗМОВИДИЙ, ГЛИНЯСТИЙ, УЩІЛЬНЕНИЙ, НЕРІВНОМІРНО ОФАРБЛЕНИЙ, БЕЗКАРБОНАТНИЙ, ВІД СОЛЯНОЇ КИСЛОТИ НЕ КИПИТЬ.

СЕРЕД ЦИХ ГРУНТІВ ТРАПЛЯЮТЬСЯ ТАКОЖ І ІНШІ ГРУНТИ, ЯКІ МАЮТЬ ІНШЕ ПІДГРУНТЯ ТА РОЗТАШОВАНІ ОКРЕМИМИ ПЛЯМАМИ СЕРЕД ГОЛОВНОГО ПОПЕЛЬНЯКОВОГО ТИПУ.

2) Ч О Р Н О З Е М І Г Р У Н Т И НА УКРАЇНІ УТВОРИЛИСЯ НА ПІВДЕНЬ ВІД СМУГИ ПОПЕЛЬНЯКІВ І ЗАЙМАЮТЬ МАЙЖЕ ТРИ ЧЕТВЕРТИНИ ПОВЕРХНІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ - СТЕП ТА ЛІСО-СТЕП. ЦІ ГРУНТИ УТВОРИЛИСЬ НА ЖОВТО-ПОЛОВІЙ ГЛИНІ - Л Е С У. ГОЛОВНІ ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ ЧОРНОЗЕМІВ - ЦЕ: А) ТЕМНИЙ КОЛІР ІХ, ЯКИЙ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД БАГАЦТВА НА ГУМУС - ВІД 6 ДО 16%, Б) РІВНОМІРНЕ ЗАФАРБЛЕННЯ ГУМУСОВОГО ПОЗЕМУ, ЯКИЙ БУВАЄ ІНОДІ ДО 150 СМ. ЗАВДЯКИ ВЕЛИКОМУ ВІДСОТКОВІ ГУМУСУ, ЧОРНОЗЕМИ НАЛЕЖАТЬ ДО НАЙБАГАТІШИХ У СВІТІ ГРУНТІВ І ПОСІДАЮТЬ РОЗМІРАМИ ПЛОЩІ ДРУГЕ В СВІТІ МІСЦЕ ПІСЛЯ ПІВНІЧНО-АМЕРИКАНСЬКИХ. ВІДПОВІДНО ДО НАЯВНОСТИ ВІДСОТКУ ГУМУСУ ТА ГРУБИЗНИ ЙОГО, РОЗПІЗНАЮТЬ: ГРУБІ ЧОРНОЗЕМИ, ЗВИЧАЙНІ ТА ПІВДЕННІ ЧОРНОЗЕМИ.

ДЛЯ ПОЛЕГШЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ГРУНТУ В ПОЛІ, ПОДАЄМО, ЯК ПРИКЛАД, РОЗРІЗ ЗВИЧАЙНОГО ЧОРНОЗЕМУ (МАЛ. Ч.2):

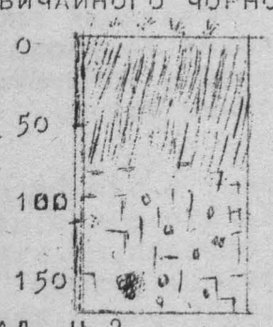

МАЛ. Ч.2

1) 0 - 40 см. - ТЕМНУВАТО-СІРИЙ, ГУМУСОВИЙ, ПУХКИЙ, ЗВЕРХУ ПИЛУВАТИЙ, А НИЖЧЕ ЗЕРНЯСТОЇ СТРУКТУРИ, ГЛИНЯСТИЙ.

2) 40 - 65 см. - ТЕМНУВАТО-СІРИЙ, ГУМУСОВИЙ, ВЕЛИКОЗЕРНЯСТИЙ ТА ГРУДКУВАТИЙ, ГЛИНЯСТИЙ, ВІД СОЛЯНОЇ КИСЛОТИ КИПИТЬ З ГЛИБИНИ 60 СМ.

3) 65 - 80 см. - ПЕРЕХОДОВИЙ СІРИЙ З ЖОВТУВАТИМ ВІДТІНКОМ, ГЛИНЯСТИЙ, ГРУДКУВАТИЙ, ПЕРЕХІД В НИЖЧИЙ ПОЗЕМ НЕПОМІТНИЙ.

4) 80 - 150 см. - ЖОВТУВАТО-ПОЛОВИЙ ЛЕС, СУГЛИНЯСТИЙ, ГРУДКУВАТИЙ, З КАРБОНАТНИМИ ВІЧКАМИ ПО ВСЬОМУ ПОЗЕМУ, ВІД СОЛЯНОЇ КИСЛОТИ БУРХЛИВО ЗАКИПАЄ.

3. К А Ш Т А Н О В І Г Р У Н Т И ЗАЙМАЮТЬ НА УКРАЇНІ НАЙСУХІШІ ОБЛАСТІ ЧОРНОМОРСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ ТА КРИМУ. ВОНИ УТВОРИЛИСЬ НА ЛЕСАХ І МАЮТЬ НЕЗНАЧНУ КІЛЬКІСТЬ ГУМУСУ (ДО 4-5%). ЦІ ГРУНТИ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬСЯ: А) ВІДСУТНІСТЮ ЗЕРНИСТОЇ І ГОРІХУВАТОЇ СТРУКТУРИ, Б) НАЯВНІСТЮ ЩІЛЬНОЇ БУДОВИ ПІДОРНОГО ПОЗЕМУ, В) НАЯВНІСТЮ ГРУДКУВАТО-ПРИЗМОВИДОЇ СТРУКТУРИ, СЛАБОЇ ВОДОПРОНИКЛИВОСТИ ТА КАШТАНОВОГО КОЛЬОРУ ГУМУСОВОГО ПОЗЕМУ, ЯКИЙ МАЄ ГРУБИЗНУ 55-65 СМ.

КАШТАНОВИХ ГРУНТІВ ОСНОВНІ МОРФОЛОГІЧНІ (ЗОВНІШНІ) ОЗНАКИ ТАКІ: (МАЛЮНОК Ч.3):

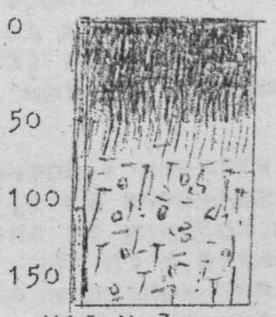

МАЛ.Ч.3.

1) 0 - 15 СМ. - КАШТАНОВИЙ, НА ЦІЛИНІ - ЛИСТУВАТА СТРУКТУРА, А НА РІЛЛІ - ПИЛУВАТА, СУГЛИНЯСТИЙ, НЕУЩІЛЬНЕНИЙ, ПЕРЕХІД В НИЖЧИЙ ПОЗЕМ ПОМІТНИЙ.

2) 15 - 50 - КАШТАНОВИЙ КОЛІР, ПОЗЕМ СЛАБО УЩІЛЬНЕНИЙ, СТРУКТУРА ГРУДКУВАТО-ПРИЗМОВИДА, СУГЛИНЯСТИЙ. ПЕРЕХІД ДО СЛІДУЮЧОГО ПОЗЕМУ ПОСТУПОВИЙ.

3) 50 - 65 - ПЕРЕХОДОВИЙ ПОЗЕМ, КАШТАНОВО-ЖОВТУВАТОГО КОЛЬОРУ, ГРУДКУВАТО-ПРИЗМОВИДИЙ, ПЕРЕХІД НЕПОМІТНИЙ.

4) 65-150 - ЖОВТО-ПОЛОВИЙ ЛЕСУВАТИЙ СУГЛИНОК, З КАРБОНАТНИМИ ВІЧКАМИ, СЛАБО УЩІЛЬНЕНИЙ, ГІПС У ВИГЛЯДІ КРИШТАЛІВ З ГЛИБИНИ 1 - 1,5 МЕТРА І ЙДЕ ГЛИБШЕ 20 М.

4. С О Л О Н Ц І ТА С О Л О Н Ч А К И. РОЗТАШОВАНІ СЕРЕД КАШТАНОВИХ ГРУНТІВ УКРАЇНИ, А ТАКОЖ МОЖУТЬ ФОРМУВАТИСЬ В УМОВАХ ПОСУШЛИВОГО КЛІМАТУ ІНШИХ КРАЇН. ГОЛОВНОЮ ХАРАКТЕРНОЮ ОЗНАКОЮ СОЛОНЦІВ Є: НАЯВНІСТЬ В ІХНЬОМУ ПРОФІЛІ ДВОХ ПОЗЕМІВ, ЯКІ РІЗКО ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ОДИН ВІД ОДНОГО, ПОГАНІ ФІЗИЧНІ ІХ ВЛАСТИВОСТІ. СОЛОНЦІ ДУЖЕ ТРУДНО ОБРОБЛЯТИ, НА ПОВЕРХНІ ЗАЛИШАЮТЬСЯ ВЕЛИКІ ТОВСТІ БРИЛА, ЩО УТРУДНЮЮТЬ ДАЛЬШІ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ РОБОТИ, А ПІСЛЯ ДОЩІВ ПОВЕРХНЯ СИЛЬНО ЗАПЛИВАЄ, УТВОРЮЮЧИ СЛАБО ПРОНИКЛИВУ КОРКУ. РІЗНИЦЯ МІЖ СОЛОНЦЯМИ ТА СОЛОНЧАКАМИ ТА, ЩО СОЛОНЦІ МАЮТЬ СТРУКТУРУ ТА ДВА РІЗКО ВИЯВЛЕНІ ПОЗЕМИ І ЛЕГКО РОЗЧИНЕНІ СОЛІ ЗАЛЯГАЮТЬ НА ГЛИБИНІ 50-60 СМ., А СОЛОНЧАКИ - НЕ МАЮТЬ СТРУКТУРИ, І ЛЕГКО РОЗЧИНЕНІ СОЛІ ЗАЛЯГАЮТЬ НА ПОВЕРХНІ В ВЕЛИКІЙ КІЛЬКОСТІ. СОЛОНЧАКИ ЗАЛЯГАЮТЬ ЗАВЖДИ В МІСЦЯХ, ДЕ БЛИЗЬКО ГРУНТОВІ ВОДИ, ЯКІ КАПІЛЯРАМИ ПІДІЙМАЮТЬСЯ ДО ПОВЕРХНІ І, ПІСЛЯ ВИПАРУВАННЯ, ЗАЛИШАЮТЬ ЦІ СОЛІ НА ПОВЕРХНІ. НА СОЛОНЧАКАХ ІНОДІ НЕ РОСТЕ НІЯКА РОСЛИННІСТЬ, ЗА ВИНЯТКОМ СОЛЯНОК. ВІД СОЛЯНОЇ КИСЛОТИ ЗАКИПАЮТЬ З ПОВЕРХНІ.

ДЛЯ ПРАВИЛЬНОГО ОПРЕДІЛЕННЯ СОЛОНЦІВ У ПОЛІ, ПОДАЄМО ГОЛОВНІ ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ ІХ (МАЛ. Ч.4):

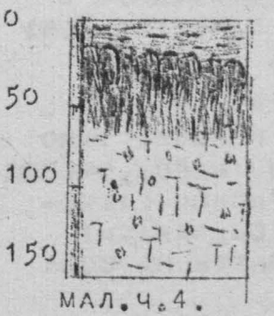

МАЛ.Ч.4.

1) 0 - 15 СМ. - СВІТЛО-СІРИЙ ПОЗЕМ, З ШАРУВАТО-ПЛИТЧАСТОЮ СТРУКТУРОЮ, НЕУЩІЛЬНЕНИЙ, СУГЛИНЯСТИЙ, ПЕРЕХІД В НИЖЧИЙ ПОЗЕМ РІВНИЙ ТА РІЗКИЙ.

2) 15 - 40 " - ТЕМНО-КАШТАНОВОГО КОЛЬОРУ, УЩІЛЬНЕНИЙ, З ПРИЗМАТИЧНОЮ АБО СТОВБЧАСТОЮ СТРУКТУРОЮ, ПОДІЛЕНИЙ ЩІЛИНАМИ, ДО НИЗУ КОЛІР СЛАБІШАЄ, І ПЕРЕХІД СТАНОВИТЬСЯ ПОСТУПОВИМ. КИПИТЬ З ГЛИБИНИ 40 СМ.

3) 40 - 50 СМ. - ПЕРЕХОДОВИЙ ПОЗЕМ, ЖОВТУВАТО-СІРОГО КОЛЬОРУ, ПРИЗМОВИДИЙ, МЕНШ УЩІЛЬНЕНИЙ, З ПОДИНОКИМИ КАРБОНАТАМИ.

4) 50 - 150 СМ. - ЖОВТУВАТО-ПОЛОВИЙ ЛЕС, ГРУДКУВАТО-ПРИЗМОВИДИЙ, З ВЕЛИКОЮ КІЛЬКІСТЮ КАРБОНАТНИХ ВІЧОК, СУГЛИНЯСТИЙ.

ГОЛОВНОЮ НЕГАТИВНОЮ РИСОЮ ЦИХ ГРУНТІВ Є ПОГАНІ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СОЛОНЦІВ, ЯКІ МОЖНА ПОЛІПШИТИ ШЛЯХОМ ВНЕСЕННЯ ГНОЮ ТА МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ (ГІПСУ, СУЛЬФАТ-АМОНІЮ ТА ІНШ.), ЩО ПОЛІПШУЮТЬ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ (СТРУКТУРУ, ЗМЕНШУЮТЬ УЩІЛЬНЕНІСТЬ ТА ЗБІЛЬШУЮТЬ ВОДОПРОНИКЛИВІСТЬ) І ТИМ ДАЮТЬ МОЖИВІСТЬ КРАЩЕ РОЗВИВАТИСЬ КУЛЬТУРАМ.

ДЛЯ СКЛАДАННЯ ПЛАНУ ГРУНТІВ У ГОСПОДАРСТВІ НА ХАРАКТЕРНИХ І ПОШИРЕНІШИХ ТИПАХ РЕЛЬЄФУ ТРЕБА ВИКОПАТИ ГРУНТОВІ ЯМИ ЗІ СХІДЦЯМИ ДО 1,5-2 МЕТР. ЗАВГЛИБШКИ, ЗРОБИТИ ОПИС ЦИХ ГРУНТІВ ПО РІЗНИХ ПОЗЕМАХ ТА ВИЗНАЧИТИ ТИП ГРУНТУ. ВСІ РІЗНІ ВИЯВЛЕНІ ТИПИ НА ПОЛІ ГРУНТІВ ТРЕБА ПЕРЕНЕСТИ НА ПЛАН, УСТАНОВИТИ ГРАНИЦІ ІХ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ. ЯМИ КОПАТИ НЕВЕЛИКІ, ПРОДОВГУВАТІ (ЯК ДЛЯ ТЕЛЕГРАФНИХ СТОВПІВ) НА ВСІХ ВИДАХ РЕЛЬЄФУ, НА ВІДСТАНІ ОДНА ВІД ОДНОЇ - 100-200 МЕТРІВ, А КОЛИ РЕЛЬЄФ РІВНИЙ, ТО Й ДАЛІ. ПО СКЛАДЕННІ ПЛАНУ ГРУНТІВ БУДЕ ВИДНО, ЯКІ ГРУНТИ, В ЯКІЙ ЧАСТИНІ ПОЛЯ ЗНАХОДЯТЬСЯ, А ЗВІДСИ ВЖЕ МОЖНА Й БУДУВАТИ ПЛАН РІЛЬНИЦТВА, БО НЕ ВСІ КУЛЬТУРИ ОДНАКОВО МОЖУТЬ РОСТИ НА РІЗНИХ ГРУНТАХ, І НЕ ВСІ ГРУНТИ ПОТРЕБУЮТЬ ОДНАКОВИХ ДОБРИВ.

ЦІ ПИТАННЯ БУДЕ ОСВІТЛЕНО В НАСТУПНІЙ СТАТТІ В ДАЛЬШОМУ ЧИСЛІ НАШОГО ЖУРНАЛУ.

ПРОФ. Б.

---+++++++++++++--
--+++++--
-++-

---- УКРАЇНА В БОРОТЬБІ ПРОТИ ФАШИЗМУ ----

ДОВЕДЕНИЙ ДО ВІДЧАЮ НАСИЛЬНИЦЬКИМ, ТОТАЛІТАРНИМ РЕЖИМОМ, ЩО ВПРОДОВЖ ДВАДЦЯТИ ЧОТИРЬОХ РОКІВ ПАНУВАВ НАД УКРАЇНОЮ ВИКЛЮЧНО ЖОРСТОКИМ, БЕЗОГЛЯДНИМ ТЕРОРОМ, ОПИНИВШИСЯ В СТАНІ БЕЗПРОСВІТНОГО КОЛОНІЯЛЬНОГО РАБСТВА, УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, З ВИБУХОМ ВІЙНИ З НІМЕЧЧИНОЮ, ЦІЛКОМ ВИПРАВДАНО, БЕЗ ЖОДНОЇ ВНУТРІШНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВИ ЧИ СТОРОННІХ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ ВПЛИВІВ, МАСОВО, СТИХІЙНО ЗІТХНУВ З ПОЛЕГШЕННЯМ. В ЗАДУШЛИВІЙ ТЕМРЯВІ ЖАХЛИВОГО ІСНУВАННЯ БЛИМНУЛА ЙОМУ НЕВИРАЗНА, АЛЕ ПРИНАДНА НАДІЯ НА ПОКРАЩАННЯ ЙОГО ДОЛІ.

ТОЙ СТАН, В ЯКОМУ ПЕРЕБУВАЛА НАША БАГАТА, АЛЕ НЕЩАСЛИВА КРАЇНА З ПОЧАТКОМ ВІЙНИ МІЖ СССР ТА НІМЕЧЧИНОЮ, ТІ НАСТРОЇ, ЯКІ ПСИХОЛОГІЧНО МУСИВ ВІДЧУВАТИ ГНОБЛЕНИЙ СОРОКМІЛЬЙОНОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, ОЧЕВИДНО, ЗВАЖИЛИ ПРОВІДНИКИ ДРУГОГО ТОТАЛІТАРНОГО - ФАШИСТІВСЬКО-ГІТЛЕРІВСЬКОГО РЕЖИМУ. БО, РУШИВШИ СВОЇ СТРАХІТЛИВІ НА ТІ ЧАСИ, ЗАЛІЗНІ КОГОРТИ ЯКРАЗ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ, ЩО ЇЙ СУДИЛОСЯ ЗАЗНАТИ НА СОБІ

НАЙБІЛЬШИХ ЖАХІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ, ВОНИ, ПРОВІДНИКИ ФАШИСТІВСЬКОГО ЛАДУ, ПЕРШІ ДНІ ПРОГОЛОСИЛИ ШИРОКЕ ГАСЛО "ВИЗВОЛЕННЯ" ПРИГНІЧЕНИХ НАРОДІВ. І ХІБА НЕ ПОКЛАДАЮЧИСЬ НА ЦІ ГАСЛА, НАРОДИ КОЛИШНЬОЇ РОСІЇ ПЕРШІ ЧАСИ ВІЙНИ МАСОВО ВІДМОВЛЯЛИСЯ ВОЮВАТИ, ЗДАЮЧИСЯ В ПОЛОН ЦІЛИМИ АРМІЯМИ? ХІБА НЕ ЗУСТРІЧАЛИ ВИМРІЯНИХ "ВИЗВОЛИТЕЛІВ" ЦІЛІ СЕЛА, РАЙОНИ, МІСТА КВІТАМИ, ХЛІБОМ-СІЛЛЮ? ЦЬОГО НІКОЛИ НІХТО НЕ ЗАПЕРЕЧИТЬ, ЦЕ ЗАФІКСОВАНО ЗВЕДЕННЯМИ ОБОХ ВОРОЖИХ ШТАБІВ ПРО ХІД ВОЕННИХ ПОДІЙ ПЕРШИХ МІСЯЦІВ ТІЕЇ ВЕЛЕТЕНСЬКОЇ СУТИЧКИ ДВОХ СИЛ.

АЛЕ НЕХАЙ З ТОГО СЬОГОДНІ ВОРОГИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ, ЩО ВЧОРА САМИ ЩЕ РОЗПИНАЛИСЯ ЗА ПРАВОТУ ТОГО ЧИ ТОГО З ДВОХ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ, НЕ РОБЛЯТЬ ОБЛУДНОГО, ПРОВОКАЦІЙНОГО ВИСНОВКУ, ЩО УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ПІШОВ НА СПІВПРАЦЮ З ГІТЛЕРІВСЬКИМИ ФАШИСТАМИ, З НОВИМИ НАПАСНИКАМИ, З НОВИМИ НАЇЗДНИКАМИ НА ЖОРСТОКО ГНОБЛЕНУ ОСТАННЕ ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ ЙОГО РІДНУ ЗЕМЛЮ.

ЗАМІСЦЬ "ВИЗВОЛЕННЯ" ЗПІД ОДНОГО ЯРМА, ДУЖЕ ШВИДКО УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ПОБАЧИВ І ВІДЧУВ НА СОБІ НАМІР ГІТЛЕРІВСЬКИХ РОЗБИШАК НАКИНУТИ ЙОМУ ДРУГЕ, НІЧИМ НЕ КРАЩЕ, А ДЕ В ЧОМУ МОЖЕ Й ГІРШЕ, ЯРМО, ГІРШЕ ЗА ТЕ, ЯКЕ НАКИНУТО УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ ПІСЛЯ НЕЩАСЛИВИХ РОКІВ КРИВАВИХ ЗМАГАНЬ ЙОГО ЗА ПОБУДОВУ ВЛАСНОЇ ДЕРЖАВИ 1917 -- 1921 Р.Р.

ЗАСЛІПЛЕНІ ТИМЧАСОВИМИ ВОЕННИМИ УСПІХАМИ, СПАНТЕЛИЧЕНІ СВОЄЮ ДИКОЮ ТЕОРІЄЮ ВИЩОСТИ НІМЕЦЬКОЇ РАСИ, ГІТЛЕРІВЦІ ВЖЕ ВПРОДОВЖ ПЕРШИХ МІСЯЦІВ СВОГО ПАНУВАННЯ НА НОВОЗАСАДЖЕНИХ ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ, В УСІЙ СВОЇЙ КРАСІ Й СИЛІ ПОКАЗАЛИ ЗАЖЕРЛИВІ АПЕТИТИ ЗАГАРБНИКІВ, ВИЯВИЛИ БЕЗОГЛЯДНУ ЖОРСТОКІСТЬ НОВІТНЬОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ.

В КИЄВІ, З ПРИБУТТЯМ НІМЦІВ, УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ ДОЗВОЛЕНО БУЛО СТВОРИТИ ЩОСЬ ПОДІБНЕ ДО ОРГАНУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ -- ЦЕНТРАЛЬНУ РАДУ. АЛЕ ВЖЕ ЧЕРЕЗ ДВА МІСЯЦІ НЕПРОДУКТИВНОГО, БО ФАКТИЧНО БЕЗПРАВНОГО ІСНУВАННЯ, ЦЕЙ "ЕРЗАЦ" УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ ЗЛІКВІДОВАНО, ЧЛЕНІВ ЙОГО ПОСАДЖЕНО ЗА ТЮРЕМНІ ГРАТИ, А УРЯДОВЦІВ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДЛЯ КИЕВА НАКИНУТО НАСЕЛЕННЮ З ЛАСКИ Й ВОЛІ НАЇЗДНИКІВ -- БЕЗ УЧАСТИ В ТОМУ САМОГО УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ.

І ВЖЕ З ПЕРШИХ ДНІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ОКУПАНТ ПОКАЗАВ СВОЕ СПРАВЖНЕ ОБЛИЧЧЯ -- ОБЛИЧЧЯ ШАКАЛА З ВИШКІРЕНИМИ НЕНАЖЕРНИМИ ІКЛАМИ. ОБЛИЧЧЯ ВИЗВОЛИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ВІД УСІХ ЗЕМНИХ БЛАГ, НАЛЕЖНИХ УСЯКІЙ ЛЮДИНІ ПІД СОНЦЕМ. НАСЕЛЕННЯ БАГАТОСОТТИСЯЧНОГО МІСТА КИЕВА БУЛО ПОСАДЖЕНО НА КІЛЬКІСНО МІЗЕРНИЙ ПРИДІЛ ПРОСЯНОГО ХЛІБА (НЕ ПШОНЯНОГО НАВІТЬ, А ТАКИ П Р О С Я Н О Г О, З ЛУСКОЮ, ЩО НАГАДУВАВ СОБОЮ ЗПРЕСОВАНУ ТИРСУ І, МАЮЧИ МІНІМУМ ПОЖИВНОЇ ВАРТОСТИ, СПРИЧИНЯВ МАСОВІ ШЛУНКОВІ ЗАХВОРУВАННЯ). ВСЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ КРАЇНИ ПРИБРАНО ДО РУК ОКУПАНТІВ. КОЛИ ТАК ЗВАНИЙ "ВІЛЬНИЙ" РИНОК, В СИЛУ ЗАКОНІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПОСТУПУ, ПОЧИНАВ ВИЯВЛЯТИ НАЙМЕНШІ НАХИЛИ ДО ЗНИЖЕННЯ ЦІН НА СПОЖИВЧІ ПРОДУКТИ, ОКУПАЦІЙНА ФАШИСТІВСЬКА ВЛАДА ВІДРАЗУ ВЖИВАЛА ЯКИХОСЬ ЕКСТРАОРДИНАРНИХ ЗАХОДІВ (ОБЛАВИ НА БАЗАРАХ, КОНФІСКУВАННЯ ЩЕ НЕДОГРАБОВАНИХ ЛИШКІВ) І НАСЕЛЕННЯ ЗНОВУ Й ЗНОВУ СТАВАЛО ПЕРЕД НЕМОЖЛИВІСТЮ БУДЬ-ЩО ПРИДБАТИ ДЛЯ ПІДТРИМАННЯ СВОГО ІСНУВАННЯ. ВСІ, НЕЗНИЩЕНІ ЩЕ ВОЕННОЮ ЗАВІРЮХОЮ, ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЕМСТВА, ФАШИСТИ ПЕРЕБРАЛИ ВИКЛЮЧНО ДО СВОЇХ РУК -- УКРАЇНСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЮ ЗАЛИШИЛИ ТІЛЬКИ КУСТАРНЕ РЕМІСНИЦТВО. ЗАЛИШКИ НЕЗНИЩЕНОГО ПРИВАТНИЦЬКОГО МАЙНА ПЕРЕТВОРЕНО НА ДОПО-

МІЖНИЙ ОРГАН ДЛЯ ВИПОМПОВУВАННЯ З НАСЕЛЕННЯ ВСЬОГО,ЩО МОЖНА ЩЕ БУЛО З НЬОГО ВИТЯГТИ,А ЗА НАЙМЕНШИЙ ОПІР ТІЙ ЗАГАРБНИЦЬКІЙ ПОЛІТИЦІ РОЗСТРІЛЯНО В КИЇВІ ГОЛОВУ КООПЕРАТИВНОЇ СПІЛКИ П.БОНДАРЕНКА,ЯК РОЗСТРІЛЯНО БЕЗЛІЧ ІНШИХ НЕПОКІРНИХ.ТРАНСПОРТ ПРАЦЮВАВ ЛИШЕ НА ОКУПАНТА - ЖОДНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ...

В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ФАШИСТІВСЬКІ ОКУПАНТИ ПЕРЕВЕРШИЛИ САМИХ СЕБЕ; З ПЕРШИХ ДНІВ ВЛАДУВАННЯ,ВСІ ВИЩІ Й СЕРЕДНІ УЧБОВІ ЗАКЛАДИ ПО ВСІЙ УКРАЇНІ БУЛО ЗАКРИТО,СТУДЕНТІВ І ВЗАГАЛІ ВСЮ МОЛОДЬ СОТНЯМИ ТИСЯЧ ВИВЕЗЕНО НА ТЯЖКІ ПРАЦІ ДО НІМЕЧЧИНИ.ЛИШЕ З ДРУГОГО ОКУПАЦІЙНОГО РОКУ ДОЗВОЛЕНО БУЛО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВИХ ШКОЛАХ - НЕ ВИЩЕ ЧОТИРЬОХРІЧКИАЛЕ ЯКЕ МОГЛО БУТИ Й ТУТ НАВЧАННЯ,КОЛИ СТАРІ,БОЛЬШЕВИЦЬКІ ПІДРУЧНИКИ КОНФІСКОВАНО,А ЖОДНОГО НОВОГО ДРУКУВАТИ НЕ ДОЗВОЛЯЛОСЯ? ТА ОКУПАНТ І НЕ КРИВСЯ З ТИМ,ЩО НЕ ХОЧЕ ДОЗВОЛЯТИ НАБУТТЯ ОСВІТИ "ВИЗВОЛЕНОМУ" УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ.КЕРІВНИКИ ФАШИСТІВСЬКОГО ЛАДУ ВІДВЕРТО ПРОПОВІДУВАЛИ В ЧАСОПИСАХ,ЩО ІМ НЕ ПОТРІБНІ ОСВІЧЕНІ РАБИ,А ПОТРІБНА,НАСАМПЕРЕД, РОБОЧА,БЕЗМОВНА,ПОКІРНА ТВАРИНА.

З ПЕРШИХ ЖЕ ДНІВ ОКУПАЦІЇ ПОЧАЛОСЯ СИСТЕМАТИЧНЕ,ПЛЯНОВЕ ГРАБУВАННЯ НЕДОГРАБОВАНИХ ПЕРШИМ НАЇЗДНИКОМ МУЗЕЇВ,БІБЛІОТЕК,УСТАТКОВАННЯ НАУКОВИХ ЗАКЛАДІВ.ВСЕ ЦЕ ПЛЯНОМІРНО ЗАБИРАЛОСЯ,ЗАПАКОВУВАЛОСЯ Й ТРАНСПОРТУВАЛОСЯ ВГЛИБ НІМЕЧЧИНИ.

В ГАЛУЗІ РЕЛІГІЇ ФАШИСТІВСЬКИЙ ОКУПАНТ ТАК САМО ПОКАЗАВ СВОЄ ХИЖАЦЬКЕ ОБЛИЧЧЯ.СВЯТА СОФІЯ,ЯК І ЗА СОВЕТІВ,ВЕСЬ ЧАС ОКУПАЦІЇ БУЛА ДЛЯ ВІРНИХ ЗАМКНЕНА,ОТЦЯ МИТРОПОЛІТА,ЩО ЖИВ У МИТРОПОЛИЧОМУ ДОМІ НА ПОДВІРЇ СОБОРУ,ВИКИНУТО З ПОМЕШКАННЯ.ДВА РОКИ ПУСТУВАВ,ЗАМКНЕНИЙ,І СОБОР СВ.ВОЛОДИМИРА,І МОЖЕ ЗА ДВА МІСЯЦІ ДО ОСТАТОЧНОЇ ЕВАКУАЦІЇ З КИЕВА,ФАШИСТИ ПЕРЕДАЛИ ЦЮ ПЕРЛИНУ УКРАЇНСЬКОГО ВІРУЮЧОГО НАРОДУ...РОСІЙСЬКІЙ ПАРАФІЯЛЬНІЙ ГРОМАДІ.

З АСКОЛЬДОВОЇ МОГИЛИ Й УСЬОГО НАВКОЛИШНЬОГО УЗГІР,Я,ДОРОГОГО НАРОДОВІ УКРАЇНСЬКОМУ,ЯК НЕОЦІНЕННА ПАМ'ЯТКА СТАРОВИНИ,ФАШИСТИ УТВОРИЛИ КЛАДОВИЩЕ,ДЕ МАСАМИ ХОВАЛИ СВОЇХ ПОЛЕГЛИХ БОЯКІВ І МАЛИ НАМІР ПОШИРИТИ ЦЕ КЛАДОВИЩЕ АЖ ГЕТЬ І НА ТЕРИТОРІЮ КУПЕЦЬКОГО САДУ; ТІЛЬКИ ЕНЕРГІЙНІ КЛОПОТАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА,ЯКЕ ПУСТИЛОСЯ ДОВОДИТИ НІМЦЯМ,ЩО ЦІЙ ТЕРИТОРІЇ,А,ЗНАЧИТЬ,І НІМЕЦЬКИМ МОГИЛАМ, ЗАГРОЖУЕ ПРОЦЕС СПОВЗАННЯ КИЇВСЬКИХ ГІР,НЕ ДАЛО НІМЦЯМ ЗДІЙСНИТИ ЩЕ Й ЦЕЙ АКТ ЗНУЩАННЯ З НАЙЕЛЕМЕНТАРНІШИХ ПРАВ СУВЕРЕННОГО НАРОДУ.

ПРОТЕ,ВСІ КИЇВСЬКІ ВУЛИЦІ ОКУПАЦІЙНА ФАШИСТІВСЬКА ВЛАДА ВІДРАЗУ ПЕРЕІМЕНУВАЛА,ПОНАДАВАВШИ ІМ ІМЕН НІКОМУ В СВІТІ НЕВІДОМИХ НІМЕЦЬКИХ ГЕНЕРАЛІВ,ЯКИХОСЬ ЗАСЛУЖЕНИХ ФАШИСТІВ ТА ІНШИХ ФЮРЕРЧИКІВ.

ВЕРШКОМ ЗНУЩАННЯ З УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ БУЛА ЗАБОРОНА УКРАЇНЦЯМ ЇЗДИТИ В МІСЬКОМУ ТРАМВАЇ.ТРАМВАЙ МАВ ОБСЛУГОВУВАТИ ТІЛЬКИ ВІЙСЬКО ТА ТИХ ФОЛЬКС- І РАЙХС-ДОЙЧЕРІВ,ЩО ІХ,ЯК САРАНИ,НАПЛИЛО ДО КИЕВА З ПРИХОДОМ ОКУПАНТА,І ЩО ВОНИ КУБЛИЛИСЯ БІЛЯ ВСЯКИХ КАРТЕЛІВ,ТРЕСТІВ, ГЕЗЕЛЬШАФТІВ - УСЬОГО,ЩО ВЖЕ ГОТУВАЛОСЯ ВСЕРЙОЗ І НАДОВГО ВИСМОКТУВАТИ ПРИРОДНІ БАГАЦТВА УКРАЇНИ.

ВІДВЕРТИЙ ГРАБІЖ КВАРТИР ПРИВАТНИХ ЛЮДЕЙ,СИЛОМІЦЬ ВИГНАНИХ ІЗ КИЕВА ДО ПОВНОЇ ВОЕННОЇ ЕВАКУАЦІЇ,ПРОВАДИВСЯ ВПРОДОВЖ БІЛЬШЕ МІСЯЦЯ, ПРИ ЧОМУ ЗАБИРАЛОСЯ Й ПЕРЕПРОВАДЖУВАЛОСЯ НАХ ФАТЕРЛЯНД УСЕ,ЩО МАЛО

БУДЬ-ЯКУ ВАРТІСТЬ - ВІД КВАРТИРНОЇ ОБСТАНОВКИ ДО ПІДМІТАЛЬНОЇ ЩІТКИ З ГОСПОДАРСТВА...

В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ,ЩО ВЕСЬ ЧАС БУЛА ПРИФРОНТОВОЮ СМУГОЮ,УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЗАГИНУЛО НАЙБІЛЬШЕ.В САМОМУ ХАРКОВІ ФАШИСТИ НЕ ДАВАЛИ НАСЕЛЕННЮ ВПРОДОВЖ МАЙЖЕ СЕМИ МІСЯЦІВ АНІЯКОГО СПОЖИВЧОГО ПОСТАЧАННЯ,В НАСЛІДОК ЧОГО З Г О Л О Д У Ц И М Е Р Л О 93.000 ЧОЛОВІКА (НА 650.000 ЗАЛИШКІВ ХАРКІВСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ),НАЙБІЛЬШЕ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ.І ТОТІЕЇ,ЩО ЗАСТРЯЛА В ХАРКОВІ,ВТІКАЮЧИ ПЕРЕД НАЇЗДНИКОМ З ІНШИХ МІСТ УКРАЇНИ.

СВІДОМИХ УКРАЇНЦІВ,ЩО БОРОЛИСЯ ЗА ВРЯТУВАННЯ ВІД ГОЛОДНОЇ СМЕРТИ МАСИ НАСЕЛЕННЯ,ОКУПАНТ НЕЩАДНО ЗНИЩУВАВ.ТАК БУЛО ПОВІШЕНО 15 ЛИСТОПАДА 1941 РОКУ ПОНАД 200 ЧОЛОВІКА,ПРИЧОМУ ТРУПИ ВИСІЛИ ТРИ ДНІ ПОПІД БАЛКОНАМИ ДОМІВ,ПОЧИНАЮЧИ ВІД ХОЛОДНОЇ ГОРИ ДО МІСЬКОГО ПАРКУ.З ЦІЕЇ НАГОДИ НІМЕЦЬКО-ФАШИСТІВСЬКЕ КОМАНДУВАННЯ ВИПУСТИЛО ЛИСТІВКУ,В ЯКІЙ ЗАЯВЛЯЛО,ЩО ПОКАРАНО НА СМЕРТЬ 200 "ЧЛЕНІВ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ" - ЗА ВИСАДЖЕННЯ В ПОВІТРЯ ПЕРЕД ТИМ УЖЕ БОЛЬШЕВИКАМИ ПОШКОДЖЕНОГО ХОЛОДНОГОРСЬКОГО МОСТУ ТА ЩЕ ЯКОГОСЬ ТАМ ВОЕННОГО ШТАБУ.ТИМЧАСОМ,ТО БУЛИ НІЯКІ ЧЛЕНИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ,А ЗВИЧАЙНІ СОБІ УКРАЇНСЬКІ ЛЮДИ - СЕЛЯНИ,РОБІТНИКИ Й ІНТЕЛІГЕНТИ З ПРІЗВИЩАМИ,ЗДЕБІЛЬШОГО,НА Е Н К О.ЗА НАЙМЕНШІ ПОРУШЕННЯ ДИКИХ І ЖОРСТОКИХ ВОЕННИХ ПРИПИСІВ,БРАЛОСЯ В ЦІЛИХ РАЙОНАХ МІСТА ЗАКЛАДНИКІВ,ЯКИХ ПОТІМ НЕМИЛОСЕРДНО ВІШАЛИ.ЗАМУЧЕНО,МІЖ ІНШИМ,МОЛОДИХ,ЕНЕРГІЙНИХ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖНІРІВ МИКОЛУ ГОРБАНЯ Й МИХАЙЛА КОНОНЕНКА,ЗНИЩЕНО РОДИНУ П.П.НЕДЮЖИХ (ЧОЛОВІКА,ЖІНКУ Й НЕПОВНОЛІТНЮ ДОНЬКУ),ПОВІШЕНО АКТИВНОГО ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА ПРОФ.ПОЛУВЕТЬКА І БЕЗЛІЧ-БЕЗЛІЧ ІНШИХ.

ТАК ВИГЛЯДАЛА ЗА ПОБІЖНИМ,ДУЖЕ СХЕМАТИЧНИМ,ВИПАДКОВИМ ПЕРЕГЛЯДОМ, ТА СЛАВНОЗВІСНА "СПІВПРАЦЯ" УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З ГІТЛЕРІВСЬКИМИ ФАШИСТАМИ.МИ ГЛИБОКО ПЕВНІ,ЩО МАЙБУТНІЙ ІСТОРИК ТИХ ЖАХЛИВИХ РОКІВ РОЗПОВІСТЬ ЛЮДСТВУ БАГАТО ЧОГО,ЩО НЕ МОЖЕ ВКЛАСТИСЯ В КОРОТКІ РЯДКИ ЦИХ СПОГАДІВ ВИПАДКОВИХ ЛЮДЕЙ-ОЧЕВИДЦІВ СПРАВЖНЬОЇ "СПІВПРАЦІ" УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З НАЇЗДНИКАМИ.

АКТИВНУ БОРОТЬБУ ПРОТИ ФАШИСТІВСЬКИХ ОКУПАНТІВ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ПОЧАВ НА ВОЛИНІ Й КИЇВЩИНІ,ОРГАНІЗОВУЮЧИ В ЛІСАХ ВІЙСЬКОВІ ЗАГОНИ ТА ЗАВДАЮЧИ ВОРОГОВІ СМЕРТЕЛЬНИХ УДАРІВ.НА КИЇВЩИНІ,НАПРИКЛАД,БУЛИ ЦІЛІ ПОВІТИ ,КУДИ НІМЕЬКІ ОКУПАНТИ ЗА ВЕСЬ ЧАС СВОГО ВЛАДУВАННЯ НА УКРАЇНІ НЕ НАСМІЛИЛИСЯ НІ РАЗУ ПОТКНУТИСЯ.

МОЖЕМО,ОТЖЕ,З ЗАДОВОЛЕННЯМ СТВЕРДИТИ,ЩО В РОЗГРОМІ НЕПЕРЕМОЖНИХ, ЗДАВАЛОСЯ,СИЛ ФАШИСТІВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ,НЕ ОСТАННЮ РОЛЮ ВІДОГРАЛА САМЕ ТА МАСОВА ПАРТИЗАНСЬКА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ,ПОЧАТА З ВЛАСНОЇ ІНІЦІЯТИВИ НАРОДОМ,А СЛІДИ ЯКОЇ,ЯК ЧУЕМО,ЗНАТИ ЩЕ Й НИНІ.

З АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ ДОВІДУЕМОСЯ,ЩО НА ТЕРЕНІ ЗАХІДНЬОЇ ГАЛИЧИНИ ТА В КАРПАТАХ І ТЕПЕР ДІЮТЬ ВОЕННІ ЗАГОНИ УКРАЇНСЬКИХ ПАТРІОТІВ,БАГНЕТИ ЯКИХ ЗВЕРНУТО ТЕПЕР ПРОТИ ДРУГОГО НАПАСНИКА - ОКУПАНТА.

ПРОФЕСОР Б., ІНЖЕНІР Н.,ПИСЬМЕННИК К.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ

З Е М Л Я

Г.Р - СЬКИЙ

У СВІТ ПРИЙШЛИ МИ З НЕЇ ПІД БЛАКИТЬ,
З ЇЇ ГРУДЕЙ МИ П'ЄМО ЖИВНІ СИЛИ;
ЕДНАЮТЬ НАС НЕЗРИМО КОЖНУ МИТЬ
ДЖЕРЕЛ ЇЇ ЖИТТЕПРОВІДНІ ЖИЛИ.

ЧИ НЕ ТОМУ І СКИБИ ЗАПАШНІ,
ІХ ВИДИХИ,ЩО ЙДУТЬ У ПРОСТІР ВИШНІЙ?
ЧИ НЕ ТОМУ ТАК СОЛОДКО У СНІ
БУВАЄ В ПОЛІ НА МЕЖІ ЗАТИШНІЙ?

ХТО ВСЮ ВІДДАСТЬ ЛЮБОВ,ЯК НЕБУ,ІЙ,
СВОЇ ДОЛОНІ ТРУДЖЕНІ ПРОСТЯГНЕ -
В ІСТОТІ МІЦЬ ВІДЧУЄ У СВОЇЙ
І,МОЖЕ,СЕНС БУТТЯ СВОГО ОСЯГНЕ.

ТА СВІТ СПОКУС ШТОВХАЄ В ВИР ЛЮДЕЙ
НА ГЕРЦЬ ІЗ НИМ ПОКЛИКУЄ СТАВАТИ.
ГЕЙ-ГЕЙ! ЯК НАД ЗЕМЛЕЮ ЗВИС АНТЕЙ[x],
ТО ВІДТОДІ ЗЕМЛЯ ЙОМУ - НЕ МАТИ.

І ВСЕ Ж ВОНИ В ТЯЖКИХ ШУКАННЯХ ДОЛІ
З ПОГОРДОЮ ЦУРАЮТЬСЯ ЗЕМЛІ.
А В НІЙ,У НІЙ І ЦВІТ,І В'ЯЗЬ ЮДОЛІ,
У ГРЯДЦІ СПУШЕНІЙ,У НИВІ,У РІЛЛІ.

ОЛ.ВОРОНИН

"С П Р А В Ж Н І Й С О Л Д А Т"

СОНЦЕ ЩЕ НЕ СХОДИЛО.ДРАБИНЧАСТИЙ ВІЗ З ГАЛАСЛИВИМ ГУРКОТОМ КОТИВСЯ СОННОЮ ВУЛИЦЮ МІСТЕЧКА.ДВІ ШКАПИНИ ТЮПАЛИ НЕОДНАКОВО.ТА,ЩО В ХОМУТІ, ВИРАЗНО ВИПЕРЕДЖАЛА СТАРІШУ -БОРОЗЕННУ.

БАТЬКО ЗРІДКА ХЛЬОСКАВ ЛЕДАЩИЦЮ БАТОГОМ,НЕЗЛОБНО ГУКАВ: "НО,КАРА!" - А ТОДІ ЗНОВУ ПОХНЮПЛЮВАВ РУДОБОРОДУ ГОЛОВУ,НАЧЕ ДРІМАВ.

НА ВОЗІ,НА САМОМУ ЗАДКУ,ЗА ПЛУГОМ,ОБПЕРШИСЬ ОБ ІРЖАВУ Й ЗАБРУДНЕНУ

---

x) АНТЕЙ - ГЕРОЙ ГРЕЦЬКОЇ МІТОЛОГІЇ,ЩО,ЗА ПОВІР'ЯМ ДРЕВНІХ,МАВ СИЛУ БОГА,ПОКИ ТРИМАВСЯ ЗЕМЛІ,ЩОЙНО ВІДРИВАВСЯ ВІД ЗЕМЛІ,ТУ СИЛУ ВТРАЧАВ.

ЩЕ ТОРІШНЬОЮ РІЛЛЕЮ КОЛІШНЮ,СИДІВ ТИМКО.ВІН ЩУЛИВСЯ З РАНКОВОГО ХОЛОДУ, ЧИ,МОЖЕ,ТОМУ,ЩО НЕ ДОСПАВ.ТАК ЖЕ НЕ ХОТІЛОСЯ НА СВІТАНКУ ВСТАВАТИ! ХОВАВ РУКИ НА ГРУДИ,ПІД СТАРЕНЬКИЙ БУРНУСИК,ДУМАВ - ПРО ВСЕ НА СВІТІ. І ПРО ТЕ,ЩО ОСЬ ЙОГО ВІД НАУКИ ВІДІРВАЛИ.ЩО ВЖЕ ТЕПЕР АЖ ДО ОСЕНИ ЙОМУ НЕ БАЧИТИ ШКОЛИ - ЦІЛЕ ЛІТО ПЕРЕДИШКИ В РОБОТІ НЕ БУДЕ.ЩО САМЕ ТЕПЕР ОЦЕКОЛИ ВОНИ ТУТ ЇДУТЬ,ЛЮДСЬКІ ДІТИ ДЕСЬ УМИВАЮТЬСЯ,СНІДАЮТЬ,ЛАШТУЮТЬСЯ ДО ШКОЛИ...ЩО ТО ВЖЕ,МАБУТЬ,ТАКА ЙОГО ДОЛЯ - НАЙМЕНШОГО В ХАТІ, А ТИМЧАСОМ - НАЙБІЛЬШОГО БАТЬКОВОГО ПОМІЧНИКА...ЯК ПОВИХОДИЛИ СЕСТРИ ЗАМІЖ,ЯК НЕ ВЕРНУВСЯ СТАРШИЙ БРАТ ТОДОСЬ ІЗ ВІЙНИ...ОЙ,ТА ВІЙНА! ТАМ ЖИВИХ ЛЮДЕЙ УБИВАЮТЬ...

ВИЇЖДЖАЛИ З МІСТЕЧКА.ДО ПОПОВОГО ЗАЙМИЩА,ДЕ БУДУТЬ СЬОГОДНІ ОРАТИ, ДАЛЕКО.ТРЕБА ПЕРЕЇХАТИ ШИРОКИЙ ЛУГ,СПУСТИТИСЯ В ДОЛИНУ,ЩЕ РАЗ ВИЇХАТИ НАГОРУ,ПОМИНУТИ БЕРЕЗОВИЙ ГАЙОК - АЖ ТАМ ІХНЯ ЛЕБАДА.

"ТАК НА ВІЙНІ ВБИВАЮТЬ ЖИВИХ ЛЮДЕЙ, - СОЛДАТІВ!" - СНУВАЛОСЯ В ГОЛОВІ ТИМКА,І ВІН З ОСТРАХУ ЗДРИГАВСЯ. - "А ЦЕ Ж І МЕНЕ КОЛИСЬ В СОЛДАТИ ВІЗЬМУТЬ..." МОВЧКИ МОЛИВСЯ: "ДАЙ,БОЖЕ,НЕ ДОЖИТЬ...НЕ ДОЖИТЬ..."

ВІЗ ВИКОТИВСЯ НА ЦАРИНУ.ЩО ДАЛІ БІГ ШИРОКОЮ ЛУГОВОЮ ДОРОГОЮ,ТО БІЛЬШЕ ДЛЯ ТИМКА ВІДКРИВАЛОСЯ ЗЕЛЕНОГО,РЯСНО ЗАКВІТЧАНОГО ВЖЕ ЗОЛОТИМИ КУЛЬБАБАМИ,ЛУГУ. ОСЬ І КРИВАВО-ЧЕРВОНИЙ ПРУЖОК СОНЦЯ ВИРІЗЬБИВСЯ ЗЗА ДАЛЕКОГО,РОЖЕВОГО КРАЙНЕБА.ЗАСЛІПИВ ТИМКОВІ ОЧІ.ВІН ЗАЖМУРИВ ІХ МІЦНО-МІЦНО,І ДОВГО НЕ РОЗПЛЮЩУВАВ...

- УРРРА-РРА-РА! - ДОЛЕТІЛО РАПТОМ ДО ЙОГО ВУХ.

ТИМКО КИНУВСЯ І ШИРОКО РОЗКРИТИМИ ОЧИМА ГЛЯНУВ ПРОСТО ПЕРЕД СОБОЮ.

ДАЛЕКО В ЛУЗІ БІГЛИ ДОВГІ РЯДИ ЛЮДЕЙ - ЛАВА ПРОТИ ЛАВИ.ТО Ж ВОНИ Й КРИЧАЛИ!.. ЗБІГАЛИСЯ ДОКУПИ,ЗМІШУВАЛИСЯ,ЗНОВУ РОЗБІГАЛИСЯ.І БЛИСКАЛИ,І БЛИСКАЛИ ПРОТИ РАНКОВОГО СОНЦЯ НОЖАКАМИ-БАГНЕТАМИ...

- ТАТУ! - НЕ ВИТРИМАВ ТИМКО.

БАТЬКО НЕ ЧУВ.

- ТАТУ! ЧИ ТО ВОНИ НАСПРАВДІ РІЖУТЬСЯ? ТАТУ!

- ЩО? - КИНУВСЯ З ПІВДРІМОТИ БАТЬКО.

- ЧИ ТІ СОЛДАТИ НАСПРАВДІ...

-- НАСПРАВДІ! - НЕЗАДОВОЛЕНО ПЕРЕБИВ ЙОМУ МОВУ БАТЬКО, І ХЛЬОСНУВ БОРОЗЕННУ. - НО, ДАРМО ІДЕ! - ДОДАВ І, НЕ ГЛЯНУВШИ В БІК НОВОБРАНЦІВ НА НАВЧАННІ, ЗНОВУ ПОХНЮПИВ ГОЛОВУ.

ТИМКОВІ ПРОБІГ ПОЗА СПИНОЮ ХОЛОДОК. ВІН ЩЕ БІЛЬШЕ ЗЩУЛИВСЯ. ДАЛІ РОЗПИТУВАТИ БАТЬКА НЕ НАВАЖИВСЯ. ДАРЕМНА РОБОТА: ОТАК ЩОСЬ БУРКНУТЬ, ТА Й ЗНОВ ЗАМОВКНУТЬ. А ЯК З ЛЮДЬМИ, ТО ХОЧ І ДЕНЬ ЦІЛИЙ ГОВОРИЛИ Б...

ВІН ХОТІВ ЗНОВ МІЦНО ЗАПЛЮЩИТИ ОЧІ, АЛЕ ОСЬ ВІЗ КРУТО ЗАВЕРНУВ ЛІВОРУЧ ДО ДОЛИНИ, І ТИМКО ПОБАЧИВ ПРОСТО ПРИ ДОРОЗІ РІВНО ВИШИКОВАНУ, ДОВГУ ЛАВУ ВОЯКІВ. ЛАВА СТОЯЛА НЕПОРУШНО. КІНЧИКИ БАГНЕТІВ ЛОВИЛИ БАГРЯНИХ ЗАЙЧИКІВ НА СХОДІ І ЛИХОВІСНО НИМИ МЕРЕХТІЛИ. ПЕРЕД ЛАВОЮ ТУПОТІВ ЯКИЙСЬ ВИСОКИЙ ІЗ ШАБЛЕЮ ПРИ БОЦІ. ПОГАНО ЛАЯВСЯ.

САМЕ ЯК ВІЗ ПРОКОЧУВАВСЯ ПОВЗ НЬОГО, ВИСОКИЙ, РОЗМАХНУВШИСЯ З УСІЄЇ СИЛИ, ЗАТОПИВ ДЗВІНКОГО ЛЯПСА МАЛЕНЬКОМУ, СУПРОТИ НЬОГО, МИРШАВОМУ СОЛДАТИКОВІ.

- ОЙ! - СКРИКНУВ ТИМКО. ВІДВЕРТАЮЧИСЬ, СПОСТЕРІГ ІЩЕ, ЩО МАЛЕНЬКОМУ ГОЛОВА ВІД ТОГО ЛЯПАСА РВУЧКО КРУТНУЛАСЯ ОБІК, АЛЕ МИТТЮ ВИПРОСТАЛАСЬ, ЯК НА ПРУЖИНІ. ВІН ЗНОВУ СТОЯВ ВИСТРУНЧЕНИЙ І МОВЧКИ КЛІПАВ ОЧИМА. А ТОЙ, ЩО ВДАРИВ, РУДИЙ - АЖ ЧЕРВОНИЙ - НА МАСТЬ, ШКІРИВ ЗУБИ І ЛАЯВСЯ.

ТИМКО КРУТО ВІДВЕРНУВСЯ ОБІК ОД ТОГО ВИДОВИЩА, ЗНОВУ ЗАПЛЮЩИВ ОЧІ.

"НІ, ТАКИ ДАЙ, БОЖЕ, НЕ ДОЖИТЬ, НЕ ДОЖИТЬ, НЕ ДОЖИТЬ..." - ЗАШЕПОТІВ, ПРИТЛУМЛЮЮЧИ БУРЮ, ЩО НЕСПОДІВАНО СКОЛИХНУЛА ЩЕ НІКОЛИ ТАК НЕ ХВИЛЬОВАНИЙ СВІТ ЙОГО ДУШІ...

КОЛИ СОНЦЕ ПІДБИЛОСЯ ВЖЕ ГЕТЬ-ГЕТЬ АЖ НА ТРЕТИНУ НЕБА, ВИПРЯГЛИ НА СНІДАННЯ. КОНЕЙ ПОСТАВИЛИ З ОБОХ БОКІВ ВОЗА, НАСИПАЛИ В НОЧВИ СІЧКИ. ПІДІЙШОВ СУСІДА - ПОКЛИКАВ БАТЬКА НА СВОЮ ДІЛЯНКУ - ЩОСЬ ТАМ ПОКАЗАТИ, ЧИ ПРОСТО ПОГОВОРИТИ НА ДОЗВІЛЛЯ.

ТИМКО СНІДАТИ САМ НЕ НАСМІЛЮВАВСЯ. ХОЧ І ЗНАВ, ЩО ГЛИБОКО ПІД СІНОМ У ВОЗІ - ВЕЛИКА ПАЛЯНИЦЯ І З ДЕСЯТОК СОЛОНИХ ОГІРКІВ - ТАКИХ ТЕПЕР ПРИНАДНИХ І СМАЧНИХ. ХОЧ І ДУЖЕ ХОТІЛОСЯ ЇСТИ, АЖ У СТОМЛЕНИХ НОГАХ БОЛЯЧЕ КРУТИЛО. ТРЕБА ПОЧЕКАТИ БАТЬКА...

ВИЛІЗ НА ПУХКЕ СІНО НА ВОЗІ, ЗАДУМАВСЯ. ЯК ДИВИВСЯ НА СВІТ БОЖИЙ -

НА ОТОЙ ОН БЕРЕЗОВИЙ ГАЙОК,ЩО СВІЖО-ЗЕЛЕНИМ ЛИСТОМ У ЗОЛОТОМУ СЯЄВІ СОНЦЯ СВІТИВСЯ (ГОСПОДИ,ЯКИЙ ЖЕ ВІН ГАРНИЙ!) - ЗАБУВАВ ПРО СНІДАНОК, ПРО ВТОМУ,ГЕТЬ ЧИСТО ПРО ВСЕ.А ТІЛЬКИ ЗАПЛЮЩУВАВ ОЧІ - ВІДРАЗУ ПЕРЕД НИМ СТАВАЛА СТРУНКА ЛАВА ВОЯКІВ ПРИ ДОРОЗІ,ВИСОКИЙ РУДИЙ З ВИШКІРЕНИМИ ЗУБАМИ,І ПЕРЕЛЯКАНІ,СКРИВДЖЕНІ ОЧІ МАЛЕНЬКОГО СОЛДАТА...

"ОТАКЕ,МОЖЕ,Й ТОДОСЕВІ НЕ РАЗ БУЛО", - ГІРКО ДУМАВ,ВИШУКУЮЧИ В ПАМ'ЯТІ ВСЕ,ЩО ЗАЛИШИЛОСЯ ВІД СТАРШОГО БРАТА.

КОНІ ДОЖУВАЛИ СІЧКУ І ТЕПЕР ХАПЛИВО СМИКАЛИ СПІД НОЧОВ ЖМУТАМИ СІНО,НАБИРАЮЧИ ПОВНІ РОТИ.ТА ТИМКО ІХ НЕ ПОМІЧАВ... ЗАДИВИВСЯ НА ДАЛЕКЕ НЕБО,НА БІЛІ,ПРОЗОРІ ХМАРИНКИ В НЬОМУ - ТАКІ СХОЖІ ТО НА БАРАНЧИКІВ КУДЛАТИХ,ТО НА ДІДОВУ БОРОДАТУ ГОЛОВУ,ТО НА КОПИЦЮ СІНА В ГОЛУБОМУ НЕБІ...

- А-А,ПОСВІРО,ТО ТИ ТАК ПОГЛЯДАЄШ?! - ЯК ГРІМ З НЕБА,ГРЯКНУВ НАД НИМ БАТЬКІВ ГОЛОС,А СЛІДОМ ЗА ТИМ ХЛОПЕЦЬ ВІДЧУВ ОГОНЬ І БІЛЬ СТРАШНОГО УДАРУ В ЛИЦЕ.ГОЛОВА ЙОМУ КРУТНУЛАСЯ ВБІК,ВІН САМ ХИТНУВСЯ НА ВОЗІ,АЛЕ ВРАЗ ВИПРОСТАВСЯ І ШИРОКО РОЗКРИТИМИ ОЧИМА ГЛЯНУВ НА БАТЬКА. ПОБАЧИВ,ЛЮТТЮ СКРИВЛЕНЕ,РУДЕ ОБЛИЧЧЯ.

"ЯК У ТОГО ВИСОКОГО", - БЛИСКАВКОЮ МАЙНУЛО В ГОЛОВІ ТИМКА."ЗА ЩО?" А ПОТІМ...ВІН ЗАКАМ'ЯНІВ: ПОБАЧИВ,ЩО БАТЬКО ВИДИРАВ ІЗ ЗУБІВ "КАРОЇ" ПОЖМАКАНУ ТОРБИНКУ З ПОКУСАНОЮ ПАЛЯНИЦЕЮ...

ТИМКО СХОПИВСЯ З ВОЗА.МОЖЕ ТРЕБА БИТИ "КАРУ",МОЖЕ ДЕСЬ ЗАБІГТИ БЕЗВІСТИ,МОЖЕ КРІЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИТИСЯ? НЕ ЗНАВ,ЩО МАЄ РОБИТИ...ЯК ПРИЧАРОВАНИЙ,ПРИКИПІВ ОЧИМА ДО БАТЬКОВИХ РУК З ПАЛЯНИЦЕЮ І МОВЧАВ.

ЗБОКУ СТОЯВ СУСІД - ЗДОРОВЕННИЙ ТА ХУДЮЩИЙ ДЯДЬКО ІВАН,І ЛУКАВО ПОСМІХАВСЯ.

ДОДОМУ ВЕРТАЛИСЯ ВЖЕ НА ЗАХОДІ СОНЦЯ РАЗОМ ІЗ СУСІДОМ.ЙОГО ВІЗ КОТИВСЯ СПЕРЕДУ, "КАРА" З ПІДРУЧНОЮ ЛЕДВЕ ВСТИГАЛИ НАВЗДОГАНЯТИ СУСІДОВУ ПАРУ,ЩОБ НЕ ОГАНЬБИТИСЬ ЦІЛКОМ І НЕ ВІДСТАТИ ЗАНАДТО ДАЛЕКО.

АЖ ПЕРЕД ТИМКОВИМ ПОДВІР'ЯМ СУСІД СПИНИВ СВОГО ВОЗА,СКОЧИВ І ПІДІЙШОВ ПОПРОЩАТИСЯ.ЧИ,МОЖЕ,ДОГОВОРИТИ ЩОСЬ ЗА ДЕНЬ НЕДОГОВОРЕНЕ...

ТИМКО ХОТІВ І СОБІ ЗЛАЗИТИ З ВОЗА,ЩОБ ШВИДШЕ ОПИНИТИСЯ ВДОМА.ЗА-

БІГТИ,НЕ ВЕЧЕРЯВШИ,В КЛУНЮ,КИНУТИСЯ В СІНО І ДАТИ ВІДПОЧИНОК АЖ ПОПУХЛИМ ВІД УТОМИ НОГАМ,І ЗБОЛІЛОМУ ВІД РАНКОВОЇ КРИВДИ СЕРЦЕВІ.

АЛЕ СУСІД УЖЕ БУВ ТУТ,КОЛО ВОЗА,ПОПЛЕСКАВ МАЛОГО ПО ПЛЕЧІ І ЗАГОВОРИВ - ДО БАТЬКА:

- ЗНАЕТЕ,МИНОВИЧУ,Я ВАМ ДУЖЕ-ДУЖЕ ЗАЗДРЮ,ХОЧ ВОНО,МОЖЕ,Й НЕ ПО-ХРИСТІЯНСЬКОМУ,ЯК ТОЙ КАЗАВ...

- А ЩО ТАКЕ? - ЗАЦІКАВИВСЯ ТИМКІВ БАТЬКО.

- ТА ОТ - СИНА МАЕТЕ - ОРЛА! ЩО ВЖЕ В МЕНЕ ХЛОПЦІ, - ТАК НЕ ДАЙ ТИ, ГОСПОДИ: ЧИ ПОТЯГНЕШ ЙОГО КОЛИ ПУЖАЛНОМ,ЧИ Й НІ,А СЛІЗ ТИХ ТА РЕВУ НА ПІВ ДНЯ БУДЕ... ТАКІ СОБІ ПОВДАВАЛИСЯ...А ВИ,НІВРОКУ,ОН ЯК СВОГО РАНКОМ ПОЧАСТУВАЛИ - ХОЧ БИ МОРГНУВ МОЛОДЕЦЬ! СПРАВЖНІЙ СОЛДАТ ІЗ НЬОГО БУДЕ,КУМЕ!..

БАТЬКО ПОСМІХНУВСЯ.

ТОДІ ТИМКО НЕ ВИТРИМАВ.ВІН КИНУВСЯ НА РЕШТКИ СІНА НА ВОЗІ ОБЛИЧЧЯМ УНИЗ,І ЙОГО МАЛЕНЬКЕ ТІЛЬЦЕ СТАЛИ СТРЯСАТИ КОНВУЛЬСІЇ ГІРКОГО РИДАННЯ.

- ОТТАКОЇ! А ЧОГО ЦЕ ТИ? - НЕВИННО СПИТАВ БАТЬКО.

- ЩО З ТОБОЮ,КОЗАЧЕ? - ДОДАВ І СУСІД,СИЛКУЮЧИСЬ ПІДНЯТИ ЗАНУРЕНУ В СІНО ГОЛОВУ ТИМКА.

- Я...НЕ ХОЧУ,НЕ ХОЧУ...НЕ ХОЧУ СОЛДАТОМ! - РУКИ МАЛОГО МІЦНО ОХОПИЛИ Й СТИСКАЛИ БРУДНІ СПИЦІ КОЛІШНІ.

УСМІШКА НЕВИННОСТИ ЗБІГАЛА З БАТЬКОВОГО ОБЛИЧЧЯ.

З БІЛОРУСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

ЯНКА КУПАЛА

...ЧАМУ ВЕЦЕР З УКРАЇНЫ
З ДУМКАЮ КРЫЛАТАЙ
ДАЛЯТАЎ ДА БЕЛАРУСІ
І ШУМЕЎ НАД ХАТАЙ?

БО ЙШЛА ДОЛЯ БЕЛАРУСА
З ДОЛЯЙ УКРАЇНЦА
АДНАЛЬКОВА Ў ПОЦЕ,У СЛЕЗАХ
ЦЕРНЕВИМ ГАСЬЦІНЦАМ...

ОЛЕНА САМІЙЛОВИЧ

Р У Б А Ю Т Ь Л І С

РУБЛЮТЬ ЛІС...СТРУНКІ ЯЛИЦІ,
ДУБИ КРЕМЕЗНІ,МОВ ІЗ КРИЦІ,
ІЗ ЗОЙКОМ ПАДАЮТЬ УНИЗ,
ТРЕМТИТЬ ОСИКА СРІБНИМ ЛИСТОМ,
ВЖЕ НЕ ПИШАЮТЬСЯ НАМИСТОМ
РЯСНІ ГІЛКИ ГОРОБИНИ...

ГОЛОСЯТЬ ВЕРБИ НАД ПОТОКОМ,
І ЗАЗИРАЄ ХИЖИМ ОКОМ
СОКИРА В СЕРЦЕ ГУЩИНИ.
ПИЛА І ГАК У ДИКІМ ТАНЦІ.
БЕРЕЗІ БІЛІЙ,МОВ ПАНЯНЦІ,
РОЗПЛЕТЕНО КОРОНУ КІС...
РУБАЮТЬ ЛІС.

---+++---

О.В.

С А М - Х А З Я І Н

В ТОРБІ СКИБКА ПАЛЯНИЦІ,
ЦИБУЛИН ПУЧОК,
І ВЕСЬ ДЕНЬ Я - САМ-ХАЗЯІН,
А НЕ ПРОСТО ПАСТУШОК!

В МЕНЕ ДУДКА БУЗИНОВА,
МАЙСТРУВАВ Я САМ...
ЯК ЗАГРАЮ - ВСЕ ВМЛІВАЄ:
ДЕ ТАМ ПТИЧИМ ГОЛОСАМ!

РАНО РАНКОМ НА СВІТАННІ
ВИЙДУ НА ЛУЖОК:
- ДУ-ДУ-ДУ! - БУДЖУ,ГУКАЮ
ЛІНЬКУВАТИХ ХАЗЯЙОК!

- А ЖЕНІТЬ УЖЕ ХУДОБУ!
Я ВЖЕ ТУТ,ЯК СТІЙ!
В ЛУЗІ ПАША СОКОВИТА
Й ДУЖЕ ДОБРИЙ ВОДОПІЙ.

СОНЦЕ СХОДИТЬ,ГОДІ СПАТИ,
ВИГАНЯЙТЕ,ЖДУ...
ГРАЙ,СОПІЛКО БУЗИНОВА,
ДУ-ДУ-ДУ-ДУ-ДУ-ДУ-ДУ!

Я КОРОВИ ДО ПОКРОВИ
ТІЛЬКИ ДОПАСУ,
І ДОДОМУ ЗА ВСЕ ЛІТО
ЗАРОБІТОК ПРИНЕСУ.

- НАТЕ,МАМО,НАТЕ,ТАТУ,
ТА НЕ ПАСТУШКОМ
ВЕЛИЧАЙТЕ МЕНЕ ДАЛІ,
А - СВОЇМ ПОМІЧНИКОМ!

---+++++---

КУПУЙТЕ,ЧИТАЙТЕ ТА ПОШИРЮЙТЕ
ЖУРНАЛ "УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР"!

ЩО ДІЄТЬСЯ В СВІТІ

КОНФЕРЕНЦІЯ ЧОТИРЬОХ. ПРОТЯГОМ УСЬОГО ЧЕРВНЯ В ЦЕНТРІ СВІТОВОЇ УВАГИ БУЛА КОНФЕРЕНЦІЯ МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ ЧОТИРЬОХ ВЕЛИКОДЕРЖАВ: ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, ФРАНЦІЇ ТА СССР.

ПОЧАВШИ СВОЇ НАРАДИ В ПОЛОВИНІ ЧЕРВНЯ, КОНФЕРЕНЦІЯ ДО ПОЧАТКУ ЛИПНЯ НЕ ДІЙШЛА ДО ЗГОДИ МАЙЖЕ НІ В ОДНІЙ ВАЖКИВІЙ СПРАВІ. СПРАВУ АВСТРІЇ ТА НІМЕЧЧИНИ ВІДКЛАДЕНО ДО КІНЦЯ КОНФЕРЕНЦІЇ. СПРАВУ ПРО ТЕ, КОМУ МАЮТЬ НАЛЕЖАТИ ЧИ ПІД ЧИЕЮ КОНТРОЛЕЮ ПЕРЕБУВАТИ ІТАЛІЙСЬКІ КОЛОНІЇ, ВІДКЛАДЕНО НЕРОЗВЯЗАНОЮ. АЛЕ ОДНОЧАСНО УХВАЛЕНО ВИВЕСТИ З ТЕРИТОРІЇ ІТАЛІЇ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ОЗБРОЕНІ СИЛИ НА ПРОТЯЗІ ТРЬОХ МІСЯЦІВ ПІСЛЯ ТОГО, ЯК БУДЕ ПІДПИСАНО ІТАЛІЙСЬКИЙ МИРОВИЙ ДОГОВІР. ТЕ САМЕ – З СОВЕТСЬКИМ ВІЙСЬКОМ З БОЛГАРІЇ.

ДОСЯГНЕНО ПОРОЗУМІННЯ В ДЕЯКИХ ДРІБНІШИХ ПИТАННЯХ, ЯК ОТ ПОВЕРНЕННЯ ГРЕЦІЇ ОСТРОВІВ ДОДЕКАНЕЗЕ, ЩО ІХ ЗАХОПИЛА БУЛА ІТАЛІЯ, УСТАЛЕНО ФРАНЦУЗЬКО-ІТАЛІЙСЬКІ КОРДОНИ І ВИЗНАНО ФРАНЦІЇ ПРАВО НА МІСТА ТЕНТА І БРІДЖА ТА ДЕЯКІ ПРИКОРДОННІ РАЙОНИ В ЗАХ. АЛЬПАХ.

ТА ХОЧ ПОРОЗУМІНЬ ДОСЯГНУТО ЛИШЕ В ДРУГОРЯДНИХ СПРАВАХ, В СВІТІ ВВАЖАЮТЬ, ПРОТЕ, ЩО ЦЯ ДРУГА КОНФЕРЕНЦІЯ МАЕ УСПІХ. СУПРОТИ ПЕРШОЇ, ЩО КІНЧИЛАСЯ БУЛА ЦІЛКОМ БЕЗРЕЗУЛЬТАТНО.

НАЙБІЛЬШЕ СУПЕРЕЧОК НА КОНФЕРЕНЦІЇ ВСЕ ЩЕ ВИКЛИКАЕ ОПРАВА ТРІЕСТУ. АНГЛО-АМЕРИКАНЦІ ВВАЖАЮТЬ ЗА ПОТРІБНЕ ПЕРЕДАТИ ТРІЕСТ ІТАЛІЇ, А СССР – ЮГОСЛАВІЇ. ОБИДВІ СТОРОНИ ТАК УПЕРТО ТРИМАЮТЬСЯ СВОЇХ ЖАДАНЬ, ЩО ВАЖКО ПЕРЕДБАЧАТИ, ЯК ЦЮ СПРАВУ БУДЕ РОЗВЯЗАНО.

ВИПРОБУВАННЯ АТОМОВОЇ БОМБИ. ГОТУВАЛИСЯ ДО СПРОБИ АТОМОВОЇ БОМБИ В ТИХОМУ ОКЕАНІ КІЛЬКА МІСЯЦІВ, І 30-ГО ЧЕРВНЯ О 12-Й ГОДИНІ ВНОЧІ, В РАЙОНІ БІКІНІ-АТАЛЬ БОМБУ СКИНУТО БУЛО З ВИСОТИ 4.000 МЕТРІВ З АМЕРИКАНСЬКОГО ЛІТАКА-ФОРТЕЦІ. ЦЕ БУЛА ЧЕТВЕРТА АТОМОВА БОМБА, ЯКУ ВЖИТО В СВІТІ. ВИБУХ І ДІЮ БОМБИ СПОСТЕРІГАЛО БІЛЯ 4.000 ЛЮДЕЙ – МОРЯКІВ, ВІЙСЬКОВИКІВ, КОРЕСПОНДЕНТІВ ГАЗЕТ, НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ.

ВИБУХ СПРИЧИНИВ ЖАХЛИВУ ТЕМПЕРАТУРУ. ПІДНЯЛАСЯ РАДІО-АКТИВНА ХМАРА – СПОЧАТКУ РОЖЕВА, ПОТІМ СІРА, НА ВИСОЧІНЬ 12 КІЛОМЕТРІВ. НАД МІСЦЕМ ВИБУХУ ВЕСЬ ЧАС ЛІТАЛИ ЛІТАКИ, КЕРОВАНІ РАДІО-ХВИЛЯМИ, ЩО ФОТОГРАФУВАЛИ МІСЦЕ СПРОБИ.

ІЗ 73 КОРАБЛІВ, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ СПРОБИ, ЗАГОРІЛОСЯ Й ЗАТОНУЛО 5, ПОШКОДЖЕНО 2К. НА ОДНОМУ КОРАБЛІ ЗАЛИШИЛИСЯ ЖИВИМИ КОЗИ.

ВІЙСЬКОВІ ЕКСПЕРТИ ЛИШИЛИСЯ НЕЗАДОВОЛЕНІ З ЕКСПЕРИМЕНТУ, БО СПОДІВАЛИСЯ ЖАХЛИВІШИХ НАСЛІДКІВ. ДОКЛАДНЕ ВИВЧЕННЯ НАСЛІДКІВ СПРОБИ ВИМАГАЕ КІЛЬКАМІСЯЧНОЇ ПРАЦІ.

ДОЛЯ ВТІКАЧІВ. НА ЗАСІДАННІ ГОСПОДАРСЬКО-СУСП. РАДИ ООН. ОБГОВОРЮВАЛИ СПРАВУ 1.600.000 УТІКАЧІВ ТА ВИСЕЛЕНЦІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ТЕРЕНІ ЕВРОПИ. СОВЕТИ ВИМАГАЛИ, ЩОБ ТАБОРИ В АВСТРІЇ Й НІМЕЧЧИНІ БУЛО ОЧИЩЕНО ТА ЩОБ ПРЕДСТАВНИКИ ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ (СССР ТА ЙОГО ПРИСПІШНИКІВ) МАЛИ ДОСТУП ДО ТАБОРІВ – АГІТУВАТИ ЗА ПОВОРОТ НА БАТЬКІВЩИНУ. СОВЕТИ ВВАЖАЮТЬ, ЩО ВТІКАЧІ НЕ ДОБРЕ ПОІНФОРМОВАНІ ПРО ТЕ, ЩО ДІЕТЬСЯ НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ. ЦЕ ДОМАГАННЯ СОВЕТІВ ВІДКИНУТО 11-МА ГОЛОСАМИ ПРОТИ 5-Х. УХВАЛЕНО, ЩО ТА МІЖНАРОДНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКА ПЕРЕБЕРЕ ОПІКУ НАД ДП. ВІД УНРРА В КІНЦІ 1946 Р., САМА ВИРІШИТЬ, ХТО ТА ЯК МАЕ ІНФОРМУВАТИ ДП. ПРО ДІЙСНИЙ СТАН В ІХНІХ КРАЇНАХ.

К.З.

ДРУКОВАНО В ЦИКЛЬО-ДР. КАРНІ В. ЛЕЩЕНКА – УКР. ТАБІР FELDMOCHEN.

THE UKRAINIAN FARMER

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ
У ТАБОРІ ШЛЯЙСГАЙМ.

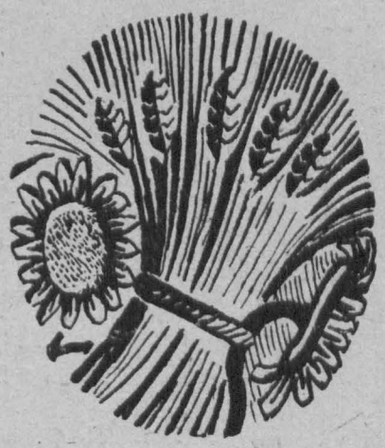

Рік I 1946 N 3.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

Орган Спілки Українських селян-хліборобів у таборі Шляйсгайм

Рік I. ЛИПЕНЬ 1946 р. ч.3

З М І С Т

Стор.
1. Передова. - Існит витримаємо 3
2. Інж.М.Г. - Меліорація грунтів..... 4 - 7
3. Доц.Л.ЛИСЕНКО. - Дикорослі кормові рослини українських земель..... 7 - 11
4. АГРОНОМ К. - Шкідники садів.....11 - 14
5. АГРОНОМ В. - Головні отрути для боротьби з шкідниками.14 - 15
6. ІНЖЕНЕР ГР.БОЖОК. - Найголовніші південні лікерові вина16- 19
7. ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР ІВ. Р-Н. - Про хвороби тварин.....20 - 21
8. ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР В. - Гігієна с.-г. тварин.....22 - 24
9. ПРОФ. Б.Б. - Вік землі.....24 - 25
10. ІНЖЕНЕР ГР.БОЖОК. - Вивчаймо Америку.Бразилія.....26 - 29
11. ПОПРАВКА.....— - 29
12. ОГОЛОШЕННЯ УНРРА.....— - 29
13. КИЯНИН. - Вандалізм німецьких фашистів на Україні. (Як знищено Києво-Печерську Лавру).....30 - 32
14. Л. - Олександер Олесь (Кандиба).....32 - 34
15. С.ЛЕВЧЕНКО. - В лишні (поезія).....— - 34
16. х х . - Зустріч (уривок із повісти).....35 - 37
17. Г.РОГІНСЬКИЙ. - Степові мелодії (поезія).....— - 37
18. ОЛЕНА САМІЙЛОВИЧ. З поезій: Емігрантське.х х х.....— - 38
19. О.КОВЕЦЬ. - На пасіці (вірш).....— - 38
20. З ЖИТТЯ НАШОГО ТАБОРУ (Хроніка).....— - 39
21. НОВИНИ НАУКИ ТА ТЕХНІКИ.....— - 40

Видає Спілка Українських селян-хліборобів у таборі Шляйсгайм.
Редагує Колегія.Адреса видавництва: Мюнхен-Фельдмохінг, Український табір УНРРА,Team 631. Барак 21,кімн.6.

Ціна примірника 3 нім.марки.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ-АРХІВ
ІНВ. 717

ІСПИТ ВИТРИМАЄМО

Вже другий рік пішов,як не чути стало воєнної стрілянини над нашими головами,і всі народи знову почали перебудовувати своє державне життя.Українська еміграція,не маючи ще певности щодо свого майбутнього,весь час наполегливо готується до того,щоб і в цих,ненормальних умовах людського існування,зміцнити свою національну єдність та стати добрим прикладом для інших народів світу.Ще з днів сивої старовини народ наш виплекав прислів'я - перемагай зло добром,труднощі розумом,а небезпеку - досвідом. Цей вияв народньої мудрости таїть у собі глибочезний зміст,і в нашому сьогоднішньому становищі має світити нам,як осяйний дороговказ.Треба,на жаль,констатувати,що не завжди наші люди в суспільному таборовому житті ідуть за тим важливим дороговказом,не завжди дотримуються цієї високо-культурної християнської моралі і не завжди прагнуть перемагати зло добром.А в світі так уже воно ведеться,що за неморальні вчинки окремих осіб даної спільноти відповідає все суспільство,до якого ті особи належать,бо тінь тих вчинків хоч-не-хоч падає на всіх.Отже,суспільство,щоб рятувати свою честь,своє добре ім'я,не повинне бути лише пасивним глядачем неморальности окремих своїх одиниць,а й активно зло поборювати.

Це мусимо ми робити в найбільшій єдності,одностайно,організовано,якщо тільки справді шануємо сами себе,якщо справді маємо безмежну любов до Рідного Краю.Але,на жаль,цього у нас ще бракує,ми ще не вміємо провадити загально-національної акції,і часто власні дріб'язкові інтереси ставимо вище за спільні,загально-державні.А нам треба мати єдиний плян дій,який би дійсно і справедливо об'єднав нас усіх.Пригадаймо історичні події нашої держави,пригадаймо життєві шляхи інших народів,і побачимо,що завжди,коли починали в даному суспільстві точитися внутрішні сварки,суперечки,незгода, - суспільство занепадало,знесилювалося,держава ставала об'єктом нападу сильніших,або й зовсім завалювалася.

В нашому теперішньому та й майбутньому житті насамперед потрібен розум,яким ми зможемо перебороти всі наші труднощі.Отже,наші спільні зусилля повинні бути спрямовані на плекання цього здорового розуму.Ми мусимо людей судити не по тому,що вони говорять,а по тому, як вони працюють і що вони продукують.Тут у нас широке поле діяльности: маємо величезні маси людности,яка потребує допомоги в освіті,організації та пристосуванні до праці кожного зокрема і всіх загалом.

Значний відсоток нашої еміграції складає селянство,яке,відірване від свого звиклого життя,від матері-землі,від звиклих умов побуту та праці,тужливо чекає того часу,коли можна знову стати в світі потрібними і корисними для суспільства людьми,і знову працювати собі на втіху і своїй нації на користь,на користь усьому людству. Ці часи настануть.Вони вже наближаються,і до цього треба наполегливо всім готуватися.Тоді нам не страшна ніяка небезпека.Суворий іспит долі ми витримаємо з честю.

Отже,всі - до єдности,до науки!

-ooooo-
ooo
o

МЕЛІОРАЦІЯ ҐРУНТІВ

Меліорацією сільсько-господарських грунтів звемо дії, спрямовані до підвищення врожайности грунтів. До цих дій належать: 1) унормування стану води в грунтах; 2) удобрення грунтів натуральними та штучними гноями; 3) закріплення сипучих пісків та ярів і 4) обробіток негодящих грунтів.

Підвищення врожайности грунтів дає змогу господареві збільшити кількість живого реманенту, змеханізувати працю через придбання різних сільсько-господарських машин, коротко казавши - збагачує господаря, а разом із тим збільшує добробут усього народу і країни.

Мусимо, на жаль, визнати, що у нас більше як половина всіх грунтів вимагає меліорації: відводнення або наводнення. Майже вся південна Україна вимагає штучного наводнення, середня - наводнення та відводнення, а північна та північно-західня - переважно відводнення.

Мокрі та заболочені грунти - це страшна болячка нашої сільської господарки. З другого боку, і брак вогкости в грунті знижує прибутковість сільського господарства не менше, ніж надмір води. Дослідами доведено, що від меліорації грунтів відводненням або наводненням урожайність збільшується: ж и т а - від 30% до 150%; в і в с а - від 30% до 300%, п ш е н и ц і - від 35% до 100%; б а р а б о л і - від 30% до 100%; с е р а д е л і - до 600%x)

З того бачимо, що вода для життя й продуктивности збіжжевих рослин дуже багато важить. Дати цим рослинам саме стільки вологи, скільки їм потрібно - це й буде найголовніше завдання меліорації грунтів.

Рослини зуживають дуже багато води. Вираховано, що, наприклад, пшениця на одному гектарі за час свого життя зуживає 1.200.000 літрів, овес - аж 2.500.000 літрів води. Частину води з поживними речовинами: азотом, фосфором, поташем, вапною та іншими солями, якими рослина живиться і з яких будує собі тіло, вона залишає собі, а надмір води через кору та листя випаровує.

Отже, надмір води так само шкідливий для росту і розвитку рослин, як і нестача її. Коли в грунті води забагато, вона витискає з землі повітря, конче потрібне для зростання рослин та для існування незчисленних дрібних істот - бактерій у грунті. Крім того, вода охолоджує землю, припізнює початок сходів і скорочує вегетаційний термін (час життя рослини - від сходів до виспівання). Гумус та гній на мокрих грунтах квасніє, не розкладається, рештки рослин та живих організмів не гніють, а перетворюються на торф, звуглюються, витворюючи отруйний болотяний газ. В наслідок цього, культурні продуктивні рослини гинуть, на їхньому місці виростають кваскі, некультурні рослини - бур'яни.

Грунти з надмірною кількістю води можна поліпшити тільки через відводнення. Відповідно до міри заболочення та до самого гатунку грунту є кілька способів меліорації грунтів через відводнення. Головніші з них: 1) Відводнення відкритими ровами; 2) Відводнення дренажами; 3) Комбінований спосіб відводнення - відкритими ровами та дренажами; 4) Відводнення безвідпливових долин та западин.

---

x). Е. К р і г е р. Культуртехнішер васербау. Берлін, 1921.

ВІДВОДНЕННЯ ВІДКРИТИМИ РОВАМИ застосовують на сіножатях, пасовищах, торфовищах, лісових площах, і лише зрідка на орних грунтах.

При відводненні більших площ треба мати, крім головного відпливу, за який здебільшого править річка або потік, ще, так званий, головний канал. Такий канал проводимо на найнижчому місці терену більш-менш рівнобіжно з головним відпливом. До цього головного каналу проводимо, під кутом 50 - 80° бічні відводнюючі рови. Як загальне правило, не вільно проводити відводнюючих ровів безпосередньо до головного відпливу. Для забезпечення меліорованого терену від, так званої, чужої води, що спливає з вище розташованих теренів, проводимо ще граничний чи збірний канал (див. мал.1).

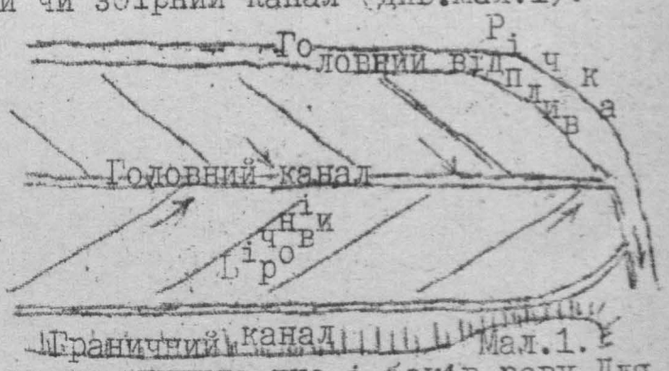

Мал.1.

Глибина середньої води в ровах, в період росту рослин, не повинна бути більша за 50-60 см. від поверхні землі. Ширина дна ровів та взагалі поперечний перекрій залежать від кількости води, що протікає через рів. Дно та боки ровів зміцнюємо звичайно плотиками з фашини, дерниною, зрідка - камінням, дошками та бетоном. Коли дно дуже похиле, будуємо впоперек ровів, так звані, пороги чи каскади (з дерева, каменю, бетону), щоб швидкоплинна вода не знищила дна і боків рову. Для доброго функціонування треба щонайменше раз, а ліпше навіть двічі на рік очищати рів від усяких трав, зілля та мулу, щоб запобігти заростанню та звуженню профілю рову. В головних каналах боки ровів даємо більш похилі на торфовищах, та на малих відводнюючих ровах - менш похилі.

Дуже важливо, щоб пікети з дерева чи бетону, якими означуємо кожні 100 метрів, а часом і кожні 20 метрів траси рову, були непорушні, бо без них регуляція (направа та очистка) ровів неможлива.

Шар землі, викопаної з ровів, розрівнюємо до 10-15 см. завтовшки, а щоб не гальмувати спливу води до ровів, і цей 10-15 см. шар треба прокопати рівчаками на відстані кожних 20 метрів.

Цілком інакше відводнюємо долини, западини та котловини, де зовсім немає натурального спаду; є для цього такі способи: а) копання глибоких ям чи колодязів. Цього способу вживаємо лише тоді, коли під водонепроникливим підложжям є водопроникнива верства землі. Залежно від кількости води, закладаємо один колодязь на 1 - 3 гектари грунту, з діяметром середини на 1,5 метра. Коли відводнюємо грунти цим способом, треба колодязь засипати спочатку камінем, пізніше грубою жорствою (рінням), зверху - дрібно-зернистою жорствою, на які класти шар фашини, а фашину покривати ще дерниною. (див. мал.2).

Мал.2.

б) коли заболочені більші обшари грунту, відводнення яких, через відсутність натурального відпливу, загальним способом неможливе, тут, після спровадження води відкритими ровами в найнижче місце, випомповуємо її пізніше спеціяльними моторовими помпами. Воду вживаємо пізніше для зрошення вище розташованих теренів, або спроваджуємо до найближчого відпливу. (Див. малюнок 3 на стор.6).

Відводнення відкритими ровами не вимагає великих коштів,тимчасом,як такі способи,як дренування,вимагають значно більших видатків.Крім цього,відводнення відкритими ровами можна ще вживати тоді,коли схил терену зовсім малий,а при дренуванні мусить бути значно більший.

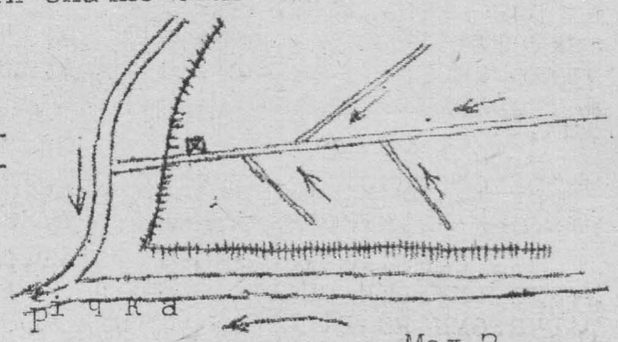

Мал.3.

Невигоди меліорації грунтів відкритими ровами такі: багато втрачається грунту під рови,важко доїздити до ділянок,охоплених меліораціним проектом,великі видатки на будівлю містків через рови,значні кошти утримання ровів (консервація ровів до двох разів на рік).

ДРЕНУВАННЯ. Дренуванням називаємо один із способів відводнення грунтів закритими ровами.Цей спосіб застосовують переважно на грунтах орних,огородах,при відводненні фруктових садів та при меліорації деяких сіножатей.Це - найкращий спосіб відводнення взагалі.Дренування полягає в тому,що на дно вузького рову укладають спеціяльні глиняні рури,які потім засипають землею.Дуже важливо,щоб при засипанні цівок урожайний шар грунту був зверху,а під сподом - неврожайні верстви.(Дивись мал.4).Дренажні рури-цівки випалюють із суміші 2 частин доброї глини та однієї частини дрібної жорстви. Ні в якому разі не можна припускати наявности вапни в суміші глини та жорстви.Довжина цівок має бути 31 або 33 см.,діяметр різний - від 3 до 28 см.Вода дістається до цівок дренів через пори їх та входить до середини міжцівковими отворами,бо при вкладанні цівок не склеюють, а прилаштовують на дотик.

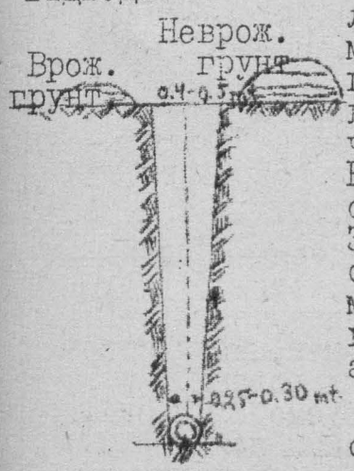

Мал.4.

Залежно від натурального схилу терену,є два головні способи укладати дрени в каналі: а) п о в з д о в ж н и й (див.малюнок 5) дренаж,коли напрям ровів (дренів) іде із спадом терену,а рів збірний упоперек спаду.Цього способу вживають тоді,коли натуральний схил терену незначний (менш,як 1:250); б) при більшому схилі терену влаштовують п о п е р е ч н и й дренаж (див.мал.6),у якому напрям ровів іде скісно до спаду.Пересічне віддалення ровів (дренів) одного від одного - 10-15 метрів.На дуже в'язких грунтах даємо 8 метрів,а на грунтах сухих - 20-30 метрів.Пересічна глибина дренів - 1.25 мтр.,у тяжких глинах - 1.10 метр.

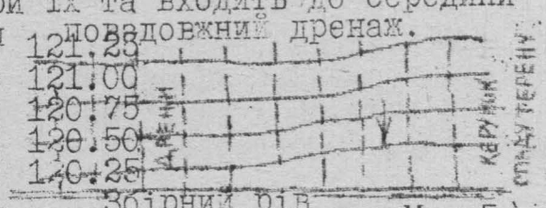

Мал.5.

Мал.6.

Відплив води з 1 гектара грунту залежить передусім від його рельєфу, та складає: а) на рівнинах - 0.65 лт/сек.,б) на підвищених теренах - 0.8 літ/сек.,на гірських теренах - 1.0 літ/сек.

З відводнюючих дренів вода дістається до,так званих,збірних ровів, які спроваджують воду спеціяльними отворами-випустами до в і д к р и т и х р о в і в.

Дренування грунтів дуже дороге і складне,проте вже за кілька років одноразово затрачені кошти на дренування грунтів повертаються ще і з прибутком,тим більше,що утримання в справному стані всієї системи дренування не вимагає значних видатків.Відновлюють дренування,після цілковитого замулення цівок,не раніш,як через 30-40 років.

Дренування грунтів,як і взагалі відводнення,має дуже велике значення. Дреновані грунти нагріваються швидше,коріння рослин,через те,розвиваються скоріше і краще,період росту рослини продовжується,доступ повітря збільшується,кількість корисних бактерій так само збільшується,а через те грунт стає продуктивнішим.Гумус,гній та коріння рослин розкладаються швидше,а крім того,здреновані грунти не так терплять від недостачі вологи, як грунти нездреновані.

Через дренування відпливає рурами багато води підчас дощів та весною, на початку вегетаційного періоду,коли в грунті найбільше води,і в наслідок того відпливу коріння рослин швидше розростаються,а тому підчас посухи легше її витримують (головна система коренів рослини знаходиться в вогкішому грунті).І навпаки,плиткі корені не мають цієї можливости і підчас посухи часто гинуть.

Варто ще згадати про дрени з інших матеріялів,як от цегла,камінь,дошки,торф та фашина.Хоча дренування цими матеріялами значно гірше,ніж спеціяльними рурами,про які сказано вище,проте в місцях,де багато є тих,так званих,замінних матеріялів,особливо каменю,дощок або фашини,вживаємо їх замість глиняних рур.

Про зрошення,закріплення сипучих пісків та ярів і про обробіток негодящих грунтів поговоримо в наступному числі журналу.

Інж. М. Г.

З ПОГАНОЇ ТРАВИ не буде ДОБРОГО СІНА.

ДИКОРОСЛІ КОРМОВІ РОСЛИНИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

(Родини бобових -Leguminosae-).

Загально відомо,що стан і продуктивність тваринництва й усієї країни і поодиноких господарств залежить,передусім,крім расовости тварин та догляду,від якости та складу кормових засобів.Якість такої групи кормів,як зелена паша (трава) та сіно обумовлюється,головним чином,ботанічним складом.І коли зважити,що сіно належить до нетранспортабельних продуктів (економічно невигідно перевозити на великі відстані),а трава взагалі не надається до транспортування на великі відстані,і що кожне господарство мусить продукувати ці корми на своїх власних чи орендованих земельних ділянках,стане зрозуміло,яке велике значення має обізнаність господаря про ті дикорослі кормові рослини країни,які він може використати,як матеріял для поліпшення луків чи пасовищ. При цьому треба пам'ятати,що дикорослі рослини завжди будуть краще біологічно пристосовані до несприятливих природніх умов (грунту,клімату тощо),ніж ті культурні рослини,які вирощуються в господарстві довший час.Слід лише знати,чи дані дикорослі кормові рослини своїм складом,поживними властивостями та врожаєм відповідатимуть господарським вимогам даного часу.

Бобові рослини,своєю поживною вартістю,в більшості - цінні кормові трави,широко розповсюджені на земній поверхні.Це одна з найбільших родин серед рослинного світу,яка нараховує біля 12.000 видів.На Українських землях зустрічається 142 види бобових,або 5,6% фльори нашої країни,а в трав'янистому покриві природньої рослинности вони займають біля 10%,поступаючись у цьому лише перед родинами з л а к і в (Gramineae) та ко-

шикоцвітих (Compositae).Особливо багато важать бобові в Лісостеповій та Лісовій смугах України,де вони,разом із злаковими рослинами,дають головну кормову масу на пасовищах та сіножатях.Це саме можна спостерігати і в інших країнах,лише з тією відміною,що в різних областях,залежно від природньо-історичних умов,видовий склад бобових буде неоднаковий.

Відомості про дикорослі бобові рослини Українських просторів ми подаємо в скороченому викладі,використовуючи для цього наукові праці останніх років.При чому,ці звідомлення стосуються лише тих бобових,що їх можна радити,як цінні кормові рослини для використання в господарствах нашого Рідного Краю,а коли доля наша буде нам мачухою,то й на чужих землях - у росіянні...

1.БУРКУН БІЛИЙ (Melilotus albus Ders).Дворічна рослина,рідше однорічна.Квітки білі.Цвіте в червні-жовтні.В перший рік виростає до 50-75 см.,а на другий - до 150-200 см.Корінь першого року сягає до 140 см. і другого - до 200 см.глибини.Морозостійка та посухостійка рослина.Росте, як бур,ян,на полях,схилах та біля доріг.Поширений по всій Україні.В Америці білий буркун вперше широко застосовано в господарствах,як кормову рослину,біля 200 років тому.За певними джерелами,насіння цієї рослини було вивезено до Америки з України.Складом та поживною вартістю трава й сіно буркуну білого подібні до конюшини.Середній хемічний склад зеленої маси буркуну: води - 75,6%,попелу - 2,1%,сирого протеїну (азотових речовин) - 4,4%,клітковини - 7,0%,безазотових екстрактивних речовин (крохмаль,цукри) - 10,2%,товщу - 0,7%.Суха маса буркуну має такий склад: попелу - 8,2%,сирого протеїну - 17,6%,клітковини - 28,2%,безазотових екстрактивних речовин - 43,0%,товщу - 3,0%.

Пересічна урожайність природніх площ буркуну білого - 2,0 тони сіна з 1 гектара,а врожайність сіна при культурі цієї рослини - 5-6 тон з 1 гектара,а в окремих випадках досягає 14 тон (Поділля).Косити білий буркун на сіно треба до появлення квіткових бруньок,щоб менше було в рослині гіркої,з специфічним запахом,речовини - кумарину.Від цього залежить смак буркунового сіна,до якого тварини звикають поступово,а коні взагалі не добре їдять його.Найкраще запроваджувати цю рослину в культуру в сільському господарстві на засолених грунтах.

2.БУРКУН ВОЛЗЬКИЙ (M.yolgikus Poir.).Дворічна або однорічна рослина. Квіти,так само,як і в попередньої рослини,білі,але з дрібнішим віночком, до 3,5 мм.довжини (у буркуна білого вони доходять до 6 мм).Стебло до 100 см.висоти.Частіше зустрічається в Степовій смузі України,переважно в Південно-східніх районах і рідше в Лісостеповій смузі.Цвіте в червні-липні. Росте на схилах і сухих засолених луках,а також,як сміттьова рослина,на парах.Добре посухостійка і солестійка рослина.Складом і поживними якостями подібна до буркуну білого.При чистому посіві весною цей буркун дає в першому ж році досить високий урожай сіна,а на другий рік можна збирати три укоси на сіно (травень,липень,серпень),після чого,до пізньої осени,користуватись ним,як пасовищем.Подібно до буркуну білого,цю рослину радять культивувати на загальних грунтах.

3.БУРКУН ЖОВТИЙ (M.officinalis Ders.).Дворічна кормова,лікарська і медоносна рослина.Квіти жовті.Цвіте в травні-жовтні.Стебло виростає від 40 до 200 см.заввишки.Зустрічається по всій Україні,як сміттьова рослина. Росте на полях,пустирах,на схилах та біля доріг.Часто утворює цілі зарості,особливо на чорноземлях.Посухостійка,невибаглива до грунту,рослина.В дикорослому стані дає до 2 тон сіна з 1 гектара.В культуру почали її вво-

дити останніми роками перед другою світовою війною в Криму,де цей буркун себе цілком виправдав,як кормова рослина,але сіно з нього тварини їдять гірше,ніж із попередніх двох видів буркунів,через гострий кумариновий запах та гіркий смак,до якого тварини привчаються поступово.Буркун жовтий радять культивувати переважно в районах з малою кількістю річних опадів,з використанням на пасовищах та для силосу.

4.БУРКУН ЗУБЧАСТИЙ (M.dentatus W.K.).Дворічна рослина з дрібними блідо-жовтими квітами.Цвіте в липні-вересні.Стебло виростає від 30 до 90 см.і більше.Розповсюджений в південній частині Лісостепу та Степу, в долинах рік,засолених карбонатними (вуглецевими) солями.Значних масивів не утворює,а росте,як домішка до інших трав.Має в собі зовсім мало кумарину,і тому тварини їдять його добре.Радять культивувати в Лісостепу та в Степу на засолених грунтах.

5. КОНЮШИНА ЛУГОВА (Trifolium pratense L.).Багаторічна кормова та медоносна рослина з рожевими,рідше білими,квітами.Цвіте з половини травня до осени.Стебло - 30-70 см.заввишки.Розповсюджена в Лісовій та Лісостеповій смугах.Росте в дикому стані на луках,чагарниках та на лісових галявинах.Цей вид конюшини,з його різновидностями та формами,вже кілька десятків років як увійшов у господарську культуру на Україні і з біологічного й господарського боку вивчений досить грунтовно,отже докладніше про нього говорити тут нема чого.Варто тільки зазначити,що між дикорослими формами лугової конюшини,які зустрічаються на Українських землях,знайдуться такі форми,які можуть бути дуже цінні для культивування в сільському господарстві.

6.КОНЮШИНА КРАСИВА (T.elegans Cavi).Багаторічна кормова рослина.Добрий медонос.Цвіте з липня до осени.Квіти білі або блідо-рожеві.Віночок до 8 мм.довжини.Стебло 20-50 см.висоти.Зовнішнім виглядом подібна до шведської конюшини,але остання має трохи більші квіти (до 10 мм) і в дикорослому стані шведська конюшина на Україні не зустрічається.Розповсюджена конюшина красива на всіх просторах України,але на півдні - рідко.Росте на вологих та заболочених місцях.Часто утворює значні суцільні масиви - на заливних луках і вологих місцях.Склад сухого сіна квітучих рослин,зібраних в літній період,такий: води - 10,42%,попелу - 7,72%,сирого протеїну - 18,88%,товщу - 3,21%,квітковини - 21,4%,безазотових екстрактивних речовин - 38,37%.В травостої може триматись 4-8 років.Домашні тварини їдять траву та сіно цієї конюшини задовільно.Конюшину красиву можна радити для культивування на вологих грунтах Лісостепу і Полісся,з відведенням для неї відповідного місця в польових сівозмінах,а також при організації штучних луків та пасовищ.

7.КОНЮШИНА БІЛА АБО ПОВЗУЧА (T.repens L.).Багаторічна рослина,дуже добрий медонос.Стебло 10-40 см.заввишки,повзуче.Квіти білі,спочатку ніби тільного кольору,а пізніше буріють.Віночок довжиною до 11 мм.Цвіте в травні-вересні.Розповсюджена по всій Україні,крім Полинкового степу.Росте на луках,полях та біля доріг.Утворює іноді цілі масиви.Морозостійка рослина.Добре витримує затоплення весняними водами.Зелена маса і сіно конюшини білої - це високопоживний корм для свійських тварин,а разом це одна з найкращих рослин для пасовищ.Сіно конюшини білої,зібране з рослин в час цвітіння,має в собі: води - 10,36%,попелу - 6,55%,сирого протеїну - 16,33%,клітковини - 18,77%,товщу біля 4% та безазотових екстрактивних речовин біля 43%.В травостої конюшина біла держиться біля 10 років,а для збирання насіння можна користуватись плянтацією до 5 років.На луках краще висівати в суміші із злаками.

8.КОНЮШИНА ДНІПРОВСЬКА (T.borysthenikum Gruner.).Багаторічна рослина.

Квіти білі,блідо-жовті,блідо-рожеві і рожеві.Цвіте в травні-серпні.Росте в Степовій смузі України.Має добрі посухостійкі та солестійкі властивості.Може бути використана для плекання в Степовій смузі.

9.КОНЮШИНА СУМНІВНА (T.ambiguum M.B.).Багаторічна рослина.Стебло заввишки до 50 см.Квітки на початку білі,а пізніше стають рожеві або червонуваті.Голівки круглясті - 2,5 - 4 см.довжини.Пелюстки квітів до 10 мм.довжини.Цвіте в травні-серпні.Зустрічається на Півдні України та в Донецькому басейні.Росте на схилах,балках,долинах річок,западинах та подах у Степу.Посухостійка рослина.Добра кормова трава.Особливо цінна для пасовищ. Тварини їдять її охоче.Сіно,зібране підчас квітування,має в собі: води - 9,33%,попелу - 5,43%,сирого протеїну - 16,5%,товщу - 2,82%,квітковини - 30,29%,безазотових екстрактивних речовин - 35,63%.Рослину радять культивувати в Степовій смузі,де конюшина лукова не росте.

10.КОНЮШИНА СЕРЕДНЯ (T.medium L.).Багаторічна рослина з пурпуровими квітами.Величина віночка - до 20 мм.Голівки яйцевиді або кулясті.Цвіте в червні-серпні.Розповсюджена в Лісовій,Лісостеповій смугах та в Донецькому басейні,рідше - в трав'янистому степу.Конюшина середня назовні подібна до конюшини лукової,але трохи поступається їй кормовими властивостями.Всі свійські тварини їдять її добре.Суха трава має: води - 6,71%,попелу - 9,01% сирого протеїну - 18,75%,товщу - 2,29%,клітковини - 23,16%,безазотових екстрактивних речовин - 40,08%.Рослина більш посухостійка,ніж конюшина лукова та біла,хоч дає трохи менші врожаї,ніж конюшина лукова.Радять культивувати в Лісостеповій та Степовій смугах.

11. КОНЮШИНА ГІРСЬКА (T.montanum L.).Багаторічна.Добрий медонос.Стебла жовтого кольору - до 70 см.заввишки.Квіти білі.Віночок величиною до 9 мм.Голівки круглясті.Цвіте в червні-серпні.Росте на всіх просторах України на суходольних луках,схилах,у степах,але рідко зустрічається в смузі Злакового степу і зовсім відсутня на Полинковому степу.Хемічний склад сухого сіна,зібраного підчас квітування рослин: води - 9,59%,попелу - 4,38%, сирого протеїну - 14,31%,товщу - 2,69%,клітковини - 33,73%,безазотових екстрактивних речовин - 35,30%.Цю конюшину до квітування добре їдять коні та великі рогаті тварини.Вівці їдять тільки листя.Косити треба на початку квітування.Радять культивувати переважно в Степовій смузі.

12.КОНЮШИНА АЛЬПІЙСЬКА (T.alpestre L.).Багаторічна рослина з прямостоячими,до 50 см.заввишки,стеблами.Квіти пурпурово-червоні.Голівки часто паристі.Цвіте в червні-серпні.Розповсюджена на Поліссі та в Лісостепу,рідше в Степу,по луках,чагарниках та схилах.Добрий медонос.Хемічним складом наближається до конюшини гірської.Всі тварини їдять цю конюшину,до її квітування,добре,а пізніше вона твердіє і тварини їдять гірше.Радять культивувати в Лісостепу та на Поліссі.

13.КОНЮШИНА ПАННОНСЬКА (T.pannonicum Jacg.).Багаторічна рослина.Квіти жовтувато-білуваті,пізніше стають буруваті.Цвіте в червні-липні.Росте на узліссях на лісових галявинах в західній частині Поділля,утворюючи незначні зарості.Трава та сіно нагадують лукову конюшину.Тварини поїдають її задовільно.В Західній Европі та Америці конюшина паннонська відома в сільськогосподарській культурі.

14.КОНЮШИНА СУНИЧКУВАТА (T.fragiferum L.).Багаторічна рослина з повзучими стеблами.Квіти рожеві,рідше рожево-білі.Цвіте в червні-вересні.Зустрічається досить часто в Степовій та Лісостеповій смугах,на вологих луках, засолених карбонатами.На солончакових грунтах утворює часто великі масиви. Кормовими властивостями подібна до конюшини повзучої.Всі тварини їдять її охоче.Радять культивувати для раціонального використання солончаків.

15.КОНЮШИНА ПЕРСЬКА (T.resupinatum L.).Однорічна або дворічна рослина з

лежачими або висхідними стеблами. Квіти рожеві. Цвіте в червні-серпні. Зустрічається на Півдні України в районах нижньої течії Дніпра та Богунедалеко від Чорного моря. Добра кормова рослина. Більше цей вид конюшини поширений на терені Криму.

До конюшин, що ростуть на просторах України, але з боку кормового інтересу не мають, належать такі види:

1. Конюшина польова (T.arvense L.).
2. Конюшина польова (T.campestre Sch.
3. Конюшина підземна (T.subterraneum).
4. Конюшина розлога (T.diffusum Ehrh.).
5. Конюшина червона (T.rubens L.).
6. Конюшина жовто-біла (T.ochroleukum Huds.).
7. Конюшина темнобура (T.spadicum)
8. Конюш. люпиновида (T.lupinaster L.)
9. Конюш. пухирчаста (T.vesikulosum Cav)
10. Конюш. смугнаста (T.striatum L.)
11. Конюш. жовтоцітна (T.strepens Crantz)

Доц. Л. Л и с е н к о

ГОДУЙ БДЖОЛУ ДО ЙВАНА,
ЗРОБИТЬ З ТЕБЕ ПАНА.

Ш К І Д Н И К И С А Д І В

Так само, як і шкідники городини, про яких уже писалося в нашому журналі, садові шкідники завдають майже щороку досить великих збитків садівництву, псуючи овочі, а в роки масового свого з'явлення загрожують, навіть, цілковитим знищенням урожаїв садів.

Через те тим, хто працює або хоче працювати в садівництві, потрібно знати бодай головних шкідників його, їхні основні біологічні особливості та заходи боротьби з ними.

Шкідників садів ділимо на дві групи: а) у н і в е р с а л ь н и х шкідників, які однаково шкодять рільництву, городництву і садівництву, наприклад, п о п е л и ц я (тля), що пошкоджує порічки, агрус та інші садові кущі й дерева, або д р о т я н и к, що псує молоді щепи овочевих дерев і т.д. б) ф а х о в и х шкідників саду, які в тій чи іншій стадії свого розвитку годуються виключно садовими рослинами.

Далі, говорячи про заходи для боротьби з шкідниками, ми згадуватимемо отрути зовнішньої та внутрішньої дії. Що ж це за отрути?

Отрути з о в н і ш н ь о ї д і ї, або контактні діють на шкідників через шкіру їх, або закупорюють їхні дихальні шляхи. До таких отрут належать: гас, квасія, тютюн та мило, а також одержані в останні роки такі отрути, як нікотин (тютюновий екстракт) чи сульфат нікотину (з 40% нікотину). Отрути в н у т р і ш н ь о ї д і ї діють через шлунок і складаються головним чином з різних арсенових з'єднань. До цих отрут належать: паризька або швайнфуртська зелень (55-60% арсенев. ангідриду); джинсін або оцетово-кислий арсен (40% арсен. ангідриду); арсенево-кислий натрій (від 30 до 60% арсен. ангідриду); білий арсен; хлористий барій; кремнефтор натрій; фтористий натрій; та інші.

З фахових шкідників садівництва найбільше розповсюджені:

1. ЯБЛУНЕВИЙ ХРОБАК (яблунева плодожерка). Гусінь цього шкідника пожирає м'якуш і насіння яблук, груш, слив, вишень та грецьких горіхів. Метелики

відкладають яєчка на овочі.Доросла гусінь виходить із овочів і зимує в коконі (колисці) під корою на землі.На весні гусінь оляльковується і незабаром вилітає метелик.Іноді цей шкідник має за рік дві генерації. З а х о д и б о р о т ь б и: накладування на дерева ловчих пасків (кілець), як тільки буде помічено пошкоджені овочі; оббризкування паризькою зеленню або швайнфуртською; збір падалиці та знищення її.

2.ЗОЛОТОГУЗКА (золототучка).Гусінь об'їдає листя яблунь та інших овочевих дерев на весні і восени.Метелики відкладають яєчка купками на спідній бік листя,покриваючи їх золотавим пухом.В липні-серпні з яєчок вилуплюється гусінь,і в досить міцному павутинні колоніями залишається на зиму поміж листям.Шкодить золотогузка в південній і середній частинах України та Европи: З а х о д и б о р о т ь б и: збирати та спалювати зимові гнізда шкідника.

3.ЯБЛУНЕВА МЕДЯНИЦЯ (медівка).Гусінь її висмоктує набряклі бруньки і молоде,щойно розвинене листя та квітоніжки яблунь,груш,від чого листя зморщується,а квіт жовтіє і відпадає.Метелики наприкінці літа відкладають яєчка групами в кору. Весною вилуплюється гусінь,яка виділяє багато липкої рідини (медвяну росу).Розповсюджений цей шкідник по всій Україні, европейській частині Росії,а також у деяких інших европейських країнах. З а х о д и б о р о т ь б и: весною,до набрякання бруньок,оббризкувати дерева залізним купервасом та вапняковим молоком; оббризкувати отрутами зовнішньої дії; обкурювати дерева димом тютюнового пороху.

4. ЯБЛУНЕВА МІЛЬ (травневий хробачок).Шкодить майже самим яблуням.Гусінь забирається в середину листка (мінує) і далі об'їдає листя,загортаючи його в загальне павутиння.Яєчка метелик відкладає на корі гіллячок яблуні купками і вкриває їх щитками з затвердлих виділень.Під цими щитками зимує й гусінь.На весні вона переходить на листя,де оселюється колоніями в павутинних гніздах; тут же вона й оляльковується пачками.З а х о д и б о р о т ь б и: збір коконів та знищення їх; оббризкування отрутами зовнішньої дії.

5. ОВОЧЕВА МІЛЬ (плодова міль). Гусінь об'їдає спочатку бруньки,а потім листя яблунь,черешень,слив та рябини (горобини).Відкладає яйця в червні - липні.Яйця зимують під щитком на корі гіллячок дерев.На весні вилуплюється гусінь,яка в червні оляльковується.Розповсюджена по всій Україні,Росії,Кавказу,Туркестану; зустрічається в південних частинах Европи. З а х о д и б о р о т ь б и: оббризкування на весні отрутами внутрішньої дії.

6.БОЯРИШНИЦЯ. Гусінь на весні об'їдає бруньки та листя яблунь,груш, вишень та бояришника.Яєчка відкладає купками і гусінь зимує в павутинних гніздах.Розповсюджений цей шкідник по всій Україні,Росії та в Сибіру. З а х о д и б о р о т ь б и: збирати та спалювати зимові гнізда; знищувати листя з відкладеними яйцями; оббризкувати дерева на весні,до і після квітування,паризькою зеленню.

7.АГРУСОВА П'ЯДЕНИЦЯ.Гусінь нищить листя агрусу,порічок,горіхів та слив.Гусінь п'яденниці зимує на землі.Оляльковання проходить на листях і серед гіллячок.Розповсюджена по Україні,Росії й Сибіру. З а х о д и б о р о т ь б и: оббризкування дерев отрутами внутрішньої дії.

8.ЗИМОВА П'ЯДЕНИЦЯ.Гусінь скріплює листя яблунь,груш,слив,вишень та інших овочевих дерев павутинням і пізніше знищує його.Шкодить з весни аж до червня-липня.Метелик з'являється пізно восени,при чому самиця - безкрила.Яєчка відкладає під шкурини бруньок,де вони й зимують.Оляльковується в землі.Розповсюджена майже по всій Европі та в Сибіру.З а х о-

д и б о р о т ь б и: накладати з осени ловчі обручі (кільця); оббризкувати дерева отрутами внутрішньої дії.

9. НЕПАРНИЙ ШОВКОПРЯД. Гусінь на весні об'їдає листя майже всіх овочевих дерев. В кінці літа на стовбурах і на гіллячках метелики купками відкладають яєчка, покриті волосінню. На весні з яєчок вилуплюється гусінь, яка спочатку тримається знизу стовбура, а потім підіймається на дерево, де й оселяється. Розповсюджений цей шкідник по всій південній Україні та на Кавказі. З а х о д и б о р о т ь б и: Зшкрібати, розплющувати та намащувати купки яєчок гасом, дьогтем чи нафтою; оббризкувати отрутами внутрішньої дії.

10. КІЛЬЦЕВИЙ ШОВКОПРЯД Гусінь об'їдає листя, а іноді й бруньки яблунь, груш та інших овочевих дерев. Самиця відкладає яєчка, наліплюючи їх навколо тоненьких гілочок формою щільно стиснутої спіралі, що нагадує кільця. Яєчка так і зимують, а на весні з них вилуплюється гусінь. Оляльковується поміж листям. Розповсюджений по всій Україні й Росії. З а х о д и б о р о т ь б и: збирати й нищити яєчка весною і восени; оббризкувати отрутами внутрішньої дії.

11. МАЛИНОВИЙ ЖУК (мошка, м'ягкокрилка). Жук вигризає квіткові бутони і цвіт малини, яблунь та слив, а гусінь поїдає ягоду малини, яка кисне і сохне. Самиця відкладає яєчка в квітні. Оляльковується в землі, зимує жук у ляльковій колисці, а іноді зимує й гусінь, яка не встигла оляльковатись. З а х о д и б о р о т ь б и: струшувати жуків у відро з водою, з домішкою гасу; своєчасно збирати доспілі, а особливо дрібні і пошкоджені овочі.

12. ЯБЛУНЕВИЙ КВІТОЇД (яблуневий довгоносик). З весни жук годується нерозпукнутими ще бруньками. Гусінь виїдає квіткові пуп'янки яблунь та груш, яєчка відкладає весною в пуп'янки, де гусінь живе і оляльковується. Жук зимує під корою або під листям. З а х о д и б о р о т ь б и: струшувати жуків весною на щити; оббризкувати дерева вапняковим молоком і залишати деякі дерева необбризкані - для принади. Виловлювати жуків ловчими пасками (поясами).

13. БУКАРКА (листовий слоник). Жук з весни псує бруньки, потім пуп'янки яблунь, груш, слив та інш. Гусінь вигризає черешок листя, через що лист в'яне й опадає. Яєчка самиця відкладає в середню жилку або черешок. Оляльковується гусінь в землі і жук зимує в колисці. З а х о д и б о р о т ь б и: струшувати жуків до початку квітування дерев.

14. КАЗАРКА. Жук поїдає бруньки, пуп'янки та овочі яблунь, груш, слив, вишеньок. Гусінь перебуває в середині овочів. На початку літа самиця відкладає яєчка на молоді овочі, продряпавши або надрізавши їхню шкурку. Оляльковується в землі. З а х о д и б о р о т ь б и: струшувати жуків на щити; знищувати падалицю та збирати пошкоджені овочі.

15. ОЛЕНКА (кошлата брощівка). Жук на весні виїдає квіти яблунь, груш та вишень. Льот починається з весни і самиця літом відкладає яєчка в землю. В землі відбувається й оляльковання. Восени вилітає жук, який і зимує. Оленка розповсюджена по всій Україні і в середній частині Росії. З а х о д и б о р о т ь б и: переорювати грунт у місцях залягання гусени; оббризкувати холодною водою дерева в спеку і негайно після цього струшувати жуків на щити.

16. ВИШНЕВИЙ СЛИЗАВИЙ ПИЛЯЛЬНИК. В кінці літа гусінь об'їдає листя з горішнього боку на вишнях та сливах. Льот відбувається в червні-липні, гусінь з'являється в серпні-вересні. Зимує - гусінь. Розповсюджений по всій Україні і середній Росії. З а х о д и б о р о т ь б и: оббризкувати дерева отрутами внутрішньої дії.

Крім зазначених тут головних способів боротьби з кожним шкідником зокрема, треба дбати ще й про такі основні профілактично-агрикультурні заходи в саду: а) на протязі всього вегетативного періоду, починаючи з ранньої весни аж до пізньої осени, знищувати в саду всілякі бур'яни; б) щодня уважно спостерігати за кроною овочевих дерев, щоб своєчасно запобігти розмноженню шкідливих комах; в) ретельно доглядати за станом кори стовбурів овочевих дерев, не допускаючи поранення стовбурів, а коли вже рани є, замащувати їх садовим варом; з осени і на весні обмащувати стовбури дерев вапном; г) не допускати до густого заростання саду, щоб кожне дерево мало досить соняшного світла; д) щороку окопувати на весні овочеві дерева; е) давати гній, місцеві та штучні добрива під овочеві дерева, відповідно до якости грунту, і є) щодня збирати та нищити падалицю.

Агроном К.

ХТО ВЛІТКУ БАЙДИКУЄ,
ТОЙ ЗИМОЮ ГОЛОДУЄ.

ГОЛОВНІ ОТРУТИ ДЛЯ БОРОТЬБИ З ШКІДНИКАМИ

Шкідники сільського господарства завдають надзвичайно великої шкоди і, якщо не вживати проти них ніяких заходів, то можна цілком позбутися врожаю. Для боротьби з шкідниками треба знати всі умови, в яких вони живуть та розмножуються, а також знати ті засоби, за допомогою яких можна шкідників позбутися. В попередньому числі журналу ми вже писали про головніших шкідників городництва, в цьому числі подаємо дані про шкідників садівництва, а цією заміткою хочемо познайомити наших читачів із головнішими отрутами і способами виготовляти та вживати їх для боротьби з шкідниками.

1. ТЮТЮНОВИЙ ВАР. Готують його так: 400-500 грам листової махорки настоюють в 1 відрі води. Після 5-6 днів цей настій кип'ятять 3-4 години, а потім цідять через полотно. Перед застосуванням розчин розводять 3-4 частинами води. Цю отруту вживають проти: тлі (блощиць), вишневого листоїда, клопів, голої гусені та інших ніжних шкідників. На одне ушкоджене дерево потрібно 3-5 літрів розчину.

2. ЗЕЛЕНЕ МИЛО. Розпустити на одне відро 400 грам і цим розчином обприскувати культури, пошкоджувані блощицями (тля), капустяними клопами, трипсами та інш. На одне звичайне дерево потрібно 150-300 грам мила, а на гектар засівів - 10-12 кілограмів.

3. ГАСОВА ЕМУЛЬСІЯ. На відро води беруть 400 грам гасу та 70 грам зеленого мила. Мило розчиняють в 1/4 відра окропу та віником збивають на пінку. В цю піну поступово вливають гас і потім цю суміш добре півгодини збивають, поки не стане біла, густа, як сметана, рідина. Потім, при домішуванні, підливають решту теплої води. Суміш знову збивають і негайно вживають проти шкідників, бо при стоянні гас випливає на поверхню. Цю отруту застосовують проти блощиць (тлі), клопів, яєчок та молодої гусені метеликів. Потрібно на одне дерево: 200-400 грам гасу та 50-60 грам зеленого мила, а на гектар - 15 літрів гасу та 2 кілограми зеленого мила.

4. НАСТІЙ ПЕРСЬКОЇ РОМАШКИ готують так: дві великі столові ложки ромашки настоюють на 4-х відрах води; до настою додають 100 грам калійного галуну. Цим розчином борються проти гусені капустяної білянки.

5. КАРБОЛОВА ЕМУЛЬСІЯ. Це добрий засіб для боротьби з шкідниками. Для ви-

готовлення нормального розчину беруть 50 грам зеленого мила і розчиняють його в окропі. До цього розчину додають 40 грам неочищеної карболової кислоти. Суміш цю помішують, поки весь розчин не матиме однородної піни, брунатної на колір. Всю цю емульсію вливають у відро води і тоді можна обприскувати рослини. Карболову емульсію застосовують проти яблуневої медяниці, капустяної та цибульної мух. На 1 гектар потрібно: 40 клгр. зеленого мила та 20 клгр. карболки.

6. ШВАЙНФУРТСЬКА ЗЕЛЕНЬ. На 1 відро води беруть 20 грам зелені та 40 гр. негашеного вапна. Зелень окремо добре розтирають і поступово розводять у воді, а вапно гасять, просіюють і розбовтують у воді. У вапнове молоко вливають зелень, помішують, і цей розчин можна вживати для боротьби з шкідниками. Щоб цей розчин краще тримався на рослинах, на кожне відро додають по 1 шклянці бурякової патоки (меляси) або борошняного клейстеру. На гектар виходить від 20 до 100 відер, залежно від рослини. Швайнфуртську зелень застосовують проти земляних блощиць, горохових слоників, бурякового довгоносика, гусені, лугового метелика, бояришниці, яблуневої та плодової молі, капустяної совки й молі та інших шкідників-гризунів. На дерево потрібно пересічно: 20 гр. зелені та 40 гр. вапна.

7. ХЛОРИСТИЙ БАРІЙ готують так: на одне відро води розчиняють 200-300 грамів хлористого барію. Щоб розчин краще примилав до рослин, додають сюди одну шклянку патоки або клейстеру. Цей розчин застосовують проти тих шкідників, що й швайнфуртська зелень. На один гектар потрібно від 6 до 18 кг. хлористого барію.

8. ВАПНОВЕ МОЛОКО виготовляють при згашенні вапна в воді; воно може бути різної концентрації. Цю отруту застосовують проти медяниці та яблуневого довгоносика.

Далі подаємо головні рецепти для протруювання насіння зернових хлібів.

9. МІДЯНИЙ КУПЕРВАС. Беруть або 0,5% розчин і в ньому насіння потрібно тримати 10-14 годин, або 1% розчин, тоді насіння тримають не більш, як 5 хвилин, щоб не пошкодити його схожости. Протруюють зерно або в пристосованих для цього закритих бочках, або в спеціяльних апаратах. В бочках можна зерно занурювати в розчин і там його тримати, залежно від міцности розчину, а в купах - можна поливати зерно розчином поступово. Після протруювання зерно промивають у воді, або опускають у вапняне молоко для невтралізації мідяного купервасу (150 гр. вапна на 1 відро), потім висушують. Дві тони зерна можна протруїти в 10-20 відрах розчину. Цю отруту застосовують проти мокрої сажки (головні) на житі та пшениці, кам'яної - на ячмені та пилуватої - на вівсі.

10. ФОРМАЛІН (в продажу 40% розчин) розчиняють у воді до 0,15% або одну частину формаліну на 300 частин води. Найбільше застосовують протруювання формаліном так: у бочку з розчином насипають зерно на 2 години та герметично зачиняють, а потім це зерно висушують. Цей розчин застосовують проти мокрої та пилуватої сажки на хлібах.

11. РОЗЧИН СОЛИ готують концентрований - на одне відро 4 клгр. соли. У великий посуд з розчином соли опускають зерно, пошкоджене ріжками, яке випливає наверх. Ріжки черпаками збирають з поверхні, висушують і їх можна використати на ліки (охоче приймають аптеки для виготовлення ліків).

Агроном В.

НАЙГОЛОВНІШІ ПІВДЕННІ ЛІКЕРОВІ ВИНА

МАЛАГА. Еспанське вино, яке виробляють навколо міста Малаги на березі Середземного моря. Винарська область доходить на захід аж до міста Ронда, на північ - до Антекве та на схід до побережних хуторів, званих Велез Малага, та до Мотріль. В цьому східньому дистрикті плекають та сушать знайомий у нас мушкатовий гатунок винограду.

Для виробу вина малаги основним гатунком є виноград Педро ксіменс, який обережно збирають, 2-3 дні сушать на солом'яних рогожах-матах, званих а л м і я р а (арабське слово). Потім розмелюють, позбавляють насіння та гнітять. Солодкий мошт із цього винограду має 350 і більше грам цукру на 1 літр. Ферментацією розкладається, приблизно, 270 грам цукру. Виходить солодке біле вино малага, яке далі переробляють на різні типи. Для виробу добре знаного типу ЧОРНОГО ВИНА МАЛАГИ треба:

1. Вина маестро (містели - це є згущений виноградний мошт).
2. Вина азуррадо (містели - законсервований SO_2 мошт).
3. Вина тієрно (вино, вироблене з в'ялого винограду після 8-12 денного сушення, гатунок Педро-ксіменський, дуже солодкий і мало ферментує).
4. Вина арропи
5. Кольору (дуже відпарений мошт, який скарамелюється).

Малагові вина виробляють у різних комбінаціях вищезазначених частин, змішуючи та додаючи дестиляту, щоб суміш доходила до стану, коли має до 15% спирту.

Р а й т л е х н е р подає спосіб виробу вина малаги (дешевих гатунків) з арропи, яка, крім мошту, має в собі ще витяжок із фініків, ріжків та інших солодких південних овочів.

ШЕРІ (Sherry). Еспанське вино, осередок якого - околиці міста jerez de la frontera, на захід від Малаги, в районі побережжя Атлантичного океану, біля портового міста Кадіцу. До пивниць ерезьких звозять виноград із широкої округи прибережних міст Санлюкару, Шіляни де-ля Фронтера та інших сіл Севільської провінції.

З вапняних грунтів (альбарізас) збирають тут гатунок винограду "паломіно", в теренах піщаних плекають переважно гатунки мантуос кастелляно та пілас. Дальші гатунки: перруно, моллар, канонаво та інші. Для вин солодких: педро ксіменс та мушкат александрійський.

Виноград часто сушать на сонці. Головна ферментація відбувається на протязі трьох тижнів, але доферментовування тягнеться аж три місяці. Стягують з осаду в січні та лютому. При сточуванні дають до бочок т.зв. "ботів" (на 480-500 л.) 8 - 10 л. дистиляту вина (50-60%), старші вина посилюють спиртом у малій кількості через пару днів. Дистилятзріджують переваренною водою. Так лишають вино до літа. Для очищення вживають глухівський каолін.

Після другого сточення ділять вина малагові на 5 різних типів: пальма, польо кортадо та райес I, II, III. Райеси вже менше якісні вина. Бочки з вином передержують у надземних пивницях, званих "бодегас"-ах. Після сцідження, яке роблять весною та восени, відбирають частину вина, щоб у неповних бочках впливом повітря творилися алдегіди та етери, які мають вплив на смак вина. На вині з'являється плівка, яка для твореення букету грає велику ролю. При сціджуванні додають спирту до 18-19% і більше. Само собою зрозуміло, що

через постійне випаровування спирту в вині весь час стає менше. Часто додають, рівночасно з дестилятом, трохи цукру, щоб вина не були сухі. Для виробу солодких вин уживають вина Маестро (як у малаги), Арропе та на забарвлення - карамелю.

Дуже знаний сухий (без цукру) тип Шері, який найбільше експортують до Англії й звуть його "dry cherry", наприклад, тип монцанілла (з ромашковим смаком), амонтіло, мутілло, паярете. Далі з найліпших є москатель дель пайя - з мушкатового винограду. Відповідно до солодкости, ділять Шері на типи: сухі (вінос секос), півсолодкі (вінос семідалцес) та солодкі (вінос дальцес).

З еспанських лікерових вин аліканте має барву темно-червону, часом переходить у світло-червону. На Канарських островах (належать Еспанії) набирає ваги канарський сект, подібний до мадейри.

ПОРТУГАЛЬСЬКІ ВСЕСВІТНЬОВІДОМІ ЛІКЕРОВІ ВИНА

ВИНА ПОРТСЬКІ АБО ОПОРТСЬКІ походять з низини річки Доро, звідки і звозять до порту Опортського, до великих пивниць Вілла Нова да Гайя. В долині річки Дора плекають головне червоні гатунки винограду: ле бастардо, ль-Альварельгао, монріско, текріга, каскуло та інші; білі гатунки: гувайс, рабігато, мальвазіо, москатель. Найбільше виробляють вина червоні, дуже інтенсивно забарвлені, виїмкових ароматів; спирту мають біля 20% (вол) червоні; білі - 22 вол %, найменша частка спирту - 16,5 вол %. В час ферментації (у червоних) рмут (розмолотий виноград) дуже провітрюють, кору притоплюють. Коли хочемо мати вина солодкі, треба додавати від початку ферментації поступово спирт. Для вин сухих дають добре проферментуватися, після чого додають спирт (формою 78% винного дестиляту). Перший раз сточують у листопаді або грудні по доброму вимацеруванні жмаків. Далі видержують у великих пивницях. До вин солодких рівночасно з дестилятом додають мошт, так звану суміш "геропіга". Вина портські експортують головне до Англії.

МАДЕЙРА. Вина такої назви приходять із португальського острова Мадейри, бувають різних типів: сухі та солодкі. Більше там плекають білий виноград. Для вин солодких плекають корінні сорти "Мальвазія" та "бооль", для вин сухих - букетистий "Серціаль". Сухе вино - кантейро - терпке та тверде. Довгим лежанням (часто і десятиріччя) досягають вина характеру вин мадейра. Довге старіння у цих вин привело до того, що шукали способу прискорення діяння часу, теплоти та світла. Якщо виставимо вино в тонкій шкляній посудині під діяння сонця, воно спіє на протязі кількох тижнів. Промені сонця не допускають утворення оцетової плівки, особливо, якщо вино має вищий % спирту. Тепло та світло збільшують процес оксидичний.

Щоб вино швидче доспівало, возили його на торговельних пароплавах через рівник (екватор). Тепер на Мадейрі застосовують два способи для доспівання вина: а) уміщують його в місцях, подібних до скленників, так зв. естуфас до соль, де їх лишають на 1 рік діянню тепла та соняшного світла; б) складають у спеціяльних будинках, де повітря нагрівають до відповідної температури. Вино тут спіє тим швидче, чим більше тепла в приміщенні, але за температури 60°С і більше вино не набуває такої якости, як за доспівання з нижчою температурою. Витворення вин за допомогою тепла проводять в той спосіб, що температуру підвищують поступово до 40°С на протязі кількох тижнів. Так само і знижувати температуру треба не раптово, а поволі. При цьому багато втрачається через випаровування, але саме вино набуває присмаку мадейри. Вина мадейра мають найменше 17 волум % спирту.

ФРАНЦУЗЬКІ ЛІКЕРОВІ ВИНА

МУШКАТ де ФРОНТІНІЯН - дуже солодкі, лунельські, де морассон, де ревесальто виробляють додаванням спирту до вин, не зовсім зферментованих. Так само

мальвазія з Россільони; з білих - мальвазія блянк.Вина банільські з гатунку гренаше,а також інші,що служать за підклад для дуже визначних аперітивів,як "біррх" (віолет-фрере),у Франції дуже популярні.

ІТАЛІЙСЬКІ ВИНА

МАРСАЛА та ВІН ЛЯКРІМА ХРІСТІ. Вудгауз,англійський купець,що довго жив у Морсалі,послав 1773 року до Англії вино з Трапані,і,щоб воно не зіпсувалося в дорозі,додав на 100 літрів вина 2 літри спирту.Вино в Англії дуже сподобалось.Відтоді вина біля міста Марсали спиртують.Вудгауз організував 1796 року в цій околиці виріб вин у великому підприємстві,та за допомогою лорда Нельсона надав цьому підприємству великого розмаху.Тепер воно централізоване у великих підприємців Інгама,Фльоріо.Виноградний матеріял уживають більше з білих гронів гатунку Карататто та лінзолія.Вина витворюють ферментацією на 15-16% спирту. Виріб марсали тримають у великій тайні,але знаємо багато моментів,які вже стали відомі.

Спирту мають: мункорція Італія (смак італійський) - 16-18%; тип концція інгільтер (смак англійський) - 20-28%. Марсалета - гнідої барви.Присолоджують так званими сифонами,цебто згущеним мештом.Часто засірюють,щоб просвітлилися.Так само частково додають дьогтю,щоб вино набрало так зв. сапора ді навігато,або смаку вина,яке довго возили на пароплаві.

ВИНА з КІПРУ. Віно делля коммандерія (з сортом ксиністері,з околиці Лімазоль).

ГРЕЦЬКІ: головне - мавро (червоне,але часом блідне) - мають теж смолистий присмак,штучно наданий,який від довшого лежання зникає.Знамениті десертні вина мушкатові,мальвальські,вино санто та інші.

Із східньої сторони Середземного моря знані десертні вина Самошські - з острова Самос,а останніми часами приходять до торгівлі і вина палестинські.

ТОКАЙСЬКІ ВИНА

В Токайській винарській області,яка частково заходить і на Карпатську Україну,клімат досить сухий,менше придатний для діяння шляхетного гниття. Але виноградна ягода тут легко висихає і,після випарювання води,переходить у стан родзинок,або півродзинок.Тому,що до нашої Карпатської України належить частина Токайської области,і токайське вино у нас виробляли,варто про нього сказати більше.

Токайський край проходить на південних порфірових підножжях Карпат Гедялія,творячи трикутник.На вершку південного гребеня виступає п'ятиверховинний токайський горб,як південна границя,на заході знаходиться Санто,а на півночі - Мала Тороня.Загір'я Гедялії повстало з порфіру,який дає найліпші умови для плекання винограду,і там є найліпші виноградники.

З історії знаємо,що виноградники в Токайському краю були від прадавна. За татарської навали були винищені.Але Беля 1У покликав до Токайського краю виноградарів із Італії,щоб реорганізувати та привести виноградники до порядку.З виноградних гатунків у Токайській області найбільше вирощують фурмінт,потім гатунок із "липовим листям" - гарш-леведі.Цей гатунок дає родзинки,спеціяльно придатні для виробу т.зв.есенції,яка має аромат із натяком на липовий та бозовий цвіт.В малій кількості плекають і так зв.балафан.Зазначені гатунки і дають основи до виробу токайських вин,з переважаючою кількістю гатунку фурмінта.

Далі плекають білий аугстер,але цей гатунок вимагає доброї погоди, мушкат,мештом якого наливають родзинки,або лишають його самого засихати на родзинки (цібеби).З додаванням його,виробляють мушкатові вибери.

Дуже поширений білий виноград так зв.фегер-шолло,або борошниста біль. Його круглі ягоди - зелені,вкриті ніби борошнистим порохом.Мошту цього гатунку вживають,як основу при виробі так званих виберів.Фурмінт та білі грона є головні для токайських виноградників.

Токайські вибери (асси,аусбріхи) різняться від райнських виберів тим, що цей виноград залишають довго на корчах - часто аж до листопада.При збиранні поділяють на столах,при чому з гронів відокремлюють засохлі зерна і дають їх окремо до дерев'яних відер (шкопків) на 25 л.

Фр.Шамс,у книзі "Унгарнс вайнбау",Пешт,1835 р.,так описує токайські вироби:"Родзинки босі робітники опрацьовують своїми ногами так довго,поки з того стане маса,подібна до рідкого тіста,щоб при стисканні в кмені протікало все і лишалися в руці самі зернята.Так поступово,частками,опрацьовували всі родзинки,доливаючи,за постійного перемішування,призначений мошт.Насіння при міщанні відокремлюється від решти рідкої каші і підіймається вгору,звідки його ситом збирають.Ця каша в посудині лишається для ферментації,яка починається звичайно за 24-36 годин.При тому певні частини скоро виступлять на верх тіста формою густої кори,через яку проходять пухирці CO_2.Лишати довго в такому стані не можна.Пізніше розміщують усю масу та в торбинках або плахтах поволеньки гнітять.При цьому грає ролю задержання насіння,яке може надати винові гіркого присмаку.Вигнітений мошт зливають до бочок так,щоб лишався простір на три пальці,затичку вільно кладуть на отвір та лишають ферментуватися.Головна ферментація закінчується через 2-3 місяці,залежно від кількости цукру та температури."

Тепер при виробі цих вин порядок праці лишається той самий,тільки вже не перемішують маси босими ногами.Рмут (розмолоті ягоди) наливають мошстом та зрідка перемішують,а після 1-4 днів гнітять.Солодкі вибери виробляють різних типів і різної солодкости,виходячи з кількости відер родзинок.

Якість вина залежить не тільки від якости родзинок,а й від того мошту, яким їхобливали та наповнювали.Після вигнітення мошту лишаються жмаки, які ще використовують у той спосіб,що на них наливають іще мошт або вино. Тоді вийде вино,яке називають фордідаш.

САМОРОДНЕ ВИНО виробляють з невибираного винограду,але з невеликою кількістю родзинок.Воно дуже міцне,цебто має велику частину спирту,насолодле,або терпке.Це вино дуже поважають,хоч і визначається воно "повітряним присмаком".Барву має жовто-зелену,до торгівлі приходить,яко з е л е н я к.

МАСЛОШ.Так зветься вино,вироблене з осаду (після 1-1½ років),з якого вибер було сточено і на нього налито звичайне вино.Витворюється ароматичне солодкувате вино. Шамс називає маслашом вино,вироблене,яко вибери,лише з пропорцією 1-2 відер родзинок на 1 боку мошту.

ЕСЕНЦІЯ. Для виробу так званої токайської есенції вживають лише сік із родзинок,які натоптують до дерев'яної посудини; сік,що виділяється, витікає отвором у бочці спід дна.Цей сік густий і дуже мало піддається ферментації,і спирту не витворюється більш як 6-7%.Характер мошту залишається назавжди.Такий виробок до торгівлі не приходив,натомість у торгівлю вводили далеко рідший та з більшою часткою спирту.

Вина токайські передержують у цляшках стойма - не так,як інші вина, що їх звичайно тримають лежма.

Інженер Гр. Б о ж о к.

НЕ ДОЖЕНЕШ І КОНЕМ,
ЩО ЗАПІЗНИШ ОДНИМ ДНЕМ.

ПРО ХВОРОБИ ТВАРИН
(Ознаки хвороб,та як досліджувати і розпізнавати захворювання).

Щоб виявити хвору тварину та визначити хворобу,треба увесь час мати на увазі здоровий організм і порівнювати з ознаками,що характеризують стан здорової тварини.

Здорова тварина має такі характерні ознаки: вона жвава,бадьора або спокійна,лагідна; в належний час охоче приймає корм,п'є воду,виконує відповідну для неї роботу або спокійно спочиває.Крім того,здорова тварина,як кажуть,нормально реагує на зовнішнє оточення: впізнає господаря, якось озивається на кличку,спокійна і лагідна підчас роботи,годівлі,доїння,чищення тощо.Нарешті,у здорової тваринниціді й неушкоджені,та в належному стані,зовнішні покрови й окремі органи.Коли маємо у тварини всі ці ознаки,то кажемо - тварина в здоровому або нормальному стані,коли ж цих ознак нема,або вони неяскраво виявлені чи змінені,вважаємо,що у тварини відхилення від норми - тварина хвора.

Є дві групи захворювань,які відріжняють відповідно до причин,що їх викликали,та головних ознак.До першої групи належать заразливі хвороби або всі ті захворювання,що спричиняються живими збудниками: бактеріями, грибками,цвіллю.До другої групи належать незаразливі захворювання,або ті,що їх викликають різні зовнішні причини,як от неправильний догляд,невідповідна годівля,простуда,негігієнічне утримання,механічні пошкодження,надмірна експлоатація тощо.

Не за всіх захворювань хвороба виявляється відразу зовнішніми ознаками: чимало є таких,що місяцями проходять приховано,як от сап,туберкульоза,буцельоза тощо.Основні ознаки,з яких дізнаємося,що тварина хвора, такі: тварина втрачає бадьорість,стає смутна,пригнічена,не їсть або погано їсть,повільно рухається,в роботі швидко втомлюється,шерсть у неї не блищить,а стає кошлата,очі запалі,не блищать,іноді буває слезотеча, тварина більше лежить,худне,кашляє,з'являється у неї проніс (бігунка) або затвердіння,гарячі чи холодні опухи,виразки,струпи,тварина тре мордою об ясла чи інші речі,скрегоче зубами,слизові оболонки червоніють,прискорюється пульс та підвищується температура.

ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я ТВАРИНИ ВИМІРЮВАННЯМ ТЕМПЕРАТУРИ

Особливо важливий показник захворювання тварини - це підвищення температури тіла,тому вимірювання температури найцінніший показник стану здоров'я тварини.Підвищення температури проти нормальної - перша ознака і,найчастіше,заразливого захворювання тварини.Часто буває,що спочатку захворювання навіть тяжкі хвороби нічим особливим не визначаються. Вимірювати температуру хворим тваринам треба двічі або й тричі на день. Виміривши температуру,її записують на спеціяльному аркушику паперу,окремому для кожної тварини.

Температуру тіла тваарини вимірюють,ставлячи термометр у пряму кишку, де тримають його 5-10 хвилин.Перед кожним вимірюванням,термометр треба струшувати,а після вимірювання - термометр обмити та знезаразити розчином карболки або креоліну.

За нормальну температуру у здорових тварин,що перебувають у повному спокої,вважають таку: у коней - 37,5 - 38,5° за Цельсієм; у рогатої худоби - 37,5 - 39,5°; у овець та кіз - 39,5 - 40,0°; у свиней - 38,0 - 40,0°; у кролів - 38,5 - 39,5° С.

Треба пам'ятати,що після швидкого руху та посиленої роботи темпера-

тура трохи підвищується,а після напування,особливо холодною водою,знижується.У молодих тварин та у самиць теж температура трохи вища.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПУЛЬСУ ТА ДИХАННЯ

Не менш важливий показник стану здоров'я тварин - це робота серця та легенів,тому особливе значення має дослідження пульсу і дихання.Пульс у коней та великої рогатої худоби вираховуємо,натискаючи пальцями на підщелепну артерію,а у дрібних тварин - на стегнову артерію,що міститься з унутрішньої поверхні стегна.За нормальний пульс у різних тварин вважають такий: у коней - 36-42 удари за хвилину; у великої рогатої худоби - 40-80; у овець та кіз - 50-65; у свиней - 60-80; у кролів - 140-160 ударів за хвилину.

При посиленій роботі пульс прискорюється на 25-30%.Прискорюється він і при підвищеній температурі тіла тварин.Загаяний або прискорений пульс вважають за ненормальний,і це свідчить,що тварина хвора.

Дихання у тварин складається з двох моментів: вдихання і видихання. Вираховувати дихання треба по руху грудної клітки.Досліджувати треба тільки тоді,коли тварина стоїть спокійно.Нормально підчас дихання не повинно бути ніяких шумів та хрипіння.Середнє число дихальних рухів у різних тварин таке: у коней - 8-16 на хвилину; у великої рогатої худоби - 12-25; у овець та кіз - 16-30; у свиней - 10-20; у кролів - 30-50.

ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІРИ

У здорової тварини шкіра еластична,гладенька,без зморщок,струпів, потовщень,виразок,намулень,потертостей,без лисин,і рівномірно вкрита блискучим,некошлатим волоссям.За різних захворювань та шкірних хвороб еластивості ці втрачаються.

Шкіру треба досліджувати,оглядаючи і всю цілком і,особливо,під гривою,щелепами,чубком,на холці,на місці накладання сіделка,шлеї,коло кореня хвоста,на череві та внутрішній поверхні стегон.Обмацуючи шкіру руками,треба звертати увагу на температуру її в різних місцях та чи не має шкіра опухів,болючих місць,і чи не збільшені підшкірні залози.

Зрозуміло,що при виявленні будь-якого з нашкірних захворювань,що викликає підозру на такі хвороби,як короста,парші,лишай,вошивість,передусім треба виділити підозрілу чи хвору тварину з гурту,а місце,де стояла тварина,очистити та дезинфекувати.

ДОСЛІДЖЕННЯ НОСА ТА РОТА

Особливе значення має дослідження рота та носа у тварин.Досліджуючи ніс та рот у тварин,треба дотримуватись певної обережности,маючи на увазі,що в цих органах купчаться небезпечні для життя людини хвороби.Оглядаючи носову порожняву,треба вважати на ознаки,що бувають при захворюванні коней на сап: витікання з носа,його характер,колір слизових оболонок носа,пухирці,виразки,зубчасті рубці на носовій перетинці,тощо. У всіх випадках підозрілих коней негайно вилучати і повідомляти ветеринарного лікаря.Після кожного дослідження руки треба пильно мити та знезаражувати.

Оглядаючи рота у тварин,довідуємось,чи нема гострих зубів,пухлин,тощо,запалення слизових оболонок,пухирців,виразок,поранень.

Крім цих органів,досліджують також очі,рим'я та статтєві органи.У всіх випадках виявлення тварин з ознаками хвороб,треба їх негайно звільняти від роботи,вилучати в окремі місця і самому лікувати,або викликати ветеринарного лікаря.

ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР Ів.Р-н.

ЩО ХОЧЕШ З'ЇСТИ СЬОГОДНІ, З'ЇШ ЗАВТРА.

ЩО МОЖЕШ ЗРОБИТИ ЗАВТРА, ЗРОБИ СЬОГОДНІ.

ГІГІЄНА СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН.

Гігієна сільського-господарських тварин - це одна з природничих наук про раціональне плекання та догляд за тваринами. Сільськогосподарські тварини служать людині, отже й гігієна їх важлива і для тварин, і для здоров'я самої людини.

Люди звикли мати справу з м'ясом, салом, молоком, яйцями, вовною - це все продукти тваринного походження, і хазяїн тварин, які дають йому ці продукти, повинен передусім знати і дбати про гігієну тих тварин. А найголовніша умова гігієни: дбати, щоб усі тварини в господарстві були на 100% здорові. Хворі і підозрілі на хворість тварини треба негайно відокремлювати, а при заразливій недузі (туберкульоза, сап у коней, і т.п.) навіть вибраковувати, інакше можуть захворіти інші тварини, а далі й люди - споживачі продуктів тваринництва.

Гігієну сільсько-господарських тварин можна поділити на гігієну догляду (утримання) - гігієну годівлі та гігієну використання тварин.

Отже, тваринам треба, насамперед, створити умови догляду подібні до природніх. Літом це легше - природа сама кличе до себе все живе, - зимою - гірше: тварини перебувають найбільше в стайнях, у штучних обставинах. Досвід показав, що одна велика тварина (корова) потребує 70 куб.метрів повітря. А коли візьмемо пересічну стайню нашого господаря, розмірами: 3 метри завдовшки, два - заввишки, 3 - завширшки, то матимемо тільки 18 куб.метрів. Отже, тварині бракує аж 52 куб.метри повітря. Брак цього свіжого повітря повинна заповнити в е н т и л я ц і я. Вікна й двері стайні частково, але не зовсім вентилюють стайню, де в нижчих верствах повітря збираються важкі гази, що виділяються з сечі й гною, а в горішніх верствах - зужите повітря без кисню, конче потрібного для життя тварин.

Ті важкі гази й зужите повітря треба видаляти з стайні, а натомість наганяти чистого, багатого на кисень, повітря. Для цього здався б такий прилад (див.малюнок): з 4-х дощок, 15-20 см.завширшки кожна, робимо чотиристінну трубу, укріпляємо її прямовисно, доводячи за 10 см.вище від підлоги. Трубу підводимо під стелю, там у ній робимо отвори, далі пропускаємо трубу через під, і в формі малого комина, накритого дашком, виводимо понад дах.

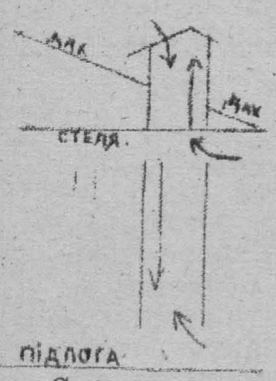

Через таку трубу й відбуватиметься обмін отруєного повітря на свіже. Одного такого вентилятора вистачить на 2-3 тварини.

Крім цього, справна каналізаця і частіше прибирання калу уможливлюють скорий відплив сечі і запобігають витворенню важких газів - усе це дає запоруку, що тварини матимуть досить потрібного повітря і перебування в стайні не шкодитиме їхньому здоров'ю.

Світло в стайні не менш потрібне, як повітря - поверхня вікон у стайні повинна складати не менш, як 1/12 частину підлоги. Вікна найкраще робити так, щоб вони відчинялися згори вниз: тоді протяги не будуть безпосередньо діяти на тварин.

Третій важливий чинник гігієни тварин - це чищення. Чищення коня починаємо солом'яними скрутками, маючи їх по одному в руці. Конче потрібно всього коня добре обтерти скрутками, обсушити мокрі залежини, порозмінати позліплювану шерсть, а загальним масажем підсилити циркуляцію крови.

Після цього беремо в ліву руку скребло,а в праву - волосяну щітку і ретельно витираємо порох із шкіри.Щіткою вибираємо порох,а скреблом тільки чистимо щітку.Саме скребло очищуємо,ударяючи ним по спеціяльній дошці,яку пізніше чистимо надгорі.Гриву й хвіст розчісуємо гребенем з великими зубцями.Нарешті витираємо коня сухою ганчіркою,надаючи блиску всій шерсті.

Для чищення корів уживаємо твердіших щіток.

Літом тварини треба купати в річковій воді.

До чищення належить також догляд за ратицями у корів і за копитами у коней.По довгому зимовому періоді ратиці у корів виростають дуже довгі, і в ході будуть заломлюватись.Тому перед випуском весною на пашу,треба кінці їх обрізати.Копита в коней треба старанно доглядати,починаючи вже від лошачого віку.Перековувати коня належить кожних 4-6 тижнів,хоч би підкови ще й добре трималися.Копит постійно росте і з часом набирає невідповідної форми,через це кінь починає неправильно ступати і це доводить до кульгання.Підкову треба завжди допасовувати до копита,а не копит до підкови.Стрілку копита не треба вистругувати,бо це доводить до звуження копита - досить обтяти відрослий ріг.Копит повинен бути еластичний,а для цього треба берегти його перед висушанням,доглядати,щоб його зовнішня блискуча глазурна поверхня не пошкоджувалася.Тому то не можна глазурі рашпилювати,а як вона пошкоджена,треба копит мазати нешкідливим товщем і завжди обмивати бруд,який роз'їдає глазур.Підкови повинні бути без грифів,штолів і зубців.Ненормальні копита потребують спеціяльного кування.

Стайні повинні бути просторі,світлі,вибілені.Якщо не можна кожному родові тварин улаштувати окремі стайні,то можна разом з кіньми тримати вівці,з коровами - свині.Стійло для коня повинно бути 2 метри завширшки і відповідно довге.Стіни стайні треба білити весною і восени,а на випадок заразливих захворювань - за кожної дезинфекції.В стінах не повинно бути ніяких гострих речей.Температура в стайні повинна бути для робочих тварин +13°С,для випасових - +15°С.

Гігієна г о д і в л і полягає в тому,що треба перед кожним годуванням пильно очищати жолоб.Давати їсти тваринам треба точно в означені години: сніданок між 5-6 год.рано,обід - між 12-2 год.дня,вечерю - між 7-9 год.вечора.Коневі,щоб добре наївся,треба 2 години часу.Після праці найкраще дати спочатку трохи сіна,потім воду,потім обрік і знов сіно.

Найбільше уваги і вмілости потрібно при переході з зимового на літній і з літнього на зимовий корм - шлунок худоби мусить поволі пристосовуватись до нового корму,а не можна робити раптових змін.Найкращий показник правильного годування - це кал.Якщо кал рідкий або засухий,це треба направити насамперед самим кормом: при бігунці давати сухий корм,при затвердінні - зелений.Перехід на випасову годівлю робимо поволі: не пускаємо тварин на пашу відразу на цілий день,а починаємо від 1 до 2 годин на день, збільшуємо поволі на 3-4 і так далі.Недостачу паші доповнюємо сухими кормами.При закінченні випасового сезону так само поволі збільшуємо раціі сухого корму,а зменшуємо випасові.Дуже важливо до кормів тваринам додавати вапна і соли,бо брак вапни ослаблює кістки у тварин.Тому треба щоразу, до кожного раціону корму,додавати по ложці ніжної вапни і по 25 грам. соли на добу.Особливо дійним коровам,які з молоком багато вапни втрачають.Працюючі,вагітні і дійні тварини потребують додаткових концентрованих кормів, без яких вони спадають на силі.

На зиму треба мати запас зелених кормів - квашених,силосованих,що мають у собі вітаміни і сприяють доброму травленню.

Гігієна використовування тварин полягає в тому,щоб передчасно не пуска-

ти тварин до розплоду чи праці. Телицю, наприклад, не допускаємо до розплоду за першої охоти, яка настає вже на 8-9 місяці життя, а чекаємо до закінчення зросту, тобто до 1½ - 2 років. Коней уперше запрягаємо наприкінці 3-го року віку. До розплоду допускаємо тварин тільки здорових і вартісних. Для того на розплідних станціях тримають так званих ліцензованих розплідників - це забезпечує плекання доброї раси.

За станом здоров'я розплідників, як і за здоров'ям сільсько-господарських тварин усе повинен стежити ветеринарний лікар, до якого й треба за кожної нагоди звертатися по кваліфіковану пораду й допомогу.

Ветеринарн. лікар В.

ДЕ РІДНИЙ КРАЙ, ТАМ І ПІД ЯЛИНОЮ РАЙ.

СВІЙ ХЛІБ КРАЩЕ ЧУЖОГО КНИША.

— В І Д З Е М Л І —

Земля, як відомо, це - одна з планет, що крутяться навколо сонця. Наука астрономія, яка вивчає небесні тіла - зірки, планети і комети, доводить, що сонце - це так само одна з зірок, а земля колись відокремилась від сонця і довго була в стані, подібному до сонця, сама випромінюючи тепло і світло у холодний всесвітній простір. Цю стадію існування та розвитку землі вчені називають а с т р о н о м і ч н о ю.

Пройшли мільйони років, поки земля, поступово охолоджуючись, вкрилася твердою корою. Який був склад та вигляд цієї первісної кори, невідомо, бо вона ніде не збереглася. Пізніші події та зміни зовсім знищили або змінили її. Після утворення твердої кори, охолодження землі відбувалося швидше зовні та повільніше під корою. Після того, як температура знизилась, вода, що була вся в стані пари й густих хмар, осідає й утворює перші річки, моря та океани. З цього часу починається г е о л о г і ч н а історія землі, її геологічний розвиток, який вивчає наука, що зветься геологією. Завдання геології - відновити історію землі чи історію земної кори від первісних часів її існування до наших днів.

Як же здійснює геологія це важке і велике завдання?

Геологи ніби читають історію землі з її власних документів. Такі документи - це різноманітні шари земної кори, що складаються з ще різноманітніших гірських порід та мінералів. Кожний шар земної кори, кожна гірська порода: каміння, глина, піски, вапняки тощо, утворились за певних умов. Одні шари утворювалися в морях, інші на суходолах, одні в умовах вогкого й гарячого, інші - холодного підсоння. Щоб розпізнати ці умови, треба вивчати сучасні геологічні явища: як, за яких умов утворюються різні породи в теперішній час.

Крім того, геологічні породи чи шари часто містять у собі так звані закаменілості, цебто залишки тварин та рослин, які жили тоді, коли утворювалась ця гірська порода і які випадково збереглися, бо закаменіли. Таких закаменілостей тепер знаємо дуже багато. Коли стало відомо, що тварини і рослини не залишаються на землі все ті самі, а з часом змінюються, тоді стало можливо по закаменілостях визначити, яка порода старіша, яка молодша. Користуючись цим, геологи багато зробили для вивчення історії земної кори і тих змін, які відбувалися в ній та на її поверхні: де були раніш моря та суходоли, які клімати (підсоння) були в давні часи, тощо.

Щоб легше було вивчати, історію землі ділять на кілька великих частин, які звуться е р а м и, ери ділять на п е р і о д и, періоди - на е п о х и.

Але як довго тяглась та чи інша ера, період чи епоха? Чи можна це визначити на роки і з якою точністю? Ці питання найтяжчі і найскладніші в геології, і на них можна дати лише приблизні відповіді. Але й тут наука зробила великі успіхи.

Як же вираховують вік землі?

Один час думали, що можна вирахувати час, потрібний для утворення того чи іншого шару земної кори, спостерігаючи за утворенням таких чи подібних шарів тепер, наприклад, за швидкістю утворення осадів у морях, в дельтах річок, чи за швидкістю зросту коралів, що утворюють, як відомо, цілі острови. Але цифри, які одержали різні вчені цими способами, так різняться одні від одних, що вони викликають недовір'я і до методів, і до висновків.

В окремих випадках цей метод дає все ж таки точні висновки. Наприклад, шведський геолог де-Геер спостерігав, що в льодовикових озерах, цебто в озерах, утворених льодовиками, літом, коли лід розтає швидко і вода приносить в озеро багато піску, в озері осідає шар піску. Взимку ж, коли в замерзле згори озеро води збігає низом менше, вона приносить тонший шар мулу, який і осідає на шар піску. Отже, в нашаруваннях озерних осадів ясно видно щорічні шари з прошарків піску й тонкого мулу. Підрахунок цих щорічних шарів у породі і дає уяву про час, потрібний для утворення цієї породи. Але цей простий метод де-Геера не завжди можна застосувати і не до всіх порід, а лише до покладів льодовикових озер.

Тепер деякі вчені запропонували новий метод визначення віку порід - так званий геохемічний метод. Він полягає ось у чому: як відомо, деякі хемічні елементи або первні - радій, торій, уран - відрізняються тим від усіх інших елементів, що їхні атоми сами собою розпадаються. В наслідок розкладу цих (їх звуть радіоактивними) елементів, утворюється газ гелій, а остаточним продуктом розпаду є всім відомий метил (свинець). Дослідами вчених виявлено, що 1 грам урана, в наслідок розпаду, дає за один рік 7.900.000.000 грама свинцю, цебто 100 грам. урана дають 1 грам свинцю або один процент свинцю за сімдесят дев'ять тисяч років. Отже, коли в будь-якій породі є уран, то є в ній і свинець, його можна виявити аналізом породи і вирахувати, скільки процентів свинцю відносно урана є в породі, а тоді можна визначити вік породи, цебто, скільки років тому вона утворилась. Цим способом виявлено, що найдавніші породи, які є на землі, мають вік 1.600 - 2.000 мільйонів років. Отже, вік землі, або геологічний період історії землі є приблизно 2.000 мільйонів років. Цей метод так само ще не зовсім точний і вимагає удосконалення, але він є найкращий.

Астрономи вираховують час астрономічної фази історії землі, цебто час, який пройшов від відокремлення землі від сонця і до утворення постійної міцної земної кори на 3.000 - 4.000 мільйонів років, а тому вік землі треба вважати рівним 5.000 - 6.000 мільйонів років.

Нам тяжко уявити собі такий час, але й цей величезний час є ніщо супроти вічности. Цей приклад дає лише слабку уяву про велич всесвіту і тих подій, що відбуваються і будуть відбуватися в ньому. Людина, з її розумом, багато чого дослідила і навчилась, але ще більше залишається невідомого, і людина, мабуть, ніколи не буде знати всього.

Проф. Б.Б.

СВОЯ ХАТА,СВОЯ СТРІХА - СВІЙ БАТЕЧКО,СВОЯ ВТІХА.

-ВИВЧАЙМО АМЕРИКУ-

Останніми днями світова преса щораз частіше подає відомості про те,що уряд Бразилії має серйозний намір дати у себе притулок поважному числу скитальців із Европи.Хто зна,чи не стелеться кому і з нас також дорога до далекої Бразилії і чи не стане вона багатьом із нас новою батьківщиною.

Щоб мати про той край бодай приблизне уявлення,ми нижче подаємо нарис нашого шановного співробітника інженера п.Гр.Божка.

Редакція.

БРАЗИЛІЯ

Урядова назва цієї країни - "З'єднані Держави Бразилії".Це найбільша в Південній Америці і простором,і населенням,держава,бо посідає 8.511.198 квадр.кілом.землі і людности має 42 мільйони.

Бразилія від 1891 року - демократична республіка.На чолі уряду - президент,парлямент--двохпалатний.Національний Конгрес складається з 212 послів і сенат із 63 сенаторів.До складу Бразилії входять 20 держав,союзна округа з столицею Ріо-де-Жанейро та територією Акре.

Для поселення слов'янських народів найбільше надаються такі округи Бразилії: 1. Парана - 199.897 кв.клм.простору з наявним населенням 1 мільйон; 2. Сао-Павло - 247.239 кв.клм. з населенням 6 мільйонів; 3. Сант-Катарина - 94.998 кв.клм. з 1 мільйон.населення; 4. Ріо-Гранде-до Суль - 285.289 кв.клм. з 3 мільйон.населення.

Географічно вся площа Бразилії поділяється на дві частини:

1. Південний низинний край - поріччя Амазонки,яка розділяє рівник.Підсоння помірковане.

2. Південний тропічний край.Зовсім не надається для поселення европейців через гарячий тропічний клімат та наявність там різних хвороб.Не менш важливе й те,що тут господарства,в нашому розумінні,провадити не можна.

У південній частині Бразилії умови поселення щодалі стають ліпші,і ця частина надається для організування там сіл.

Світ рослинний тут дуже різнородний і поділяється на три пасма:

а) низинне поріччя Амазонки,заросле густим пралісом,виключає зовсім можливість господарювання.Тут тягнуться сотні тисяч квадратових кілометрів самого пралісу,це сполучення зі світом зовсім виключене,і села тут закладати немає рації.

б) Пасмо так зване "Кампос".Це степ,порослий високою травою.Природне пасовище,придатне для скотарського господарства,головне - рогатої худоби,але для нашого поселення умови тут теж непідходящі.

в) Пасмо з поміркованим підсонням,залісене шпильковими деревами.Тут можна плекати,крім усього того,що плекають в Европі,ще з 50 гатунків різних рослин,що належать до суб-тропічних та тропічних.У вище розташованих районах можна оселювати европейців,це - найліпший,до деякої міри, край в Бразилії.

Тут вирощують: пшеницю,ячмінь,овес,кукурудзу,горох,біб,чечевицю,картоплю в різних відмінах,кавуни,дині,різні трави на сіно та зелений корм,

І тільки частини старого міста з вузькими вуличками нагадують про перші дні його існування.Місто розташоване на горбі.Зважаючи на землетруси,будинки тут здебільшого низькі,одноповерхові.Дуже багато окремих віл між розкішними садами,всі в квітах - це все приватні житлові будиночки.

З національного погляду населення міста дуже сорокате.Вартість прожиття тут багато нижча за Ріо-де-Жанейрську.Зате санітарні умови гірші,і тому часто тут вибухають пошесні хвороби.Европейці найчастіше хворують на шлунок - наслідок уживання не добре профільтрованої води.Та не тільки шлункові хвороби тут загрожують життю людини.Велику небезпеку являють ще й різні гадюки,яких тут дуже багато.Укуси гадюк дуже небезпечні,але вчасним лікуванням можна уникнути серйозних наслідків.Тут є спеціяльні фарми,де розплоджують і утримують гадюк,щоб добувати з них отруйну рідину - добру протиотруту проти укусів.

ТРОПІЧНІ ДОЩІ

Тропічні дощі в Бразилії приходять періодично і їх чекають в певний, заздалегідь означений час.Такі дощі-зливи небезпечні тим,що все навколо затемнюють так сильно,що людське око на 50 метрів навколо нічого не в стані бачити,а подруге - дощові краплі такі великі,густі і стрімкі,що ніяка в світі парасолька від них не врятує - єдиний порятунок це дах або стріха.Дуже скоро злива наливає стільки води,що набирається її суцільна маса до 5 метрів заввишки,а це вже - справжній потоп - вся країна стає суцільним озером.Такі величезні маси води завдають колосальної шкоди культурним рослинам: часто вода зміняє вигляд місцевости до невпізнання. Але тропічні дощі і конче потрібні,бо без них усе б висохло: і криниці,і ставки,і згоріла б уся рослинність.Так само тропічний дощ очищає повітря та злагіднює нестерпучу спеку і сприяє високій урожайності.

Вода після зливи,між Параною та морським побережжям швидко просочується в піщаний грунт,отже тропічний дощ як раптово приходить,так раптово і зникає.Ближче до рівника трапляються дощі при сяйві ясного сонця, які походять з величезної кількости водяної пари,нагрітої тропічним сонцем.

Тропічні дощі тут регулюють усе життя: людей,тварин і рослин,бо після дощів температура повітря знижується до +8-10°,а це величезне полегшення і нагорода всьому живому за ті страхіття,які воно переживає в час самої зливи.

МІСТО ПІД РІВНИКОМ

Життя в підрівниковому місті надзвичайно сорокате й цікаве.Будови з безповерховими дахами,з верандами та балконами і дашками навколо.Вікна мають сітки від москітів та комарів - носіїв зародків хвороб,особливо малярії та пропасниці.Балкони та веранди всі в квітах - це мешкання заможньої верстви,переважно европейців.А навколо цих культурних будов - халупи туземців - кучі,які вже ніяких протимоскітових сіток не мають.

На базарах побачите всяку всячину,що її дає природа цього краю: овочі, різну городину,рибу морську й річкову,м'ясо і - на всьому - мільярди мух, яких ніхто не обганяє,та й не в силі обганяти.Тут таки на базарі маса кліток з усякою птицею та звірятами,наловленими в пралісі.Чекають на вивіз до зоологічних садів світу та на поодиноких аматорів.Ловецький промисел дає працю тисячам робочих рук.Популярна також тут торгівля ліками,які місцеве населення охоче купує.

Сороката людність,мішанина різних рас усього світу,весело,з дитячим, безтурботним сміхом,заповняє базарні майдани.Мідяно-бронзові тіла в подертих коротких штанятах,майже голі виблискують на сонці.Широкі лиця, пласкі,притиснуті носи звертають на себе увагу европейця.Тутешні мурини,

льон,коноплі,табак,сади овочеві та виноградники.

Південні овочі: а н а н а с и,значно більші й соковитіші за ті,що ми знаємо в Европі; м а н г о - рід европейських слив,але значно більші,незнаних в Европі розмірів - дерево теж велике,подібне до наших черешень; а б о к а т е - зелені овочі,подібні до нашої груші,м'ягкі,з ясно-зеленою серединою: їдять їх за допомогою ложок.Смак дуже добрий - солодкі, ароматичні; абокате зараховують до найліпших овочів Бразилії; м а м о н - нагадує не лише смаком та кольором,а й формою наші мелони - дині.Дерево досить високе,подібне до пальм. Б а н а н и - теж різних гатунків щодо якости і розмірів. А с с а й - темносині овочі різних розмірів.Шкаралупа дуже тверда,і з неї туземці часто виробляють посуд для своїх потреб.В Бразилії існує така приказка,що хто покуштує приправи з ассай,той уже назавжди залишиться в Бразилії.З ассаю готують національну страву,яку подають до столу при кожній нагоді - для найдорожчих гостей.Готують і вживають ассай і сухим і печеним.Для печива розпущену в воді масу протирають через сито і,заправивши бразильською мукою та цукром,печуть,або споживають сирою.Це - найліпша страва в Бразилії.

С а д і в н и ч е господарство має великі можливості.Тут можна плекати найрізноманітніші породи овочевих дерев,а також виноград,який можна сушити на родзинки.Взагалі,закладаючи колонію,треба мати на увазі не лише ті культури,що вже вивозяться,а й нові можливі культури експортові.

Щодо сільсько-господарської обробки землі,то тут її провадять американським способом - машинами,за найменшої людської обслуги.

Е к с п о р т продуктів. Бразилія вивозить: какао,бавовну,тростниковий цукор,тютюн,чай,дерево різних гатунків; з мінералів: золото,діяманти, залізо.До експорту введено такі овочі,як помаранчі,цитрини,а це дає можливість мати їх цілі плянтації.Способи праці в Бразилії будуть значно відмінніші від европейських.

С в і т т в а р и н н и й теж поділяється на два пасми: 1.Порічня Амазонки має найбагатіший різнородний звіринний світ; 2.Південне пасмо з поміркованим підсонням має досить великий тваринний матеріял,де плекають цілі табуни рогатої худоби,коней та овець.

РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

Надзвичайно гарне місто з майже мільйоновим населенням.Звуть його, зважаючи на чудове розташування та красу навколишньої природи,найкращим містом світу.І хоч Ріо-де-Жанейро міститься в тропічному пасмі,проте для проживання в ньому,в розумінні здоров'я,є містом бездоганним: ані малярії,ані тифусів тут не знають.Не зважаючи на те,що температура повітря не буває нижча за +30°,а вдень доходить і до +40°,життя в місті йде нормальним темпом.Пороху на вулицях нема.Всі вулиці асфальтовані, і негри підтримують їх весь час у порядку.Люди тут працьовиті й привітні.Три чверті населення носить білий одяг.З огляду на спеку,часто ходять прибережними вулицями просто в купальних костюмах.Місто живе по-европейському.Між білим і кольоровим населенням взаємини гармонійні.Кольорові живуть на окраїнах міста своїм особливим життям.Там можна багато побачити такого,чого ніде в світі більш не зустрінеш - це речі сами про себе, так би мовити: по Ріо-де-Жанейрському...

САО-ПАВЛО

Підсоння Сао-Павло дуже лагідне; в його околицях живе багато українського люду.Завдяки доброму підсонню,це місто дуже швидко розвинулося.

хоч на око й подібні до африканських,проте мають інший,відмінний колір та будову голови.У муринок чорно-темно-синє забарвлення розкуйовдженого голосся з чубком-щастям на голові.Все це товчеться,метушиться,порпається на базарі,де всі продукти обліплено мільярдами мух та всякої комашні.Картину доповнюють низки сушеної риби,м'ясо,порозвішуване тут таки,на відкритому повітрі,нестерпно брудні руки муринів,що барбаються в тому м'ясі, позаліплювавши капустяними листками відкриті рани на руках... А на деревах сидять,понастовбурчувавшись,хижі птахи,що вичікують моменту,щоб кинутись і хапнути собі шматок м'яса на пожиру,що часто їм і вдається...Так виглядає в Бразилії базар.

А взагалі Бразилія - країна контрастів,які виводять европейця з рівноваги,наганяючи на нього то подив,то почуття нестримного гумору,то - глибокого суму...

Інженер Гр.Б о ж о к.

ПОПРАВКА. В ч.1 "Українського Господаря",через технічний недогляд,сталася така прикра помилка: в статті доцента Л. - "Основні нормативи для культури городніх рослин",у деяких колонках таблиць,щоб не повторювати вище поданих, тотожних цифр,подано такі значки: —,а треба: -"-,що саме й мають свідчити про тотожність цифр для даної культури з наведеною в тій самій колонці вище.

В ч.2,в замітці: "Визначення живої ваги тварин обміром",замість "радіус к о л а,надруковано "коня".В тому ж числі,в статті "Лікарські рослини",біля багатьох назв рослин,поданих латинською мовою,наприкінці поставлено латинську літеру Н,а треба латинську Л - початкова літера вченого ЛІННЕЯ,що перший описав кожну дану рослину.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я

В ТАБОРІ "ФЛЮГПЛЯЦ ШЛЯЙСГАЙМ" ТІМ 631 ВІДКРИТО ВПИС ДО Ш К О Л И

П Р И К Л А Д Н О Г О М И С Т Е Ц Т В А

ДО КЛЯС:

1.Малювання
2.Деревообробний
 а.Різьба
 б.Випалювання
 в.Токарна справа
 г.Іграшки
 д.Інкрустації
3.Текстильний
 а.Килими
 б.Фарбування матерій
 в.Мережки до матерій
 г.Композиція.
4.Шрифт - реклама
5. Моди.
6. Металопластика.
7. Кераміка.
8. Мультиплікація (курс по проходженню кольорових фільмів (процес і техніка роботи як в Европі,так і в Америці)
9 Фотографія.
10.Іконографія (образографія).

Запис провадиться з 1 січня як на денні,так і на вечірні курси в таборі ТІМ 631,Шляйсгайм,барак № 3 (помешкання школи),від 18 до 20 години,крім свят.Термін навчання - 6 місяців.По закінченні буде виданий Д И П Л О М.

ВАНДАЛІЗМ НІМЕЦЬКИХ ФАШИСТІВ НА УКРАЇНІ
(Як знищено Києво-Печерську Лавру).

Про красу Києва написано багато сторінок прозаїками, віршовано багато рядків поетами. Над історією цього міста працювали видатні вчені, курс історії Києва викладали в університетах. За історичними даними, року 1240, стоячи зі своїм хижацьким військом перед київськими фортецями, татарський хан Батий довго милувався красою міста, а багато пізніше сербський король Олександер Обренович, перебуваючи в Києві, як гість, казав: "Я віддав би за Київ усе своє Сербське королівство"...

Золотоверхий! Так, справді з о л о т о в е р х и й!

Під'їздите до Києва зза Дніпра. Внизу широкий Славута, а на горі красунь-Київ з золотими верхами церков: Святої Софії, Мазепинського собору, Михайлівського монастиря, церкви Миколи Малого, Андріївського собору, Десятинної церкви, церкви св. Ірини і багато-багато інших. Але насамперед впадає в око найближча до Дніпра, найбагатша своїми золотими верхами, Києво-Печерська лавра, заснована преп. Антонієм і Феодосієм Печерськими, з її високою дзвіницею та Успенською церквою. Про цю велику святиню знає старе й мале. Мало було таких із наших прадідів і дідів, які б не ходили на прощу до Києва - поклонитися мощам пр. Антонія і Феодосія, висповідатися, помолитися за когось недужого чи відсутнього в родині. Ішли на прощу люди з усіх кінців великої України. Ішли місяцями здалеку, ішли тижнями зблизька, ішли старі, молоді і діти, ішли немічні, бо дали обітницю перед смертю відвідати велику святиню і причаститися в Успенській церкві. І поверталися вони додому, і розповідали, щасливі, онукам і правнукам своїм про все, що бачили і чули... І ширилася слава по всій землі про красу Золотоверхого, про його святині, а разом з тим ширилася віра - цей великий двигун цивілізації.

Але минали віки, мінялися погляди, приходили до історичного керма нові люди, наставали нові події. Так прийшла революція 1917 року. І віра стала "опіюмом для народу"...А опіюм, як і всякий наркотик, дуже шкідливий для організму людини, і з уживанням його треба боротися. І боролись, сумлінно боролись, усіма засобами боролись...Заборонили по всіх школах викладати Закон Божий, не дозволили правити в церквах службу Божу, знищили духівництво, цілком позносили навіть будівлі церков, зокрема в Києві Михайлівський монастир, Мазепинський собор, церкву Миколи Малого, Десятинну, церкву св. Ірини та інші. Св. Софія стала музеєм, куди ходили вже нові прочани дивитись Нерушиму стіну, мозаїку, раку (гробницю) Ярослава Мудрого і т.д. Перестали дзвонити дзвони Великої Софіївської дзвіниці, а дзвін Софіївської дзвіниці це був дзвін надзвичайний. Людина, яка вік прожила в Києві, довго потім сумувала за цим дзвоном: складалося враження, ніби місто вмерло, ніби в нього перестало битися серце, тяжкий сум огорнув віруючих.

Не дзвонила й велика лаврська дзвіниця. Зникли чорні чернецькі клобуки, не стало видно тисяч і тисяч прочан, перестали харчувати монастирські їдальні убогих і немічних, не чути церковного співу в Успенській церкві... Мощі перестали бути мощами. І стала Лавра зватися "Лаврським заповідником" або "Лаврським музейним городком". В будівлях, що були на терені лаврського монастирського подвір'я (а там їх було багато), відкрито різні музеї: Музей історії Лаври, Музей старовинного українського церковного шитва, Музей церковного спорядження, Музей діячів театрального мистецтва, Музей антирелігійної пропаганди, редакція журналу "Безбожник" та інш.

Музеї відвідували вже нові прочани - між ними багато чужоземних туристів та інших високих гостей, і треба визнати, що упорядковано їх було дуже добре. На чолі їх стояли люди компетентні, високо-кваліфіковані. Грошей на цю роботу совети не шкодували. То інша справа, що багато хто з тих лю-

дей,віддано і довго попрацювавши на музейній роботі,виїхали потім ще на довше "відрядження" на далеку Північ,чи далекий Схід..."збирати" там матеріяли для своїх наукових праць - з історії українського театру (завідувач театрального Музею,проф.Рулін та два інші),чи історії України взагалі...

Багато праці було покладено для організації цих музеїв і великі були зібрані цінності в них.Як історичний пам'ятник,цінувалась і зберігалася Лаврська друкарня з матрицями стародруків ХУП і ХУШ віків.За часи советів у цій друкарні друкували видання Київської Академії Наук.Надзвичайну цінність являла собою збірка старовинного церковного шитва: вишивані ще кріпаками церковні ризи,підризники,епітрахилі,накривала на престоли,накривала на чаші,плащаниці,церковні старовинні килими,хоругви й інше; також - збірка церковного спорядження: старовинні чаші,інший церковний посуд; збірка стародруків,примірники,в старовинних оправах,евангелій,апостолів і т.д.; хрести ручної роботи,панікадила,свічники.Шитво здебільшого оздоблене золотою й срібною парчею,шацьорками,шовком.Були роботи такої краси, що дивишся на них і не надивишся: не вірилося,що це все роблено руками якоїсь селянської дівчини чи жінки - стільки вкладено в них мистецького смаку...

В Лаврському музеї зберігалися й фрески зруйнованого Михайлівського монастиря,які являли собою велику цінність.Цінні також були колекції старовинних срібних і мідних монет.В Музеї діячів театрального мистецтва зібрано було макети всіх вистав,починаючи з часів театру Садовського,Саксаганського та Заньковецької й кінчаючи театрами нових форм - Курбаса та Гната Юри.Багато було комплектів театрального убрання,яким персонально користувалися для згадані корифеї,багато було й фото-портретів у ролях і портретів великих театральних митців.В Музеї історії Києво-Печерської Лаври зібрано було все,що торкалося існування Лаври - від початку і до останніх днів,(проекти будівель лаврських і т.д.).Був ще один історичний куточок на подвір'ї Лаври - це Мазепинська церква з її чудесними, мистецьки розмальованими стінами.

Музей антирелігійної пропаганди мав примірники численних брошур та журналів,в яких автори все намагалися довести темному людові,що релігія - це "опіюм для народу".Також багато було там фото-світлин гробів з кожними мощами,і поруч фотографії розрізів грунту з науковими вказівками,чому саме в такому грунті тіло могло залишатись нетлінним.

Що саме вивезено з цих цінностей большевиками,сказати важко.Не встигли вони вивезти багато,отже новим окупантам було чим поживитися.

Прийшов рік 1941.На обрії з'явилися носії "великої вікової культури", будівники нової Европи - німці.Багато бачив старий Дніпро,багато спливло в синє море козацької крови,багато бачила земля наша многострадальна та Золотоверхий Київ,але такого ще не бачили.Проходили землею нашою татари, половці,суздальці,печеніги,але не піднялась рука у тих поган,у тих ідолопоклонників знищити таку велику святиню,як Києво-Печерська Лавра,а прийшли "носії культури й будівники нової Европи" - і знищили її.Сплюндрували,ограбували,вивезли з неї,що могли,не гребуючи ні одвірками,ні лутками, ні кафлями з печей,ні паркетними плитками підлог... Та щоб замести сліди цього страшного свого злочину,вони підклали вибухові матеріяли й висадили в повітря,гадаючи,певно,що загинуть усі лаврські будівлі.Та в цьому їм не пощастило.Вилетіла в повітря лише Успенська церква та ближчі до неї будівлі,а решта залишилась (власне,залишились обдерті стіни,бо всередині було порожньо,все було вивезено).

Саме знищення Києво-Печерської Лаври відбулося так: ще з перших днів появи в Києві німецьких окупантів,до приміщення директора Лаврського заповід-

ника прийшло двоє в німецькій уніформі і звеліли йому взяти ключі від лаврських установ та йти з ними. Того вечора директор додому не повернувся, не повернувся він туди ніколи. Яких тільки заходів не вживала Київська міська управа і родина небіжчика, - знайти його не пощастило. Через півтора року після цієї події, коли вже "непереможні" фашисти копали в околицях Києва шанці для захисту себе від большевиків, що прискорено верталися на втрачені землі, було вирито труп недалеко від Лаври. А що шанці копали люди з Печерська, де жив директор Лаврського заповідника, одна з жінок упізнала його вбрання та прибігла сповістити про це дружину. Речі, які були в кишені небіжчика: ключі від приміщення, цигарничка й інші, також убрання й черевики - не викликали жодного сумніву у дружини та слідчої комісії, що це труп директора. За довший час з певних джерел було з"ясовано, але, звичайно, про це голосно навіть не говорилося, що його підозрівали в перехованні якихось надзвичайних цінностей, яких вони не знаходили, грабуючи, а тому хотіли примусити його відкрити їм місце схову. Звичайно навіки стало тайною, про що вони з ним говорили і чого домагалися. Новий директор часто сигналізував Міській управі, що з Лаврського заповідника щось німці вивозять, та доступ туди був заборонений, і тому вжити якихось заходів, чи бити на сполох в умовах безугавних гестапівських арештів і повного безправ'я місцевої української влади, було неможливо.

Після того, як стався самий вибух, голова Київської міської управи і начальник відділу освіти, що під його доглядом був Лаврський заповідник, добилися у відповідних німецьких установ прийому і домагалися, щоб згадану справу було розслідувано, щоб утворено спеціяльну слідчу комісію. Але з ними говорили коротко, а ще коротше запропонували не втручатися до тієї справи зовсім. Люди, що жили поблизу Успенської церкви, завідувачеві відділом освіти Міської управи розповідали, що вони на власні очі бачили, як німці підкладали вибухові матеріяли під фундамент Успенської церкви.

Сталося. Не одна душа людська заплакала, дивлячись на ці страшні руїни. Так тяжко було уявити собі Київ без бань Лаврської Успенської церкви...

І перестав Київ бути Золотоверхим - таким, як був віками. Одна лише Свята Софія та Андріївський собор прикрашають його тепер.

К и я н и н.

Л - І - Т - Е - Р - А - Т - У - Р - Н - И - Й Р О З Д І Л

ОЛЕКСАНДЕР ОЛЕСЬ (КАНДИБА).

Два роки тому, 22 липня 1944 р., в час розпалу другої світової війни, скитальцем на чужині, далеко від Рідної Землі, помер один із найбільших українських поетів нашого сторіччя Олександер Олесь (Кандиба).

Народився поет 8 грудня 1878 року на Харківщині. Провівши дитячі та юнацькі роки серед багатої української природи, спостерігаючи її чарівні красвиди, він з ранньої юности пройнявся почуттям глибокого замилування красою, мистецтвом і, разом з тим - полум'яною любов'ю до Рідного Краю.

Перші поезії Олеся, написані в 1903 році, ще не мали виразних національно-громадських мотивів, однак автор їх із великою майстерністю змальовував красоти українського ландшафту і довів, що ввійшов у літературу вже сформованим, уже "готовим" поетом, як це відзначив Сергій Єфремов.

Величезне враження справило на Олеся урочисте відкриття пам'ятника Котляревському в Полтаві. Відомо, що свято це перетворилося на могутню демонстрацію протесту проти переслідування самодержавством українського слова. Зустріч і розмови Олеся на цьому святі з визначними діячами рідної культури - Лесею Українкою, Коцюбинським, Лисенком, Тобілевичем, Грінченком, галицькими гостями - Стефаником, проф. Студинським, депутатом парляменту Романчуком, справили незабутнє враження на Олеся, і вже по Полтавському святі він приєднується до Харківської Української Громади і відтоді поезії його набувають виразного національно-патріотичного звучання.

Олесь бере участь у національно-визвольному русі, що охопив Україну підчас революції 1905-1907 рр., він милується титанічною боротьбою свого народу за волю, виспівує це велетенське змагання, пророкує перемогу:

Клянемось ми всі, що народ розкуєм,
Всі здійсним святі заповіти,
І волею край свій, як сонцем, заллем,
Щоб міг він і другим зоріти.

Поезії Олеся часів визвольних змагань 1905-1907 рр. яскраво доводять, що він цілковито злився з масами народу, який боровся, своє покликання бачив у здійсненні загально-національних ідеалів, і тому твори ці є кращими зразками піднесеної громадянської поезії:

Мають знамена, і б'ється юнацтво,
Крови потоки ллючи,
Сміло з повіток плуги викидайте,
Куйте вселюдно мечі!

Полум'яні заклики поета підіймаються до героїчного патосу. Кожна строфа гнучка і запальна. Віра в торжество своїх переконань, сила закликів та звертань героїчна. Ці відмінні якості, поруч з глибоким ідейним змістом, і спричинилися до того, що Олесеві поезії реврлюційних часів так імпонували настроям і прагненням передових українських кіл, що піднесли прапор боротьби за визволення Рідного Краю.

Поразка революції глибоко вражає поета. Його вірші проймаються похмурими мотивами, скорботою і сумом, набирають символічного забарвлення. Однак остаточно віри в успіх національної справи Олесь не втрачає, і в поемах "Щороку", "Весняна казка" алегорично зображує майбутній прихід весни, що знаменує волю і щастя.

Ще доля не вмерла
На нашій землі.
Ще крила в нас мають,
Ще запал в очах,
І дух волелюбний
Живе ще в серцях.
Ще подвигів наших

Бояться сніги,
Тумани рідіють,
Тремтять береги.
Наповніть же груди,
І вільно летіть,
Летіть і зорійте,
І пісню шуміть!

Болісно відчував поет і першу світову війну, що принесла велику руїну всьому українському життю.

Новий вибух національно-визвольного руху, започаткований революцією 1917 року, зустрічає Олесь у Києві, на посаді редактора "Літературно-Наукового Вісника". Він захоплено вітає повалення монархії, з утворенням Української Держави стає її натхненним співцем, бере участь у роботі Української Дипломатичної Місії в Будапешті, а з поваленням Директорії опиняється за кордоном. На еміграції виходять збірки Олеся "Чужиною" і

"Кому повім печаль мою", сповнені тугою за втраченою Батьківщиною. Еміграція накладає свій відбиток на всю його творчість. Бліднуть фарби Олесевої поетичної палітри, вірші втрачають свою колишню вражливу силу. Це виразно позначилося із збірки "Минуле України в піснях" і з сатири на політичні теми і з інших творів.

Часами, коли прагнення дійової акції, чину охоплює поета, йому здається ще більш безрадісним і безперспективним сіре, одноманітне буденне життя на еміграції:

На гноїщах Европи ми - як черви
В'ємось, або без руху лежимо,
Натягнуті, як струни, наші нерви,
І люто б'є по них життя само.

З орлів нестриманих, крилатих
Ставали ми пінгвінами без крил,
Серед хрестів, серед борців розп'ятих
Шукали місця для своїх могил...

Останній відомий друкований твір Олеся - "Ніч в полонині", побудований на фольклорному матеріялі, нагадує "Весняну казку".

В історію нашої літератури Олесь увійшов, як видатний модерний поет, пристрасний трибун і патріот, великий майстер мистецького слова, що чимало підніс культуру нашого вірша та збагатив поетичну спадщину українського письменства.

Л.

С. ЛЕВЧЕНКО

В Д И П Н І

Золотяться овес і пшениця,
Усміхається соняшно гай...
А в душі - вже давно косовиця,
І покіс на покосі змагань.

Розляглися степами покоси
(Ті ж самі, що в нап'ятій душі...)
Десь там танки заржавлені в росах
Степ на глум на покосах лишив...

Десь там в згарищах - труп побратима,
І розстріляних - брата й сестри...
Чи ж пшениця ізнову ростиме?
Чи співатимуть знов косарі?..

Там збуялий від крови чорнозем
Без господаря - спраглі лани!..
А ми...землю шукаєм в гипнозі -
Щоб за наймитів стати на ній...

Золотяться овес і пшениця...
Усміхається соняшно гай.
Чи ж це дійсність? Чи, може, це сниться?..
Й тим страшніша пекуча нудьга!..

А навколо - збайдужілі лиця -
Без журби, без ідей, без змагань!
Золотиться, іскриться пшениця...
Усміхається соняшно гай...

З У С Т Р І Ч x)

Стовбовою, в напрямі міста, котились тачанка за тачанкою. Піхотинці, понасувавши на вуха смушеві шапки, щулились від морозного степового вітру – лютневий ранок досить дошкуляв. Тільки кулеметники трималися своїх скорострілок і гостро вдивлялись у засніжений, перерізаний глибокими байраками й облямований далекими могилами, світ. А могили, як казкові степові лицарі, похмуро майоріли вдалечині – вічні вартові степової волі... І вдивлялися кулеметники, поза ними, в широкі, сріблясті від перших променів поранкового сонця, простори: чи не покажеться де збоку ворожа кіннота?

А сонце, сходячи поза спинами вояків, щедро сипало наперед них, уздовж дороги, жмути того сріблясто-вогнистого сяйва. Це не було вже зимове сонце – кволе й безсиле: нехай навколо ще лежать сніги, відчувалось – ось незабаром прийде нове – весна...

І тому так бадьоро дихали вояцькі груди... Нехай там десь попереду, може й зовсім недалеко – бій. Та чи ж мало боїв вони вже пройшли?.. Та чи мало ще буде їх у змаганнях до волі?.. Воля! А вона ж прийде! Може вже з оцією весною? З оцим красним сонцем!..

Тачанки доганяв відділ української кінноти.

Чорні шлики сивих каракулевих шапок зловісно розмаював вітер. Відділ доганяв тачанки. Вже був зовсім до них близько, коли звернув із шляху до погорілого села, що сумно маячило кістяками димарів.

Піхота гордо поглядала на рідну кінноту. Це були побратими, що не раз із біди визволяли.

– Хто ж це так село знищив?.. Щось неподібне до звичайної пожежі...– Сотник Саєнко звернувся з тим словом до найближчого до себе – бунчужного Фесюка.

– А справді не звичайна пожежа. Видно, палили навмисне, з люттю, з ненавистю...

В'їхали в село. Пустка. Тільки обабіч колишньої вулиці, ледве видні, спід снігу стирчали обгорілі димарі.

Пустка... Ніяких ознак життя. Тільки ген-ген – у кінці бічної вулиці, недопалена, напівзруйнована хатина, видихає з перекривленого димаря клубки сизувато-чорного диму. А далі ще кілька таких осиротілих хаток. І – все село...

Сотник звернув сюди, в цю бічну вулицю. За ним рядком – козаки.

Коли доїздили до подвір'я першої заціліло́ї хатини, з дверей, може на тупіт коней, вийшов старий, увесь сивий чоловік, приклав руку до чола і пильно став придивлятись до вершників.

– Здорові, дідусю! – привітався сотник.

– Здоровенькі, здоровенькі, дітки, – зашамкотів старий беззубим ротом, – либонь свої?.. Ну, то й слава Тобі, Господи, що прийшли нас від антихриста визволяти... А я ж то чую: кажуть – козаки прийдуть... Не вірилось якось... Аж воно й справді...

– Свої, свої, дідусю... А от скажіть, що воно за пожежа тут у вас бу-

x) Уривок із повісти "За Волю й Державність".

ла,що так село винищене?

- Та де там пожежа,синку! Спалили ті прокляті харцизи.Ще влітку того року.За повстання спалили...

- А люди? - бунчужний аж перехилився з коня,вливаючись очима в старого,і обличчя йому враз посмутніло,загострилося рисами жорстокости.

- Та що ж люди?.. Одних помордували тут таки,інших у губчеку повезли та й не вернули,а решта в ліси пішла. Десь там і мій син - якщо не загинув іще,то певне загине... Ось і мені руку знеживили, - показав правою на обрислу,як дерев'яну,ліву руку.

Козаки громадою скупчилися біля шнору,пильно прислухались,щоб ані одного слова з мови старого не пропустити.Юнацькі очі,в міру розповіді,спалахували вогнем невідшкодованої помсти насильникам.

- ...Повстанець тут у нас був...вічний спокій і царство небесне його душі...(Старий перехрестився).За людей стояв...за Україну,казав,б'ється... Та що...Не сила! Нищив він зайдів-катів,та й його знищили...Забили тут ось улітку...Я його пізніше в житі,як село спалили,знайшов,та й поховав...

Старий замовк,утираючи правицею очі.А потім додав:

- Лицарський чоловік був...О...правдивий! Назаренком звали Петром - не знаю,як хто,а ми його всі Петрусем величали...

- Петро Назаренко? - кинувся сотник,ухопивши за руку старого.

- Так,так,Назаренко Петро... А ви,може,знали його?

- Боже мій! - скочив з коня сотник Саєнко, - ну якже,що з ним сталося? Як загинув?

Дідусь,не відповідаючи прямо на тужливі запити сотника,тягнув разок своїх думок далі,ніби по намистині спогад на спогад нанизуючи:

- Було в його батька щось із дванадцять десятин землі,ну то й розстріляли,разом з матір'ю ще позаторік,як буржуїв нібито... А сам Петро героєм загинув.Вояком.Справжнім козаком,ех-ех-хе...

Обидва друзі поскидали шапки.Зробили за ними те саме й козаки,і вражені стояли в задумі.Не один із них знав чи чув про Петра Назаренка ще тоді,як золотоверхий Київ боронили.Всі вони вже давно звикли до смерти. Давно вже перестали рахувати тих своїх побратимів,яких позад себе на всіх шляхах позалишали - від початку Зимового походу з далекого Заходу на Схід.Але тут - такий дивний збіг обставин...Така зустріч...

- Може б ви,дідусю,сказали,де його поховано? - підвів із задуми голову Саєнко.

- А якже,а якже,ось недалеко - край села його й могила...Там і хрестика я поставив дубового...Одна вона,самітна на царині...

Сотник Саєнко мовчки скочив на коня.За ним рушила й сотня.

На виїзді з села,на невисокій могилці,чорнів з необтесаних дубків простий хрест.

Перед могилою знову позлазили з коней.Поскидали шапки.

- Ось вона - зустріч... - палили думки сотника. - Чи ж думав ти, Петре,що ми розходимось,щоб зустрітися аж біля твоєї могили?..

І став йому перед очима синьоокий,усміхнений юнак - палкий мрійник,

залюблений у життя і в свою поневолену,зганьблену,а таку пишну,таку чудову країну... Цей двадцятирічний хлопчина не міг примиритися з тим,що ворогувало між собою отамання; не міг погодитися,що до чистої,святої ідеї налипло всякого бруду,не міг терпіти брутальности,розперезаности,хамства. Цей палкий,залюблений у свою мрію,полтавський Дон-Кіхот... І він пішов у глибини свого народу,щоб наново творити цінності,боротися за чистоту своєї ідеї...Але його перемогли...

Саєнко низько схилився і поцілував могилу,густо присипану снігом. Погляди сотника й бунчужного зустрілися.Ветерани без слів зрозуміли почуття,які обох хвилювали,і міцно потисли один одному руки.

- Хлопці! Присягаємо сьогодні помсту ворогам над могилою побратима?

- Присягаємо! - могутнім акордом пролунало в степах.

- Перша чота до салюту! - заздзвенів знайомий козакам сталевий голос сотника. - В...во-гонь!

І далекі простори потрясла дружня сальва живих іще друзів на пошану поляглому.

Верталися на шлях повз дідову хату. Старий стояв ще надворі.

- Зоставайтеся з Богом,дідусю! - попрощався сотник.

- Їдьте й ви з Богом,діточки! Нехай Господь вам на все добре помагає...

Сотня з місця рушила до стовбової,зриваючи хмару срібного снігу і, вискочивши на битий шлях,чвалом пішла доганяти тачанки,що вже ген-ген зникали на обрії...

Перегорталася ще одна сторінка ніким не прославленого,не оспіваного, Лицарями України створеного,як легенда,Зимового походу.

Під містом ревіли гармати. x

Йшов бій. x x

-oooooooo-

Г.РОГІНСЬКИЙ

СТЕПОВІ МЕЛОДІЇ

Ранок... День у сонця морі...
У степу голубозорім
Даль рисується.
Йду я ланом - жито й жито...
Та таке ж,як перемите!
Вже красується.

Наді мною,вишиною,
Наче струмені...
Ллється,ллється щось,вібрує...
Так зворушує,чарує
Душу всю в мені.

Ах,ці співи жайворині,
Ніби нижуться перлини
За перлинами.
І дівчата вже у полі
Із піснями на прополі
Переливними.

Йду я ланом - жито й жито...
Та таке ж,як перемите!
Вже красується.
А над житом,як над морем,
У степу голубозорім
Даль рисується.

З ПОЕЗІЙ ОЛЕНИ САМІЙЛОВИЧ

ЕМІГРАНТСЬКЕ

Вікно на схід, килим, канапа...
В кутку Пречиста і Христос,
А на столі велика мапа...
Нехай висвистує норд-ост!

В думках блукаємо світами -
Дружина мій і я;
Така непевна під ногами
Чужа земля...

Ні запах моря, ні сакури
Ніяк не манить нас...
Ми в Україну лишем зором
Хоч на короткий час.

Туди, де верби кучеряві,
Вишневі садки,
Пшениця пишна, золотава
І білих хат рядки...

І журавель там біля хати,
На призьбі сивий дід...
То українськая оселя -
Нам рідний краєвид...

Нерадо думку ми спиняєм,
І знов сухий норд-ост...
І сумно дивиться в покорі
На нас Ісус Христос.

-oooooooooo-

x x
x

Я розгубила всі пісні.
Не тямлю, як, про що співати?
(Під тином скиглить мати...)

Що сонця світ і місяця краса,
Коли нема снаги вже жити?..
(На попелищах мертві діти...)

Кохання приязнь, братняя офіра -
Пусті слова у мертвих берегах,
(У мозок стукає холодний жах...)

Либонь не серце - крига в грудях...
Не віриш ні сербі, ні людям,
І небу кидаєш докір...

За руки зв'язані, без чину,
Коли несеться світом України:
- Гину!
І множаться нові ряди офір.

-ooooooo-

О. КОБЕЦЬ

НА ПАСІЦІ

Перехресними рядками
Вулики в саду...
Я до пасічника-діда
Не по мед піду.

Я зайду, коли додому
Буду з школи йти:
Може, зможу дідусеві
Чимсь допомогти.

Може, вийде так, що мрії
Збудуться мої:
Може, вироються в діда
Молоді рої;

Посідають на деревах,
Гудом загудуть:
Дідусеві ж ні дістать їх,
Ні гілляк зігнуть.

Я полізу на черешню,
В торбу рій струшу, -
Тим старенькому моєму
Справді поможу.

Друзі ми, хай в нас нерівні
В десять раз літа...
В діда пахне медо-цвітом
Сива борода.

І тому його й не жалить
Ні одна бджола...
От коли б уже й у мене
Борода була!..

Дід засипле рій у вулик,
Радісно зітхне,
Потім візьме й поцілує
Солодко мене.

І погладить чуб мій ніжно
Дідова рука,
І простягне повну миску
Меду в щільниках...

Миска повна, мед пахучий...
Їж, аж до схочу!...
Я то пасічника-діда
Не по мед ходжу!..

-++++++++++++-

З ЖИТТЯ НАШОГО ТАБОРУ

ВЧИМОСЯ!

Після переведення українського табору з Фюсена до Шляйсгайму,тут знову було створено різні майстерні,організовано учбові та громадські заклади,які й почали,незабаром по переїзді табору,нормально працювати.

Зараз у Шляйсгаймі працюють такі учбові,освітні та інші культурні заклади:

Народня школа (українська та білоруська;
Школа дорослих (для неписьменних та малописьменних);
Вища початкова школа (програма за 4 кляси гімназії);
Українська реальна гімназія - до УШ кляси включно;
Матуральний курс;
Музична школа.
Технічно-промислова школа.

Технічно-промислову школу організовано делегатурою Українського Технічно-Господарського Інституту ще 1945 року; має вона 5 відділів з різними курсами,на яких навчається загалом 205 осіб.Школа вже випустила 34 учні з кваліфікацією автомеханіків та шоферів,які вже працюють по гаражах.

Друга група автомеханіків та шоферів саме тепер (уже другий місяць) проходить теоретичне навчання.Складається ця група з 58 осіб.

Геодезична група закінчує свій курс практичними вправами з землемірними інструментами.

В лабораторії для виробу шкіри виготовлено перші спробні шкіри високої якости.Перша група учнів закінчує навчання.

Кооперативний відділ закінчує навчання 1-ї групи учнів та почав приймати слухачів до другої групи.

Англійський коледж організується для викладачів технічної школи.Тут передбачається викладання англійською мовою математики,фізіки,географії.У викладах візьмуть участь також фахівці - офіцери УНРРА.

Курси мов. В таборі працюють безперервно курси іноземних мов: англійської,французької,еспанської та німецької.

Концерт капели "УКРАЇНА" недавно відбувся в нашому таборі.Широка програма концерту і високо-мистецьке виконання під керівництвом організатора капели і мистецького керівника її проф.Нестора,справили надзвичайне враження на слухачів.У програмі були українські народні пісні та твори українських композиторів.

В Українському таборі "Шяйсгайм" 29 липня 1946 року,в день свята Петра і Павла, відправлено панахиду по бл.пам'яті Гетьманові

ПАВЛОВІ СКОРОПАДСЬКОМУ

Співав хор відомої капели "Україна".Промовляв прот.о.Ф.Білецький.

НОВИНИ НАУКИ ТА ТЕХНІКИ

ПРО ПОДОРОЖ НА МІСЯЦЬ. Відкриття ракети підчас другої світової війни вже в недалекому майбутньому дасть людині змогу досягти місяця. Але ! те, що цей подорожній побачить на поверхні старого супутника нашої землі, напевне, не припаде йому до смаку.

Гість не знайде там ані земної атмосфери, в якій можна було б жити, ані повітря, що переносило б звуки та запахи. Температура скель сягатиме протягом дня вище за 100°С і спадатиме вночі аж до 120°С нижче нуля. Це тому, що місяць не обгорнутий оболонкою атмосфери, яка зберігала б денне тепло, або переносила його з освітленої та прогрітої сонцем місячної півкулі.

Не буде там дощу, ані навіть хмар. Не буде ніяких атмосферних явищ, які могли б спричинити ерозію (повільне руйнування поверхні текучою водою). Тому незчисленні місячні гори матимуть гострі верхи і круті, позубрені схили. Рівнини та широкі долини покриті вулканічним попелом. Безперервний дощ метеорів засипатиме пустинну місячну поверхню.

Для людського ока небо здаватиметься не синім, а чорним, а неблимаючі зорі блищатимуть одразу ж за сонячним диском. А саме сонце сходитиме поволі за місячним обрієм і проходитиме на захід за $14\frac{1}{2}$ (земних) днів, нагріваючи скелі до величезної температури. Потім заходитиме і залишатиме скелі в холодній темряві на такі самі $14\frac{1}{2}$ днів.

Опинившись на цьому мертвому супутнику, повному похмурих гір, незчисленних кратерів та до білого розпечених рівнин, подорожній дивитиметься на свою віддалену батьківщину з почуттям, досі йому зовсім незнаним, і тужливо бажатиме повернутися знов на розкішну зелену планету, якої він ніколи більш не побачить.

Ванс Гойт.

(З америк. журн. "Коронет", ч.1 - 1946.

МИЛО, ЩО ВБИВАЄ БАКТЕРІЇ. Завдяки новому органічному хемікатові, що його винайшов американський хемік-дослідник д-р Вільям Гамп, наше звичайне туалетне мило зможе незабаром брати участь у боротьбі проти хвороб, розповсюджуваних бактеріями через шкіру. Цей хемікат, скорочено названий G-11, нешкідливий для людини та без запаху, може бути сполучений з будь-яким добрим милом, не змінюючи при тому його вигляду, якости та пахощів. 2% G-11, додані до мила, завдаватимуть, як показали сотні дослідів, смерть усім бактеріям на людській шкірі, а навіть у великій мірі й тим, що знаходяться в її глибших шарах.

Вживання цього мила робитиме руки такими чистими, як їх має хірург, що береться оперувати хворого.

ПНЕВМАТИЧНІ САДІВНИЧІ НОЖИЦІ. Багато зусиль та праці заощадять садівникам сконструйовані каліфорнійцем Чрлзом Джонсоном садівничі ножиці, що діють за допомогою стислого повітря. Цей нескладний прилад дасть можливість легко зрізувати сухе та непотрібне гілля, стоячи на землі під деревом.

КОМБАЙН НА ОДНУ ЛЮДИНУ, винайдений Інтернац. Жниварською Компанією - це нова саморухома жниварка-молотарка, довжиною 3,5 мт., яка дає змогу починати працю в будь-якій частині поля, не звалюючи і не нищачи ані трохи збіжжя на початку роботи. Машина рухається звичайним бензиновим мотором на 45 кінських сил.

"Поп. Саєнс", Н.Й. 45.

THE UKRAINIAN FARMER

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН СПІЛКИ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ
У ТАБОРІ ШЛЯЙСГАЙМ.

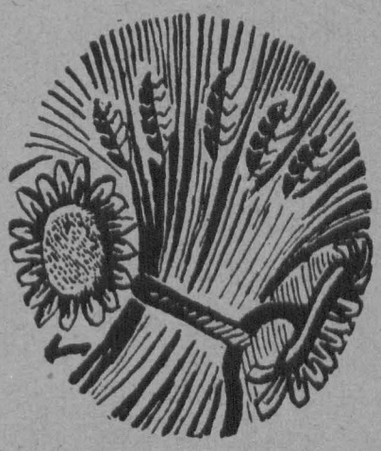

УКРАЇНСЬКИЙ
Ц. 959
МУЗЕЙ-АРХІВ

Рік I 1946 N 4

УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН СПІЛКИ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ У ТАБОРІ ШЛЯЙСГАЙМ

Рік 1 Серпень-вересень 1946 р. ч.4

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

З М І С Т

Стор.

1. Передова. Готуймось до праці..... 3
2. ДОЦЕНТ Л.Л. - Дикорослі кормові рослини Українських земель.(Закінчення)..... 4-7
3. АГРОНОМ ЛОЩЕНКО. - Вирощування посадочного матеріялу плодових дерев..... 8-15
4. АГРОНОМ К. - Сівозміни та місце головних сільськогосподарських культур у них.....16-19
5. ПРОФЕСОР,ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР ІВ.Р - Н. - Проти пошесних захворювань с.-г. тварин.....19-23
6. ЙОГО-Ж. - Про стригучий лишай,та як з ним боротися.....23-25
7. М.ПОДОЛЯК. - Вивчаймо пасічництво.Перше знайомство з бджолами.....26-27
8. ІНЖЕНЕР ГР.БОЖОК. - Як виготовляють лікери та медки з свіжих овочів.....28-32

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ:

9. ПРОФЕСОР Л. - Мойсей Українського Народу - Франко33-37
10. Г.Р - СЬКИЙ. ...Неначе дівчини уста...(Поезія)... 38
11. З ПОЕЗІЙ ОЛЕНИ САМІЙЛОВИЧ: 1. Осіннє.2....У багатстві та пишноті..... 38

.....

11. ІНЖЕНЕР ГР.БОЖОК. - Какао в Бразилії.....39-42
12. ЙОГО-Ж. - Бразильські кавові плянтації.....42-45
13. С. - ПІЗНАВАЙМО АМЕРИКУ! Республіка Чілі.....46-48
14. Огляд економічних подій світу..... 49.
15. ЗА ДЖОНОМ Р.КІНСЕЕМ. - Автомат служить людині... 50.

--oooooooo--

ЦІНА ПРИМІРНИКА 5 марок.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я

ДЕЛЕГАТУРА УКРАЇНСЬКОГО ТЕХНІЧНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ В МЮНХЕНІ - ФРАЙМАНІ

П Р О Д О В Ж У Є З А П И С:

1. На 1 семестер Ветеринарного Зоотехнікуму.
2. На 1 піврічя Однорічної Сільсько-Господарської школи.
3. На в е ч і р н і к у р с и:
   а) Рибництва.
   б) Пасічництва.
   в) Птахівництва і кроликівництва.
   г) Садівництва і городництва.
   д) переробки і консервації с.-г.продуктів.
   е) Броварства і гуральництва.
   є) Млинарства і хлібопечення.
   ж) Гарбарства.
4. На позаочні курси англійської мови.

ВПИСУЮТЬ І ІНФОРМАЦІЇ ПОДАЮТЬ В КАНЦЕЛЯРІЇ ДЕЛЕГАТУРИ:

ФРАЙМАН,СС - Бльок А,2 поверх,11 кімната - щ о д н я - від 9 до 12 та від 14 до 17 години, крім неділь і свят.

ДЕЛЕГАТУРА.

ВІД РЕДАКЦІЇ "УКРАЇНСЬКОГО ГОСПОДАРЯ"

Редакція журналу "Український Господар" звертається до всіх читачів,а особливо до фахівців сільського господарства (агрономів,лісоводів,садівників,техніків різних галузей господарства) з ласкавим проханням НАДСИЛАТИ,ДЛЯ ВМІЩЕННЯ В ЖУРНАЛІ,ФАХОВІ СТАТТІ ТА РОЗВІДКИ з усіх галузів і напрямків сільського господарства.

За видруковані в журналі матеріяли - платиться. Матеріяли надсилати на адресу Редакції,подану нижче.

ВІД КОНТОРИ РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ "УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР"

П р и й м а є т ь с я ПЕРЕДПЛАТА на журнал "Український Господар",починаючи з ч.4.Гроші надсилати на адресу Контори Редакції, подану нижче.Перші три числа журналу розійшлися.

В и д а є Спілка Українських селян-хліборобів у таборі Шляйсгайм.
Р е д а г у є Колегія.Адреса Редакції і контори видавництва:
MÜNCHEN-FELDMOCHING,TEAM UNRRA 631,Baracke 97,Zimmer 10.

І В НАШЕ ВІКОНЦЕ
ЗАГЛЯНЕ СОНЦЕ!

ГОТУЙМОСЬ ДО ПРАЦІ

Трагічна доба української еміграції ставить перед нами надзвичайно складні проблеми, які розв'язати цілком позитивно майже неможливо, бо ще сьогодні це не зовсім залежить від нас. Але ми мусимо все зробити, щоб розв'язати ті питання, які перед нами поставило життя.

З численної кількости нашої еміграції велика частина - а саме - 85% - люди працездатні, які можуть у майбутньому осісти в сільському господарстві. Серед них людей є також певний відсоток тих, які мало працювали в сільському господарстві, і тому - підготувати цих людей до праці біля землі - є перший обов'язок наших фахівців-агрономів.

Крім того, не знаючи, на яких теренах доведеться працювати, конче потрібно також знайомити всіх працівників із сільським господарством заокеанських країн. Умови господарювання в тих країнах значно відрізняються від тих умов, за яких ми працювали вдома, і тому в журналі "Український Господар", крім практичних статтей з різних галузей сільського господарства, ми маємо на увазі також освітлювати умови сільського господарювання і заокеанських країн.

Наша українська еміграція має великі потреби в організації, конче потрібної для нашого розвитку та для осягнення нашої мети. Отже, нам ще доведеться перетерпіти лихоліття, щоб у майбутньому знову стати корисними працівниками для своєї держави. Люди старшого віку багато зазнали біди за ці страшні для них і для всіх роки, і весь свій життєвий досвід повинні передати молоді, навчивши її уникати помилок, які були припущені раніш.

Коли ми думаємо про наше майбутнє, про нашу національну єдність, то прагнення до цього треба передати нашій молоді, яку належить відповідно виховувати, і тоді наші сили не будуть зменшуватись, а навпаки - зростатимуть і міцнітимуть, і всі перешкоди ми подолаємо.

Уже тепер настав час, щоб кожен зокрема добре подумав про свою долю в майбутньому і почав себе готувати, всю свою енергію витрачаючи лише на корисну для себе, а, значить, і для загалу працю, а не провадив марних і непотрібних балачок, даремно витрачаючи дорогий час. Тільки та людина буде корисна для держави, яка вміє сумлінно працювати.

Берімося всі до навчання, до праці!

-oooooooo-

ДИКОРОСЛІ КОРМОВІ РОСЛИНИ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

(З родини бобових -Leguminosae-).

(Закінчення)[x]

В першій частині статті про дикорослі кормові рослини з родини бобових, надрукованої в ч.3 нашого журналу, охоплено, в коротких рисах, лише три головніші роди цих рослин, а саме: буркун, люцерну і конюшину.

В другій частині подаємо тут відомості про інші види дикорослих бобових рослин, які можуть бути запроваджені в культуру на полях, луках та пасовиськах.

АСТРАГАЛ (ASTRAGALUS L.). Рід астрагалу нараховує біля 1.700 окремих видів, які поширені по всій земній кулі, переважно в областях із сухим кліматом. На наших Українських просторах зустрічається 38 видів, які складають незначну частину травостою сіножатей та пасовиськ. Більшість цих видів тварини не їдять зовсім, або їдять дуже погано, через гіркий смак цих рослин. Лише кілька видів можна вважати за кормові рослини і радити їх для культивування.

1. АСТРАГАЛ БОРОЗНИСТИЙ (A.sulcatus L.). Багаторічна рослина з блідофіялковими квітами. Цвіте в червні-серпні. Стебло прямостояче, до 100 см заввишки. Листя 6-12 парні. Зустрічається на засолених та вологих луках Лісостепу та Степу. Всі тварини їдять цю рослину добре. Склад висушених рослин, зібраних в часцвітіння: води 8,7%, протеїну 14,56%, білка 11,86%, клітковини 24,26%, товщу 3,45%, попелу 6,71%, безазотових екстрактивних речовин - 42,35%. Радиться культивувати на засолених грунтах.

2. АСТРАГАЛ ДАНСЬКИЙ (A.DANICUS RETZ.). Багаторічна рослина з фіялковими квітами. Цвіте в травні-липні. Стебло лежаче або висхідне до 50 см заввишки. Листя непарнопірчасте, з 7-17 парами листочків. Зустрічається частіше в Лісовій і рідше - в Лісостеповій смугах. Росте на луках, суходолах, схилах та на узліссях. Тварини їдять траву та сіно астрагалу данського добре. Радиться культивувати в Лісовій смузі.

3. АСТРАГАЛ ЕСПАРЦЕТОВИДИЙ (A.ONOBRYCHIS L.). Багаторічна рослина. Квіти рожево-фіялкові. Цвіте в травні-липні. Стебло пряме або висхідне, білувато-волосисте, до 50 см заввишки. Посухостійка рослина. Розповсюджена по всій Україні, особливо в Степовій смузі. Росте по степах та схилах. Суцільних заростей не утворює. Кормовою вартістю наближається до еспарцету. Всі свійські тварини їдять сіно та траву з цієї рослини добре. Радиться астрагал еспарцетовидий для культивування на лесових схилах.

4. АСТРАГАЛ ПРУТЯНИЙ (A.VILGATUS PALL.). Багаторічна півчагарникова рослина. Стебла в основі дерев'янисті, заввишки до 60 см. Квіти пурпуровофіялкові. Віночок до 20 мм завдовжки. Цвіте в травні-серпні. Листя з 6-10 листочків, паристі. Посухостійка рослина. Зустрічається в Лісостеповій та Степовій смугах. Росте переважно на пісках, де часто займає великі площі. Тварини їдять задовільно до часу, поки стебла не стають твердими. Можна радити для культивування на пісках Степу та Лісостепу.

5. АСТРАГАЛ СОЛОДКОЛИСТИЙ (A.GLYCYPHYLLUS L.). Багаторічна рослина. Стебло до 100 см заввишки. Квіти зеленувато-жовті. Цвіте в травні-серпні. Зустрічається по всіх смугах України. Росте в гаях, чагарниках та на узліссях. Тварини їдять добре. Можна радити для культивування в Лісостепу та на Поліссі.

6. АСТРАГАЛ ШЕРСТКИЙ (A.ASPER JACQ.). Багаторічна, до 100 см заввишки,

---

x) Див. "Український Господар", ч.3

рослина.Квіти жовті.Віночок до 18 мм завдовжки.Цвіте в травні-липні. Зустрічається в Степовій смузі.Росте в степах.Тварини їдять цю рослину цілком задовільно.Можна радити культивувати в Степовій смузі.

ЕСПАРЦЕТ (ONOBRYCHIS SCOP).

Із 100 видів еспарцету,які поширені на просторах Европи,Азії та Північної Африки,на Українських теренах трапляється лише кілька видів дикорослого еспарцету. Всі еспарцети - добрі кормові рослини,які своєю якістю дорівнюються якості кращого лучного сіна.

1. ЕСПАРЦЕТ ПІЩАНИЙ (O.ARENARIA D.C.). Багаторічна рослина з рожевими смугастими квітами.Віночок завдовжки 8-10 мм.Цвіте в червні-липні.Стебла круглі,жолобчасті,до 60 см заввишки.Овочі (боби) 4-5 мм завдовжки.Зустрічається по всій Україні.Росте в степах,на схилах та узліссях.Морозостійка рослина.Хемічний склад сухого сіна,зібраного під час квітування рослин,містить: води 9,24%,попелу 6,1%,сирого протеїну 16,81%,товщу 3,29%,клітковини 23,71%,безазотових екстрактивних речовин - 40,85%.Добрий медонос.Радиться для культивування,в першу чергу,в Лісостепу.

2. ЕСПАРЦЕТ ДНІПРОВСЬКИЙ (O.BORYSTHENICA SCHIB.).Багаторічна рослина.Різниться від попереднього тим,що має більші овочі - 7-9,5 мм завдовжки.Зустрічається на пісках в пониззі Дніпра,біля Запоріжжя.Рослина мало вивчена.

3. ЕСПАРЦЕТ ГАРНИЙ (O GRACILIS DESS.). Багаторічна рослина.Квіти рожеві,але віночок менший,ніж у еспарцету піщаного - 4-6 мм завдовжки.Овочі - до 4,5 мм завдовжки.Цей вид трапляється рідко на півдні Степу.

4. ЕСПАРЦЕТ ДОВГОШИПКОВИЙ (O.LONGEACULEATA PACZ.). Багаторічна рослина з рожевими квітами.Овочі - 5-6 мм завдовжки,мають велику кількість шипів по боках.Росте на пісках в околицях м.Миколаєва.

ЛЯДВЕНЕЦЬ (LOTUS L).

З 62 відомих видів на Україні росте лише два види: лядвенець рогатий та лядвенець вузьколистий.

1. ЛЯДВЕНЕЦЬ РОГАТИЙ (L.CORNICULATUS L.).Багаторічна рослина з жовтими квітами.Довжина віночка до 15 мм.Цвіте з другої половини травня до вересня.Стебло 10-40 см заввишки,лежаче або висхідне,рідше - пряме.Листя трійчасті.Корінь сторчовий,веретеноподібний,до 150 см завдовжки.Зустрічається по всій Україні.Росте на луках,схилах,на узліссях.Суцільних масивів не утворює.До грунту та клімату невибагливий. Цінна рослина для пасовиськ і сіножатей,яку добре їдять усі тварини. Порч з цим треба знати,що квіти лядвенця містять в собі складник,так званий глюкозид ціанідної кислоти,тому ТРАВА ПІД ЧАС КВІТУВАННЯ ОТРУЙНА ДЛЯ ТВАРИН,але сіно та силос цих властивостей не мають,як також не має лядвенець за всіх інших стадій свого розвитку.У травостої держиться до 15 років.Хемічний склад сухого сіна з квітучих рослин містить: води 10,67%,попелу 7.79%,сирого протеїну 19,94%,товщу 3,13%, клітковини 24,89%,безазотових екстрактивних речовин - 24,89%.Лядвенець рогатий в західньо-европейських країнах давно запроваджений в культуру. В умовах України радиться для закладання багаторічних луків і пасовиськ.

2. ЛЯДВЕНЕЦЬ ВУЗЬКОЛИСТИЙ (L.PRAETERMISSUS KUPRIANOVA.).Однорічна рослина з світложовтими квітами.Довжина віночка біля 8 мм.Цвіте в червні-липні.Стебло 10-30 см заввишки,пряме або висхідне.Зустрічається переважно в Степовій смузі України і рідше в Лісостепу.Росте най-

частіше на вологих піщаних місцях.Сіно лядвенця вузьколистого добре їдять коні та велика рогата худоба.Траву їдять тварини краще весною та гірше літом.Можна радити культивувати на сіножатях та пасовиськах всуміш із іншими кормовими рослинами,головним чином у Степовій смузі.

В И К А (VICIA L.).

В помірній зоні північної півкулі поширено 120 видів вики,з цього числа на теренах України зустрічається 14 видів,з яких можуть бути використані,як цінні кормові рослини,такі види:

1. ВИКА ГОРОБИНА (V.CRACCA L.).Багаторічна рослина з фіялково-блакитними квітами.Віночок 7-10 мм завдовжки.Цвіте в червні-вересня.Стебло лежаче або чідке,30-150 см завдовжки.Листя складені з 9-12 пар листочків.Зустрічається по всій Україні,але на півдні рідко,лише по долинах рік.Росте на вологих та заливних луках,чагарниках,на узліссях.В Лісовій та Лісостеповій смугах росте на полі,як сміттєва рослина.Добра кормова трава,яку їдять усі свійські тварини.Кращий час використання її на пасовиськах - весна та літо.Пізніще,коли утворюються боби,тварини їдять цю вику погано.Радиться для випробовування в культурі для Лісостепу й Полісся.

2. ВИКА ТОНКОЛИСТА (V.TENUIFOLIA ROTH.). Багаторічна рослина,зовні схожа на вику горобину,але деякими ознаками відрізняється від неї.Квіти світло- або червонувато-фіялкові.Цвіте в травні-липні.Стебло 30-150 см заввишки,пряміше,ніж у попередньої рослини.Листочків 10-14 пар.Розповсюджена по всій Україні на луках,облогах,схилах та чагарниках.Весною і літом їдять її всі тварини.Радиться для випробовування всуміш із іншими культурними рослинами.

3. ВИКА ВУЗЬКОЛИСТА (V.ANGUSTITOLIA ROTH.).Однорічна рослина з фіялковими квітами.Цвіте в червні-серпні.Стебло 20-50 см заввишки лежаче або блитке.Листя з 4-6 парами листочків.Боби при достиганні чорні.Розповсюджена по всій Україні,як бур'ян,у посіваю.Добра кормова рослина. Їдять її всі свійські тварини.Рослину радиться ввести в польову культуру.

4. ВИКА ПАРКАННА (V.SEPIUM L.). Багаторічна рослина з брудно-фіялковими квітами.Цвіте в травні-липні.Стебло 25-60 см заввишки,плитке,рідко лежаче.Листя з 5-6 пар листочків.Розповсюджена на Поліссі та в Лісостепі і рідко в північному Степу.Росте по лісах,лісових галявинах,на узліссях,чагарниках та біля парканів.Масивів не утворює.Тварини їдять добре весною і літом,гірше - восени.Добрий медонос.Радиться культивувати всуміш із іншими кормовими травами.

5. ВИКА ПАННОНСЬКА (V.PANNONICA JACG.). Однорічна рослина з жовтувато-білуватими квітами.Цвіте в травні-червні.Стебло 40-80 см заввишки висхідне або плитке.Листя з 5-8 парами листочків.Зустрічається на Поділлі і рідше на Херсонщині,де росте в посівах,як бур'ян.Цінна кормова рослина,може бути як озимою,так і ярою культурою.Тварини їдять добре. В Західній Европі введена в культуру.Радиться культивувати на українських землях в полях сівозміни.

6. ВИКА РОЗПИСАНА (V.PICTA FISCH.).Однорічна рослина з білуватими квітами.Цвіте в червні-липні.Стебло плитке 75-100 см заввишки.Листя з 4-5 парами листочків.Зустрічається переважно на Лівобережжі України - по Дніпру та біля Озівського моря.Росте на луках,чагарниках.Масивів не утворює.Солевитривала.Цінна кормова рослина,яку їдять усі тварини.Радиться культивувати в степах,всуміш із іншими рослинами.

7 ВИКА ЩЕРСТКА (V.HIRSUTA L.). Однорічна рослина.Квіти білувато-блакитні.Цвіте в червні-серпні.Стебло плитке або лежаче,20-60 см.заввишки:

Листя з 7-10 парами листочків.Зустрічається майже по всій Україні.Росте,як сміттєва рослина,на полях,в посівах,на городах та по берегах рік. Добрий корм,який люблять усі тварини.Радиться вводити в культуру всуміш із однорічними травами.

8. ВИКА ЧОТИРИЗЕРНА (V.TETRASPERMA L.). Дворічна рослина.Квіти білуваті.Цвіте в травні-липні.Стебло плитке,25-60 см заввишки.Листя з 3-5 парами листочків.Зустрічається по всій Україні.Росте головним чином,як сміттєва рослина,на полях; трапляється також у лісах,чагарниках, на галявинах та на узліссях.Суцільних масивів не утворює.Цілком задовільно їдять її весною та літом усі тварини.Рослина потребує випробування на українських землях.

Ч И Н А (LATHYRUS L.).

Із 100 видів чини,які ростуть в помірних зонах північної півкулі,на терені України трапляється 15 видів.З них два види уже введено в культуру на Українських землях: чина лучна (L.PRATENSIS L.) та чина посівна (L.SATIVUS L.).З решти видів частина їх - добрі кормові трави,наприклад,чина бульбиста (L.TUBEROSUS L.).Інші види,наприклад,чина лісова (L.SILVESTRIS L.) з кормового боку цінности не мають - гірку,і їх тварини майже не їдять.Ми приділяємо увагу лише двом видам дикорослої чини,які можна,в першу чергу,радити культивувати.

1. ЧИНА БУЛЬБИСТА (L.TUBEROSUS L.).Багаторічна рослина з темнорожевими квітами.Квіти зібрані в грона по 3-7 штук.Цвіте в червні-липні. Стебла плиткі,30-80 см заввишки.Листя з однією парою листочків.Трапляється частіше в Лісостепу і Степу,і рідко на Поліссі.Росте,як сміттєва рослина,на полях та чагарниках.Зелену пашу та сіно добре їдять усі тварини.Підземні бульби,які утворюються з потовщеного коріння,дуже добре їдять свині.Крім того,населення використовує ці бульби на харч у вареному або і в сирому вигляді.Радиться чину бульбисту для запровадження в культуру,як цінну кормову рослину,в Степовій та Лісостеповій смугах України.

2. ЧИНА БОЛОТЯНА (L.PALUSTRIS L.). Багаторічна рослина з блакитними квітами по 2-5 квіток у гроні.Цвіте в травні-серпні.Стебла висхідні або плиткі,30-70 см заввишки.Листя з 2-3 парами листочків.Росте по всій Україні,крім крайнього півдня,на вологих луках,в чагарниках,часто разом з осокою.Траву на пасовиськах добре їсть тільки велика рогата худоба,а сіно - рогата худоба та коні.Інші тварини їдять цю рослину гірше. Можна радити культивувати на Поліссі,на заболочених луках.

До видів чини,траву і сіно з котрих тварини їдять неохоче,але які досить часто трапляються на теренах України,належать:
Ч и н а в е с н я н а (L.VERNUS L.),гороховида (L.PISIFORMIS L.) л і с о в а (L.SILVESTRIS L.) та п а н н о н с ь к а (L.PANNONICUS GARKE .).

ДОЦЕНТ Л.Л.

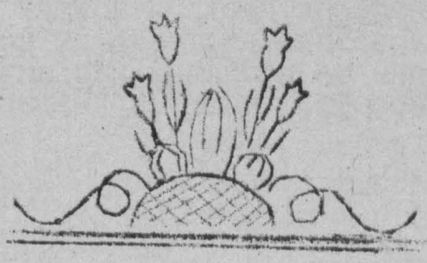

ВИРОЩУВАННЯ ПОСАДОЧНОГО МАТЕРІЯЛУ ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ

ДИЧКОВА ДІЛЯНКА

ОСНОВНІ ПОРОДИ ПІДЩЕП. Підщепи для яблунь та груш вирощують з насіння диких плодових яблунь та груш,що ростуть у місцевих лісах,а також у лісах північних районів України.В південних районах припускається вирощувати підщепи з насіння культурних яблунь та груш,де немає загрози промерзання кореневої системи.

Підщепою для скороспілих форм яблуні (карликових) є п а р а д и с ь к а та д у с е н (напівкарликова форма),для скоростиглих форм груші - а й в а.Підщепи для сливи вирощують з кісточок а л и ч і або місцевих насаджень,або насаджень сусідніх районів,а так само з кісточок слив місцевих гатунків. Підщепи для вишень вирощують з кісточок а н т и п к и,а також із кісточок місцевої кислої вишні.Паростки місцевих вишень можна використати,як підщепи.

Для сильнорослих гатунків черешні (солодкої вишні) підщепи вирощують з кісточок місцевої лісової черешні,а для слабкорослих гатунків черешні вирощують з кісточок а н т и п к и. Для абрикоси підщепи вирощують з кісточок а л и ч і,або місцевої абрикоси,а для персика - з кісточок місцевих форм персика,або місцевих форм абрикоси.

МЕТОДА ВИРОЩУВАННЯ ПІДЩЕП. Підщепи зерноплідних порід - яблунь та груш вирощують протягом двох років: один рік в дичковій ділянці,і другий - на першому полі розсадника.

Підщепи кісточкових порід - аличі,антипки,вишні,черешні,абрикоси в північних районах вирощують протягом двох років,як яблуню та грушу, а в південних районах можна вирощувати протягом одного року посівом безпосередньо на першому полі розсадника.Підщепи яблуні та груші вирощують з п і к і р у в а н н я м,а підщепи кісточкових можна вирощувати б е з пікірування - безпосередньо на першому полі розсадника.

ДОБУВАННЯ НАСІННЯ. Маточні плодові дерева,з яких можна добувати насіння,повинні бути цілком здорові,добре розвинені,з високою врожайністю,посухо- і морозостійкі,з раннім строком плодоношення.Збирати плоди для вирощування підщеп треба в той час,коли вони достигли і зернятка в них дозріли.Зібрані плоди можна використовувати для технічної переробки лише холодним способом,бо насіння з переварених плодів,а також із плодів,що перебродили (пеферментували),для висіву непридатне.

Роздрібнену масу стиглих плодів треба спресувати й промити на машині для відокремлення насіння.Насіння яблунь та груш,після відокремлення,негайно просушити.Насіння кісточкових порід відразу с т р а т и ф і к у ю т ь.Висушене та провіяне насіння яблуні та груші треба тримати в сухому,добре провітрюваному приміщенні в мішках,причеплених до стелі.

ЯКІСТЬ НАСІННЯ. Насіння для висіву повинне бути добре відсортоване, не червиве, не потріскане, без затхлого запаху, не заплісняві́ле. При розрізування насінини, ядро повинне бути блискуче, чисто біле; жовтуватий колір ядра свідчить, що насіння вже зіпсоване.

Вологість насіння яблунь або груш повинна бути не вища за 16%. Якщо жменю насіння стиснути в руці, воно повинне розсипатись, а не збиватися в грудку. При роздавлюванні доброї насінини вона не розсипається, а дає волокнисту масу. Насіння яблуні має світло-брунатний колір, груші - темно-брунатний; світле насіння, як недозріле, непридатне до висіву. У кісточок ядро повинне бути повне, блискуче, пружне, з здоровим зародком. Темносині кісточки, зморщене ядро, багато розтрісканих кісточок - показники, що насіння непридатне до висіву.

ВИЗНАЧЕННЯ СХОЖОСТИ НАСІННЯ. Попереднє випробовування здатности насіння до проростання можна провести двома способами: 1) забарвленням ядра аніліновими фарбами і 2) пророщуванням.

Для визначення схожости, з усієї партії насіння спочатку відбирають середню пробу - близько 20 грамів для зерноплідних і 50 - 100 грамів для кісточкових порід. З відібраної проби відраховують 100 - 200 штук насінин при визначенні схожости методою забарвлення, і 200 - 400 насінин - при визначенні схожости методою пророщування. Як і в першому, так і в другому випадку насіння намочують у воді протягом 3-х днів, при чому воду потрібно міняти щодня. Після цього насіння промивають добре водою, і можна звичайною голкою з насіння зняти першу брунатну та другу білу плівчату оболонку. При способі забарвлення очищене насіння насипають у звичайне блюдце і заливають і н д і г о - к а р м і н о м (свіжий розчин індіго-карміну) - 1 грам індіго-карміну розчиняють в 1 літрі води. Насіння треба тримати в цьому розчині 6 годин за температури +20 - 25°С. Розчин інколи обережно перемішувати. Після тримання в розчині, рідину обережно зивають і насіння промивають водою доти, поки вода не стане чистою. Несхожим насіння вважається таке, у якого забарвлені зародок і сім'ядолі, або ж лише зародок.

Другий спосіб - пророщування, - також звільнене від оболон насіння, насипають у блюдце по 50 або 100 штук; на дно блюдця кладуть вогку вату і накривають склом, після чого ставлять в затемнене приміщення з температурою +20 - 23°С. З 6-го дня починають вести облік пророслого насіння. Схожість насіння визначається по тому, коли насіння пустило корінці.

ПІДГОТОВКА НАСІННЯ ДО ПОСІВУ. Підготовка насіння до посіву провадиться або посівом насіння в грунт з осени, або стратифікацією (піскуванням) насіння. Найкращий спосіб - це стратифікація. При стратифікації беруть на 1 об'ємну частину насіння дві або три частини піску для яблунь і груш, і 4-5 частин піску для кісточкових. Насіння з піском рівномірно змішують і зволожують водою, але так, щоб не було забагато води, бо велика вогкість викликає загнивання та цвіль, а в сухому піску насіння висихає. Приготовлене насіння насипають у невеликі ящики і тримають у льоху за температури +2 - 5°С для зерноплідних і +3 - 7°С для кісточкових. Якщо насіння довгий час не дає ростків, тоді його переносять у приміщення з температурою +18 - 20°С і знов усю масу перемішують і збризкують водою. Насіння кісточкових також перемішують з піском, але вологість тут потрібна значно більша - до 60%. Добре також стратифікацію насіння, особливо кісточкових, провадити в траншеях. Насипають насіння з вогким піском на 50 - 55 см у траншею, 60 - 70 см. завглибшки і до 1 метра завтовшки. До наступання морозів траншеї прикривають соломою або рогожею. Одночасно треба слідкувати за станом насіння, щоб пісок не пересихав, і, в міру потреби, поливати водою та перемішувати. З наступленням морозів на зиму вкривають траншеї землею до 25 - 30 см. завтовшки. Рано на весні відкри-

вають траншеї,насіння знов зволожують водою і перемішують усю масу.

Термін стратифікації для яблунь і груш - 90 - 100 днів до посіву, а для кісточкових найкраще починати стратифікацію після збору, не пересушуючи їх.

ВИБІР ДІЛЯНКИ ПІД ДИЧКОВЕ ПОЛЕ. Площа під дичкове поле повинна бути рівна,з родючим,пухким,достатньо вологим,грунтом.Грунти з дрібно-горошкуватою структурою найпридатніші для посіву.Звернути особливу увагу,щоб на відведеному полі не було личинок травневого хруща,дротяників та вовчків,шкідливих для підщеп.Площі з вищезазначеними шкідниками,а також грунти завогкі,з близькою підгрунтовою водою (ближче 1 - 1½ метра від поверхні),сухі піски та солончаки непридатні для закладання розсадника.

СІВОЗМІНА В ДИЧКОВОМУ ПОЛІ: перший рік: чорний пар з угноєнням (25 - 30 тонн гною),або однорічні трави з угноєнням; другий рік: підщепи; третій рік: ярина з підсівом конюшини,або люцерни; четвертий рік: просапні; п'яте поле: однорічні трави на добрих чорноземах: перший рік - чорний пар угноєний; другий рік - підщепи; третій рік - просапні культури; четвертий рік - ярі культури або однорічні трави.

ПІДГОТОВКА ГРУНТУ ТА ВИСІВ НАСІННЯ. Відведену під дичкове поле площу з осени виорати на глибину не менш як 30 см.На грунтах з малим гумусовим прошарком оранку провадити з грунтопоглиблювачем.Висівати насіння яблунь і груш краще на грядках,розташованих поблизу дичкової площі.Перед посівом та пікіруванням грунт закультивувати в два-три сліди та заволочити,добре вирівнявши поле,насіння на грядки висівати рано на весні,за першої можливости обробітку грунту.Змішане з піском насіння висівати на грядки руками у борозенки,або суцільним посівом.Борозенки заглибшки 2 - 2½ см.,з віддаленням одна від одної на 8 - 10 см. Прикривати насіння в борозенкахпухкою землею,перегноєм,піском і т.д.Суцільний посів насіння (на 1 кв.метр 0,4 клгр.) також прикривати землею до 2 - 2½ см.

ВИСІВ НАСІННЯ КІСТОЧКОВИХ ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ ПІДЩЕП БЕЗ ПІКІРУВАННЯ.Насіння висівають безпосередньо на дичкове поле,стрічками,по 3 рядки в кожній.Віддаль між рядками 12 см.,а стрічка від стрічки - 50 см.Норми висіву на 1 гектар антипки - 120 кілограмів,вишень,черешень - 150 клгр., аличі - 400 клгр.,абрикоси - 1000 клгр.,персика - 3000 клігр.Глибина посіву - 3½ - 4½ см.На легких грунтах висівати на 1 см.глибше.

Для висіву можна використовувати звичайні бурякові чи кукурудзяні сівалки.

ПІКІРУВАННЯ ТА ДОГЛЯД ЗА СІЯНЦЯМИ. Коли маємо малі площі дичок,для пікірування маркирувати ряд від ряду на 25 см.,а на великих площах пікірувати двострічковим способом - ряд від ряду 12 см.,а стрічка від стрічки - 50 см.Пікірування починати в той час,коли насіння дало сім'ядолі,і закінчувати не пізніше появи перших двох справжніх листків.Перед посадкою розсади корінці яблуні відрізують на 1/3 їх довжини,а в грунті вкорочують наполовину.Розсаду садять під кілок,добре притискуючи до грунту,з віддаллю в рядках 8 см.

На випадок посухи,під пікірування розсади треба площу полити,а також і після пікіровки.Дальший догляд за сіянцями полягає в знищенні бур'янів, розпушуванні грунту в рядах і міжряддях.Обробіток грунту припинити за 1 місяць до викопування підщеп.

ВИКОПУВАННЯ ПІДЩЕП. Восени,коли підщепи закінчили свій ріст,починає опадати листя,провадять викопування дичок.Особливу увагу треба звертати

на коріневу систему,яка повинна бути завдовжки не менше 20 см.Викопані дички до сортування і після нього треба прикопувати.

СОРТУВАННЯ ПІДЩЕП. При сортуванні дичок стежити,щоб коріння не висихало,одночасно з сортуванням провадити вибраковку дичок,коли помічаються нарости,механічні ушкодження,чи будьяка хвороба або шкідники.Основними ознаками при сортуванні дичок є товщина коріневої шийки та розгалуження коренів:

ГАТУНОК ДИЧОК	ТОВЩИНА КОРІНЕВОЇ ШИЙКИ (на міліметри)	РОЗГАЛУЖЕННЯ КОРІНЕВОЇ СИСТЕМИ
1-й гатунок.....	... 6 - 9	Не менше 3-х головних розгалужених корінців з мичками.
2-й гатунок.....	... 5 - 9	Не менше 2-х головних корінців з мичками

ТРАНСПОРТУВАННЯ ДИЧОК. Відсортовані дички зв'язують у пучки по 100 штук.На дно автомашини або воза стелять солому,на неї вкладають дички рядами,корінням усередину,і покривають дички різним матеріялом,щоб зберегти від висихання.При перевезенні дичок на велику віддаль пакують їх - корінь-до-кореня - у великі пакунки по 1000 - 1500 штук,і обмотують соломою. Під час перевозу треба стежити,щоб дички не підсохли й не промерзли.

ПРИКОПУВАННЯ. Дички на зиму треба прикопувати в канавки завглибшки 20-30 см.Дички вкладають рядами - по одній дичці на віддаленні 2-3 см.одну від одної,а потім присипають їх землею повище коріневої шийки.Насипаючи землю,треба добре притоптувати її,а як земля суха,то полити.На перший шар землі класти другий ряд дичок і т.д.

При зберіганні дичок треба стежити,щоб їх не ушкодили миші: розкладати отрути,утоптувати сніг та обкопати місце прикопки дичок канавами.

Р О З С А Д Н И К. ВИБІР МІСЦЯ ПІД РОЗСАДНИК. Під плодовий розсадник вибирати площу рівну - припустимі невеликі схили.Місце розсадника повинне мати захист від сухих,а також від холодних вітрів.Грунти під розсадник добирають такі,на яких добре ростуть плодові дерева - суглинкові або середні супіскові,чорноземлі,сірі лісові та опідзолені грунти - придатні також і для розсадника. Підгрунтова вода повинна бути не ближче,як за три метри від поверхні землі.

СІВОЗМІНА В РОЗСАДНИКУ:

1-й рік - чорний пар (угноєний - 30-40 тонн на гектар).
2-й рік - дички.
3-й рік - однорічки.
4-й рік - дворічки.
5-й рік - просапні.
6-й рік - ярина з підсівом конюшини.
7-й рік - конюшина першого року.
8-й рік - конюшина другого року.

В південній частин конюшину можна заміняти люцерною.

ПЕРШЕ ПОЛЕ РОЗСАДНИКА (дичкове поле). Час садіння дичок - рано на весні,до розпускання бруньок,приступати до посадки дичок,але можна садити і восени,після опадання листя. Перед садінням грунт треба обробити до пухкого стану.Після обробки грунту розбити площу на ряди,

з віддаленням 100 см ряд від ряду,а в ряду - 35 - 40 см.Садити дички під лопату.Ями для садіння робити за розміром коріння,щоб його не загинати.Коріння перед посадкою обновити,зрізавши його гострим сікачем. довжина коріння повинна бути від 15 до 18 см.Одночасно зрізати верховіття стебла,залишаючи його 25 - 30 см завдовжки.Під час садіння треба засипати дичку землею й установити так,щоб корінева шийка була нарівні з поверхнею грунту,добре притискуючи землею до кореня.При осінньому садінні корінева шийка закривається землею на 2 - 3 см глибше. При садінні дичок треба розміщати кожну породу на квартали суцільним масивом.

ДОГЛЯД ЗА ПОСАДЖЕНИМИ ДИЧКАМИ. Після садіння регулярно провадити обробіток грунту,не припускаючи появи бур'янів,а також шкідників.При осінньому садінні дички треба підгорнути землею до 10 - 12 см заввишки,а на весні розкрити дички.

ПІДГОТОВКА ДО ОКУЛІРОВКИ. За два-три тижні до окуліровки дички підгортають і обрізують на них гострим ножем усі гілочки на 15 - 20 см. від землі.Перед окуліровкою розгорнути землю навколо стовбурця до корінєвої шийки і чисто витерти стовбурець; до окуліровки провести підрахунок придатних для окулірування дичок - окремо по породах та гатунках.Визначити потрібну кількість живців та місце одержання їх.Урахувати потрібну кількість підв'язочного матеріялу,ножів та брусків.

ЧАС ОКУЛІРОВКИ ДИЧОК залежить від кліматичних умов і тягнеться від половини липня до кінця серпня.Першими треба окулірувати дички дикої груші,вишні,сливи,яблуні,аличі,абрикоси та антипки.

ЗАГОТІВЛЯ ЖИВЦІВ ДЛЯ ОКУЛІРОВКИ. Живці треба заготовляти з маточних дерев визначеного гатунку,що дають високі та сталі врожаї; дерева повинні бути цілком здорові.Живці зрізувати з зовнішньої частини крони,сильні однорічні паростки,з великим сильним листям та брунькою. Живці зрізують в день окуліровки,або напередодні.Із зрізаних живців зразу обривають листя,залишаючи самі черешки листків.Якщо живці пересилають з далеких місць,то після одержання їх треба занутири нижніми кінцями в воду на 2 - 3 см.В дорозі живці можуть бути 1 - 2 дні, але весь час повинні бути вогкі.Під час окуліровки їх треба так само в вогкому середовищі тримати.

ТЕХНІКА ОКУЛІРОВКИ. На живці вибирають найсильніші бруньки до окуліровки.Верхні й нижні бруньки на живці недорозвинені,а тому вони непридатні.Найкращі бруньки - завжди на середині живця.Очки треба зрізувати з тонким шаром деревини,очко кісточкових потребує тоншого зрізування. Окулірувати треба на 3 - 4 см вище корінєвої шийки;на здоровій,свіжо витертій корі робиться Т - подібний розріз.Цю хірургію рослин треба провадити чистими руками і чистим ножем.В розріз кори вставляють зрізане очко,після чого обв'язують стрічкою рафії,щоб не було щілин,за винятком - біля бруньки.Очкувати краще в напрямі рядів з боку пануючих вітрів.Після окуліровки дички обгортають землею до заокулірованого очка.Кожний заокулірований ряд відмічають у кінці розсадника,з зазначенням ряду,в якому окулірована.

ПЕРЕВІРКА ОКУЛІРОВКИ ТА ПІДГОТОВКА ДИЧОК ДО ЗИМИ. Після окуліровки через 10 - 14 днів треба ослабити обв'язку і виявити очка,що прижилися.На дичках,де не прижились очка,зняти обв'язку і прив'язати на верху гілки - ці дички знов ідуть для пореокуліровки.Ознакою того,що

брунька прижилася - на щитку зелена кора,брунька набухла,зів'ялий черешок листка легко відпадає.На дичках,де потрібна окуліровка - повторювати з протилежного боку,доки є рух соку.Переокуліровку робити тим самим гатунком,що й перше.Восени треба всі дички в місцях окуліровки обгорнути землею.

ДРУГЕ ПОЛЕ РОЗСАДНИКА.ОДНОРІЧКИ. Рано весною до сокоруху треба зрізати все стебло дички,залишаючи над очком шипи на 15 см.Всі гілочки на шипі треба позрізувати.Далі зняти обв'язку з очок і виявити очка,що не прижилися,для весняного окулірування.Паростки,які з'являться на дичці вище або нижче, - усі знищити тому,що вони ослаблюють розвиток прищепленого очка.Коли з очка розвинеться паросток на 6 - 8 см завдовжки,його треба підв'язати до шипа,щоб він ріс вертикально; молоді паростки дуже ніжні і легко обламуються.Бічні гілочки на однорічках треба прищіпувати над п'ятим або шостим листком.Якщо на бічних гілках будуть гілочки,їх треба прищіпувати над другим листком. Прищіпування провадити через 15 - 20 днів. В другій половині липня, коли підщепа зможе обходитися без підв'язування,треба вирізувати шипи.Перед вирізуванням шипів дичку й шип добре обтерти від землі. Шипи треба вирізувати дуже обережно,щоб не пошкодити однорічку.Зрізувати шипи гострим ножем під кутом 45°.Після вирізування шипів провести підгортання дичок - це впливає на стійкість рослини проти вітрів,а також прискорює заростання ран.

ДОГЛЯД ЗА ГРУНТОМ. Починаючи з ранньої весни,грунт треба регулярно обробляти до кінця літа,тримаючи чистим від бур'янів,а також не припускати утворення корки.До появи приморозків за 1 - 1½ місяці припинити обробку грунту для кращого вистигання древесини. Останню обробку грунту провести з початком приморозків,на глибину 8 - 10 см.

РЕАЛІЗАЦІЯ САДЖЕНЦІВ. У кісточкових порід,коли зформовані однорічні саджeнці,викопують їх з половини жовтня.При викопуванні особливо треба стежити,щоб не поранити надземної частини,а також і кореневої системи,зберігаючи бічні корінці та розгалуження їх.Довжину корінця треба зберегти до 30 - 35 см щонайменше,без будьяких механічних ушкоджень.Після викопування коріння прикривають,щоб не підсохло та не підмерзло до часу садіння,або перевезення в інші місця. Коли саджeнці затримуються в розсаднику викопані,їх тимчасово прикопують землею.

ТРЕТЄ ПОЛЕ РОЗСАДНИКА. ДВОРІЧКИ. Доглядають за грунтом у третьому полі розсадника так само,як і в другому,але тут приходить інша робота з формуванням крони у дворічок.Коли кісточкові дуже добре закладають крону природньо,часто без втручання садівника,зерняткові саджeнці потребують досвідченого садівника для зформування крони.У практиці плодівництва застосовують два способи формування плодових дерев: Ф О Р М У В А Н Н Я П' Я Т И Г І Л К О В О Ю С И С Т Е М О Ю Т А Ф О Р М У В А Н Н Я З А Л І Д Е Р Н О Ю С И С Т Е М О Ю. Лідерна система має багато переваг перед системою п'ятигілковою.

Формування крони за п'ятигілковою системою провадять так: відміряють висоту штамба; у пірамідальної формою крони висота штамба 60 - 70 см,а з розлогою формою крони - 70 - 80 см.Поверх цього треба відрахувати ряд 7 здорових,добре розвинених бруньок.Поверх сьомої верхньої бруньки залишити ще 3 - 5 см,а останню частину зрізати (вершок). Бруньки,розташовані повище цих 7-ми бруньок,зчистити ножем.Це буде шип для підв'язування молодого пагонця садженця.Дальша робота з фор-

мування крони полягає в тому, щоб мати сильні основні гілки та основний стовбур. Коли нижче крони виростуть пагінці (на стовбурі) понад 15 - 20 см, їх треба відщіпувати, залишаючи 12 - 15 см: це ті гілочки, що ростуть для потовщення стовбура. Верхню провідну гілку підв'язують до шипа, щоб дати вертикальний напрям. Наступний пагінець, нижчий за центральний, як конкурент, відрізується, а решта п'ять нижчих пагінців залишається. Основні шість пагінців протягом усього періоду росту треба регулювати так, щоб нижчі гілочки розвивалися сильнішими, ніж верхні. Для цього верхні гілочки пінцерувати (прищіпувати), коли вони досягнуть 50 - 60 см довжини. Весь час потрібно слідкувати за розвитком крони і шляхом пінцерування розвиток крони, коли помічається ки ресгулю - сь гілки, що порушує природну сильний розвиток якої серпня бічні гілочки на форму крони. На початку на кільце. У цей час треба штамбі треба вирізати шип. Наприкінці року, восени, вирізати і верхній розсадника будуть дворічки з на 3-му полі - гілками і однією центральною - 5-ма основними ний кістяк у крони буде, коли основні 5 гілок Більше міцвані не одна над одною, а через одну бруньку, прубудуть побудоками. міжну між гіл

ФОРМУВАННЯ КРОНИ ЗА ЛІДЕРНОЮ СИСТЕМОЮ. Формування крони за цією системою полягає в тому, щоб на середньорозвиненій однорічці закладати в розсаднику не менше 3 - 4 бічних гілок, а також, щоб вони були рівномірно розташовані, як на стовбурі, так і в просторі. Залежно від породи і гатунку, віддаль між бічними гілка ми, орієнтовно - 10 - 20 см, а наступні

П'ЯТИГІЛКОВА ФОРМА. ЛІДЕРНА ФОРМА

гілки - на віддалі 20 - 30 см. Ріжниця цього формування полягає в віддаленні, гілки виходять під кутом 35 - 45°, а більше стиснуте - коротше віддадення у першій методі формування - гілки виходять під кутом 18 - 23°. Перевага формування з більшими віддаленнями гілок, під кутом 35 - 40°, дає можливість розростатись камбію більш повільно, що утворює міцний кістяк крони, який добре витримує сильні врожаї, тоді, як за меншого кута гілки легко відчахуються. Недолік цього формування той, що його доводиться формувати й надалі - 2 - 3 роки після викопки з розсадника, тим часом, як п'ятигілкове формування закінчується в розсаднику.

ВИКОПУВАННЯ ТА СОРТУВАННЯ САДЖЕНЦІВ. Восени, як закінчився ріст, дворічні саджанці викопують. Найкраще викопувати копальним плугом, а як його нема - лопатами. При викопуванні стежити, щоб не ушкоджувати стовбура та кореневої системи. Плодові саджанці повинні відповідати такому технічному стандартові: (див. на стор. 15).

Після викопання саджанців треба їх сортувати за технічним стандартом, наведеним у таблиці. Вибраковувати саджанці, які не відповідають технічному стандартові, або невідомих гатунків. Саджанці з пожовклим листям; саджанці з примерзлою корою (кора темного забарвлення і має щілини); саджанці недорозвинені; саджанці з наростами кореневого рака; саджанці, механічно ушкоджені.

ТИМЧАСОВЕ ПРИКОПУВАННЯ. Після викопання саджанців, негайно прикопати їх у канави, покривши землею коріння по довжині його. Після викопання уважно стежити за гатунками, щоб не змішати їх.

ТЕХНІЧНИЙ СТАНДАРТ
посадочного матеріялу

ВІК САДЖЕНЦІВ, ПОРОДА.	СЕРЕДНЯ ВИСОТА СТОВБУРА (на см)	Кількість основних гілок.	Довжина гілок - (на см):	Довжина коріння (на сантиметри).	РОЗГАЛУЖЕНЕ КОРІННЯ
ЗФОРМОВАНІ ОДНОРІЧКИ:			Не менше:		
1. Абрикоса	50-60	3	50	30	З добре розвиненою мочкуватою коріневою системою.
2. Слива	50-60	3	50	30	
3. Вишня	45-50	3	50	30	
ДВОРІЧКИ:					
1. Яблуні та груші:					
а) гатунки з пірамідальн. кроною.....	50-60	3	50	35	Не менше 3-х з гарною мичкуват.
б) гатунки з розлогою кроною.....	70-75	3	50	35	З добре розвиненою мочкуватою коріневою системою.
2. Абрикоси.	50-60	5	60	35	
3. Черешня..	50-60	3	60	35	
4. Слива....	50-60	4	50	35	
5. Вишня....	45-50	5	50	35	

ТРАНСПОРТУВАННЯ САДЖЕНЦІВ. Садженці при транспортуванні возами або автомашинами треба класти похило на дно, вистелене вогкою ~~соломою. Кожен~~ шар коріння теж перестилати соломою. Зверху садженці прикривають. Якщо садженці відправляють на велику віддаль, треба їх пакувати в тюки. В один тюк кладуть по 40 - 50 шт. дворічки, між корінням укладають мох або солому, тюки пакують у рогожі.

ПРИКОПУВАННЯ НА ЗИМУ. Для прикопування садженців треба вибирати місце, захищене від зайців та мишей. Бажано прикопувати недалеко від місця, призначеного для посадки, на місці, захищеному від вітрів і щоб на ньому не застоювалась вода та не було близько води підгрунтової. На вибраному місці копають канави з вертикальними стінками до 50 см завглибшки і 50 см завширшки. Садженці в канаві прикопують вертикально, кожен садженець ставлять окремо рядами і окремо пересипають коріння дрібною землею, щоб між корінем і землею не було порожняви. Після цього - полити. Присипати садженці землею вище коріневої шийки на 20 - 25 см. На кожен окремий гатунок начепити ярлики. Прикопані садженці охороняти від гризунів, обгороджуючи дротяною сіткою (від зайців), а від мишей - розкидати отруйні приманки.

Агроном ЛОПЕНКО.

СІВОЗМІНИ ТА МІСЦЕ ГОЛОВНИХ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У НИХ

Тоді, як люди вперше міцно осіли на землі і взялися до сільського господарства, сівозміна, як така, сільському господареві була ще непотрібна. Великі простори вільної та родючої землі давали йому змогу часто міняти поля під ті чи інші культури, залишаючи виснажені ділянки гуляти на багато років.

Але з бігом часу вільної землі ставало все менше і, нарешті, вільна заміна полів одних одними стала для хліборобів зовсім неможливою. Доводилося господареві або зовсім відцуратися хліборобства, або шукати нових форм господарювання, і тоді то й виникло питання про певну систему чергування засівів сільсько-господарських рослин, або про сівозміну.

Ще здавна сільські господарі помітили, що поміж культивованими ними рослинами існує цікава взаємозалежність, а саме: деякі рослини після певних рослин розвиваються дуже добре і навпаки - засів деяких культур негативно позначається на послідуючих рослинах; що одна культура добре вдається після певного попередника, а друга розвивається набагато гірше. Нарешті було помічено, що після деякого часу використання земля починає катастрофічно зменшувати врожаї, нібито втомлюється, і тільки після відпочинку знову починає давати врожаї, що дорівнюються попереднім.

Такі спостереження якийсь час мали суто практичний характер, і лише з розвитком сільсько-господарських наук справу цю було як слід вивчено. Почали звертати увагу на попередники сільсько-господарських культур, а звідси й дійшли до потреби запровадити в польовому господарстві сівозміни.

В XIX та XX сторіччях, з розвитком сільсько-господарської промисловости (цукрової, спиртової, броварської та інших) перед сільським господарством поставлено вимогу продукувати велику кількість різних специфічних і тендітних сільсько-господарських культур, що потребували вже певної агротехніки (попередників, методів обробітку і т.д.)

Для цього такої, порівняно недавньої ще, примітивної сівозміни наших дідів, як звичайна трипілка (пар, озимина, ярина), що панувала на Україні, уже не вистачало, її заступила останніми роками складна багатопільна, дуже ефективна сівозміна, яка дає господареві можливості великого розмаху в господарюванні.

Тепер увесь терен нашої батьківщини - України - поділено на економічно-географічні сільсько-господарські смуги і підсмуги. В кожній такій смузі, залежно від місцевих умов, господарства мають певний напрямок. В межах цих напрямків існує багато пристосованих для них сівозмін, що дають широку можливість господареві, відповідно до специфіки його господарства, застосувати ту чи іншу сівозміну. Знаємо, що сучасна Україна поділена на 3 географічні смуги, а саме:

1. Північна її частина - Полісся (Волинь, Житомирщина, Чернігівщина та північна частина Київщини, яка має в господарстві зерно-льоновий, зерно-махорковий, зерно-коноплярський, зерно-картопляний та хмельо-

картопляний напрямки.

2. Ц е н т р а л ь н а ч а с т и н а - Лісостеп (решта Київщини, Винниччина, Кам'янець-Подільщина, Полтавщина та Харківщина), яка має головним чином зерно-буряковий напрямок господарювання.

3. П і в д е н н а і п і в д е н н о - с х і д н я ч а с т и н а - Степ (Одещина, Херсонщина, Дніпропетровщина і Донецький басейн), яка має зерновий, зерно-бавовняний та частково - зерно-тютюновий напрямки господарювання. (Частина Дніпропетровщини має також господарства зерно-бурякового і зерно-льонарського (на олію) напрямку).

Крім цих трьох смуг, до України належить н о г а й с ь к и й степ (узбережжя Азівського та Чорного морів) і Крим, де є бавовняні, рижові, виноградницькі, тютюнові та овочеві господарства, а також виробництва вин.

Залежно від вузьких умов окремого господарства, та чи інша група певного напрямку і застосовує відповідну сівозміну.

У господарствах цукро-бурякового напрямку, наприклад, вибір сівозміни залежить від розвитку і напрямку тваринництва, наявности природніх луків, сіножатей та інш. Типовою сівозміною для цієї групи господарств буде в о с ь м и п і л ь н а сівозміна, а саме: 1) пар чистий, 2) озимина (пшениця), 3) просапні (буряк), 4) ярина з підсівом багаторічної трави, 5) багаторічна трава, 6) озимина (жито), 7) просапні (коріняки - картопля, просо та інш.), і 8) ярина (овес, гречка, соняшник та інше).

Але якщо в такому господарстві не вистачає, наприклад, для тваринництва трав'янистого корму, то сівозміна відповідно міняється і пристосовується до умов даного господарства, а саме: замість однорічного використання багаторічної трави, її використовують два роки, і тоді випадає друге поле просапних, а як цього ще не досить, то можна зайняти пів парового поля посівом трав'яних сумішок (вико-овес, горохо-овес та інше). Не треба забувати, що багаторічні трави, крім розв'язання годівельної проблеми в господарстві і збагачення грунту азотом, відіграють значну ролю в покращанні структури грунту, і тому їх сіють також на грунтах малоструктурних або безструктурних.

В разі збільшення вимоги на озимину, таку сівозміну міняють збільшенням озимини за рахунок частини поля просапних, або за рахунок одного чи половини поля ярини і так далі.

Для господарств зернового напрямку півдня України (Херсонщини) може бути запроваджена така 12 - т и п і л ь н а с і в о з м і н а: 1) пар чистий, 2) озимина (пшениця), 3) кукурудза, 4) ярова пшениця, 5) ячмінь, 6) пар, 7) ярова пшениця, 8) кукурудза, 9) ярова пшениця, 10) Овес або ячмінь з пересівом люцерни, 11) люцерна і 12) люцерна.

В цій сівозміні кукурудзу засівають кулісами. Через те, що Херсонщина лежить в посушливій смузі, цілком доцільно буде останні два поля зайняти люцерною, а потім паром.

Для того, щоб запровадити правильну сівозміну, треба знати, які вимоги ставлять сільсько-господарські рослини щодо місця в сівозміні. Вимоги найголовніших сільсько-господарських рослин при цьому подаємо:

18 УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР ч.4
xxxx

і корінняки.

15. СОНЯШНИК. Найкраще родить по пару (так званий соняшниковий п і в п а р). Часто сіють другою,по угноєнні,рослиною після озимини. Розміщують соняшник і після багаторічних трав.Після соняшника іноді сіють ярину.В багатьох місцях України соняшник іде останньою рослиною в сівозміні.

16. РАПС. Краще місце для озимого рапсу - після угноєного пару. Таким чином,рапс часто починає сівозміну.Яровий рапс сіють після озимини і коріннякiв.Добре місце для рапсу - поле після конюшини. Після рапсу добре родить озимина.

17. ТЮТЮН. Рідко буває в сівозміні,а культивують його на окремих плянтаціях. Якщо потрібно ввести тютюн у сівозміну,то для нього належить відвести або пар,або поле після озимини,чи після кормових трав.За тютюном треба сіяти ярину.

18. МАК. Краще місце в сівозміні - поле після угноєних коріннякiв.

АГРОНОМ К.

ooooooooo oooooooooo

ooooo o oooo

НЕ ЛІНУЙСЯ РАНО ВСТАТИ,
ЗАМОЛОДУ ВЧИТИСЬ.

ПІД ЛЕЖАЧИЙ КАМІНЬ
ВОДА НЕ ТЕЧЕ.

ПРОТИ ПОШЕСНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Заразливими чи пошесними хворобами звемо такі хвороби,що вони передаються різними шляхами від однієї тварини до іншої.При тому,коли не вживати відповідних заходів,то захворювання охопить багато тварин спочатку в одному господарстві,потім у другому - сусідньому,потім у всій околиці,селі,районі і навіть - повіті,області й усій країні.

Таке масове захворювання звемо е п і з о о т і є ю,на відміну від поодиноких захворювань,що їх звемо с п о р а д и ч н и м и.

Через те,що від епізоотій тваринництво,а,значить,усе народне господарство,має великі втрати,і що їх краще попередити,ніж боротися проти них,коли вони вже виникли,і розроблено спеціяльні заходи і для попередження появи епізоотій,і для ліквідації їх.

Про ці заходи й хочемо сьогодні поговорити.

Пошесті на тваринах,які треба попереджувати,а при появі боротися з ними,знаємо такі: с и б і р к у або т е л і й; п о в а л к а, п о ш е с н і в и к и д н і; кривава сеча; с л и н і в к а; т у б е р к у л ь о з а, с к а з; н о с а т и з н а, або с а п; з а л о з и ц я, або м и т; ч у м а т а б е ш и х а на свинях; ч у м а, х о л е р а на птиці; х в о р о б и м о л о д н я к у та к р о л і в; к о р о с т а; с т р и ж е ц ь; в о ш і; п а р ш а; з глистюків: к р у п к и, т р и х і н и, е х і н о к о к и, к о к ц и д і й, а с к а р и д и, м е т е л и ц я та багато інших.

20 УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР ч.4
XXXX

ч.4 УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР 21
XXXX

їх після того ще на 3-4 тижні в карантин. В разі виявлення пошестей у сусідніх селах чи господарствах, треба в себе оголосити строгий карантин. Не припускати тоді в господарство сторонніх людей та чужих тварин, поки ветеринарно-санітарний догляд не здійме там карантину.

ЩО РОБИТИ, КОЛИ В ГОСПОДАРСТВІ З'ЯВИЛАСЯ ПОШЕСТЬ? Треба негайно всіх хворих відокремити від здорових в особливе приміщення, окремо їх доглядати, напувати, годувати і т.д. Зараз же повідомити про це свого ветеринарного лікаря, потім братися до знезараження тих місць і приміщень, де знаходяться пошесно хворі тварини. Решту тварин у цьому приміщенні вважати за підозріло-хворих і до них усе застосовувати, як і до карантинованої худоби. Крім цього, робити їм запобіжні щеплення. Коли пошесть виявилась така, що виліковується, то хворих лікують, а коли ні, то таких тварин знищують тим чи іншим способом. Тоді господарство оголошують за небезпечне на ту чи іншу пошесть, і для нього встановлюється суворий державний карантин. Вивіз кормів, вигін скоту на спільні випаси, водопої, тощо, суворо заборонено, а також забій хворих тварин на м'ясо чи інші потреби, без дозволу та огляду ветеринарного лікаря. Коли пошесть загрозлива, то встановлюють об'їжджі дороги, прогони для скоту. Забороняється випускати з приміщень свиней, собак та котів, птицю та іншу живність, хоча б вони були і не вразливі до даної пошести, бо вони легко можуть розносити її. Треба обов'язково перемінити для решти тварин водопої, вигони, корми та інше, але лише з відому ветеринарного лікаря. Заборонити парування, кастрування плідників, ярмарки та базари. В господарствах або пунктах, небезпечних на загрозливу пошесть, забороняється продаж, вивіз сирих тваринних продуктів: м'яса, сала, молока, шерсти, шкір, пуху, кормів грубих та іншого. В кожному даному випадку все це погоджувати з ветеринарним лікарем. Крім цього, законом забороняється ~~вжиток~~ некип'яченого чи непастеризованого молока від корів туберкульозних, ящурних, хворих на пошесні викидні тощо. Кип'ячене молоко від них уживати можна. Різати пошесно хворі тварини можна лише за доглядом ветеринарного лікаря в різницях, або для цього відведених і пристосованих місцях. М'ясо чи інші продукти забою пошесно хворих уживати виключно після огляду та дозволу ветеринарних лікарів. Всі загиблі тварини - від великих і до найдрібніших - наприклад, курей, треба негайно прибирати і закопувати на спеціяльних скотомогильниках, або спалювати в пристосованих для цього пічках - салотопках, бо всі трупи являють собою джерела розповсюдження пошести. Закопувати трупи треба не менш, як на 2 метри завглибшки. Для вивозу трупів мати одного спеціяльно зробленого воза чи - для дрібних тварин - тачку. Ніколи трупів до ям не волочити по землі. Гній, сечу та інший бруд, використану підстилку, лишки кормів та непотрібний реманент, після припинення пошести, краще спалити або прикопати.

Зрозуміло, що гній з-під пошесних хворих тварин треба складати та зберігати окремо. На гноярку його вивозити не можна без попереднього знезараження, і то - дивлячись після якої пошести. Всі речі металеві, що були біля хворих тварин, обпалювати добре на вогні або кип'ятити не менш, як 30 хвилин. Всі дерев'яні речі спалювати, коли вони малоцінні, Збрую, попони та інше добро довгий час знезаражувати карболкою, креоліном, формаліном, або газами: хлором, сіркою та інш. Обов'язково побілити всі приміщення вапном двічі або тричі, додавши на відро води 200-300 грамів синього каменю або формаліну. Після побілки приміщення провітрювати та просушувати. Без дозволу ветеринарного лікаря до цих при-

міщень тварин не ставити.

Всі ці заходи треба переводити в певних випадках захворювання тварин. Крім того, для попередження виникання пошесних хвороб треба переводити систематичну дезинфекцію всіх приміщень, де знаходяться тварини. Отже, ще кілька слів про ці заходи.

ЩО МИ ЗВЕМО ДЕЗИНФЕКЦІЄЮ? Дезинфекція - це знищення зарази. Робимо її різними способами: жаром, хемічними дезинфекторами, як от карболка, креолін, формалін, сулема, хлорне вапно, звичайне вапно, сірка, хлор і багато інших. Одні з них убивають через певний час збудників хвороб, а другі приголомшують їх і не дають їм плодитися. Наприклад, жару вживають у вигляді гарячої пари, окропу, голого вогню та сухої пари. Часто для дезинфекції вживають кип'ячення та хемічних речовин, зазначених вище. Окріп дуже скоро вбиває багатьох мікробів протягом 15-20 хвилин. До окропу бажано додавати звичайної соди (2 частини на 100 часток води). Для знезаражування ясел, підлоги, стін, стелі, дверей, вікон, рушників та для миття рук уживають розчину сулеми, що його готують на гарячій воді. Беруть 10 - 20 грамів на відро води, з додаванням туди 3 ложок звичайної соли. Такий розчин убиває багатьох мікробів. Треба пам'ятати, що всі металеві речі від сулеми псуються.

Карболову кислоту вживають для знезаражування білизни, підлоги, стелі, стін та всіх металевих речей. Для дезинфекції відходів хворих тварин (калу, сечі, слизоти, уживають карболки неочищеної. Кристалічну карболку беруть у розчинах 5 - 3% на відро води 500-600 грамів. Креолін, ліозол і формалін - теж добрі дезинфектори. Ними, в 5% розчинах, користуються часто для знез аражування приміщень після та під час пошесних захворювань. Дуже добре для дезинфекції приміщень уживати звичайне вапно (1 частину вапна на 3 частини води). Свіжо приготовлене таке вапняне молоко має велику дезинфекційну силу, особливо, коли до нього додати 200-300 грамів синього каменю, або 100-150 грамів формаліну. Дезинфекційні терміни різні для різних приміщень, у яких перебувають ті чи інші тварини.

Особливо часто треба робити дезинфекцію свинарників, телятників, вівчарників, кролятників та пташарень - ніяк не менше одного разу на місяць.

ПРОФЕСОР, ВЕТЕРИНАРНИЙ ЛІКАР
ІВ. Р - Н.

-oooooooo-

ТОЙ ТОБІ БРАТ, ХТО ПОМОГТИ В БІДІ РАД.	ХТО ДОБРО ТВОРИТЬ, ТОГО БОГ БЛАГОСЛОВИТЬ.

ПРО СТРИГУЧИЙ ЛИШАЙ ТА ЯК З НИМ БОРОТИСЯ

Шкіра, яка вкриває організм тварини, являє собою дуже складний орган. Вона приймає на себе різні механічні впливи і захищає організм від зовнішніх ушкоджень. Шкіра має значення органу, що бере участь в обміні речовин через сальні та потові залози, і, як орган чуття - через нервову систему. Функції шкіри надзвичайно складні і різноманітні. Че-

рез шкіру виділяється піт,тепло,вода тощо.Шкіра виробляє сало,що має велике значення для правильної роботи організму.Крім того,через шкіру,як орган чуття,тварина відчуває зовнішній світ (холод,тепло,сприймає дії сонця тощо).

Коли шкіра функціонує правильно,то краще справляється з роботою серце,легені,нирки,шлунок,нервова система і взагалі весь організм. Отже,оскільки шкіра виконує дуже важливу роботу,треба постійно дбати за її здоров'я: систематично чистити,мити,охороняти від пошкоджень тощо.

Шкіра тварин має свої хвороби; ці хвороби зменшують працездатність тварини,роблять її нестійкою проти пошесних і непошесних хвороб, і взагалі,зменшують її цінність.Крім того,після смерти тварини шкіра, пошкоджена при житті її,виходить або мало придатна,або зовсім непридатна,як сировина,для промисловости.Тепер боротьба з нашкірними хворобами набула такого великого значення,що для розв'язання проблеми діягностики,профілактики та лікування нашкірних хвороб утворюють спеціяльні інститути і закладають лябораторії.

Головні нашкірні паразитарні хвороби у тварин такі: короста,акаріязис,овід,вошивість, с т р и г у ч и й л и ш а й тощо.Особливо велике значення має стригучий лишай тварин,переважно у рогатої худоби і коней.

Хворіють на лишай не тільки дорослі тварини,а й молодняк.Захворювання буває найчастіше на плечах,боках,крижах,шиї,голові,рідко - на череві та ногах.Часто хвороба поширюється на багато тварин і набуває форми епізоотії. Характерна ознака хвороби - це круглі плями - лишаї різного розміру.На ушкоджених місцях шерсть ніби вистрижена,і все місце вкрите білуватим струпом,від неушкодженої шкіри вищим.Утворення лишаїв на шкірі клінічно починається так: на окремих місцях шкіри волосся настовбурчується,а шкіра під ними грубшає,шершавіє і вкривається дрібними пухирцями,що швидко лопаються.Від цього утворюються сіро-жовті корочки і всі ушкоджені місця вкриваються струпами - плямами різного розміру з нерівними краями.Волосся на пошкодженому місці "січеться",а рештки його,що виступають над рівнем шкіри,вкриті грибковим "чехлом" і роздвоєні на кінчиках.Лишаї збільшуються поволі, при чому тварина не завжди чухається.

Захворювання виникає від ушкодження шкіри рослинним грибком,що має форму довгих,здебільшого,прямих ниточок з блискучими спорами.Грибок міститься поміж корінцевих піхов,при чому спори грибка інколи оточують волосинку,утворюючи навколо неї ніби чехол.Пошкоджена грибком волосинка стає сухою і від того ламається - "січеться".

ЛІКУВАННЯ. В боротьбі проти лишаю і при лікуванні його найбільше значення мають профілактичні заходи,а надто там,де хвороба стаціонарна. Дезинфекція,провітрювання приміщень,знезаражування збруї та інших речей,з якими стикається хвора тварина,ізоляція хворих,а особливо чищення шкіри - от що обов'язково треба робити,лікуючи хворих тварин.

Лікують стригучий лишай різними способами.Всі вони певною мірою допомагають,коли лікувати як слід.Дніпропетровський сільсько-господарський інститут рекомендував таку схему і порядок при лікуванні лишаю:

1. Старанно вистригти волосся на струпі-лишаї і навколо струпа.

2. Зняти з уражених місць струпи,помастивши добре зеленим милом наполовину з свинячим товщем,або розчином однієї частини креоліну з двадцятьма частинами льонової олії.

3. Коли знято струпи і ушкоджене місце стало чисте,змащувати ртутною маслю,креоліном,або ліозолом у розчині з олеонафтою (10 частин креоліну на 90 частин олеонафти).

Разом з лікуванням тварин,хворих на стригучий лишай, треба провести строгу ізоляцію хворих і дезинфекцію збруї та предметів догляду. Дезинфікувати так: спочатку збрую почистити від бруду,пилу тощо.Металеві частини,які від вогню не псуються,пропекти на вогні.Очищену від бруду та пилу збрую добре обмити розчином лугу і пообтирати всі окремі частини збруї щіткою.Так пообмивати уздечки,недоуздки,шлеї,сідельника,хомути,віжки тощо.Ремінні речі після того кілька разів змочити мильно-карболовим розчином.Особливо добре понатирати всі рубці та закриті місця.Для безпеки можна ремінні речі змастити сосновим дьогтем і просушити на сонці.Частини збруї,зроблені з мотузків,краще спалити,або продезинфікувати,поклавши на 24 - 48 годин у мильно-карболовий,креоліновий,або формаліновий розчин.Можна також кипарити в розчині лугу або зеленого мила.

Ніколи не треба забувати,що захворюванню легко запобігти,але лікувати трудніше,і що від хворої тварини може заразитись і людина.

За всіма довідками і порадами звертатися до свого ветеринарного лікаря.

Професор,Ветеринарний лікар Ів. Р - Н.

-oooooooo-

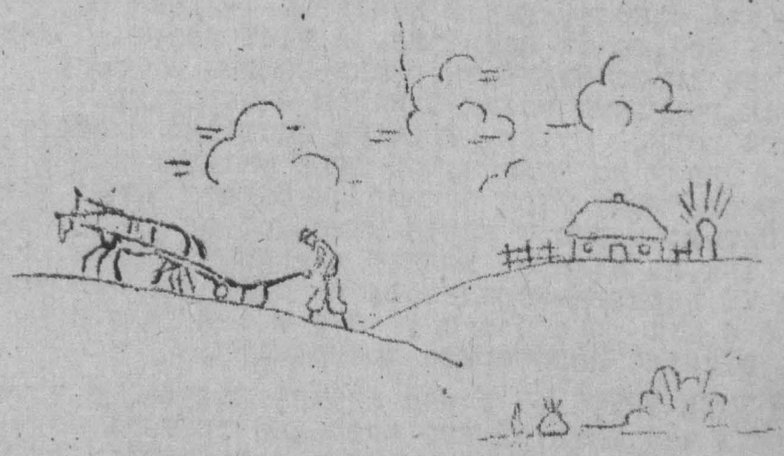

ВИВЧАЙМО ПАСІЧНИЦТВО

ПЕРШЕ ЗНАЙОМСТВО З БДЖОЛАМИ

Пасічництво належить до тих галузей нашого господарства,які передусім вимагають грунтовного знання предмету,в даному разі - знання життя комахи - бджоли,з якою весь час треба буде працювати. А життя бджоли - не таке собі звичайне,як у інших наших свійських тварин.Справа в тому,що бджоли живуть численними громадами-родинами,а не поодиноко; далі,бджоли з усіх наших свійських створінь - найдрібніші; вони жалять,живуть у закритому приміщенні - вулику,так що дослідити життя їх,не прочитавши книжки чи часопису,дуже важко,і це зайняло б дуже багато часу. Тому радимо кожному,хто хоче почати пасічникувати,найперше прочитати собі книжку про бджоли,вивчити життя їх,характер,нахили-звички,вивчити їхній так званий розум,а це буде запорукою успішного ведення пасіки.

З цього числа нашого часопису і почнемо знайомитися з бджолою.

БДЖОЛЯНА РОДИНА, І З КОГО ВОНА СКЛАДАЄТЬСЯ. Як ми згадали,бджоли живуть великими громадами. В такій громаді,чи сім'ї або рої,буває до 80 і більше тисяч бджіл,що живуть у вулику.Ця громада бджіл то зменшується,то збільшується,залежно від пори року.На початку весни їх є найменше - яких 25-30 тисяч,в кінці літа їх буває найбільше,а взимку знову меншає з яких 40 - до 25 тисяч.Здорова родина бджіл може жити вічно,якщо матиме добрі умови життя і зимівлі,однак окрема бджола живе дуже коротко,особливо влітку бджола живе найкоротше - 20-30 днів. Найдовше живе зимою,бо тоді вона не працює,не наражається на ріжні небезпеки (вітер,буря,дощ,холод,птахи).

Величезна сім'я бджіл має в своєму складі три роди: робочі бджоли, самчики - трутні і самичка - матка.Робочих бджіл найбільше,трутнів у вулику до 2 - 3 тисяч,а матка лише одна.Цікаво,що кількість бджіл і трутнів у вулику може змінятись,а матка все має бути лише одна.Як тільки буде друга матка,то між ними зараз же починається війна не на життя,а на смерть.

Тепер довідаймося,як живуть і що роблять кожна з тих осіб у вулику. Отож - робочі бджоли,яких є найбільше - вони роблять фактично для всієї сім'ї все,що їй потрібне. А тієї роботи в хаті-вулику чимало.Перш за все треба будувати рямки-вощини з воску,збирати мед і пилок із квіток,годувати малих бджілок - черву,гріти її,інакше вона замерзне,носити воду,в вулику тримати постійно чистоту,треба,нарешті, вартувати біля входу до вулика,щоб який шкідник або й бджоли-сусіди не залізли вкрасти меду.Отож бачимо,як багато праці мають бджоли.Не один,певне,запитає: а хто ж керує ними,щоб ця робота йшла пляново і без перебоїв? Так,це цікаво. Колись думали,що керує всім тим матка,навіть називали її царицею-королевою,але сьогодні вже досліджено,що б д ж о л и с а м і р о б о т у п о м і ж с е б е р о з д і л я ю т ь. Про це пізніше поговоримо докладніше.

Далі, ЩО РОБИТЬ ТРУТЕНЬ? У нас здавна кажуть,що трутень - нероба, дармоїд,він лише мед їсть. Дехто казав,що трутень воду носить і т.д. Але насправді,то трутень у вулику дуже потрібний; він,насамперед - самець,а решта - все жіноче товариство,а самець потрібний для того, щоби,спарувавшися з маткою,дати можливість множитись бджолам,яких літом гине тисячами щодня.Далі - обов'язком трутня є гріти хату-вулик і саме тоді,як буває холодно (рано,вночі,в негоду),крім зими.Поза тим

улітку,під час праці бджіл у полі, трутень літає в повітрі і, як кажуть, грає - заохочує бджіл до праці. Крім цього,він справді нічого більш не робить,і тому,поки у бджіл є робота і вони носять мед до вулика,вони його радо годують,а як меду в природі не стає і бджоли не мають що робити,тоді вони трутнів виганяють надгір,на холод,і вони там гинуть. Потому,десь аж в кінці квітня наступного року,бджоли з маткою знову виводять собі нових трутнів.

МАТКА,ЇЇ ЖИТТЯ І ПРАЦЯ. Як ми вже згадали,матка в вулику є лише одна,Вона - справжня самичка (бо хоча інші бджоли теж самички,але недорозвинені).По спаруванні з трутнем,матка несе яєчка,з яких вилуплюються червачки,а з них потім родяться бджоли.Цих яєчок матка несе щодня дуже багато.Влітку,в час пожитку,кладе їх до 2.500 штук на день. Меду матка не збирає,з вулика майже не вилітає,ба,що більше - вона сама й не їсть,а бджоли її годують найкращою їжою. Вона користається загальною любов'ю й опікою бджіл.Її бережуть і доглядають,як королеву.В цей спосіб матка має змогу множити нових бджілок,які приходять на зміну тим,що масово літом під час праці в полі гинуть від різних причин.Цікаво,що матка з-поміж усіх трьох родів бджіл живе найдовше - до 4 - 5 років,аж поки не постаріє.Вилітає вона з вулика лише тоді,як бджоли рояться.Тоді вона залишає в вулику свою доньку,а сама летить із частиною бджіл на нову оселю.При цьому матка кидає вулик нерадо,але бджоли просто примушують її це робити. Вона радо б вигнала,або забила молоду матку,але громада бджіл їй цього не дозволяє - громада тоді охороняє і молоду й стару.

На закінчення статті - кілька слів про кожну із згаданих осіб у сім'ї бджіл:

БДЖОЛА РОБОЧА - найменша з трьох осіб у вулику - має голову,а на ній два вусики,5 очей (двоє великих,складних,і троє поодинчі,на чолі), 6 ніжок,четверо крил,одно жало і язичок - ссальце. Кожна пара ніжок має своє призначення: задні - носити пилок у кошичках,що є на них; середні - для підпори і для викидання пилку з кошичків на задніх ніжках; передні - для чищення вусиків,які завжди повинні бути чисті,бо на них є органи відчування.На кожній парі ніжок є спеціяльний для того прилад.

ТРУТЕНЬ - більший від бджоли і грубший від матки. Він теж має стільки ж очей,крил і ніг,але не має жала і в нього дуже короткий язичок На ніжках немає кошичків.Його складні двоє очей дуже великі - сягають через усю голову - і нагорі майже сходяться.Тому,що трутень не має жала і в нього дуже короткий язичок,він є безборонний і перебуває на ласці бджіл,тому вони,як його не треба,легко цього велетня виганяють голодного з вулика.

МАТКА - грубша і довша від бджіл,хоч тонша від трутнів.Вона звичайно яснішої барви,ніж робочі бджоли і трутні.Має жало,хоч ним нікого не жалить,а тримає його лише для своєї суперниці.На ніжках у неї є лише сліди кошичків. Решта - все,як у робочої бджоли.

(Далі буде).

М.ПОДОЛЯК.

ЗГОДА ДІМ БУДУЄ,
А НЕЗГОДА РУЙНУЄ.

У ЧУЖІЙ ХАТІ
І ТРІСКА Б'Є.

ч.4 УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР 28
xxxx

лікери,наприклад,із черешень,вишень,ожини,борівок (яфри,чорниці),а також із свіжих чорних порічок,хоч для останніх перевагу має перший спосіб виробу.

ЛІКЕР З ОВОЧЕВИХ ШКІРОК. Овочеві шкірки,особливо овочів цитрусових (agrumn) вимочують у спирту,а потім сік дестилюють,або дестилюють залиті спиртом шкірки,перед тим розмолоті.Виходить,що лікери з шкірок є,власне,дестилятом, а не справжніми лікерами. Сюди належить лікер так званий к у р а с а о (curacao),який виробляють із есенції.

ЛІКЕРИ З ОВОЧЕВИМ ПРИСМАКОМ. Доданням до спирту есенції,здебільшого штучної,одержу ть лікери з овочевим присмаком. Штучну есенцію виробляють змішанням різних ароматичних речовин,корінних екстрактів, справжньої овочевої есенції,дестиляту та силіцієв у таких пропорціях,щоб лікер набрав відповідної пахучости та смаку,що нагадував би певні овочі.

ЯК ГОТУЮТЬ ОВОЧЕВУ ЕСЕНЦІЮ. Ароматичні речовини не у всіх овочів розміщені однаково: у яблук,груш,цитрин та помаранчів ці речовини знаходяться в шкірках,а в малини,ожини,чорниць та інших подібних ягідних овочів - у жмаках. Тому при виробі есенції це треба пам'ятати. Ці ароматичні речовини видобувають з овочів вимацеруванням,тобто вимочуванням у спирту,який має здатність їх витягувати.Вимочений спиртом овочевий матеріял зливають,або дестилюють.

Треба пам'ятати,що з ягід лісових - суниць,полуниць,з клубники та ананасів і бананів можна виробити есенції лише з неквашених (свіжих) вимочуванням у спирту. Ягоди,банани та ананаси при ферментації (шумуванні) втрачають ароматичність, тим часом,як у малини і після ферментації ароматиність не тільки зберігається,а її ще й прибуває.

ШТУЧНІ ОВОЧЕВІ ЕСЕНЦІЇ. З огляду на велике запотребування різних есенцій з овочевим присмаком,стали виробляти їх штучно.

Штучні овочеві есенції є етери різних хемічних речовин.Наприклад, малиновий етер - це штучна ароматична суміш: 50 грамів ацетону,10 гр. нітрату,10 гр.ізовалеріяну,10 гр.енонану,10 гр.себаціяну,10 гр.бензоону етильного,10 гр.оцтану та 10 гр.амільнатого масельнану,10 гр. саліцилану метильного,10 гр.ацетальдегіду,40 гр.гліцерину,50 $см^3$ спиртового розчину винної кислоти та 10 $см^3$ янтарної кислоти в 1000 $см^3$ чистого спирту.Цю суміш дестилюють з доданням паленої магнезії,до одержаного дестиляту додають свіжої малини та після 24-х годин суміш дестилюють знову.

Найпростіший етер ягідний,складається він із суміші масельнану, ізовалеріяну та амільнатого оцтану; все ароматизують свіжими ягодами.

Деякий готовий продукт можна зароматизувати,наприклад,помаранчевий джем,або помаранчеву мармеляду сильно пахучими шкірками овочів,з яких були вироблені ці продукти.Джем - це мармеляда,в якій половина овочів цілих; мармеляда цілих овочів у собі не має; повидло - це мармеляда,до якої зовсім не додають цукру.

До есенції цитринової та помаранчевої,для збільшення міцности її, додають: цитралу,цитронелу,ваніліну і т.д.Щоб це ліпше розчинялося в воді,вилучають із готового матеріялу терпенин,бо він впливає на розчиняння есенції в воді негативно.Для виробу штучних лімонадів та лікерів уживають,наприклад,есенції а н а н а с о в о ї,яка є частиною

метильестеру масельної кислоти; есенція черешнева - це метильестер оцетової та бензоової кислоти; есенція ягідна - метильестер оцетової та масельної кислоти, амільестер оцетової кислоти і т.д.

Відповідним змішанням можна штучно утворити пахощі всіх гатунків овочів не лише нашого, а й чужоземного походження.

Наводимо деякі рецепти овочевої есенції та композицій для виробу лікерів:

БАНАНОВА ЕСЕНЦІЯ. 10 кілограмів обчищених бананів, 10 кілограм. 80%-го спирту, по 8-миденному вимочуванні, вигнічують та доповнюють винним дестилятом на 10 кілограмів, потім додають 20 грамів ваніліну. На 100 кілограмів лікеру дають для ароматизації 5 кілограмів цієї есенції.

ВИШНЕВА ШТУЧНА ЕСЕНЦІЯ. Силіцію по: 10 грамів винного, 40 грамів цитринового, 80 грамів скорицевого, 190 грамів - з гірких мигдалів розчиняють у 2-х кілограмах спирту та додають 1 кілограм рожевої води (решток по екстрактації рожевої олії), 1,6 кілограма рожевої тинктури, 2 кілограми справжньої вишнівки (дестилят з вишневого вина), 3 кілограми безбарвної вишневої есенції, разом вийде 10 кілограмів штучної есенції. Для ароматизування 100 літрів лікеру вистачить 1 кілограм цієї есенції.

МАРАСКІНОВА ШТУЧНА ЕСЕНЦІЯ. 18 грамів рожевого силіцію, 3,2 грами скорицевого, 6 грамів керолінового, 6 грамів аракового, 124 грами оцетового етеру, 1 кілограм винного дестиляту, 1,2 кілограми малинового спирту, 1,8 кілограма гірко-мигдалевої води, 2 кілограми вишневого дестиляту, 3,5 кілограма 80%-го спирту. На 100 літрів лікеру треба 1 кілограм цієї есенції.

Композиції для лікерів:

1. КОРДІАЛЬ-МЕДОК:

Силіцію рожевого	0,5	грама.
" кардамонового	9,5	"
" коріяндрового	30,0	"
" пушкворцевого	60,0	"
" скорицевого	200,0	"
" деревійового	200,0	"
" цитринового	250,0	"
" помаранчевого	250,0	" (з гірких помаранчів).

На 100 літрів лікеру (30%) вистачить 50 грамів зазначеної композиції.

2. КУРАСАО-ЕСЕНЦІЯ:

Силіцію рожевого	0,2	грама.
" помаранчевого	0,5	"
" цитринового	10,0	"
" коріяндрового	12,0	"
" скорицевого	45,0	"
" пушкворцевого	44,0	" (гвоздичка).
" деревійового	50,0	"

На 820 грамів 96%-го спирту. Так само - 50 грамів на 100 літрів лікеру.

3. ПОМАРАНЧЕВА ЕСЕНЦІЯ:

Сицілію цитринового (детерпентованого)...10 грамів.
" бергамотового.....10 "
" помаранчевого.....15 "

На 965 грамів 96%-го спирту. Вистачить 50 грамів на 100 літрів лікеру.

Овочеві медки

Медком називають спиртовий напій, витворений ферментуванням медового розчину. Мед складається з простих цукрів декстроз та глюкози, які виникають з інверсії цукру тростинового в медотворчому череві бджоли. Інвертного цукру в меду буває 70 - 80%, цукру тростинового - 10%, води - 10 - 12%, азотових сполук - 8%, мінеральних - 8%, мурашиної кислоти - до 0,15%, фосфорової кислоти і т.д. Наявність у меду тростинового цукру понад 8% уже підозріла (можливе фальшування меду). Заморський мед добувають гнітенням разом з червами та мертвими бджолами. Тому найчистіший мед той, що добувають його способом центрофужним, бо тоді черву та мертві бджоли можна усунути. Справжній мед часом може зкристалізуватися та стверднути, але після нагрівання знову стане рідким.

Медок пили культурні народи раніш за інші спиртові напої, але, в наслідок упадку пасічництва, за нього забулося. Готують його так: на 90 літрів окропу дають 15 кілограмів меду, перемішують та відпінюють. Охолодивши до +25°С, проціджують або фільтрують, чи зціджують сподом.

Якщо хочуть мати медок міцний та стійкий, то на 90 літрів окропу дають 30 кілограмів меду і відпінений розчин, перед фільтрацією, невтралізують розтопленим мармуровим порошком, який в'яже мурашину кислоту. В обох випадках розчин охолоджують до +12-14°С та заферментовують 100-200 грамами дріжджів. Для поживи дріжджам дають 20 грамів кислого фосфорового вапна. Ферментація відбувається при +15°С 3 - 4 тижні, бочка при цьому повинна мати шумовну затичку. Після головної ферментації зціджують молоде вино до іншої бочки, яку засірчують (напускають газу сірки), де лишають доферментовуватися. Бочку весь час удержують повною, цебто доливають іншим медком. Після кількох місяців медок зливають до пляшок та укладають.

Медок за 8 - 10 років стає подібним до виноградного вина, якщо буває з липового меду, то при 30 кг. концентрації (додають 0,5% винної кислоти). Для поліпшення ароматичности додають, після ферментації, 1 - 2 кілограми чистого меду.

Овочевий медок виробляють мішанням розчину меду та овочевих соків, наприклад, із соком порічок, малини, винограду, вишень, абрикосів і т.д. Напій має дуже лагідний смак. Пасічники мають випробувані свої особливі рецепти на виріб медків.

АБРИКОСОВИЙ МЕДОК. Роздавлені овочі (з кісточками), після проферментування, вигнічують та відділяють 12 літрів цього соку (абрикосового вина), до нього додають 5 кілограмів меду (провареного та охолодженого розчину), 50 грамів винного каменю та 10 грамів таніну - все розчинене в 20 літрах води. Всю цю суміш заферментовують чистою культурою дріжджів з додатком 7 - 8 грамів кислого вапняного фосфату.

ПОРІЧКОВИЙ МЕДОК. Розбиті порічки лишають 2 - 3 дні в холодному місці трохи наферментуватися, потім вигнічують. До 15 літрів виробле-

ного соку додають гарячого переваренoго розчину з 5 кілограмів меду,3 кілограмів родзинок,50 грамів винного каменю та 10-15 грамів кислого вапняного фосфату в 30 літрах води,та заферментовують.По закінченні ферментації додають 60 см³ найліпшого ямайського рому.

МАЛИНОВИЙ МЕДОК. До 35 літрів свіжого малинового соку додають переваренoго та охолодженого розчину з 6 кілограмів меду,50 грамів винного каменю в 10 літрах води; суміш заферментовують з доданням 10-15 грамів кислого вапняного фосфату.

ЯГІДНИЙ МЕДОК. На 30 літрів свіжого ягідного соку додають переварений та охолоджений розчин із 5 кілограмів меду,50 грамів винного каменю в 15 літрах води.Додають до цієї суміші 10 - 15 грамів кислого фосфату вапна та заферментовують чистою культурою дріжджів.

ЧУЖІ МІШАНІ НАПОЇ. BOWLE (буль) - це охолоджені виноподібні,солоджені напої,які виготовляють з вина з додатком ягід ананасу,персиків, яблук.Англійці цю назву дали від посуду відповідної форми,в якому цей напій зберігають (bow).

Овочі цукрують та 3 - 6 годин у вині екстрагують.На овочі наливають содову або мінеральну воду,овочеві соки,яблучне вино,південні виноградні вина,часом і важке пиво.Зрідка вживають консервованих овочів.Американці час прогібиці (сухий закон в Америці) до овочевих соків додавали також овочів та огірків,липового цвіту,цвіту резедового,трояндного.

HOT-POT (гарячий горщик) - це суміш,подібна до згаданого вище булю,яка складається з червоного вина,араки або рому; подають цей напій на стіл у гарячому стані,як пунш.

SILLABUL- спінений буль із снігом,вином, цукром та цитриновим соком.

HIPOKRAS напій,приготовлений з гірких мигдалів,яблук,скориці та деревію,цитринової кори і райнського вина.

МЕДОВИЙ БУЛЬ в Америці приготовляють з морозива та з овочів: дуже в Америці поширений.

CUBLER - загальна назва льодових напоїв,приготовлених із справжнього коньяку,різних вин (шері,коблер,шампанського),віскі,шартренського,сектів,дестилятів та лікеру курасо,які подають з овочевим морозивом з додатком овочів.

COCTAILS - напій,приготовлений з шляхетного дестиляту,коньяку, віскі,або з південного вина та секту,до яких додають розмолотий лід з цукровим сиропом,часом з овочами.

COOLER- напій,дуже охолоджений,складається з яблучного вина,вина червоного,цитринового соку,рому,араки,інколи і з свіжих яєць (в Америці - і з пива).

EGG ROG - напій молочний,з доданням жовтка та розбитого на піну яєчного білка,рому,коньяку та південного вина.П'ють холодним.

КРЕМИ (CREMES HUILES) - ніжні десертні лікери з великою кількістю цукру (350 - 450 грамів в 1 літрі),олійвате згущення.Овочевих дестилятів до цього продукту вживають рідко.Представники цього крему наприклад,пунш коньячний,жовтий шартренський,шлунковий гіркий,в яких є екстракт помаранчевої кори та яєчного крему.

ІНЖЕНЕР ГР.БОЖОК.

-oooooooooo-

Л І Т Е Р А Т У Р Н И Й

Р О З Д І Л

ПРОФЕСОР Л.

МОЙСЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

90 років тому - 15 серпня 1856 року - в селі Нагуєвичах, недалеко від Дрогобича, на Галицькій землі, вперше побачив світ син місцевого коваля Якова Франка - Іван, той, якому доля судила стати найбільшим за весь післяшевченківський період діячем нашої культури, великим поетом, письменником і вченим, людиною, чиє ім'я з любов'ю і пошаною вимовляє весь український народ.

Поет, повістяр, новеліст, драматург, сатирик, вчений-дослідник, історик літератури, фольклорист, етнограф, соціолог, критик, журналіст, публіцист, редактор, перекладач, громадсько-політичний працівник - Іван Франко залишив нам велетенську спадщину, своєю діяльністю вніс небувале пожвавлення в усі клітини культурного життя. Можна лише дивуватися його невсипущій енергії та працьовитості, величезній енциклопедичності його знань. "Нема, певне, тієї ділянки літературної, до якої б не доклав Франко рук своїх, якої б не збагатив своєю працею. І скрізь він визначався з гурту своїм яскравим талантом та кипучим темпераментом", - відзначив Сергій Єфремов.

Але не лише в багатстві і різноманітності велич Франкової спадщини; невмируща сила її - в його безкраїй любові до рідного краю, рідного народу, в його полум'яному патріотизмі, в його глибокому співчутті тяжкому становищі народніх мас, в палкому бажанні їм допомогти. Він "скрізь ставив рідний народ підставою своєї діяльности, добро народне - метою, розум, науку - шляхом до мети". (Єфремов).

Сам виходець із народніх мас, Франко в дитинстві і юності відчув багато кривди і лиха через своє селянське походження, багато перетерпів, поки здобув жадану освіту і до своєї свідомої діяльности прийшов загартований у життєвій боротьбі, свідомий того, що "життя - то борня", "лиш боротись - значить жить".

Франко виступає на літературно-громадській сцені в бурхливий період "тяжкого перелому" в галицькому житті, коли висунулися перші кадри нової радикальної інтелігенції, вихованої з селянства. Свідомий демократизм, пишання своїм селянським походженням, прагнення допомогти народові, критика тодішнього суспільного ладу - ці характеристичні ознаки нової громадської сили знайшли свій найвиразніший вияв у творчості Франка.

Дебютувавши своїми першими поезіями і повістю "Петрії і Довбущуки" на сторінках студентського журналу "Друг", основну свою увагу віддає Франко рідному народові, глибоко співчуваючи його тяжкому становищу, безправності і темряві. Заклики молодого поета: "Ори, ори й співай ти, велетню закутий у недолі й тьми ярмо!" сповнені непохитної віри, що народ переможе, здобуде собі прав і знову оратиме "вільний власний лан" і буде "властивець свого труду і в власнім краї сам свій пан".

У світлі віри в перемогу - велич Франка. Через неї він та його однодумці офірують собою, стають працівниками на шляху поступу, добровільно приковують себе до скелі життя, всю мету свого існування вбачають у бо-

ротьбі за всенародне щастя.

Безсмертна поезія "Каменярі",де у велетенських символічних образах борців за новий світ розкрито незламність,мужність,високу свідомість, героїзм самопосвяти,висловлює цю глибоку віру,цю впевненість,що жертвенні змагання увінчаються перемогою народу,для якої вони віддають своє життя,і яка прийде - нехай і по їхній смерті:

Отак ми всі йдемо,в одну громаду скуті
Святою думкою,а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу,рівняєм правді путі,
А щастя всіх прийде по наших аж кістках!

У цьому велетенському змаганні єднає кращих синів народу висока свідомість того,за що вони встали,дух,"що тіло рве до бою",ідея визвольної боротьби "за поступ,щастя й волю".Вона зародилась від тисяч років і є незламною,живе в свідомості поколінь,і ніякі перешкоди, ні тюрми,ні тортури,ні зброя,ні шпигунство не можуть її подолати,навпаки, - вона шириться серед народу,підіймає мільйони,збуджує в них нові сили і завзяття,підносить народні маси на боротьбу за кращу долю.

Франко нерозривно був зв'язаний з народом.Йому присвячує письменник свою творчість,народні інтереси для нього вищі за все.До землі, що годує селянство,а з ним і всі інші шари народу,звертається Франко, називає її своєю матір'ю,як Антей просить її:

Земле моя,всеплодющая мати,
Сили,що в твоїй живе глибині,
Краплю,щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені!

Думки поета завжди про рідний народ.Тому і голод,злидні,невпинне зубожіння селянства,а разом з тим велика активізація в польських колах та їхні надії на одержання широкої автономії в Галичині болісно сприймає Франко і віддзеркалює це в своїх поезіях:

- Згинем! - люд шепче.Та ж горе не саме
Землею ходить: або пошесть прийде,
Або,не дай Боже,Польща настане -
Ось як цей рік зустрічають селяни,
Весно,тебе.

Кращі хвилини свого творчого натхнення віддає Франко змалюванню пісні і праці. Прекрасну українську пісню,витвір незрівняного народнього фолькльору,вияв бажань і прагнень мільйонних мас,незмінну супутницю кожної праці прославляє він у своїх поезіях,вбачаючи,що у вільній праці,яка триває в супроводі пісні,у впевненості в успіхові кінцевої мети - запорука перемоги:

Пісня і праця - великі дві сили!
Їм я до скону бажаю служить;
Череп розбитий,як ляжу в могилі,
Ними лиш зможу й для правнуків жить.

З великою зворушливістю згадує Франко,як мати співала йому пісні у дитинстві,як учила його бути працьовитим,як через працю пізнав він усі таємниці життя:

Тямлю,як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні прислухувавсь я:
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого тяжкого життя...

Вільним,щасливим господарем своєї долі прагне побачити письменник свій народ.В думах і мріях його встають краєвиди квітучого рідного краю,загального піднесення і радісної праці на оновлених нивах,що мусить статися після визволення народу від тяжкої неволі:

Бачив я в думці безмежні поля:
Управнена спільним трудом та рілля
Народ годувала щасливий,свобідний.

Чи це ж Україна,чи це край мій рідний,
Обдертий чужими і світом забутий?
Так,це Україна свобідна,нова!

Ця надія ніколи не залишала Франка,навіть у найдраматичніші періоди його життя,в часи тяжких сутичок з частиною галицької інтелігенції в Галичині та з польськими колами не втрачав він упевнености в прийдешне світле майбутнє свого народу.

Безмежною любов'ю до народу пройнята вся діяльність Франка.Всі його твори,що вийшли книгою "В поті чола",всі оповідання славнозвісної бориславської епопеї: "Полуйка","Ріпник","На роботі","Навернений грішник", "Вівчар","Яць Зеленуга",такі перлини,як "Boa constrictor ","Борислав сміється","Перехресні стежки",становлять одну велику картину страхітливих злиднів,пригноблення і поневірянь народніх мас.

Величава картина славного минулого нашого народу,його вільнолюбні поривання,героїчна боротьба проти загарбників встає перед нами в історичній повісті "Захар Беркут".Ідея єднання всіх сил,всіх зусиль для боротьби проти зовнішнього ворога проймає хвилююче-драматичну фабулу твору,напружений зміст якого переконує,що поки нас не роз'єднали і не розпорошили,ми - непереможні.

За свої громадсько-політичні погляди Франко тричі опиняється в тюрмі,але тримається безстрашно,пише там свої натхненні твори,повні глибокого реалізму і хвилюючої життєвої правди: "До світла","На дні", "Панталака" - з описом тюремного побуту,як і віршована промова на суді та цикль тюремних сонетів,які являють собою гострий протест проти наруги над людською гідністю у в'язниці та проти державної і поліційної сваволі.

Часи панщини,часи безправного поневіряння селянства відтворено в поемі "Панські жарти",де радість народу з приводу скасування ненависної кріпаччини,непередавана,де день повідомлення про волю зустрічають, як свято Великодня:

А молодь бігає,мов п'яна,
Кричить щосили в кожний кут:
"Нема вже панщини,ні пана!
Ми вольні,вольні,вольні всі!"

Ба й дітвора,що в старших фаче,
Й собі вигукує,неначе
Перепелята по вівсі.

Поетичні збірки Франка,даючи широкий простір для висвітлення автором особистих настроїв,почуттів і переживань,містять усе ті ж політичні, суспільні,а також філософічні теми,підносять хвилюючі питання дійсности,питання долі свого народу.В своїй хронологічній послідовності вони уособлюють душевний настрій Франка в різні пори його життя: від піднесених пристрасних закликів "З вершин і низин",через повні скорботи і суму: "Зів'яле листя" та "Із днів журби" до дидактичного "Мого Ізмарагду" та спокійної філософської зрівноважености " Semper tiro".

У своїх драматичних творах: "Украдене щастя","Будка ч.26","Майстер Черняк","Учитель",в історичній драмі "Сон князя Святослава",в прологі "Великі роковини" відбито все ті ж різні пекучі питання сучасности,втілені іноді в події минулого.Та ж любов до рідного народу,прагнення повернути останньому вкрадене щастя його,проймає ці твори.

Незрівняні сатири: поема "Ботокуди", "Ужас на Русі", "Хоріборо", "Меморандум бодяків", "Свинська конституція", "Оси", "Воронізагіт", часами досягаючи нечуваної сили сарказму і вбивчої іронії, демаскують і нещадно висміюють одвертих і прихованих недругів, пристосованців, перевертнів, москвофілів, усіх, хто так чи інакше шкодив рідній національній справі.

Подарунок Франка дітям - це славнозвісний "Лис Микита", "Абу-Касимові капці", "Коваль Бассім", "Пригоди Дон-Кіхота", "Коли ще звірі говорили", в яких виявив себе прекрасним знавцем дитячої психології і дав захоплюючі, цікаві твори.

Як перекладач Софокла, Байрона, Гете, Золя та інших, Франко чимало збагатив нашу літературну мову і підніс культуру українського перекладу.

Величаві поеми "Смерть Каїна", "Цар і аскет", "Нове життя", в яких, віддаючи данину мистецтву людської культури, Франко одночасно виявляє свої великі знання в галузі фольклору інших народів, сягає до вершин загальнолюдської думки, в поемі "Похорон" з великою силою засуджує запроданство, зрадництво, внутрішнє роздвоєння, що призводить до зради, виводячи зрадника найстрашнішим грішником.

Монументальний образ Івана Вишенського - визначного письменника і великого українського патріота, автора палких листів на Україну, сповненого полум'яної любови до рідного краю, вивів Франко в однойменній поемі, а в поемі "На Святогорській горі" яскраво змалював цю твердиню греко-католицької церкви.

Вибух російської революції 1905 року, яка захитала царський трон і обумовила великий розмах національно-визвольного руху на Наддніпрянській Україні, збуджує у Франка новий запал та силу, проймає новим нестримним бажанням жити і боротись.

Окрилений надіями на можливість скорого визволення України, охоплений ідеями волюнтаризму, пише Франко свою геніяльну поему "Мойсей" - вінець усієї своєї творчости, де в титанічних образах біблійних персонажів виводить свій народ, висловлюючи непохитну віру в те, що народ здобуде собі заповітний край:

Та прийде час, і ти вогнистим видом
Засяєш у народів вольнім колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,
Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

У своїй безсмертній поемі Франко переконливо довів, що окремі жертви, навіть утрата вождя, не можуть спинити загального народнього руху до світлого майбутнього, що ідеї полягли дають приклад масам, героїзм загиблих запалює своїми подвигами наступні покоління, ще більше згуртовує їх для змагань за здійснення великої мети. Тим самим автор ствердив непохитність своїх ідеалів, висловлених ще на зорі творчости в "Каменярах", ніби підбив підсумки своєї діяльности, позбувся тяжких сумнівів та хвилювань, навіяних роками конфліктів з галицькими колами і таким величавим акордом закінчив свою творчу діяльність.

Важко описати всю велетенську спадщину Івана Франка а ще важче - той колосальний внесок, який становить вона в усіх галузях культурного життя українського народу на Галицькій землі.

Своєю літературною спадщиною Франко зробив велетенський крок уперед у розвитку галицького українського письменства, вніс із Европи в Західньо-українську літературу нові напрями реалізму і натуралізму, вперше підніс робітничу тематику, своїми поезіями незрівняно підніс культуру вірша в Галичині.

Він запровадив нові методи наукового дослідження письменства і фольклору, дав новий етап розвитку галицької науки. "Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року", праці з старого українського письменства: "Іван Вишенський, "Варлаам і Йоасаф", "Чудо Климента в Корсуні", з усної народньої поезії: "Українські коляди", "Народні пісні", "Український вертеп", "Збірка приповідок", ціла низка наукових праць, видрукованих у "Літературно-Науковому Віснику", в російських, польських і німецьких виданнях, редагування Літературно-Наукового Вісника", беззмінна праця в Науковому Товаристві ім. Шевченка, виклади на львівських наукових курсах - цей внесок у золоту скарбницю нашої науки увічнив Франка, як великого вченого Землі Української.

Як громадсько-політичний діяч, Франко організовував робітництво і селянство, їздив по вічах, промовляв до народу, підготовляв вибори, підносив національну свідомість і політичну активність мас, вів курси і виклади для робітників, ширив серед них освіту, всіляко домагався підвищення їхнього культурного рівня.

Велика публіцистична діяльність Франка, безліч статтей на політичні, соціяльні, економічні теми, заклики до прогресу, до духових зв'язків з Европою, популяризація в широких народніх масах найновіших досягнень науки, видання багатьох газет і журналів ("Громадський друг", Дзвін", "Молот", "Світ", "Житє і слово"), одночасна праця видавцем, редактором і коректором, літературним і театральним критиком, - все це характеризує Франка, як працівника на ниві журналістики.

Колись, під враженням Шевченкового "Заповіту", читаючи натхненні рядки полум'яного "Не забудьте пом'янути", Франко також висловлював подібне бажання:

А як мільйонів куплений сльозами
День світла, щастя й волі засвітає,
То чень в новім великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає...

І народ не забув і не забуває Великого Каменяра ніколи. У величезному попиті на Франкові твори в бібліотеках і книгарнях, у тріюмфі постав Франкових п'єс, в урочистості Франкових академій в ювілейні дні - яскраво виявляється безмежна любов усього українського народу до великого письменника, поета, вченого і громадського діяча, який усе своє життя присвятив праці для щастя народу, який згорів на цій праці, та до останку вірив, що

Розпадуться пута віковії,
Тяжкії кайдани.
Непобіджена злими ворогами
Україна встане.

Встане славна Україна - мати,
Щаслива і вільна
Від Кубані аж до Сяну-річки
Одна - неподільна!

-oooooooo-

Г.Р - СЬКИЙ

xx xx

x

Неначе дівчини уста,
Дозрілі яблука медвяні.
Жовтіє листя,пада,в'яне,
Як перше цвіту ряснота,
Своєю в'ялістю духмяне.

Цей щедрої пори
Гарбуз і мак,і стиглі дині
Сповняють кошик господині,
Осанна сходить догори,
Благословення дню й годині.

-oooooo-

З ПОЕЗІЙ ОЛЕНИ САМІЙЛОВИЧ

О..С..І..Н..Н..Є.....

Прозорі клени в золоті листа,
Калина прибрана в червоні намиста,
І павутиння кісники в галуззях.
Палета осени багата на відтінки...
Жалобно--панахидні на кущах тернинки
У барві чорній та іржі...
І дощ дрібний,як через сито,
Туманами засіює лани,
Похилі верби,мов живі істоти,
Покірно тулять коси до землі.
Напій гіркавий вщерть наповнив душу
І через вінця ниддю витіка...
О,чужино,яка ж ти непривітна,
Як осінь слотою лиха...

У багатстві та пишноті
Щедра осінь вас вітає...
Прощавай! - скажім турботі...
Зима довга не лякає.
Огородину і овоч,
Мед і хліб нам постачає.
І що тільки не згадаєш, -
Вибирай ,усього має:
Ось солодка жовта диня,
На городах господиня,
Там червоні кавунці, -
Поспішайте,молодці!
Тут зелені огірочки,
Гарбузові сини,дочки...
Де ж поділись жовтяки,
Підтоптані парубки?
Морква,ріпа і петрушка...
О! Солодка буде юшка...
Глянь: капуста головата...
І багата ж наша хата!
А ще прийдуть бараболі,
Не зважай,що босі й голі:
Будуть їсти діточки,
Розпережуть очкурки.
Огородину і овоч
Щедро осінь нам дарує,
А пташино-співна зграя
На південний схід мандрує.

За ласкавими струмками
І за проміннями сонця,
Бо лякається морозів,
Завірюхи у віконця.
Ні,не хочемо за нею
На південний схід летіти,
Нам миліша наша хата...
Чи не правда,любі діти?!
Хай мала вона і вбога,
На гаразди не багата,
Але наша...українська...
Правда,діти?..наша хата!
Бог поможе,і засяють
Сонцем волі рідні хати,
Прикладаймо ж рук до праці,
І збудуємо палати!.

-oooo-
ooo
o

КАКАО В БРАЗИЛІЇ

Найліпше вдається какао в північних зонах Бразилії, де не лише тепло, а й не дуже сухо. Найголовніші місця, де вирощують какао - це штати: Бахіа, Пара та Амагонас. Так само добре росте воно і в Маранхасі та в Еспіріто-Санто.

ДЕРЕВО КАКАО з овочами.

Всесвітньовідоме какао Бразильського типу - це какао БАХІА та ПАРА. Останній гатунок дещо вище ціниться, ніж Бахіа, яке дорівнюється вартістю так званому Тринідадському та Томе-какао (пересічної якости).

Дерево какао росте на 6 - 8 метрів заввишки та буває 27 - 30 см завтовшки. Штамб (стовбур) - м'який, білий, покритий тонкою гнідою корою, рогувато розгалужується в сильно простягнені гіллячки з блискучим гнідим листям, яке у молодих дерев буває червоне. Овочі - огіркого-диньової форми, довгасті, гранчасті, від 12 до 24 см завдовжки та на 6 - 8 см завширшки. Виростають купками, приблизно там, де гіллячки розширяються. Овочі зовні 5-тикантові, з бородавками, під товстою, шкірно-соковитою чашечкою мають стержні, що підходять під білої шкірки, і в цих стержнях і знаходяться самі зерна какао, стиснуті одне біля одного. Тонка, блідо-червоно-гніда чашечка має темно-гніде, фіялкового відтінку, насіння.

Насіння какао з першого погляду подібне до зерен мигдалю.

Щоб підготуватися до виробу загально-знаного, смачного і можливого порошку какао, зібрані з дерев овочі дають до довгих дерев'яних жолобів, де вони 5 днів кваситься (ферментуються), потім на сонці їх висушують, або закопують також у землю, доки більша частина шкірки, надгнивши, не почне легко відокремлюватися від зерна. Останній спосіб дає рівномірно "червоне" какао ([illegible]) ще в Бразилії, правда, мало застосовують.

Від ферментації та сушення зерна какао набирають світло-гнідої барви, стають досить тверді та крихкі.

Річний час збору зерен какао не можна визначити календарними числами, його провадять: від 1 червня до 31 травня наступного року, а часом починають збір від 1 травня до 1 серпня. Від вересня

до травня - це час головного збору зерен какао.

В Бразилії продукують пересічно біля однієї шостої частини світової продукції какао,а світова продукція часами доходить до 155680 тонн на рік.

З Б а х і а відправляють какао,вирощене в південних штатахБахіа та близьких приморських міст,так званих "какао-дистриктів",де портові міста Бельмонте,Канавієрас та Іліойс,творять із таких дистриктів какао-центри.

В Бельмонте перед першою світовою війною вирощувано 100.000 дерев какао.

Раціональне господарювання для вирощування какао вимагає доброї уваги і праці,а саме: плянтацію очищають від бур'янів,угноюють,переважно,азотом,фосфором та поташем,дбають про належне затінення насаджень.Щодо густоти посадки какао-дерев,то її не скрізь додержуються однакової: часом садять деревце від деревця на віддалі і двох метрів,тим часом,як найправильніше буде садити не рідше,як на 4 - 5 метрів одне від одного.

Окремі місцеві господарі залишають падалицю - недоспілі овочі - лежати під деревами,і вони потім змішуються з добрими,погіршуючи якість какао.Отже,краще було б падалицю збирати й закопувати,бо вона своїм гниттям на поверхні дуже багато шкоди завдає господареві. А ще краще вживати падалицю на компост для гною.

Існує три відміни какао: " з в и ч а й н е ", "П а р а " та " М а р а н г а о ".

В Ілліойсі плекають усі три гатунки разом,підбираючи для того чи іншого гатунку відповідний грунт.Для цього землю приготовляють у розсадниках рядами та обсаджують найкращим матеріялом.Звичайні гатунки какао ростуть змалку під іншими деревами,як от: jacquectib pecui , pão de oleo (олійне дерево), virote , im birucuta під іншими м'якими деревами,які легко потім можна вирубати.

ЗВИЧАЙНЕ КАКАО. Цю відміну какао вперше випробувано в Ілліойсі, звідки вона й поширилась для масового плянтаційного плекання.

Садження какао та догляд за плянтацією не складає дуже великих труднощів. Призначену для посадки ділянку землі очищають від бур'янів,випалюючи їх просто на корінні.Зерна какао (по троє-четверо на одну ямку),на віддалі,як уже згадувано,4 - 5 метрів одна від одної, садять одночасно з рослинами скороростущими,які служать для деревця-какао,поки воно підросте,о хороною від спеки.

Часто для охорони какао-дерев уживають корисну рослину,так звану м а н і о к у,яку садять збоку,щоб її скороростуще коріння не шкодило розвоєві дерева какао.Коріння маніоки вживають,як бразильський хліб.

Дерево какао вперше дає овочі на третій рік,а часом і на четвертий.Його стовбур росте сторчувато вгору та досягає часто 7 метрів висоти та від 28 до 30 см товщини.Штамб (стовбур) часто нахиляється аж до землі.Це тому,що багато родить овочів,а,можливо,залежить це від впливу грунту,чи,може,рослина пристосовується для ліпшого окислення свого коріння та легшого добування собі потрібних соків.

Між цвітом та доспіванням зерен минає,приблизно,п'ять місяців. Овоч має часто по 40 - 60 зерен какао.Звичайний гатунок какао має менше овочів,ніж інші відміни,та зате зерна мають більшу вагу.Культура цього гатунку какао дає плянтаторам найбільше користи.Культура буває майже сторічна,бо знають 70-тирічні дерева какао,і вони знаходяться в дуже доброму стані.

ПАРА - какао. Цей гатунок вважають за один із найліпших між ліпшими.Пара-какао росте дуже скоро,не буває вище за 5 метрів,але корону має таку велику,як і звичайний гатунок какао-дерев.Засаджують його так само,як і звичайне какао.

Дерево Пара-какао родить уже з другого року,а більшість дерев цвіте на половині другого року з часу пророщення.

Овочі різняться від звичайного гатунку какао ясно-жовтим,аж жовто-червоним забарвленням.Чашечка гладенька,без плям та зморшків. Відрізняють два відтінки цього гатунку: справжнє " П а р а" та "пара-маракуя".

Перша відміна дає овочі великі,друга - малі,форми маракуя (бразильський овоч).Але цей відтінок дає стільки плодів,як і перший, справжній "Пара"-какао.

Культура гатунку "Пара"-какао має вже таку усталену добру славу, що жоден із плянтаторів,закладаючи плянтації,іншого гатунку й не шукає.Цей бо дає овочі найліпші,і дає їх найбільше.

Час між цвітінням та доспіванням тягнеться теж 5 місяців.В Іллійсі,де плекають культури какао,не мають іще усталеної методи праці на плянтаціях.Працюють по-різному.

Власник плянтацій часто не ферментує плодів,а коли їх чашечки відкриваються,дає на приготовлений тік для сушення.Часто наферментовує на протязі 2 - 5,зрідка - до 6 днів.Ферментування або накрашення провадиться в той спосіб,що овочі дають до довгих дерев'яних жолобів (збита з дощок скриня 1 метр завширшки та 5 - 7 метрів завдовжки),де овочі запарюються сами під себе та киснуть.Так приготовлені зерна какао ідуть у продаж під назвою Fair fermented .Цього самого ефекту можна досягти,коли овочі закопати на такий самий час у землю.За цього способу вони так само скисають,лише сам процес проходить рівномірно,бо в землі менший вплив кисню.І сам продукт буває інший,а саме: забарвлення зерен рівномірне - червоне,у продаж іде під назвою c a c a o t e r r e.

В какао-дистрикті Іллійс організований догляд за плянтаціями, де фахівці з господарської школи дають відповідні вказівки,яких власники плянтацій повинні додержуватися.Але через те,що відповідних фахових сил та робітників бракує,поліпшення методів плекання та догляду досі тут непомітно.Плянтатор має собі маленьке завдання: як найшвидше з а б а г а т і т и, тобто.- більше заробити.

Відміну гатунку м а р а н г а о-какао,як найпростішого гатунку, теж плекають. Вона походить із штату Марагас,має овочі ясно-світлі, які перебрала від "Пара",і це й складає властиву прикмету відтінку, відмінну від інших подібних гатунків.

Культура марангао-какао часто буває мішана з іншими гатунками, і тут важко розрізнити.Ріст у цієї відміни какао-дерева і всі прик-

мети від Пара-какао, але овочі мають форму іншу. Вони тут довгасті, жовто-білої барви, напрочуд гарні. Від усіх гатунків какао ця відміна відрізняється вигідно тим, що дає найкращі овочі. Чашечки овочів сильні, товсті, між ними знаходяться зерна, але числом їх менше.

Цей гатунок треба плекати спільно з культурою Пара, інакше ефект від господарювання буде менший. Родить досить добре, але зерен дає мало. Може через це його культуру останніми часами стараються вилучити.

--ooooo-- Інженер ГР. БОЖОК.

ВОСЕНИ І ГОРОБЕЦЬ
БАГАТИЙ.

ОСІНЬ - НАША МАТИ:
І ЖЕБРАКА НАГОДУЄ.

БРАЗИЛЬСЬКІ КАВОВІ ПЛЯНТАЦІЇ

З давніх давен штат Сан-Паоло в Бразилії експортує по всьому світі каву, кількістю 2/3 загальної світової продукції.

При закладанні плянтації кави працю провадять так: розбивають ділянку, призначену під плянтацію, на квадрати по 4 метри кожен, і на такій віддалі рядами викопують ямки 30 х 30 см і 20 см завглибшки. До таких ямок вкладають по 30 зернят кави до кожної і прикривають на 1,5 см землею. Як тільки частина зерен проросте, садівник уже підраховує, скільки молоді дерева, мовою бразильця "Ре" ("Ре - 350 грамів) дадуть йому користи.

Перші місяці життя рослина кави така тендітна і крихка, що багато з них гине; пізніше, після року життя, росте кавове деревце прутком, а ще далі перетворюється в дерево з одним стовбуром аж до 4 метрів заввишки.

Багато з закладених зерен та молодих саджeнців пропаде, і в ямці лишається найбільше 5 - 8 штук. В наслідок тропічних злив, багато з них занесе вода, багато їх вимокне. Часто трапляється, що ці зливи цілком знищують усю плянтацію, і то не лише молоді деревця, а й живі створіння - малі пташки, пташині гнізда - все, що потрапить під діяння відпливаючих бурхливих потоків, мчить з околиць далеко геть. Та й не тільки від води гине плянтація - не менше згубно діє і тропічне сонце. Тому, садячи каву, роблять ямки, щоб обкладена навколо них земля затіняла рослини від прямих сонячних променів. А щоб затінення збільшити, обставляють ямку ще й гіллячками, принесеними з пралісу, отже, всі молоді плянтації кави знаходяться під прикриттям.

По шости місяцях росту, закривають молодий вигонок землею, що лежала навколо ямки. На протязі півроку 20-сантиметрові саджeнці лише голівками виглядають із ямок, при закритті їх землею тільки голівки лишають незакритими. (Кільчові листочки виростають за півроку на 20 см, самі рослинки теж не більші, при чому ямка була завглибшки 20 см та земля навколо неї - 8 см.)

Коли ця кропітка і дуже відповідальна робота добре пройшла, вважають, що перша небезпека минула.

Далі треба зважати на морози,які в штаті Сао-Паоло приходять між травнем та серпнем.Вони часто лишають по собі сліди в підгір'ях і часто цілком знищують великі плянтації. З цієї причини плянтатори,знайомі з місцевими умовами,влаштовують плянтації за пригорками,щоб було прикриття і від занадто палючих променів сонця і від морозів,які,буває,протягом однієї ночі з мільйонового маєтку лишають тільки болючу згадку.

Після двох літ росту кавового дерева,його можна лишити більш-менш без догляду,тільки землю навколо рослин треба скопувати та підгортати деревця щороку разів 6 - 8,і бічні буйні вигонки усувати.

Плянтатори,або,як вони тут звуться, ф а з е н д е р о, свою культуру люблять,але не спаде ніколи такому фазандерові на думку бодай раз на три роки піддобрити засадження штучним угноєнням. Ця ділянка там занедбана,і в 90% плянтацій землі зовсім не угноюють.

На третьому році життя плянтація дає перші овочі,деревце ще має біля 60 см. висоти та справляє враження карлика,цебто,має вигляд в е л и к о г о д е р е в ц я т к а. Від 7 до 15 року життя - час найліпшої урожайности.В молодому віці видає кавове деревце приблизно $\frac{1}{3}$ кілограма овочів,придатних до продажу (від 6 до 20 років дає пересічно 1,5 - 1,7 кілограма).

З доброї плянтації та землі користаються без витрат повнотою 6 років,пізніше треба щось у підприємство вкладати,щоб був добрий результат,інакше підупаде його прибутковість.

При плянтації повинна бути крамниця,реставрація-їдальня,бо буває до 500 робітників,які мають свої вимоги,а не лише обов'язки.Фазендеро часто має від двох до трьох тисяч ротів для прохарчування.Умови праці тут дуже цікаві: колоніст,тобто робітник складає умову з фазендером,якою зобов'язується за відповідний час обгосподарювати певну кількість дерев та доглянути землю. Умова передбачає ф о р м у в а н н я т а н е ф о р м у в а н н я к а в и. "Формування" - це значить - дати господареві повну кільк сть ($1\frac{3}{4}$ кілограма з дерева) продажної кави,починаючи від 5-го року життя деревця.Робітник першого року дістає за тисячу "Ре" - 90,другого року - 110,третього - 140 і четвертого - 160 м і л е р а й с і в від тисячі "Ре" на рік.(Ця платня дійсна була року 1928,але в серпні наступного року,з причини підвищення цін на каву,платню збільшено; так само,коли валюта зазнає зміни,міняють відповідно і платню робітникам).

Робітникам звичайно дають і продукти першої потреби: риж,кукурудзу,овочі та відповідну кількість кави - кожну чверть року. Коли зважити,що багато з робітників - дуже простий люд,здебільшого зовсім неписьменний,то той життєвий рівень,який вони мають за такої платні,можна визнати за дуже добрий.В додаток робітники мають мешкання,луки для домашньої худоби та поле для городів.

Колоніст може працювати у плянтатора,або відмовитись від загальних умов,а робити за окремою угодою.Тоді його ліпше оплачують,але не дають нічого натурою безплатно: за всі продукти він мусить платити із свого заробітку.

Господарський рік на плянтаціях починається після збору кави - 1-го жовтня. Після збору врожаю землю планірують, гіллячки та листя, що валяється по плянтації, збирають та складають для гниття на компост. Потім плянтацію очищають від бур'янів: це протягом року роблять 6 - 8 разів. Цю працю треба провести перед дощовим періодом. Самі деревця треба очистити від засохлих та так званих "диких" вигонків.

Нормальний час цвітіння дерев на кавових плянтаціях у Бразилії припадає на місяць вересень і тягнеться до кінця листопада. В час цього періоду плянтація стає великим морем квітів, а сама фазенда (подвір'я плянтатора), як наречена під дорогоцінним вінцем, оздобленим перлинами. Немає приємнішого запаху від запаху кавового цвіту. А цвіте кава дуже короткий час: найпізніше на третій день цвіт уже починає осипатися.

Небезпека від морозу буває особливо в місяці травні та червні, коли температура спадає до -2°С. Морози спричиняють великі шкоди: гілки та листя кавового дерева ще до нуля в'януть і, почорнівши, опадають. Малий мороз пошкоджує лише горішні частини деревця, сильний - нищить усе дерево цілком. 1918-го року в Бразилії останній мороз знищив багато кавових плянтацій, в наслідок чого була ненормально висока ціна на каву на протязі цілого року.

Період між цвітінням та доспіванням кави тягнеться 6 місяців. В лютому позначається початкове доспівання - зерна червоно забарвлюються. Доспіває кава від квітня до червня. На цей час повинні бути приготовлені мішки на збирання та вибрана й увальцьована земля на сушення. Під час збору врожаю деревце одягають у мішок і трусять деревце, від чого спілі овочі легко відпадають та дощем зсипаються в мішок. Спілі овочі міняють свою барву. Тоді говорять про спілість "кавових вишень" (гіллячки кавового дерева своїм виглядом дуже нагадують українські вишні).

Збірщики залишають поламані гіллячки на плянтації, часто під дерево стелять підстилку. Зерна кави просівають через сито, очищаючи від землі та листків. Цей процес потребує багато клопоту та праці. Потім овочі дають до мішків та на верблюдах відвозять на місце сушення. Там їх перемішують, щоб рівномірно висихали, і за 14 - 17 днів, від повітря та сонця, кава цілком просихає. Звідти готову каву відправляють на 7 - 8 днів до так званої т у л г и - великої збірні, де каву боніфікують.

З тулги потрапляє кава на машину. Це буде перша машина, яка зветься д е с к а с к а д о р. В цій машині лушпиння кавових овочів розкривається і зерна від нього відділяються за допомогою вентилятора.

Друга машина - с е п а р а д о р, де зерно сортують відповідно до його розмірів. Такий сепаратор являє собою барабан з різновеликими дірками, якими кава просівається і відповідним отвором відводиться до мішків. Сортовані зерна кави називаються:

1. МОККО - це кругле, мале, не цілком розвинене чи покалічене зерно. Цей гатунок у пошані в Бразилії і дорожчий за інші, але не завжди.

2. СНАТО - це одноманітні між собою зерна кави - гатунок, який далі ділиться на chato grosso, chato medio і chato mindo.

ч.4 УКРАЇНСЬКИЙ ГОСПОДАР 45
xxxx

ПІЗНАВАЙМО АМЕРИКУ!

РЕСПУБЛІКА ЧІЛІ

Республіка Чілі займає західню частину південно-американського континенту.Вона розташована між 18 та 55° південної широти.Землі Чілі тягнуться вздовж узбережжя Тихого океану на протязі 4.000 кілометрів.Своїми найближчими сусідами вона має на півночі Перу,на північному сході Болівію,і на заході - Аргентину.Східні кордони Чілі проходять по високих горах,що звуться Анди чи Кордільєри і підіймаються на 7.000 метрів над рівнем моря.

Чілі,так само,як і Аргентина,була колись еспанською колонією,і тому державною мовою там залишилася мова еспанська,хоч багато там емігрантів із Англії,Німеччини,Польщі,які оселилися цілими колоніями і зберегли свою мову.

З південно-американських країн Чілі та Аргентина лежать досить далеко від рівника і мають клімат,який підходить для переселення і проживання там европейців.Чілі займає площу 754.000 квадратових кілометрів,на яких живе трохи менше,як 5 мільйонів населення,що складає,приблизно,6,1 чолов.на 1 кв.кілометр.Щільність населення всіх европейських країн значно більша,і Чілі ще не донаселена,а тому вона може прийняти багато емігрантів.

Чілі - країна гірська.Гірський кряж Анд на сході і берегові Кордільєри проходять через усю країну.Між цими двома кряжами лежить довга долина,де й зосереджене промислове і культурне життя країни. Тут і столиця республіки Сант-Яго,з населенням 800.000 чоловіка.

Клімат Чілі досить різноманітний.В деяких районах панує суха гаряча погода,в інших - часто йдуть дощі і небо цілий рік повите хмарами.На півдні,в Патагонії,по горах лежить вічний сніг,одначе холодні зими бувають тільки високо в горах.До речі,треба сказати,що в Патагонії,як і по всій південній півкулі,найтепліші літні місяці - це січень і лютий,а зима починається з травня. Загалом Чілійський клімат нагадує клімат середньоморського узбережжя.Ріжниця в температурі між зимою і літом невелика.Наприклад,в Сант-Яго пересічна температура року +14°С. Травнева температура +7,5°С,січнева - +19-20°С. Ріжниця між зимовою та літньою температурою тут менша,ніж на півдні України,і тому українці можуть легко тіт акліматизуватися.

В центральних районах республіки за рік випадає 300-400 м/м дощів, і хліборобство провадять на зрошуваних землях.Тут багато маленьких річок,що беруть свій початок з Анд. В північному Чілі дощів дуже мало,а річок нема,і тому сільське господарство там майже неможливе.Там займаються розробкою гірських багатств (салітра,мідь,золото).Зате в місцях,де вистачає води,земля дає багаті врожаї.В провінції Такіа росте бавовна,цукрова тростина,фінікові пальми та фігове дерево.В південному Чілі дощів випадає досить,і там можливе сільське господарство середньо-европейського типу.Тому більшість емігрантів з Европи селяться саме в цих місцях.

Про розміри сільського господарства Чілі свідчать такі цифри:

Під пшеницю,ячмінь,овес,кукурудзу зайнято 750.000 гектарів землі.

Під горох, боби, чечевицю зайнято	60.000	гектарів землі.
" картоплю та баштанні культури	38.000	" "
" люцерну, клевер та зелені корми	420.000	" "
" виноград та плодові дерева	105.000	" "
" льон, коноплі та тютюн	4.500	" " "

Худоби республіка Чілі має:

Коней ріжних порід	400.000	голів.
Великої рогатої худоби	2.000.000	"
Овець та кіз	5.000.000	"
Ослів та мулів	100.000	"
Свиней	300.000	"

З хлібних рослин тут найбільше сіють пшеницю (понад 600.000 гект.). Пересічний річний урожай її складає 600-700.000 тонн. Її мало експортують через брак транспорту і шляхів сполучення, хоча вільних земель, придатних для вирощування пшениці, ще багато.

Ячмінь сіють у центральному Чілі. Він дає великі врожаї і використовується для броварства. Більшість ячменю експортують до Англії.

Овес, що поширений в Південному Чілі, використовують, як зелений корм. Врожаї його збирають двічі на рік.

До пропашних культур належать баклажани, картопля, горох, кавуни, дині та цибуля. Вони дають великі врожаї, але потребують штучного зрошення 3-4 рази на рік. Картопля має тут свою батьківщину. Її культивують найбільше по узбережжю океану в середній та південній частинах Чілі.

Велике значення має тут люцерна та клевер. Ці культури дають по 3-4 врожаї на рік - використовують їх на сіно.

Серед спеціяльних культур на першому місці стоїть в и н о г р а д. Він росте в центральних провінціях як на зрошуваних, та і на незрошуваних землях. Врожайність його дуже висока. Культивують переважно винні гатунки. Чілійські вина відомі високою якістю. Тут виробляють такі вина, як шампань та портвайн. Багато винограду йде також на виріб родзинок.

Садівництво має ще більші перспективи, ніж виноградництво. В північному Чілі вирощують помаранчі, пампельмуси, цитрини. В центральному - груші, персики, вишні, горіхи; в південному - яблука, груші, вишні, сливи. Фрукти здебільшого йдуть на експорт до Англії та Европи. Вони - високоякісні, і легко конкурують з каліфорнійськими.

Цукровий буряк ще мало поширений в Чілі, через брак фахівців-агрономів. Для поширення цієї культури природні умови тут сприятливіші, ніж в Европі. Чілійський уряд зацікавлений поширенням цукроварства і спеціяльним урядовим указом дає цілу низку пільг колоністам із Европи, що знайомі з цією культурою.

Обробляють землю тут примітивно. По дрібних господарствах орють ще р а л а м и, а сіють р у к а м и. Навіть на великих фермах сільське

господарство механізоване ще дуже мало.

Лісове господарство посідає приблизно 155.000 кв.кілометрів.Є біля 700 тартаків.Найцінніші тут букові та араукаріеві ліси.Тваринний світ Чілі так само своєрідний,як і рослинний.Найцінніший звір - шеншеля,що цінится за своє хутро.Є кілька порід близьких до верблюдів.З хижаків часто зустрічається пума та дика кішка.Є лиси,шакали,барсуки.На півночі поширені два види оленів.З птахів дуже багато колібрі та папуг.

Головна маса населення Чілі - ч і л і й ц і,які витворилися з еспанських колоністів та місцевого населення,що належало до індійського племени а р а у к о. Мова і культура - еспанські.Релігія - римо-католицька.Зараз індійців залишилося вже небагато.Вони живуть в малонаселених районах Патагонії та Вогненої Землі.Культура їх дуже низька: є племена,що вміють рахувати лише до трьох,не знають сільського господарства і не розуміють ріжниці між дикими та свійськими тваринами.Крім еспанців,є тут французи,ірляндці,англійці та північно-американці.Чужинців у Чілі не більше як 3-4%: італійців, німців,французів,англійців,сербів,негрів,сірійців,арабів та китайців.Офіціяльна статистика згадує також про українців та росіян,але то - здебільшого польські та галицькі жиди.

Морський транспорт у Чілі здійснюють через низку портів: Аріко, Антофогасто,Вальпарайзо,Сан-Антоніо,Коронель,Пуерто-Мотт,Магелланес та інші.По ріках пароплавство поширене мало,бо в Чілі немає великих повноводих рік.Загальна довжина залізниць - приблизно 10 т. кілометрів.Головна залізн.колія тягнеться від Пісагуа на півночі до Пуерто-Мотт на півдні і має 3.220 кілометрів.Три колії зв'язують Чілі з сусідніми республіками: одна з Аргентиною і дві з Болівією. Запроектовано ще дві колії до Аргентини.В економіці Чілі залізниці грають велику ролю.Ними перевозять худобу,городину,масло,пиво,вино, машини,фрукти,цемент.Брукованих шляхів у Чілі 35.000 клм.,але тільки невеличка частина їх придатна для автотранспорту.

Культура в Чілі стоїть на високому рівні: Чілійські письменники відомі далеко за межами батьківщини.З 1920 року введено примусове загальне навчання за 4-рирічку.Є три університети,один вищий агрономічний інститут і ціла низка музеїв,бібліотек,астрономічних та сейсмографічних обсерваторій.Багато загальних і спеціяльних середніх шкіл.Викладання ведеться переважно еспанською мовою,але є також англійські,німецькі та польські школи.Виходить багато газет та журналів.

Чілі - країна мало населена,і їй вигідно прийняти до себе нових працездатних мешканців.Для цього 10 грудня 1928 року видано було спеціяльний указ,яким утворено "Сільсько-господарську колонізаційну касу".Ця каса має землю і гроші,якими допомагає новим колоністам. Емігранти можуть діставати землі від 20 до 500 гектарів на родину. Придбати землю мають право всі фізично здорові і морально благонадійні колоністи,віком від 20 до 55 років.Землю можна купити,але каса може дати ділянки і безкоштовно,з умовою,що колоніст має готівкою гроші в розмірі не менше за 10% вартости ділянки.

С.

--ooooooooo--

ОГЛЯД ЕКОНОМІЧНИХ ПОДІЙ СВІТУ

Вже другий рік, як закінчилась війна, а світова економіка і досі не вийшла з хаотичного становища. Европейські та далекосхідні країни, через які пройшов фронт і господарство яких було зруйноване, до цього часу діставали реальну допомогу від УНРРА. Ця організація надсилала Чехословаччині, Польщі, Угорщині, Югославії, Білорусі, Україні, Бірмі, Китаєві та іншим не тільки харчі, а й машини, трактори, ліки, збіжжя і паротяги. Зараз УНРРА закінчує свою роботу і до 1 січня 1947 року має припинити допомогову акцію. На конфренції УНРРА в Женеві, що відбулася недавно, представники багатьох держав відзначали, що Европа та Азія не побороли ще своїх злиднів, і припинення роботи УНРРА поставить їх в критичне становище. Так, наприклад, хоч советські газети і радіо щодня повідомляють про досягнення і перевищення довоєнних норм виробництва в ріжних галузях, але представники УНРРА на Білорусі та Україні розповідали, що 50% харчів, які дістає населення, складаються з продуктів УНРРА.. В Білорусі бракує збіжжя, тракторів, будинків, харчів - майже всього, що потрібне для життя людини. Щоб до деякої міри замінити УНРРУ, вирішено створити міжнародній банк, який давав би довготермінові позики державам, що постраждали від війни, для відбудови їх. Цей банк має на меті не давати великих відсотків державам, які дадуть до нього внески - в першу чергу США - а дати можливість державам, які звернуться до нього по позики, в найкоротший час відбудувати свою економіку.

Про недостачу харчів в Европі свідчить карткова система, запроваджена під час війни і не скасована й досі; надій на те, що її скасують в найближчий час, немає.

Великі надії покладалося на врожай цього року, але, як стало вже ясно, він ніяк не зможе покрити потреби на харчі і довести денний раціон середнього европейця до довоєнного рівня. Це ще затруднюється тим, що по деяких країнах врожай був дуже низький. В Англії, наприклад, майже весь хліб загинув від безперервних дощів, які не дали можливости його зібрати, а в Югославії та північній Україні він згорів гарячого бездощового літа. Правда, в Канаді, Аргентині та США врожай цього року вищий від пересічного на 30%, але ж Европа не може широко розраховувати на заокеанський хліб, бо він знаходиться там у руках фармерів, які можуть, як це вже було цього року, організовано припинити продаж його державі, щоб підвищити ціни.

Бувають у світі й такі випадки, коли в одних країнах нагромаджується багато якихось продуктів і ціни на них дуже падають, і тоді власники їх, щоб зменшити кількість продуктів у країні, палять чи топлять у морі частину їх і тим штучно підвищують ціни.

Щоб уникнути такого ненормального явища, вирішено створити міжнародній хлібний фонд, який зміг би забирати зайве збіжжя в одному місці світу і покривати нестачу в другому. Рішення про створення такого фонду було ухвалено недавно на міжнародній харчовій конференції, в якій брали участь представники 32 держав. Нажаль, СССР - цей найбільший хлібний резервуар Европи, відмовився вступити до цієї організації, і тому він автоматично виключився з плянового розподілу хлібних запасів в Европі. Створення таких міжнародніх організацій свідчить, що світ хоче подолати спільними зусиллями економічні труднощі, спричинені війною.

-oooooooooo-

НОВИНИ НАУКИ ТА ТЕХНІКИ.

АВТОМАТ СЛУЖИТЬ ЛЮДИНІ

Біля 200 року до Христа Александрійський грек Геро винайшов незвичайний для тих часів прилад, що наливав певну кількість святої води тому, хто вкидав до нього 5 драхм.

Сьогодні, більше, як 2000 років по тому, "автоматичні продавці" виконують величезну роботу. Вони викидають із свого таємничого нутра цукерки та різноманітні солодощі, задовольняють спрагу в жаркий день, наливаючи відсвіжувальні напої, постачають цигарки, горіхи та інше. Вони фотографують вас і вмить подають готову картку. Вони посилають ваші телеграми, важать пакунки, приймають оплату на станціях підземних залізниць, продають поштові марки та часописи і...навіть порції морозива.

На протязі одного року 250 тисяч цигаркових автоматів в США продають коло 750 мільйонів пачок тютюнових виробів, вартістю більш, ніж на 100 мільйонів долярів - майже 5% з усієї продаваної кількости. Кондиторські автомати продають солодощів на 23 мільйони дол., - біля 7% усієї кількости. Число автоматів, що втішають дітей, наділяючи їх смачними земляними горіхами, доходить до мільйона. Вони є майже в кожному селі та місті країни. 120 тисяч автоматів продають всілякі напої.

Коли складемо всі цифри, довідаємося, що протягом одного року автомати в США продають населенню найрізноманітніших речей на суму біля півмільярда долярів.

Та все це може здатися незначним супроти майбутнього. Згідно з плянами американських автоматних промисловців, дуже багато незвичайних приладів стане вже незабаром такими ж буденними, як радіо, електрика та телефон. Для прикладу згадаємо кілька з них: 1. Автомати, які за 15 секунд після вкинення монети зможуть виготовити, за допомогою електричного струму, найрізноманітніші пиріжки та пекарські вироби. 2. Перед харчовими крамницями будуть влаштовані прилади, які ввечері та в свята постачатимуть заморожені та законсервовані продукти. 3. Автомати, що продаватимуть кип'ячу каву (чорну, білу, солодку, або несолодку - за бажанням споживача), гаряче какао, суп. 4. Автомат, що зможе зробити порцію морозива, запакувати її в спіральну трубку і вмить подати споживачеві. 5. При дорогах будуть улаштовані автоматичні бензинові та газові колонки, що постачатимуть автоводіям пальне ночами. 6. У дрогеріях стоятимуть автомати, що продаватимуть такі звичайні речі, як бритвочки для гоління, зубний порошок і т.д. 7. Автоматичні "звукові кінотеатри", які будуть улаштовані на місцях скупчення людей і за вкинуту монету показуватимуть коротенький трихвилинний "фільм".

В деяких місцях країни були зроблені спроби зробити автоматичні пральні та сушильні машини. В штаті Огайо було влаштоване автоматичне пральне підприємство, що дуже добре виявило себе в праці. Білизна вкладається до апарату, в окремий отвір кладеться мило і чверть доляра. Через 30 хвилин старанно випрана, виполоскана та парою висушена білизна подається клієнтові.

Монетні автоматичні машини пройшли довгий шлях розвитку. Позад них велике минуле в службі людині, а спереду - блискуче майбутнє.

(За статтею Джона Р. КІНСЕЯ з журналу "POPULAR MECHANICS", з травня 1946 року).

-oooooooooo-